

# ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ



ΕΤΟΣ ΙΓ' – ΤΕΥΧΟΣ 11 – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2006  
ΑΘΗΝΑΙ

# ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἴω. Γενναδίου 14 – 115 21 Ἀθήναι  
Τηλ.: 210-72.72.253. Fax 210-72.72.251  
http://www.ecclesia.gr  
e-mail:contact@ecclesia.gr

Ἐκδίδεται

Προνοία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν  
καὶ πάσης Ἑλλάδος  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ἰδιοκτησία τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων  
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς  
Ἐπιχειρήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐκδότης:

Ὁ Διευθυντής τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων  
Ὁ Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισακούλης,  
Ἴω. Γενναδίου 14  
115 21 Ἀθήναι

Ἀρχισυντάκτης  
Κωνσταντῖνος Χολέβας

Τμήμα Συντάξεως  
Ἐπιμέλεια ὕλης, διόρθωσης δοκιμίων  
Χρήστος Γ. Καραγιάννης, Δρ. Θ.

Φωτογραφίες  
Χρήστος Μπόνης

Στοιχειοθεσία - Ἐκτύπωση - Βιβλιοδεσία  
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
Ἴασιου 1 – 115 21 Ἀθήναι  
Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380  
http://www.apostoliki-diakonia.gr

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου:  
Σωκράτης Μαυρογόνατος  
Ἴασιου 1, 115 21 Ἀθήναι

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

### ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἐόρτιος Ἐπιστολή πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον .....	851
Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον περὶ τῆς Ὁρθοδόξου διασπορᾶς .....	852
Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον περὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν Κληρικῶν .....	854
Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Πρὸς τὴν Ἰνστιτούτῳ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν νέων βιβλίων τοῦ Μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν .....	855
Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλεξίου, Πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου.....	859
Ἱεράς Συνόδου τῆς Καθολικῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, Πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου.....	860
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Ἀπανητικὴ Ἐπιστολή πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Καθολικῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος .....	861

### ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Τὸ Κείμενο τῆς Κοινῆς Διακηρύξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου Α' καὶ τοῦ Πάπα Ρώμης Βενεδίκτου ΙΣΤ' .....	862
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Γὰ τὴ Διεθνή Ἡμέρα Ἀτόμων με Εἰδικὴς Ἀνάγκες .....	865
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Γὰ τὴν Ἡμέρα τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων .....	866
Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Γὰ τὴν Παγκόσμιον Ἡμέραν τοῦ Παιδιοῦ .....	867

### ΟΜΙΛΙΑΙ - ΛΟΓΟΙ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, Ὁμιλία στὴν ἐκδήλωση τοῦ Κλάδου Πολιτιστικῶν Προγραμμάτων καὶ Διαδικτύου τῆς ΕΜΥΕΕ γὰ τὴν συμπλήρωση τῶν 50 χρόνων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως .....	868
---	-----

### ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Ἡ Ψυχὴ τῆς Εὐρώπης .....	870
--------------------------	-----

### ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Ἐνθρονιστήριος Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Ἱερεμία .....	872
--	-----

### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ε.Ε.

Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Σατριάδη, Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας στὴν καταλλαγή καὶ συνεργασία μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης .....	878
Κωνσταντῖνου Ζομπᾶ, 25 χρόνια τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ἡ περίπτωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος .....	883

### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ

Πρωτοπ. Νικολάου Λουδοβίκου, Ἀνακοινωθὲν γὰ τὴν τελευταία συνάντηση τῆς Διεθνούς Ὁμάδας Ἐργασίας Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων Θεολόγων «Ἅγιος Εἰρηναῖος» .....	890
---	-----

### ΜΕΛΕΤΑΙ

Ἀρχιμ. Μάρκου Βασιλάκη, Ἐκκλησία, Ἔθνος καὶ Πατρίδα: Ἐρημηεῖς καὶ Παρερημηεῖς .....	892
Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Εἰρήνη, ἡ ἑτέρα ὄψη τῆς Βίας. Ἡ Θεία Λειτουργία ὡς πλαίσιο ὑπερνηκίσεως ἀρνητικῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, καταλλαγῆς καὶ εἰρηνεύσεως .....	895

### ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου, Παρουσίασις Τιμητικοῦ Τόμου πρὸς τιμὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαίου .....	902
---	-----

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ .....	903
-------------------------------	-----

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ .....	905
-----------------------------	-----

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ .....	914
------------------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ .....	923
-----------------	-----

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΙΠΓ' (2006) .....	925
---	-----

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρωτ. 5111  
Ἀριθμ. Διεκπ. 2796

Ἀθήνησι 28ῃ Νοεμβρίου 2006

ΕΟΡΤΙΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ  
ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α.Θ.Π.  
ΤΟΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ  
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ  
κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχᾳ, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, Κύριε Βαρθολομαῖε, τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐορτάζοντες καὶ αὐθις Χριστοῦ τὰ Γενέθλια, δεῦτε ἐπάραντες τὸν νοῦν, ἐπὶ τὴν Βηθλεὲμ ἀναχθῶμεν τῇ διανοίᾳ καὶ κατίδωμεν τοῖς ψυχικοῖς λογισμοῖς, τὴν Πανάμωμον Παρθένον καὶ τὸν δι' ἡμᾶς γεννηθέντα τὸν ὅλων Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν, Ὁν θεωροῦντες ὡς βρέφος σπαργανούμενον κατίδωμεν τὸ ἐν Σπηλαίῳ ἐπιτελούμενον μέγα μυστήριον. Ἦνοικται γὰρ ἡ Ἐδέμ, ἐκ Παρθένου ἀγνῆς Θεοῦ προερχομένου ὁ Ὄν γίνεται ὁ οὐκ ἦν, καὶ ὁ πλαστοργὸς πάσης κτίσεως διαπλάττεται, ἵνα σῶσῃ ὃν ἔπλασεν, ὡς φιλόανθρωπος.

Διέλθωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς μετὰ τῶν ποιμένων ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦ ἀγγέλου γενονός, καὶ ὑποστρέφοντες μετ' αὐτῶν δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεόν, τὸ μέγα τοῦτο θαυμάσιον κηρύξωμεν τοῖς πᾶσιν· ὅτι Θεὸς ἐπὶ γῆς ἐφάνη σῶσαι τὸν ἄνθρωπον.

Μέγα ὄντως τὸ τῆς σωτηρίας Μυστήριον! Τεχθέντος τοῦ Χριστοῦ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ ἠνώθησαν καὶ ἰδοὺ Θεὸς ἐπὶ γῆς παραγένετο καὶ ἄνθρωπος εἰς οὐρανὸν ἀναβέβηκε· ὁ φύσει ἀόρατος ὁράται σαρκὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς δοξολογοῦντες καὶ σὺν ἀγγέλοις μελωδοῦντες, βοῶμεν Αὐτῷ·

**Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη.**

Ταῦτα πάντα ἀναμνησκόμενοι καὶ τὴν ἀναφαίρετον εἰρήνην, ἣν ὁ εἰρηνοδότης Ἄρχων αὐτῆς ἐχαρίσατο ἡμῖν, ἔχοντες πληροῦσαν τὴν καρδίαν ἡμῶν, ἀδελφοποθῆτως κατασπαζόμεθα τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ τὸν περὶ Αὐτὴν Ἱερὸν Κλῆρον καὶ φιλόχριστον Λαόν, ἐπὶ τῇ Μητροπόλει ταύτῃ τῶν Ἐορτῶν, καθ' ἣν τὴν ἀνατολήν τοῦ Φωτὸς τῆς γνώσεως ἐν τῷ κόσμῳ ἐορτάζομεν καὶ τὴν ἐκ Παρθένου Γέννησιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γεραίρομεν.

Δεόμεθα οὖν τοῦ δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντος, ὅπως τὸν κόσμον πλουτίσῃ χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς Αὐτοῦ καὶ καταναγάσῃ ἐν ταῖς καρδίαις πάντων τὸ φῶς τῆς Θεογνωσίας. Τὸν δὲ ἐπὶ θύραις νέον ἐνιαυτὸν τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ χάρισι Ὑμῖν μεστὸν εὐλογιῶν καὶ οὐρανίων δωρημάτων καὶ τῇ Αὐτοῦ εἰρήνῃ εἰρηνεύσῃ ἡμῶν τὴν ζωὴν καὶ τὸν σύμπαντα κόσμον, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος.

Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ αὐθις κατασπαζόμενοι τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα ἐν Χριστῷ τεχθέντι διατελοῦμεν,

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος, Πρόεδρος

**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Άριθμ. Πρωτ. 2877

Άθήνησι 2α Νοεμβρίου 2006

Άριθμ. Διεκπ. 2551

**ΠΡΟΣ  
ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΝ  
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ  
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ  
κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ  
ΠΕΡΙ  
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ  
ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ**

Παναγιώτατε και Θειότατε Άρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικῆ Πατριάρχῃ, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητῆ και περιπόθητε ἀδελφῆ και συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Βαρθολομαῖε, τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπασζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐλάβομεν και ἐν Συνεδρίῳ τῆς περὶ ἡμᾶς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου ἀνέγνωμεν τὸ ὑπ ἀριθμ. 631 και ἀπὸ 8ης Ἰουνίου 2006 ὑμέτερον ἔγγραφο, δι' οὗ ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἐπιβεβαίωσεν ὅτι ἡ κανονικὴ ὀργάνωσις και πολλῶ μᾶλλον ἡ κανονικὴ λειτουργία τῶν ἐν τῇ Διασπορᾷ Ὁρθοδόξων ἐθνικῶν κοινοτήτων ὑπῆρξε πάντοτε κατὰ τὸ παρελθὸν και παραμένει συνεχῶς ὀξὺ και πολὺπλοκον ζήτημα, ὅχι μόνον διὰ τὴν λυσιτελεῖ μέριμναν τῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῆς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, ἀλλὰ και διὰ τὴν ὀρθὴν ἐν ἐνότητι λειτουργίαν τῶν διορθοδόξων σχέσεων. Αἱ δύο πρόσφατοι Συνελεύσεις τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἁγίας και Μεγάλῃς Συνόδου (1990, 1993) ἐπεβεβαίωσαν τὰς ὑφισταμένας γνωστὰς δυσχερείας διὰ τὴν κατ' ἀκρίβειαν ὀργάνωσιν, διὸ και προωθήθη ἡ κατ' οἰκονομίαν συμβατικὴ ρύθμισις τῆς Συνοδικῆς ἐκφράσεως τῆς ποιμαντικῆς ἐνότητος τῶν κατὰ τόπους ἐθνικῶν διασπορῶν. Δυστυχῶς, αἱ ὁμοφῶως ληφθεῖσαι πανορθόδοξοι αὐταὶ ἀποφάσεις-προτάσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ συμβάλουν εἰς μίαν προσωρινήν, ἔστω, διευθέτησιν τῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ δικαιοδοτικῆς ἀταξίας, ἀθετοῦνται μονομερῶς ἐπὶ προφανεῖ ζημίᾳ τῆς ἐποικοδομητικῆς συνεργασίας τῶν κατὰ τόπους ἐθνικῶν διασπορῶν διὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀντιμετώπισιν τῶν ἀμέσων και ἐπιτακτικῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν αὐτῶν και τῆς καθόλου ἐνότητος, κυρίως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

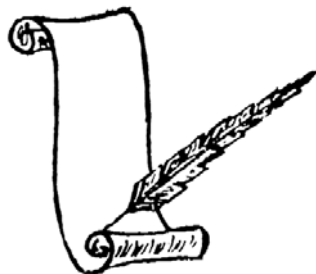
Εἶναι, λοιπόν, προφανὲς ὅτι τόσον ἡ διαπιστωθεῖσα δυσχέρεια κανονικῆς διευθετήσεως διὰ πανορθόδοξου συμφωνίας τοῦ σοβαροῦ ζητήματος τῆς κανονικῆς ὀργανώσεως τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς, παρὰ τὰς καταβληθείσας προσπάθειας, ὅσον και ἡ ἀπροθυμία σεβασμοῦ τῶν ὁμοφῶως ληφθεῖσων κατὰ τὰ ὡς ἄνω Πανορθοδόξων Ἀποφάσεων, ἐπὶ τῷ τέλει «κατανόησεως τῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν», δὲν ἐπιτρέπουν τὴν χρηστικὴν ἢ ἐπιλεκτικὴν ἐπίκλησιν ἱερῶν τινῶν κανόνων, οἱ ὁποῖοι, καίτοι καθώρισαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν και προᾶξιν εἰς τὰς σχέσεις τῶν Ἀυτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, δὲν ἐτηρήθησαν και ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ, διὸ και παρατείνονται ἢ και ἐντείνονται αἱ ἐν αὐτῇ ἐθνοφυλετικαὶ συγχύσεις.

Ἡ κατάσταση αὕτη εἶναι πρόδηλον ὅτι ὑποθάλπει ἐκκλησιαστικὰς ἀνωμαλίας καὶ ταλαιπωρίας, ἱκανὰς νὰ διασαλεύσωσι τὴν ἐνότητα τῶν ἐμπλεκομένων Ἀγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν κυρίως. Διὸ ἡ Ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σεβομένη τὴν καθιερωμένην διὰ τῆς συνεποῦς ἐκκλησιαστικῆς πράξεως κανονικὴν παράδοσιν περὶ τὰ δίκαια τῶν Θερόνων, ἐμμένει εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς ἀναληφθεῖσαν δέσμευσιν διὰ τὴν τήρησιν τῶν ὁμοφώνως ληφθεισῶν περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς πανορθοδόξων ἀποφάσεων διὰ τὴν κατ' οἰκονομίαν κάλυψιν τὸ γὰρ νῦν ἐπιτακτικῶν ποιμαντικῶν ἀναγκῶν καὶ πρὸς πρόληψιν ἢ ἀποτροπὴν ἀνεξελέγκτων καὶ ὀπωσδήποτε ἐπικινδύ-

νων ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Διασπορᾷ σχισματικῶν καταστάσεων καὶ ἐκφράζει ἐνδόμυχον εὐχὴν καὶ σταθερὰν βούλησιν ἐμβαθύνσεως καὶ ἐπισπεύσεως τοῦ διορθοδόξου διαλόγου μέχρι συγκλήσεως τῆς ποθουμένης Πανορθοδόξου Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, εἰς τὸ θεματολόγιον τῆς ὁποίας ἔχει ἐνταχθῆ ὁμοφώνως καὶ τὸ ζήτημα τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς.

Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ αὐθις τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα κατασπαζόμενοι φιλήματι ἀγάπης ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν διατελοῦμεν,

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος, Πρόεδρος



**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Πρωτ. 3782  
Ἀριθμ. Διεκπ. 2753

Ἀθήνησι 21η Νοεμβρίου 2006

**ΠΡΟΣ  
ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΝ  
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ  
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ  
κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ  
ΠΕΡΙ ΤΟΥ  
ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΓΑΜΟΥ  
ΤΩΝ ΚΛΗΡΙΚΩΝ**

Παναγιώτατε καὶ Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Βαρθολομαῖε, τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπασζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Κομισάμενοι τὰ ὑπ' ἀριθμ. 757 καὶ ἀπὸ 10ης παριππεύσαντος μηνὸς Αὐγούστου ἐ.ἔ. Τίμια Γράμματα τῆς Ὑμετέρας πεφιλημένης ἡμῖν Θειοτάτης Παναγιότητος, δι' ὧν διαπυθάνεσθε περὶ τῆς θέσεως τῆς καθ' Ἑλλάδα Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας περὶ τοῦ θέματος τοῦ μετὰ τὴν χηρείαν δευτέρου Γάμου τῶν Κληρικῶν, καὶ διεξελθόντες αὐτὰ ἐν τῇ Συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς 1ης ὑπερμεσοῦντος μηνὸς Νοεμβρίου ἐ.ἔ., ἤχθημεν εἰς τὴν Ἀπόφασιν ἵνα γνωρίσωμεν Ὑμῖν ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἡ ἀείποτε σεβομένη καὶ τηροῦσα τὴν θεόσδοτον διδασκαλίαν τῆς Ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶν ὁ ἀκλόνητος στῦλος καὶ τὸ ἀδιάσειστον ἐδραῖωμα τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀληθείας, καὶ ἡ ἀπαρασαλεύτως φυλάττουσα τοὺς Θείους καὶ Ἱεροὺς Κανόνας, τοὺς θεσπίζοντας ὅρια ἀμετακίνητα, ἅτινα οἱ πατέρες ἡμῶν ἔθεντο, ἀλλὰ καὶ φιλανθρώπως προμηθευομένη ὑπὲρ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τῶν ψυχῶν, ὑπὲρ ὧν ὁ Θεῖος τῆς Ἐκκλησίας Δομήτωρ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, ἔγνω ὅτι ἡ χορηγίσις ἀδείας διὰ τὴν τέλεσιν δευτέρου Γάμου εἰς τοὺς ἐν χηρείᾳ Κληρικούς, δέον ὅπως γίνηται μόνον κατ' ἄκραν οἰκονομίαν ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συνοδικοῦ Ὁργάνου τῆς οἰκείας αὐτοῦ Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, ἐξετασάσης, ἐνδελεχέστατα, κεχωρισμένως καὶ κατὰ περίπτωσιν ἕκαστον σχετικὸν αἴτημα, μὴ δυναμένης τῆς οἰασδήποτε ληφθησομένης Ἀποφάσεως ἵνα λάβῃ καθολικὴν ἰσχύν, μηδὲ εἰς αὐτὰς ταύτας τὰς ὁμοίας αὐτῇ περιπτώσεις. Τοῦτο δ' ὅλον δύναται νὰ κυρωθῇ μόνον μετὰ ὁμόφωνον Ἀπόφασιν Πανορθοδόξου Συνόδου, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς κοινῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς ὑφ' ἀπασῶν τῶν ὑπ' οὐρανὸν Ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, τῶν συνηρμοσμένων, ὡσπερ χορδαί, κιθάρα εἰς τὴν ἄρρηκτον ἐνότητα τῆς Πίστεως.

Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ αὐθις τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα κατασπασζόμενοι φιλήματι ἀγάπης ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν διατελοῦμεν,

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος, Πρόεδρος



**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Πρωτ.5080  
Αριθμ. Διεκπ. 2782

Ἀθήνησι 27η Νοεμβρίου 2006

**ΠΡΟΣ  
ΤΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ  
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ  
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ  
ΠΕΡΙ  
ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ  
ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ  
ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ  
ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ**

Πρὸς  
Τὴν Ἐξοχωτάτην  
κ. Μαριέτταν Γιαννάκου.  
Ἵπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.  
Ἐνταῦθα.

Ἐξοχωτάτη κ. Ἵπουργέ,

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 2ας μηνὸς Νοεμβρίου ἐ.ἔ., ἐξήτασε μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ εὐθύνης τὸ θέμα τοῦ δογματικοῦ κυρίως περιεχομένου τῶν νέων σχολικῶν βιβλίων διὰ τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν τῶν τριῶν τάξεων τοῦ Γυμνασίου ἦτοι: 1) «*Παλαιὰ Διαθήκη - Ἡ προϊστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ*» (Α΄ Γυμνασίου), 2) «*Καينὴ Διαθήκη - Ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ἔργο του*» (Β΄ Γυμνασίου) καὶ 3) «*Θέματα ἀπὸ τὴν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας*» (Γ΄ Γυμνασίου), καὶ τῶν ἀντιστοιχῶν καὶ ὁμοτίτλων αὐτῶν «*Βιβλίων τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ*» καὶ ἐμελέτησεν ἐπισταμένως καὶ κατὰ χρέος αὐτά, καθὼς καὶ τὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα Σπουδῶν (Φ.Ε.Κ. τ. Β΄ 3003/13.3.2003).

Ἐν συνεχείᾳ, ἐνημερώθη ἐπὶ τῶν σχετικῶν δημοσιευμάτων ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ Τύπου, τῶν παρατηρήσεων τῶν Θεολόγων καὶ τῶν Ὁργανώσεων αὐτῶν περὶ τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς διαστρωματώσεως τῆς ὕλης καὶ τῶν θεμάτων τῶν ὡς ἄνω Σχολικῶν ἐγχειριδίων καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν Εἰσήγησιν τῆς ἀρμοδίας Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου, ἤχθη εἰς τὴν Ἀπόφασιν ὅπως γνωρίση ὑμῖν σχετικῶς τὰ κάτωθι:

1. Κατ' ἀρχὴν ἡ ποιμαίνουσα Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὡς καθ' ὕλην ἀρμοδία καὶ τεταγμένη ἵνα φυλάσῃ τὴν παρακαταθήκην τῆς θείας Ἀποκαλύψεως καὶ διδάσκῃ τὰ θεόπνευστα καὶ θεοπαράδοτα δόγματα - ἀληθείας, φέρει τὴν εὐθύνην τῆς ἀκριβοῦς διδασκαλίας τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκεκαλυμμένης Πίστεως εἰς τὸ πλήρωμα Αὐτῆς καὶ ὄλως ἰδιαίτερος εἰς τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν τῆς Πατρίδος ἡμῶν. Κατὰ τὸ Σύνταγμα τῆς φιλτάτης ἡμῶν Πατρίδος (ἄρθρον 3): «*ἐπικρατοῦσα θρησκεία στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ θρησκεία τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ*» καὶ ὡς τοιαύτη, ἔχει τὸ προνόμιον νὰ «*παρακολουθεῖ τὸ δογματικὸν περιεχόμενον τῶν διὰ τὰ Σχολεῖα τῆς Στοιχειώδους καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως προοριζομένων διδακτικῶν βιβλίων τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν*» (Νόμος 590/1977, ἄρθρ. 9 παρ. ε΄), καὶ ἐπὶ πλέον, κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος: «*μεριμνᾷ περὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν βίου τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος καὶ λαμβάνει περὶ αὐτοῦ πρόνοιαν διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, διὰ κα-*

τηρητικῶν Σχολείων, διὰ θρησκευτικῶν ὁμιλιῶν, δι' ἐκδόσεως καταλλήλων βιβλίων καὶ περιοδικῶν, διὰ παραινετικῶν ἐγκυκλίων καὶ διὰ παντός ἄλλου προσφόρου, κατὰ τὴν κρίσιν Αὐτῆς μέσου...» (Νόμος 590/1977, ἄρθρ. 9 παρ. ζ). Ἐπιπροσθέτως δὲ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Δικαιϊκὴ Τάξις παρέχει «τὸ ἀτομικὸν δικαίωμα τοῦ αὐτοπροσδιορισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν νὰ ἐπεμβαίνουν ἐπὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν προγραμμάτων τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν εἰς τὰ Δημόσια Σχολεῖα» (βλ. Δίκαιον καὶ Δικαιοσύνη, Γαλλία, 2006).

2. Ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἀσκοῦσα ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὰ ἀνωτέρω νόμιμα Αὐτῆς δικαιώματα, ἐπισημαίνει ἐν συνεχείᾳ γενικῶς ὅτι τὰ νέα σχολικὰ βιβλία τῶν Θρησκευτικῶν τῶν τριῶν τάξεων τοῦ Γυμνασίου, παρὰ τὴν σημαντικὴν βελτίωσιν τῆς ὅλης αἰσθητικῆς αὐτῶν ἐμφανίσεως καὶ τὴν ἐπαγωγικότητα τῆς προσφερομένης εἰς τοὺς μαθητὰς ὕλης, ἀφ' ἑνὸς μὲν φέρουν, κατὰ τὸ περιεχόμενον, χαρακτηριστὰ θρησκευτικὰ μὲ ἔντονα τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ὀρθολογιστικῆς προτεσταντικῆς καὶ κυρίως γερμανικῆς θεολογίας, ἡ ὁποία εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν Πίστιν περὶ Τριαδικοῦ Θεοῦ, περὶ ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, περὶ Δημιουργίας τοῦ κόσμου ἐκ τοῦ μηδενός, πλάσεως καὶ πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, περὶ θείας Ἀποκαλύψεως καὶ θεοπνευστίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ περὶ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, μὲ συνέπειαν νὰ ὑποτιμᾶται τὸ Ὁρθόδοξον Χριστιανικὸν Δόγμα, ὁ ὁμολογιακὸς καὶ ἐκκλησιολογικὸς χαρακτήρ τοῦ μαθήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ διακρίνονται ἀπὸ τὰς ὑποβιβασμοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς ἐπίπεδον καθαρῶς ἀνθρώπινον, προῖον τοῦ ὀρθοῦ λόγου, μηδεμίαν ἔχοντος σχέσιν μὲ τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν.

3. Εἰδικώτερον, ὡς πρὸς τὰς ἐπὶ μέρους παρατηρήσεις Αὐτῆς, ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐπιχειρεῖ ἐν τοῖς ἐφεξῆς, μὲ διακριτικὴν παρέμβασιν, νὰ ἐκφράσῃ τὴν βαθεῖαν Αὐτῆς ἀνησυχίαν διὰ τὰς συγκεκριμένας ἀποκλίσεις, δι' ὧν ἐπιχειρεῖται οὐσιαστικὴ ἀποδόμησις τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας καὶ Πίστεως ὡς καταδεικνύει ἡ διήκουσα πορεία καὶ οἱ ἄξονες ἐπὶ τῶν ὁποίων κινεῖται τὸ περιεχόμενον καὶ τῶν τριῶν βιβλίων ὑπαγορευομένων ὑπὸ τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος Σπουδῶν. Οὕτως:

α) Εἰς τὸ βιβλίον τῆς Α' Γυμνασίου ὑποτιμᾶται ἡ φυσικὴ καὶ θεία Ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, σχεδὸν ἀποσιωπᾶται ἡ θεοπνευστία καὶ ἀναστρέφεται ἡ δομὴ τοῦ περιεχομένου: ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου ἐκ τοῦ μηδενός, ἡ πλάσις καὶ ἡ πτώσις τοῦ ἀνθρώπου ὑποβαθμίζονται καὶ μεταφέρονται εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου (σ. 128 κ.ἐξ.) μὲ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι: «ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ γίνουν κατανοητὲς ὡς διηγήσεις κατὰ γράμμα θεόπνευστες καὶ ἀργότερα νὰ ἀπορριφθοῦν ὡς ἀφελεῖς», (Βιβλίον ἐκπαιδευτικοῦ, σ. 14). Καὶ ὅλα αὐτὰ θεωροῦνται καὶ προβάλλονται κατὰ τὸν τυπικὸν προτεσταντικὸν ὀρθολογισμὸν (πρβλ. σσ. 18,32 - 33,53, 128 - 145 κ.ἄ.) Ἡ κακὴ διαστρωμάτωσις τῆς ὕλης καὶ τῶν θεμάτων κυριολεκτικῶς ἀκυρώνουν «τὶς ἐπιστημονικῆς, τυποτεχνικῆς καὶ τὶς ἄλλες ἀρετῆς τοῦ βιβλίου» καὶ ἀσφαλῶς ἀδικοῦν καὶ τοὺς συγγραφεῖς. Κατὰ συνέπειαν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ὅπως ἀναπτύσσεται χωρὶς Πρωτευαγγέλιον (Γεν. 3,15 ἐξ.), χωρὶς Μεσσίαν, Χριστόν, Σωτῆρα, Λυτρωτὴν, χωρὶς προτυπώσεις - προεικονίσεις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου δὲν λειτουργεῖ, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ὡς «παιδαγωγός... εἰς Χριστόν» (Γαλ. 3,24), καὶ ὡς ἐκ τούτου διὰ τοὺς μαθητὰς καθίσταται λίαν δυσχερὴς καὶ ἡ κατανόησις τῆς Καινῆς Διαθήκης.

β. Ἡ ἴδια μέθοδος καὶ ἀντίληψις συγγραφῆς ἀκολουθεῖται καὶ εἰς τὸ βιβλίον τῶν Θρησκευτικῶν τῆς Β' Γυμνασίου. Εἰς τὰ εἰσαγωγικὰ μαθήματα περιλαμβάνεται πληθὺς ἐπιστημονικῶν γνώσεων (σ. 9-18), αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν ἀρνητικῶς, τόσον ἐξ ἐπόψεως μαθήσεως διὰ τοὺς μαθητὰς, ὅσον καὶ ἐξ ἐπόψεως οὐσίας: γνώσεις ἐπουσιώδεις διὰ τὸ μάθημα καταλαμβάνουν τὸν χῶρον ἀναπτύξεως ἐτέρων γνώσεων οὐσιωδῶν μαθημάτων. Καὶ εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ὑποβαθμίζεται ἡ ἐν Χριστῷ Ἀποκάλυψις καὶ ἡ θεοπνευστία τῆς Καινῆς Διαθήκης (σ. 19-26). Ἐπιστολαὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου παρουσιάζονται ὡς «Δευτεροπαύλειες ἐπιστολές» καὶ «λέγονται ἔτσι διότι -κατὰ τοὺς περισσοτέρους ἐρευνητῆς- τὶς συναρμολόγησαν ἢ τὶς ἔγραψαν ἀργότερα μαθητῆς... τοῦ Ἀποστόλου Παύλου» (σ.26). Παρατίθενται ἱστορικὰ λεπτομερῆ στοιχεῖα χωρὶς θεολογικὴν ἐπισήμανσιν, ἡ Παναγία καλεῖται ἀπλῶς Μαρία (βλ. ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Μαρίας σ. 28) καὶ ὄχι ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου



κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν ἀπουσιάζει παντελῶς ὁ λειτουργικὸς κύκλος καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ λυτρωτικὸν ἔργον Τῆς, ὡς ταμιούχου καὶ οἰκονόμου τῆς Θείας Χάριτος. Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς περιορίζεται εἰς τὸ δεύτερον συνθετικὸν τοῦ ὀνόματος, ἐξετάζεται ἀνθρωποκεντρικὰ καὶ ὑποβαθμίζεται ἢ Χριστοκεντρικότης τοῦ ὄρου καὶ τοῦ προσώπου Του. Γενικῶς ἢ ἐξ ἀποκαλύψεως προέλευσις καὶ βασικὴ γενεσιουργὸς αἰτία τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὅποια ὡς ἐκ τούτου διαφοροποιεῖται ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην θρησκείαν δὲν προβάλλεται εἰς τὸ βιβλίον αὐτό. Ἀντιθέτως προβάλλονται ὀρθολογιστικὰ στοιχεῖα, τὰ ὅποια λειτουργοῦν ὡς ἀκυρωτικὰ τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ ἀποδίδονται σχεδὸν ὅλα τὰ γεγονότα εἰς ἀνθρωπίνως ἐνεργείας ἐρήμην τῆς θεοπνευστίας. Παραλλήλως μεταφέρονται εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν μέθοδοι τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἐρμηγεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς βάσει τοῦ συμβολισμοῦ. Καὶ ὡς ἐκ τούτου περιορίζεται εἰς τὸ ἐλάχιστον ἡ ὀρθόδοξος δογματικὴ ὀρολογία, κατ' ἀκρίβειαν ἢ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ θεολογικὴ ἐρμηγεία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Σοβαρὰ εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις πρωτοτύπων κειμένων, ἀγιογραφικῶν καὶ ὑμνολογικῶν. Πρέπει νὰ γίνῃ ἀποφόρτισις τοῦ γνωσιολογικοῦ χαρακτήρος τοῦ βιβλίου, νὰ ἀναδειχθῇ ὁ μυστηριακὸς καὶ ὁμολογιακὸς χαρακτήρ καὶ ὁ ἐνανθρωπήσας Θεὸς Λόγος ὡς Σωτὴρ καὶ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου.

γ. Τὸ βιβλίον τῆς Γ' Γυμνασίου, «*Θέματα ἀπὸ τὴν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας*», ἀκολουθεῖ τὴν θεματικὴν μέθοδον συγγραφῆς ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογὴν θεμάτων καὶ σύμφωνα μὲ τὴν εἰσαγωγὴν του, ἢ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ἐξετάζεται ἀνθρωποκεντρικὰ κατὰ τὴν αἰτιώδη σειρᾶν, ὡς θύραθεν - πολιτικὴ Ἱστορία χωρὶς ἐμφανῆ προέκτασιν εἰς τὸν Δημιουργὸν καὶ Κυβερνήτην τοῦ κόσμου, εἰς τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, εἰς τὴν ὑπέρβασιν τῶν ἀνθρωπίνων διὰ τῆς Πίστεως, τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὅμως, ἐνῶ ἡ μέθοδος αὐτὴ προβάλλεται εἰς τὴν εἰσαγωγὴν, εὐτυχῶς, δὲν ἐφαρμόζεται πιστῶς ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς συγγραφεῖς, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θεμάτων. Ἐπὶ πλέον τὸ Βιβλίον τῆς Γ' Γυμνασίου βριθεῖ ποικίλων λαθῶν καὶ σφαλμάτων: φιλολογικῶν, ἱστορικῶν, ἐννοιολογικῶν καὶ πολλῶν οὐσιαστικῶν καὶ τυπικῶν καὶ κυρίως δο-

γματικῶν. Διὰ τὸ ἀληθές του λόγου δειγματοληπτικῶς ἀναφέρομεν τὰ παρακάτω δογματικὰ σφάλματα:

I. «*Ὁ Χριστὸς ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ νὰ γίνουμε ἐμεῖς θεοί*» (σ. 57).

Ὁ Χριστὸς εἶναι Θεάνθρωπος, τέλειος Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, χωρὶς τὴν ἁμαρτίαν. Συνεπῶς ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος, δηλαδὴ προσέλαβε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διὰ νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος κατὰ χάριν Θεός, νὰ θεωθῇ.

II. «*Ὁ ἀγέννητος καὶ αἰώνιος Θεὸς γεννᾶται - σαρκώνεται*» (σ. 57).

Ὁ γεννηθεὶς - σαρκωθείς εἶναι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ Ὅποιος ἐγεννήθη ἐξ ἀγεννήτου Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Ὡς ἐκ τούτου ὁ Θεὸς δὲν χαρακτηρίζεται αἰώνιος, ἀλλὰ αἰδῖος.

III. «*Ἐνοίκησε (κατοίκησε) ὁ Θεῖος Λόγος*» (σ. 54). Δέν «*ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν*» ὁ Θεῖος Λόγος ἀλλὰ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ.

IV. «*Λόγος Θεῖος ... μὲ τὸν πατέρα του*» (σ. 145-146).

Ἰσχύει ἡ αὐτὴ παρατήρησις μὲ τὴν ὡς ἄνω περιπτώσιν.

Ἐπίσης, γίνεται προβολὴ καὶ τονισμὸς περιθωριακῶν στοιχείων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐπὶ διασυρμῇ τῆς Ἐκκλησίας· ἐπὶ παραδείγματι μεμονωμένα συμβάντα ἀναβαθμίζονται εἰς κορυφαῖα γεγονότα καὶ γενικεύονται εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας: «*...ὁμάδες φανατισμένων Χριστιανῶν κατέστρεφαν ἔθνικὰ ἱερὰ καὶ καταδίωκαν ὄσους δὲν ἦσαν χριστιανοί...*» (σ. 51) καὶ πῶς κάτω «*Στὴ διένεξη αὐτὴ συνέβαλαν πολλοὶ ἀφελεῖς καὶ χωρὶς θεολογικὴ παιδεία μοναχοὶ καὶ λαϊκοί... μὲ τὶς ὑπερβολὰς καὶ τὶς δεισιδαιμονίες τους... διαμόρφωσαν ἕνα κλίμα εἰκονολατρείας μὲ εἰδωλολατρικὰς ἐκδηλώσεις*» (σελ. 73). Εἰς ἐπίρρωσιν τῆς προχειρότητος τοῦ βιβλίου ἀναφέρομεν καὶ μερικὰ ἀνιστόρητα: 1) ὁ Διάκονος Παρμενᾶς γράφεται «*Παρμενίονας*» (σ. 21)· 2) ὁ Ἰάκωβος ἀδελφὸς Ἰωάννου (πρ. 12, 1-19) γράφεται «*Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς Θεός*» (σ. 23)· 3) «*ἡ Ἁγία Σοφία Θεσσαλονίκης εἶναι σταυροειδῆς Ναός*» (σελ. 78) καὶ πολλὰ ἄλλα, τὰ ὅποια δὲν εἶναι τοῦ παρόντος.

Ἐξοχωτάτη κυρία Ὑπουργέ,

Ὑστερα ἀπὸ τὰ ὅσα ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω, περιληπτικῶς βεβαίως, διότι εἶναι πολὺ περισσότερα, ἴσως καὶ σοβαρότερα τὰ καὶ ὑπὸ ἄλλων ἀρμοδίων ἐπισημανθέντα σφάλματα τῶν νέων σχολικῶν ἐγχειριδίων ὄλων τῶν βαθμίδων τῆς Ἐκπαιδεύσεως, διαπιστώνεται ὅτι διὰ τῶν βιβλίων τῶν Θερησκευτικῶν τοῦ Γυμνασίου ἐπιδιώκεται ἡ ἀποδόμησις τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς διδασκαλίας, ἡ ἀπορθοδοξοποίησις καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ μαθήματος ἀπὸ Ὁμολογιακοῦ, Κατηχητικοῦ καὶ Ἐκκλησιολογικοῦ, ὡς εἶναι σήμερον, εἰς θερησκευολογικὸν μὲ προτεσταντικὰς ἀποχρώσεις, μὲ ἐπιχείρημα τὴν ἀρχὴν τῆς πολυπολιτισμικότητος, τῆς διαθρησκευτικότητος καὶ τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ. Οὐδεὶς ἀρνεῖται τὴν ἀνάγκην νὰ διδάσκονται οἱ μαθηταὶ καὶ τὰ ἀφορῶντα εἰς ἄλλας γνωστὰς θερησκείας, ἀλλ' οὐχὶ ἰσοτίμως πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Πίστιν, ὡς ἔχει ἀποφανθῆ καὶ τὸ ἡμέτερον Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας (Ἀποφάσεις 3356/1995 καὶ 2176/1998). Τὸ πρόβλημα ἐντοπίζεται πρωτίστως εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Ἀναλυτικῶν Προγραμμάτων Σπουδῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ εἰς τὰς κατευθυντηρίους ὁδηγίας συγγραφῆς, καὶ δευτερευόντως εἰς τὴν πλειάδα ἀξιολόγων κατὰ τὰ ἄλλα συγγραφέων, ἀξιολογητῶν καὶ ὑπευθύνων συμβούλων καὶ συντονιστῶν, ἐνὸς ἐκάστου βιβλίου.

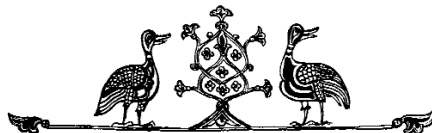
Κατὰ ταῦτα παρακαλοῦμεν, ὅπως συμφώνως πρὸς τὴν ἐγνωσμένην εὐαισθησίαν τῆς ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἔναντι τῶν θεμάτων τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ τὸν σεβασμὸν αὐτῆς ἔναντι τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Πίστεως, μερμινήσητε διὰ τὴν ἄμεσον διόρθωσιν τῶν ἐπισημαινομένων δογματικῶν κυρίως σφαλμάτων τῶν βιβλίων τῶν Θερησκευτικῶν τῶν τριῶν τάξεων τοῦ Γυμνασίου. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἐπιθυμοῦσα νὰ συμβάλῃ οὐσιαστικῶς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ δογματικοῦ πλαισίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δέον νὰ κινήται ἡ ἀνάπτυξις τῶν θεμάτων τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, ἀντὶ νὰ ἐπιχειρῇ τὴν ἐκ τῶν ὑστέρων διόρθωσιν ἢ βελτίωσιν αὐτῶν, εἶναι ἐτοίμη νὰ συμμετάσχη δι' ἐκπροσώπων Τῆς, τόσον κατὰ τὸν προγραμματισμὸν τῆς ὕλης τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων τῶν βιβλίων Θερησκευτικῶν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν διαδικασίαν τῆς συγγραφῆς αὐτῶν, πρὸς ἀποφυγὴν δογματικῶν, κυρίως, παρεκκλίσεων.

Ἐπὶ δὲ τούτοις πεπειθότες ὅτι θέλετε ἱκανοποιήσῃ τὸ ἐπιστημονικῶς ἐρειδόμενον ἡμέτερον αἴτημα καὶ ἐπικαλούμενοι ἐπὶ τὴν ὑμέτεραν Ἐξοχότητα πλουσίαν τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄπειρον Αὐτοῦ ἔλεος, διατελοῦμεν μετ' εὐχῶν διαπύρων.

† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιεραματεὺς

† Ἀρχιμ. Κύριλλος Μισιακούλης



Μόσχα, 1 Δεκεμβρίου 2006

Μακαριώτατε και λίαν αγαπητέ ἐν Κυρίῳ Ἀδελφὲ καὶ Συλλειτουργέ!

Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας τῆς ἐπίσκεψης σὴν Ἑλληνικὴ Γῆ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβέρνησης τῆς Ρωσικῆς Ὁμοσπονδίας - Ὑπουργοῦ Ἀμύνης Σεργκέϊ Ἰβανόβ νὰ Σᾶς χαιρετίσω θερμὰ καὶ ἐγκάρδια καὶ ὄλο τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Εἶναι μεγάλη χαρὰ νὰ συνειδητοποιήσουμε τὸ γεγονός, ὅτι οἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρωσίας εἶναι παραδοσιακὰ συνδεδεμένοι μὲ ἀδελφικούς δεσμούς ἀγάπης, καὶ ὅτι ὅλη ἡ αἰώνια ἱστορία τῶν σχέσεών μας μαρτυρεῖ περὶ τούτου.

Ἀποτελώντας ἓνα ἀληθινὸ παράδειγμα πρωθιεραρχικῆς καὶ εἰρηνοποιουῦ διακονίας, Ἐσεῖς συμβάλλετε σημαντικὰ σὴν ἐνίσχυση τῆς φιλίας καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν χωρῶν καὶ τῶν λαῶν μας.

Παραμένει σὴ μνήμη μου ἡ μεθ' Ὑμῶν ἀνθρώπινη καὶ προσευχητικὴ ἐπικοινωνία κατὰ τὶς ἡμέρες τῆς παραμονῆς τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος σὴ Ρωσία. Ἐλπίζω, ὅτι καὶ σὸ μέλλον ἡ κοινὴ μας μαρτυρία περὶ τοῦ ἀμεταβλήτου τῶν πνευματικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἀξιῶν τῆς Ὁρθοδοξίας θὰ εἶναι ἐξίσου πειστικὴ καὶ καρποφόρα σὴν ὑπόθεση τῆς ἰσχυροποιήσεως τῆς ὀρθόδοξης ἐνότητος.

Σᾶς ἀποστέλλουμε, Μακαριώτατε, τὶς προσευχητικὲς μας εὐχὲς γιὰ ἀκλόνητη ὑγεία, εὐλογημένη ἐνίσχυση τῶν πνευματικῶν καὶ σωματικῶν σας δυνάμεων, καθὼς καὶ γιὰ τὴν παντοδύναμη βοήθεια τοῦ Θεοῦ σὴν ἐκπλήρωση τῆς ὑψηλῆς σας διακονίας ὡς Προκαθημένου τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Μετ' ἀδελφικῆς, ἐν Κυρίῳ ἀγάπης,

† Ὁ Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας Ἀλέξιος

**ΕΠΙΣΤΟΛΗ  
ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ  
ΜΟΣΧΑΣ  
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΡΩΣΙΑΣ  
κ. ΑΛΕΞΙΟΥ  
ΠΡΟΣ  
ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ  
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ  
ΑΘΗΝΩΝ  
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ**

**ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Πρωτ. 3717/06

Άνω Σύρος τῆ 1ῆ Δεκεμβρίου 2006

**ΕΠΙΣΤΟΛΗ  
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ  
ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ  
ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ  
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΠΡΟΣ  
ΤΟΝ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΝ  
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ  
ΑΘΗΝΩΝ  
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ**

Μακαριώτατο κ. Χριστόδουλο  
Άρχιεπίσκοπο Άθηνων και πάσης Ελλάδος  
ΑΘΗΝΑ

Μακαριώτατε,

Ένω πλησιάζει ἡ Πανήγυρις τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Κυρίου και ἔχοντας ζωντανές στα μάτια μου, στή σκέψη μου και τῆ καρδιά μου τις εἰκό-  
νες τῆς συνάντησης τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, Βενεδίκτου 16ου, με τὸν Οἰκου-  
μενικό Πατριάρχη Βαρθολομαῖο (τούς ἀδελφικούς ἀσπασμούς, τὰ ὑψωμένα  
ένωμένα χέρια τῶν δύο Προκαθημένων, τὰ χεῖλη τους νὰ προσφέρουν εὐλα-  
βικά τὴν προσευχή τοῦ Κυρίου και μαζί νὰ ζητοῦν ἀπὸ τὸν Οὐράνιο Πατέ-  
ρα τὸν ἐρχομὸ τῆς Βασιλείας του και ἄλλα...), ἐν ὀνόματι τῆς Ἱερᾶς Συνό-  
δου τῆς Καθολικῆς Ἱεραρχίας Ελλάδος, ἔρχομαι νὰ σᾶς ἐκφράσω τις  
ἐγκάρδιες και ἀδελφικές εὐχές μου.

Ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης και τῆς ἀγάπης νὰ σᾶς χαρίζει μακρότητα ἀγαθῶν  
ἡμερῶν, ὑγεία και καρποφόρο ποιμαντορία και νὰ στέψει με ἐπιτυχία, πρὸς  
ὄφελος τῶν Ἐκκλησιῶν μας, τὴν ἐπικείμενη ἐπίσκεψή σας στή Ρώμη. Εἶμαι  
βέβαιος ὅτι θὰ δώσετε στὸν ἑλληνικό λαὸ τὴ χαρὰ νὰ ξαναζήσει ἱερές στιγ-  
μές, ὅπως αὐτὲς πὸ ἐξῆσε με τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Ἁγίου Πατέρα στήν Κων-  
σταντινούπολη.

Τὸ δὲ νέο ἔτος νὰ εἶναι πλήρες ἀπὸ τὴ χάρη και τὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου. Νὰ  
εἶναι ὄλο και γιὰ ὄλους εἰρηνικό.

Έν Χριστῷ Ἰησοῦ,

† Φραγκίσκος  
Καθολικός Ἐπίσκοπος Σύρου, Θήρας και Κρήτης  
Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Καθολικῆς Ἱεραρχίας Ελλάδος

Ἀθήνησι τῇ 11ῃ Δεκεμβρίου 2006

**ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΗ  
ΕΠΙΣΤΟΛΗ  
ΠΡΟΣ  
ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟΝ  
ΤΗΣ Ι. ΣΥΝΟΔΟΥ  
ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ  
ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Πρὸς  
Τὸν Ἐξοχώτατον  
Καθολικὸν Ἐπίσκοπον  
Σύρου, Θήρας καὶ Κρήτης, κ. Φραγκίσκον,  
Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου  
τῆς Καθολικῆς Ἱεραρχίας Ἑλλάδος.  
Εἰς Ἄνω Σύρον.

Ἐξοχώτατε,

Ἐλάβομεν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3717/06 καὶ ἀπὸ 1ης Δεκεμβρίου ἐ.ἔ. εὐγενῆ σας ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν ἀπηυθύνετε εἰς ἡμᾶς ἐπὶ τῇ ἐγγιζούσῃ Μεγάλῃ Ἑορτῇ τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ θερμῶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἐγκαρδίους καὶ εἰλικρινεῖς ἀδελφικὰς εὐχάς.

Πράγματι, ἡ πρόσφατος συνάντησις ἐν Φαναρίῳ τῶν δύο Προκαθημένων τῶν Ἐκκλησιῶν μας καὶ ἡ εἰλικρινὴς καὶ ἄδολος ἀγάπη, ἡ ὁποία ἐπεκράτησε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μετ' ἀλλήλων ἀναστροφῆς των, μᾶς συνεκίνησε βαθύτατα καὶ μᾶς ἐγέμισε μὲ ἐλπίδα καὶ προσδοκίαν διὰ τὴν εὐλογημένη ἐκείνην ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἠνωμένοι καὶ ἐν τῇ Ἀληθείᾳ, θὰ δυνηθῶμεν νὰ κοινωνήσωμεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ Ἁγίου Ποτηρίου.

Ἐπὶ πλέον, θερμότατα σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς εὐχάς σας πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἐπικειμένης Ἐπισκέψεώς μας εἰς Ρώμην. Μεταβαίνομεν ἐκεῖ διὰ νὰ προωθήσωμεν τὰς μεταξὺ μας ἀδελφικὰς σχέσεις καὶ διὰ τὴν προαγωγὴν οὐσιαστικωτέρας συνεργασίας μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης ἐπὶ κοινωνικῶν θεμάτων μείζονος σημασίας, ἐπὶ τῶν πλείστων τῶν ὁποίων αἱ τοποθετήσεις μας, ὡς πηγάζουσαι ἐκ τῆς αὐτῆς κοινῆς ἱερᾶς Παραδόσεως, συμπίπτουν καὶ ταυτίζονται.

Εὐχαριστοῦντες ὡσαύτως καὶ διὰ τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ ἐσωκλείσητε καὶ ἀντίγραφον τῆς προσφωνήσεώς σας πρὸς τὴν Αὐτοῦ Ἁγιότητα τὸν Πάπα Ρώμης κ. Βενέδικτον ΙΣΤ' κατὰ τὴν πρόσφατον *Ad Limina* Ἐπίσκεψιν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἐν Ἑλλάδι Ἱεραρχίας εἰς Ρώμην, ἀντευχόμεθα, ὅπως ὁ δι' ἡμᾶς σαρκωθεὶς Κύριος καταυγάσῃ ἐν ταῖς καρδίαις πάντων ἡμῶν τὸ φῶς τῆς Θεογνωσίας καὶ ὁ νέος ἐπὶ θύραις ἐνιαυτὸς τῆς χρηστότητος Αὐτοῦ νὰ εἶναι δι' ἐσᾶς καὶ τὰ μέλη τῆς ἐν Ἑλλάδι Καθολικῆς Ἱεραρχίας μεστὸς θείων εὐλογιῶν καὶ οὐρανίων δωρημάτων.

Μὲ ἀγάπη ἐν τῷ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντι Χριστῷ

Τοῦ  
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου  
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος  
κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ  
† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος



## ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

**Κοινή Διακήρυξις  
τοῦ Πάπα Ρώμης Βενεδίκτου ΙΣΤ΄ καὶ τοῦ  
Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου Α΄**

*«Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος,  
ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ»  
(Ψαλμ. 117,24).*

**ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ  
ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ  
ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΩΣ  
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ  
ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ  
κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ  
ΚΑΙ ΤΟΥ  
ΠΑΠΑ ΡΩΜΗΣ  
ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΥ ΙΣΤ΄**

Ἡ ἀδελφική συνάντησις, ἣν εἶχομεν ἡμεῖς, ὁ Πάπας Ρώμης Βενέδικτος ΙΣΤ΄ καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος Α΄, εἶναι ἔργον Θεοῦ καὶ κατὰ τινα τρόπον δῶρον ἐξ Ἐκείνου προερχόμενον. Εὐχαριστοῦμεν τῷ Δοτήρι παντὸς ἀγαθοῦ, ὅστις ἐπέτρεψεν ἡμῖν καὶ αὐθις ἵνα ἐκφράσωμεν ἐν προσευχῇ καὶ ἀντιδόσει τὴν χαρὰν ἡμῶν, ὅπως αἰσθανθῶμεν ὡς ἀδελφοὶ καὶ ἀνανεώσωμεν τὴν δέσμευσιν ἡμῶν ἐν τῇ προοπτικῇ τῆς πλήρους μετ' ἀλλήλων κοινωνίας. Ἡ δέσμευσις αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ ἐκ τῆς εὐθύνης ἡμῶν ὡς Ποιμένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ συνάντησις ἡμῶν, εἴθε νὰ εἶναι σημεῖον καὶ ἐνθάρρυνσις πάντων ἡμῶν, ὅπως συμμεριζώμεθα τὰ αὐτὰ αἰσθήματα καὶ τὰς αὐτὰς διαθέσεις ἀδελφότητος, συνεργασίας καὶ κοινωνίας ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐν ἀληθείᾳ. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἴθε νὰ ὀδηγήσῃ ἡμᾶς εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς μεγάλης ἡμέρας τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους ἐνότητος, ὅταν καὶ ὅπως θελήσῃ τοῦτο ὁ Θεός. Τότε θὰ δυνηθῶμεν νὰ εὐφρανθῶμεν καὶ νὰ ἀγαλλιασθῶμεν ἀληθῶς.

1. Ἀνεμνήσθημεν εὐγνωμόνως τῶν συναντήσεων τῶν σεβασμίων προκατόχων ἡμῶν, τῶν μακαριστῶν ἐν Κυρίῳ, οἵτινες ἔδειξαν τῷ κόσμῳ τὸ ἐπεῖγον τῆς ἐνότητος καὶ ἐχάραξαν τὴν ἀτραπὸν διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς αὐτὴν διὰ τοῦ διαλόγου, τῆς προσευχῆς καὶ τῆς καθ' ἡμέραν ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Ὁ Πάπας Παῦλος ὁ ΣΤ΄ καὶ ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α΄, προσκυνηταὶ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐνθα ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, συνητήθησαν ἕκτοτε ἐκ νέου, ἐδῶ ἐν Φαναρίῳ καὶ ἐν Ρώμῃ. Παρέδωσαν ἡμῖν μίαν Κοινὴν Δήλωσιν, ἣτις διατηρεῖ πᾶσαν τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ὑπογραμμίζουσαν ὅτι ὁ ἀληθὴς διάλογος τῆς ἀγάπης δέον ὅπως ὑποστηρίξῃ καὶ ἐμπνέῃ πάσας τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν προσώπων καὶ μεταξὺ αὐτῶν τούτων τῶν Ἐκκλησιῶν *«δέον ὅπως εἶναι ἐρριζωμένος ἐν τῇ ὁλοκληρωτικῇ πιστότητι πρὸς τὸν μοναδικὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἐν τῷ ἀμοιβαίῳ σεβασμῷ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν Παραδόσεων»* (Τόμος Ἀγάπης, 195). Οὐδόλως ἐλησμονήσαμεν ἐπίσης τὴν ἀνταλλαγὴν ἐπισκέψεων ὑπὸ τῆς Αὐτοῦ Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου Β΄ καὶ τῆς Αὐτοῦ Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου Δημητρίου Α΄. Ἀκριβῶς δέ, κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Πάπα Ἰωάννου Παύλου Β΄ τὴν πρώτην οἰκουμενικὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ἀνηγγέλθη ἡ σύστασις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐν

αὐτῇ συνῆλθον αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν ἐπὶ τῷ διακηρυχθέντι σκοπῷ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας.

2. Καθ' ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δὲν δυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν τὴν ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὴν προᾶξιν, δι' ἧς παρεδόθησαν εἰς τὴν λήθην τὰ παλαιὰ ἀναθέματα, τὰ ὁποῖα ἐπηρέασαν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας τὰς σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν κατὰ τρόπον ἀρνητικόν. Δὲν ἠντλήσαμεν εἰσέτι ἐκ τῆς πράξεως ταύτης πάσας τὰς θετικὰς συνεπειάς, αἵτινες δύνανται νὰ προκύψουν ἐξ αὐτῆς διὰ τὴν πορείαν ἡμῶν πρὸς τὴν πλήρη ἐνότητα, πρὸς ἣν καλεῖται ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ὅπως προσφέρῃ μίαν σημαντικὴν συμβολήν. Προτρεπόμεθα τοὺς πιστοὺς ἡμῶν νὰ ἀναλάβουν ἐνεργὸν ρόλον εἰς τὴν διαδικασίαν ταύτην διὰ τῆς προσευχῆς καὶ διὰ σημαντικῶν ἐνεργειῶν.

2. Κατὰ τὴν ἐν ὄλομελείᾳ συνέλευσιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἥτις συνῆλθε προσφάτως ἐν Βελιγραδίῳ καὶ ἔτυχε γενναιοδωροῦ φιλοξενίας ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ἐξεφράσαμεν τὴν βαθειὰν χαρὰν ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἐπαναλήψει τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου. Μετὰ τὴν διακοπὴν ὀλίγων ἐτῶν, ὀφειλομένην εἰς διαφόρους δυσκολίας, ἡ Ἐπιτροπὴ ἠδυνήθη νὰ ἐργασθῇ ἐκ νέου ἐν πνεύματι φιλίας καὶ συνεργασίας. Ἐξετάζουσα τὸ θέμα «*συνοδικότης καὶ αὐθεντία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ*» εἰς τοπικὴν, περιφερειακὴν οἰκουμενικὴν διάστασιν, ἀνέλαβε μίαν φάσιν μελέτης τῶν ἐκκλησιολογικῶν καὶ κανονικῶν συνεπειῶν τῆς μυστηριακῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη θὰ ἐπιτρέψῃ, ὅπως ἐξετασθοῦν ὠρισμένα ἐκ τῶν βασικῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα ἀκόμη διαμφισβητοῦνται. Εἴμεθα ἀποφασισμένοι, ὅπως ὑποστηρίζωμεν σταθερῶς, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, τὸ ἀνατεθὲν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ ἔργον καὶ συνοδεύωμεν τὰ μέλη αὐτῆς διὰ τῶν ἡμετέρων προσευχῶν.

3. Ὡς Ποιμένες, ἐσκέφθημεν ἐν πρώτοις τὴν ἀποστολὴν τῆς ἀναγγελίας τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη, «*πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη*» (Ματθ. 28,19), εἶναι σήμερον, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, ἐπίκαιρος καὶ ἀναγκαία, καὶ εἰς αὐτὰς εἰσέτι τὰς κατὰ παράδοσιν χριστιανικὰς

χώρας. Ἐπὶ πλέον, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀγνοήσωμεν τὴν ἕξαρσιν τῆς ἐκκοσμηκείσεως, τῆς σχετικοκρατίας ἢ καὶ τοῦ μηδενισμοῦ, ἰδίᾳ ἐν τῷ δυτικῷ κόσμῳ. Πάντα ταῦτα ἀπαιτοῦν μίαν ἀνανεωμένην καὶ ἰσχυρὰν προβολὴν τοῦ Εὐαγγελίου, προσηρμοσμένην εἰς τὰς σύγχρονους πολιτισμικὰς τάσεις. Αἱ ἡμέτεραι παραδόσεις ἀποτελοῦν δι' ἡμᾶς μίαν κληρονομίαν, τὴν ὁποῖαν δέον ὅπως συμμεριζώμεθα, προβάλλωμεν καὶ καθιστῶμεν ἐπίκαιρον συνεχῶς. Διὰ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ ἐνισχύσωμεν τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν κοινὴν μαρτυρίαν ἡμῶν πρὸς πάντα τὰ ἔθνη.

4. Ἠξιολογήσαμεν θετικῶς τὴν πορείαν πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Οἱ πρωταγωνισταὶ τῆς μεγάλης ταύτης πρωτοβουλίας ἀσφαλῶς θὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν ὅλα ὅσα ἄπτονται τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ τῶν ἀναπαλλοτριώτων δικαίων αὐτοῦ, ἰδίᾳ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀπόδειξις καὶ ἐγγύησις τοῦ σεβασμοῦ πάσης ἄλλης ἐλευθερίας. Ἐν πάσῃ πρωτοβουλίᾳ ἐνώσεως δέον ὅπως προστατεύονται αἱ μειονότητες μετὰ τῶν πολιτισμικῶν παραδόσεων καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἰδιαιτεροτήτων αὐτῶν. Ἐν πρώτῃ παραμένοντες ἀνοικτοὶ πρὸς τὰς ἄλλας Θρησκείας καὶ πρὸς τὴν συμβολὴν αὐτῶν εἰς τὸν πολιτισμὸν, ὀφείλουν νὰ ἐνώσουν τὰς προσπάθειάς των διὰ τὴν φύλαξιν τῶν χριστιανικῶν ριζῶν, παραδόσεων καὶ ἀξιῶν, ὥστε νὰ διασφαλίσωμεν τὸν σεβασμὸν τῆς ἱστορίας καὶ νὰ συμβάλωμεν ἐπίσης εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς μελλοντικῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν ποιότητα τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων εἰς πάντα τὰ ἐπίπεδα. Ἐν τῷ πλαισίῳ τούτῳ πῶς θὰ ἠδυνάμεθα νὰ μὴ ἀναφερθῶμεν εἰς τοὺς πολὺ ἀρχαίους μάρτυρας καὶ εἰς τὴν λαμπρὰν χριστιανικὴν κληρονομίαν τοῦ τόπου, ἔνθα συναντῶμεθα, ἀρχόμενοι ἐκ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ Ἁγίου Παύλου, τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν; Εἰς τὸν τόπον τοῦτον συνηντήθησαν τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ ἀρχαία πολιτισμικὴ παράδοσις. Ὁ δεσμὸς αὐτός, ὁ ὁποῖος τοσοῦτον συνέβαλεν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν χριστιανικὴν κληρονομίαν, παραμένει ἐπίκαιρος καὶ θὰ ἀποδώσῃ ἐν τῷ μέλλοντι καὶ ἄλλους καρπούς διὰ τὴν προβολὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διὰ τὴν ἐνότητα ἡμῶν.

5. Τὰ βλέμματα ἡμῶν στρέφονται εἰς τοὺς τόπους τοῦ σημερινοῦ κόσμου, ἔνθα διαβιοῦν οἱ χριστιανοί,

καί εἰς τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀντιμετωπιζομένας δυσκολίας, ἰδία τὴν πείναν, τοὺς πολέμους καὶ τὴν τρομοκρατίαν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ τὰς διαφόρους μορφὰς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πτωχῶν, τῶν μεταναστῶν, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν. Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ὁρθόδοξοι καλοῦνται νὰ ἀναλάβουν ἀπὸ κοινοῦ δρᾶσιν ὑπὲρ τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, παντὸς ἀνθρώπου πλασθέντος κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ὡς καὶ ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτισμικῆς ἀναπτύξεως. Αἱ θεολογικαὶ καὶ ἠθικαὶ παραδόσεις ἡμῶν δύνανται νὰ προσφέρουν μίαν σταθερὰν βᾶσιν κοινῆς διδασκαλίας καὶ δράσεως. Θέλομεν πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ διακηρύξωμεν ὅτι ὁ φόνος ἀθῶων ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ εἶναι προσβολὴ πρὸς Αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν. Ὅφείλομεν νὰ δεσμευθῶμεν ὅλοι διὰ μίαν ἀνανεωμένην διακονίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, πάσης ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Ἔχομεν βαθέως εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν τὴν εἰρήνην ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ, ἔνθα ὁ Κύριος ἡμῶν ἔζησεν, ἔπαθεν, ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, καὶ ἔνθα ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων ζοῦν πολλοὶ χριστιανοὶ ἀδελφοί. Ἐπιθυμοῦμεν διακαῶς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀγαστῆς συνυπάρξεως μεταξὺ τῶν διαφόρων πληθυσμῶν αὐτῆς, μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων θρησκειῶν, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται ἐκεῖ. Διὸ καὶ ἐνθαρρύνομεν τὴν ἀνάπτυξιν στενοτέρων σχέσεων, μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ ἐνὸς αὐθεντικοῦ καὶ συνεποῦς διαθρησκειακοῦ διαλόγου, ἐπὶ τῇ προοπτικῇ ἐνὸς ἀγῶνος κατὰ πάσης μορφῆς βίας καὶ διακρίσεων.

6. Σήμερον, ἐνώπιον τῶν μεγάλων κινδύνων διὰ τὸ φυσικὸν περιβάλλον, θέλομεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀγωνίαν ἡμῶν διὰ τὰς ἀρνητικὰς συνεπείας διὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὴν ὅλην δημιουργίαν μίας ἄνευ ὀρίων οἰκονομικῆς καὶ τεχνολογικῆς προόδου. Ὡς θρησκευτικοὶ ἡγέται, θεωροῦμεν χρέος ἡμῶν νὰ ἐνθαρρύνωμεν καὶ νὰ ὑποστηρίξωμεν πάσας τὰς προσπάθειας, αἱ ὁποῖαι ἀνελήφθησαν διὰ τὴν προστασίαν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν παράδοσιν εἰς τὰς μελλοντικὰς γενεὰς ἐνὸς κόσμου, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου θὰ δύνανται νὰ ζήσουν.

7. Τέλος, ἡ σκέψις ἡμῶν στρέφεται πρὸς ὑμᾶς πάντας, τοὺς πιστοὺς τῶν δύο ἡμῶν Ἐκκλησιῶν παρόντας εἰς σύμπαντα τὸν κόσμον, ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους, διακόνους, μοναχοὺς καὶ μοναχάς, λαϊκοὺς ἄνδρας καὶ γυναῖκας, τεταγμένους εἰς τινὰ ἐκκλησιαστικὴν διακονίαν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς βεβαπτισμένους. Χαιρετίζομεν ἐν Χριστῷ τοὺς ἄλλους Χριστιανούς, διαβεβαιούμενοι αὐτοὺς διὰ τὴν προσευχὴν καὶ διὰ τὴν ἐτοιμότητα ἡμῶν πρὸς διάλογον καὶ συνεργασίαν. Χαιρετίζομεν ὑμᾶς πάντας διὰ τῶν λόγων τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν: «*χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ*» (Β' Κορ. 1,2).

Φανάριον, 30 Νοεμβρίου 2006

**ΒΕΝΕΔΙΚΤΟΣ ΙΣΤ΄**

**ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ Α΄**



**ΓΙΑ ΤΗ  
ΔΙΕΘΝΗ ΗΜΕΡΑ  
ΑΤΟΜΩΝ  
ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ  
ΑΝΑΓΚΕΣ**

(3 Δεκεμβρίου)

«Σήμερα, ημέρα αφιερωμένη στις δυνατές προσωπικότητες της ζωής με τις ειδικές δεξιότητες και ανάγκες, ανοίγω τὰ φυλλοκάρδια μου και με ειλικρινή αισθήματα πατρικής αγάπης για μία ακόμη φορά εκφράζω τὸν ἔπαιμόν μου για τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς τους.

Μία δύναμη ὑπόδειγμα για ὅλους μας. Γιατὶ τὰ πρόσωπα αὐτά, και ὄχι ἄτομα ὅπως ἐπεκράτησε νὰ λέγεται ἀδόκιμα, ξέρουν νὰ ἀγωνίζονται στὸ στίβο τῆς καθημερινότητας, και νὰ ἀνεβαίνουν ἀνηφόρες δοκιμασιῶν ψυχραϊμα, θαρρετὰ και αἰσιόδοξα. Ξέρουν τὸν λόγο τοῦ πονεμένου και δοκιμασμένου Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου “οὐκ ἔάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε”.

Εὐχή και προσευχή μου ὁ Φιλάνθρωπος Θεὸς νὰ εὐλογεῖ και προστατεύει νύκτα και μέρα ὅλα αὐτὰ τὰ παιδιά Του».

Μετ' εὐχῶν  
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος  
† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου 2006

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ  
ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ  
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

(10 Δεκεμβρίου)

Μία ἡμέρα σάν τὴν σημερινή, ἀφιερωμένη στὸν ἀπανταχοῦ ἄνθρωπο, ἡ ἀπανθρωπισμένη ἀνθρωπότητα προσβλέπει στὸν ἐνανθρωπίσαντα Λόγο γιὰ νὰ ἐξανθρωπίσει μὲ τὴν ἄφατο χάρη Του τὸν κατὰ χάριν υἱὸν Του.

Ἡ συναίσθηση τῆς θείας υἰοθεσίας καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς συνέπεια ὅτι κάθε ἄνθρωπος εἶναι πλασμένος κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ἀρκεῖ γιὰ νὰ σταθοῦμε μὲ ἀδελφικὸ σεβασμὸ καὶ ἀγάπη στὸν ἄλλον, τὸν πλησιόχωρο ἀλλὰ καὶ τὸν μακρὰν εὐρισκόμενο, τὸν διωκόμενο καὶ στερημένο τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων του, τὸν ὑποτιμημένο καὶ ἀπογυμνωμένο ἀπὸ τὴν θεία τιμή, μὲ τὴν ὁποία τὸν ἐνέδυσσε ὁ Πλαστοουργὸς του.

Ἡμέρα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων σημαίνει γιὰ τὸν χριστιανὸ ἡμέρα ἀνάμνησης τῆς πρώτης παραδείσιας κατάστασης, ὅπου ἀκόμη καὶ τὸ ζωικὸ βασίλειο συναισθανόμενο τὴν ἀγία ὑπεροχὴ τοῦ χοῦκοῦ καὶ συγχρόνως πνευματικοῦ πλάσματος τῆς ἕκτης ἡμέρας ὑποτάσσεται σ' αὐτό. Ἡ τραγικὴ ἀδελφοκτονία τοῦ Ἄβελ ἀπὸ τὸν Κάϊν σηματοδοτεῖ τὴν ἐκτὸς τοῦ Παραδείσου ἀπανθρωποποίησιν τοῦ πρίγκηπα τῆς κτίσεως καὶ τὴν ἀποκτήνωσή του. Ἡ ἐνανθρώπιση τοῦ Κτίστου, ὅμως, ἐπανομηματοδοτεῖ τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ του, τὸν συνάνθρωπό του καὶ τὴν κτίσιν. Μέσον τῆς κτίσεως ὁ ἄνθρωπος, μεθόριος γῆς καὶ οὐρανοῦ, διακρατεῖ τὴν ἰσορροπία ἐντὸς του μὲ τὴ δύναμη τοῦ λόγου καὶ δὲν ἐπιτρέπει στὰ ζωώδη ἔνστικτά του, τὰ σημαντικὰ γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του, νὰ ὑπερβαίνουν τὸ ὄριο πού τοὺς ἔχει ἐξ ἀρχῆς τεθεῖ. Ἐὰν ἡ λυκοποίηση τοῦ ἀνθρώπου θεωρεῖται ἀπὸ κάποιους φυσικὸ ἐπακόλουθο τῆς ἀνταγωνιστικότητος τῆς ζωῆς, ὁ σεβασμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἐπίτευγμα τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ του.

Σήμερα, κατὰ συνέπεια, Ἡμέρα γιὰ τὰ Ἀνθρώπινα Δικαιώματα, δὲν ζητοῦμε τίποτε περισσότερο παρὰ νὰ ἐπανακάμψῃ ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα στὴν πρωτοϊστορία καὶ νὰ ἀντιληφθεῖ ὅτι ἡ θεία υἰοθεσία εἶναι ἰκανὴ καὶ ἐπαρκῆς συνθήκη γιὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἀνθρώπινου ἀλληλοσεβασμοῦ.

Μὲ τὶς χριστοφόρες εὐχές μου,

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ



**ΓΙΑ ΤΗΝ  
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ  
ΗΜΕΡΑ  
ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ**

(11 Δεκεμβρίου)

«Σὲ μιὰ ἀνάπαυλα τῶν ἀμέτρητων ἐκκλήσεων τοῦ κόσμου πρὸς Αὐτήν, ζήτησε ἡ Θεοτόκος νὰ ἐπισκεφθεῖ μιὰ ἀνθρώπινη στέγη καὶ νὰ ἀναπαυθεῖ μὲ μιὰ ἀνθρώπινη συνομιλία. Γύρισε ὅλους τοὺς ἀγαπητοὺς της τόπους καὶ μάλιστα ἐκεῖ πού τὴν εὐλαβοῦντο περισσότερο καὶ ἐπέλεξε μιὰ μικρὴ Μαρία, ἓνα παιδί ἀνυπόδητο στὸ νησί τῆς Γαύδου, πού κι αὐτὸ χωρὶς παιχνίδια ἀναζητοῦσε κάποια φίλη γιὰ νὰ τὴ συντροφεύσει καὶ νὰ παίξει μαζί της. Μόνη καθὼς ἦταν στὸ χωριὸ μὲ τὰ λιγοστὰ σπίτια, κι ἡ ἴδια ἡ ἀνθρώπινη παρουσία ἦταν γιὰ τὴν μικρὴ Μαρία μιὰ ἀκριβὴ πολυτέλεια. Γιὰ νὰ μὴν τὴν τρομάξει, ἤρθε ἡ Παναγία μὲ τὴ μορφὴ μικρῆς παιδούλας καὶ ἔπαιξε φυσικότερα μὲ τὴ μικρὴ Μαρία, ὅπως παίζουν τὰ κορίτσια τῆς ἡλικίας της, πλουτίζοντάς τὴν μὲ ὅσα τῆς ἔλειπαν. Ἀπὸ τότε οἱ ἐπισκέψεις τῆς Θεοτόκου πλήθυναν καὶ ἡ παρηγορία τῆς παρουσίας Της ἔσβηνε τὰ ἀπότοκα τῆς φτώχειας τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ».

Ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶναι πέρα γιὰ πέρα ἀληθινὴ καὶ μᾶς διδάσκει πὼς οἱ ἴδιοι οἱ ἅγιοι ἀναπαύονται στὴν ἄδολη συντροφιά τῶν μικρῶν καὶ καταφρονεμένων παιδιῶν. Πολὺ περισσότερο μᾶς θυμίζουν τὸ λόγο τοῦ Κυρίου, πὼς ἂν θέλουμε νὰ γίνουμε οὐρανοπολίτες ὀφείλουμε νὰ γίνουμε σὰν τὰ παιδιά.

Σήμερα, κανεῖς μας, ὅσο πιστὸς κι ἂν εἶναι δὲν ἀφήνει στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ τὴν πρόνοια τῶν μικρῶν παιδιῶν. Ὅχι ἐπειδὴ ἔχουμε ἀντικαταστήσει μὲ τὴν κοινωνικὴ μας πολιτικὴ τὴν Θεῖα Πρόνοια. Μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι ἐπιταγὴ τοῦ Κυρίου ἡ ἀμέριστη φροντίδα γιὰ τὸν πλησίον. Πολὺ δὲ περισσότερο γιὰ τὰ φύτρα τοῦ μέλλοντός μας, γιὰ τοὺς πολίτες τῆς αὐριανῆς γῆς, γιὰ τὰ ἄνθη τοῦ καλοῦ.

Μιὰ ἡμέρα σὰν τὴ σημερινή, ἀφιερωμένη ἀπὸ τὴν Unicef στὴν πρόνοια γιὰ τὸ παιδί, ἐπιθυμῶ νὰ διαβεβαιώσω τὴν προσευχητικὴ ἀγάπη ὅλης τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν ἀπανταχοῦ νεότητα καὶ τὴ θυσιαστικὴ προσφορὰ Της γιὰ αὐτή, χωρὶς διακρίσεις, χωρὶς φειδῶ γιὰ τὸν πνευματικὸ καὶ σωματικὸ κόπο σὸν ὁποῖο ὑποβάλλονται οἱ λειτουργοὶ της.

Ἡ εὐλογία τοῦ Κυρίου μετὰ πάντων ὑμῶν

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

**Όμιλία  
στην έκδήλωση  
του Κλάδου  
Πολιτιστικῶν  
Προγραμμάτων  
καὶ Διαδικτύου  
τῆς ΕΜΥΕΕ  
γιὰ τὴν  
συμπλήρωση  
τῶν 50 χρόνων  
τῆς Εὐρωπαϊκῆς  
Ἑνώσεως**

(Ἀθήνα, 7.12.2006)

Ἡ ἐπερχόμενη ἐπετειακὴ χρονιά, προκαλεῖ ὄλως ἰδιαίτερη ἐντύπωση καὶ βαθειὰ συγκίνηση. Πρὶν 50 χρόνια, στὶς 25 Μαρτίου 1957, ὑπεγράφη ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία, 6 χῶρες ποὺ βρέθηκαν πάρα πολλές φορὲς ἀντιμέτωπες σὲ πεδία μαχῶν, συνυπέγραψαν τὴν εἰσοδότους σὲ μία ὑπερεθνικὴ Κοινότητα. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία, 6 χῶρες μπῆκαν αὐτοβούλως καὶ χωρὶς θέση ὑπεροχῆς ἑνὸς κράτους ἐπὶ τῶν ἄλλων, σὲ μιὰ πορεία σαφῶς ἐνωτικῆ. Ἀποφάσισαν νὰ προχωρήσουν μαζί, πρὸς τὸν κοινὸ σκοπὸ, μὲ τὸν τρόπο ποὺ ὑπέδειξε ὁ Ρομπέρ Σουμάν: σταδιακά, ἔτσι ὥστε μὲ κάθε βῆμα νὰ δημιουργεῖται μιὰ ἐμπειρία ἀλληλεγγύης.

Ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης δὲν ἦταν, βέβαια, κεραυνὸς ἐν αἰθρία. Τὸ ὄραμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητας ἔχει πίσω του τὴν ἐμπειρία τῆς Αὐτοκρατορίας, τῆς ἐπιθυμίας Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἀλλὰ καὶ τῶν εἰσβολέων ἀκόμη, νὰ ζήσουν ὑπὸ κοινὸ νόμο, τὸν Κώδικα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, γνωστὸν ὡς *Codex Juris Civilis*. Ἐχει πίσω του τὸ ὄραμα τῆς Χριστιανικῆς Κοινοπολιτείας, τῆς *Respublica Christiana*, ποὺ κορυφαῖος ὑμνητὴς τῆς στάθηκε ὁ *Novalis*, ἔχει πίσω του βυζαντινοὺς αὐτοκράτορες ὅπως τὸν Κωνσταντῖνο Πορφυρογέννητο καὶ τὸν Μανουὴλ Κομνηνὸ, ἔχει τὸν Δάντη καὶ μιὰ μεγάλη σειρὰ ποιητῶν, στοχαστῶν, πολιτικῶν καὶ βεβαίως ἱερωμένων.

Ὡστόσο, τὸ ἀποφασιστικὸ σημεῖο, αὐτὸ ποὺ ἔδωσε τὴ δυνατότητα στὸ ὄραμα νὰ γίνῃ πράξη, ἦταν ἡ μεγάλη ὑπέρβαση ποὺ ἔγινε σὲ κάποιες γενναῖες ψυχὲς διαρκοῦντος τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τὴν ὥρα τοῦ σκληροῦ πολέμου, τὴν ὥρα τῶν πολυβόλων καὶ τῶν ἐκτελέσεων, μαχητὲς τῆς Ἀντίστασης μπόρεσαν νὰ νιώσουν ὅτι ἐχθρὸς τους δὲν εἶναι ὁ Γερμανὸς ἀλλὰ ὁ ναζισμὸς, δὲν εἶναι ἓνα ἔθνος ἀλλὰ μιὰ ἰδεολογία. Καὶ θέλησαν, ἐκεῖνες τὶς ὥρες, χωρὶς νὰ περιμένουν τὸ τέλος τοῦ πολέμου, νὰ ἐργασθοῦν γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Εὐρώπης. Συγκεντρώθηκαν στὴν Ἑλβετία, κρυφὰ κι ἀπὸ τοὺς φασίστες κι ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὲς ποὺ μάχονταν ἐναντίον τῆς εὐρωπαϊκῆς ἔνωσης, ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀντίστασης ἀπὸ ἀρκετὲς χῶρες. Εἶχαν θέσει ὡς στόχο τους νὰ μετέχουν καὶ ἀντιφασίστες Γερμανοί. Τὸ πέτυχαν, καὶ ἐκεῖ, μέσα σὲ συνθήκες μυστικότητας ἀπερίγραπτης, ἔθεσαν τὸ θεμέλιο τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητας. Πιστεύω ὅτι αὐτὸ εἶναι ἓνα θαυμαστὸ γεγονός, τὸ ὁποῖο δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸ ξεχνᾶμε, ὅταν μιλάμε γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Εὐρώπης.

Θὰ ἦταν ἄδικο νὰ μὴν ἀναφερθῶ στὸν Πάπα Πῖο τὸν XII, ποὺ μὲ ἐγκύκλιό του τὸ 1939 ζητοῦσε τὴ δημιουργία ὑπερεθνικῆς κοινότητας στὴν Εὐρώπη. Ἡ θέση του αὐτὴ ἐνίσχυσε Εὐρωπαίους χριστιανούς, Ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ μὴ, καὶ ἀνέλαβαν σπουδαῖο ρόλο στὸ εὐρωπαϊκὸ κίνημα.

Κι ὅταν ὁ πόλεμος τέλειωσε, χριστιανοὶ πολιτικοὶ ὅπως ὁ κοσμοκαλόγερος Ρομπέρ Σουμάν, ὁ Σπάακ, ὁ Ἀντενάουερ καὶ ἄλλοι, προχώρησαν στὴν ὑλοποίηση τοῦ μεγάλου ὁράματος. Τὴν ὥρα ποὺ ὑπογραφόταν ἡ Συνθήκη, ἡ Ρώμη ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὶς δοξολογικὲς κωδωνοκρουσίες τῶν ἐκκλησιῶν.

Στὸ ἑλληνικὸ Κοινοβούλιο ἔχει λεχθεῖ ὅτι οἱ ἰδρυτὲς Πατέρες τῆς Εὐρώπης ἠθελαν νὰ εἶναι ἡ Ἑλλάδα ἰδρυτικὸ μέλος, μολονότι δὲν εἶχε τὶς οικονομικὲς προϋποθέσεις. Τὸ ἠθελαν γιὰ λόγους συμβολικοῦς, γιὰ νὰ δείξουν

τήν καταβολική ρίζα τῆς εὐρωπαϊκῆς ταυτότητας. Ἡ Ἑλλάδα ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ ἀνταποκριθεῖ. Ἔτσι ἔχουμε ἀντὶ γιὰ τὴ Συνθήκη τῶν Ἀθηνῶν, τὴ Συνθήκη τῆς Ρώμης. Θὰ ἦταν σπουδαῖο νὰ γινόταν ἐδῶ, τὴν ἴδια ἡμερομηνία –25ῆ Μαρτίου–, νὰ χτυποῦσαν οἱ καμπάνες τῶν δικῶν μας ναῶν, νὰ πανηγύριζε ἡ Ἀθήνα τὴ γιορτὴ τῆς Παναγιάς, τῆς Παλιγγενεσίας τοῦ '21, καὶ μαζί, ὡς συστοιχία, τὴν ἰδρυτικὴ Συνθήκη τῆς Εὐρώπης.

Ἐπειτα ἀπὸ 50 χρόνια, τὸ ὄραμα ποὺ ὀδήγησε στὴ Συνθήκη τῆς Ρώμης δὲν ἔχει σβῆσει, ἀλλὰ καὶ δὲν φωτίζει τὸν ὀρίζοντα τῆς Εὐρώπης. Διαπιστώνουμε ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση φοβᾶται νὰ ἀναφερθεῖ σὲ αὐτοὺς ποὺ τὴν γέννησαν. Φοβᾶται νὰ μιλήσει γιὰ τὴν ἑλληνικὴ παιδεία, φοβᾶται νὰ μιλήσει γιὰ τὸ ρωμαϊκὸ δίκαιο, φοβᾶται νὰ ἀναφερθεῖ στὸν χριστιανισμό. Προωθεῖ τὴν εἰκόνα ἑνὸς ἀόριστου συνόλου, ἑνὸς μορφώματος χωρὶς ρίζες, χωρὶς ταυτοτικὰ στοιχεῖα, χωρὶς δεσμευτικὲς προϋποθέσεις. Δὲν θὰ σχολιάσω τὴν πολιτικὴ της, θὰ πῶ ὅμως ὅτι πάντως δὲν ἔχει σχέση μὲ τὸ ὄραμα ποὺ τὴ γέννησε. Καὶ θὰ προσθέσω, μὲ

πολὺ μεγάλη θλίψη, ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση δείχνει ὅτι διαρκῶς καὶ περισσότερο ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν εὐρωπαϊκὸ πολιτισμό.

Ἔτσι, ἡ σημερινὴ ἐπέτειος δὲν προσφέρεται γιὰ πανηγυρισμοὺς μόνον, ἀλλὰ ἐπίσης γιὰ περισκέψη. Ὅσοι ἀπὸ μᾶς, ἔστω κι ἂν δὲν εἶναι ἐνθουσιώδεις εὐρωπαϊστὲς, θέλουν ὅμως ἡ Εὐρώπη νὰ εἶναι τὸ σπίτι μας, πρέπει νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι γιὰ νὰ εἶναι σπίτι μας, πρέπει νὰ ἀναπαύει τὴ συνείδησή μας. Ἡ πολιτικὴ ἡγεσία πρέπει ὄχι μόνον νὰ μὴ φοβᾶται τὸν Εὐρωπαῖο, ἀλλὰ νὰ τὸν προσπατεῖ καὶ νὰ εἶναι ὑπερήφανη γι' αὐτόν. Δὲν μπορεῖ νὰ προσπαθεῖ νὰ μᾶς κρύψει κάτω ἀπὸ τὸ χαλί, οὔτε νὰ θέλει νὰ μᾶς ἐξαλλοιώσει.

Εἶναι λοιπὸν ὁ καινούργιος χρόνος ἐπέτειος ἑνὸς μεγάλου βήματος. Τὸ ὄραμα ποὺ ὀδήγησε σὲ αὐτὸ τὸ βῆμα, περιμένει ἀκόμη ἀπὸ ἐμᾶς νὰ τὸ πάρουμε στὰ χέρια μας. Γιὰ νὰ γίνει ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση σάρκα τοῦ πνεύματός της.

Εἴθε ὁ Κύριος νὰ εὐλογεῖ τὰ βήματά μας.



## Η ΨΥΧΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στις 7 Δεκεμβρίου έ.ξ. ο Κλάδος Πολιτιστικών Προγραμμάτων και Διαδικτύου της Έπικοινωνιακής και Μορφωτικής Ύπηρεσίας της Έκκλησίας της Ελλάδος διοργάνωσε έπετειακή εκδήλωση με τίτλο: «50 χρόνια Ευρωπαϊκής Ένωσης». Η εκδήλωση έλαβε χώραν στο νέο κτήριο της Γενικής Γραμματείας Έπικοινωνιών και Ένημέρωσης και είχε ως άφορμή την επικείμενη συμπλήρωση 50 χρόνων από την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Συνθήκη της Ρώμης, 25.3.1957). Στην εκδήλωση παρουσιάσθηκε ή νέα έκδοση –έπληξημένη– του βιβλίου «Η Ψυχή της Ευρώπης», τὸ ὁποῖο περιλαμβάνει ὀμιλίες καὶ κείμενα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου. Ἐκλεκτοὶ ὀμιλητὲς ἀναφέρθηκαν στὸ βιβλίο τοῦ Μακαριωτάτου καὶ παρουσίασαν γενικότερες ἀπόψεις γιὰ τὴν πορεία τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνοποιήσεως. Τὸν συντονισμό τῆς ἐκδηλώσεως ἀνέλαβε ὁ δημοσιογράφος κ. Κωνσταντῖνος Ζούλας.

\* \* \*

Στὴν ἀρχὴ τῆς συζητήσεως ὁ Μακαριώτατος ἀνέγνωσε μήνυμα, τὸ ὁποῖο δημοσιεύεται στὸ ἀνὰ χεῖρας τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ (βλ. σσ. 868-869). Ἐπόμενος ὀμιλητὴς ἦταν ὁ Ὑπουργὸς Δημοσίας Τάξεως κ. Βύρων Πολύδωρας, ὁ ὁποῖος ὑπεραμύνθηκε τοῦ δικαιώματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου νὰ ἔχει λόγο περὶ τῆς Ευρώπης καὶ περὶ ἄλλων κοινωνικῶν καὶ πολιτιστικῶν ζητημάτων. Ὁ κ. Πολύδωρας ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ρητῆς ἀναφορᾶς τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸ Προοίμιο τοῦ νέου Ευρωπαϊκοῦ Συντάγματος καὶ ἔδωσε μία ἐνδιαφέρουσα πληροφορία. Ὅτι, δηλαδή, ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία ἀναλαμβάνει τὴν Προεδρία τῆς Ευρωπαϊκῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ πρῶτο ἐξάμηνο τοῦ 2007, ἔχει θέσει ὡς πρωτεύοντα στόχο τὴν ἀναζωογόνηση τῆς Ευρωπαϊκῆς Συνταγματικῆς Συνθήκης (Εὐρωσυντάγματος) καὶ τὴν ἀναγραφή τῶν Χριστιανικῶν ριζῶν τῆς Ευρώπης στὸ Προοίμιο. Ὡς γνωστὸν ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως Βαλερί Ζισκάρ Ντ' Ἐσταὶν εἶχε προτείνει τὴν ἀναγραφή, ἀλλὰ τοῦτο ἀπερρίφθη ἀπὸ ὀρισμένα κράτη πὸν ἀκολουθοῦν τὴν ἀκραία ἀντίληψη τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως περὶ πλήρους χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους. Φαίνεται, ὁμως, ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνες ὑπῆρξαν σημαντικὲς μετατοπίσεις θέσεων καὶ ἀπόψεων τῶν εὐρωπαϊκῶν ἡγετῶν καὶ ἔτσι ἡ Γερμανίδα Καγκελλάριος κ. Ἄγκελα Μέρκελ ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναφέρει τὴν συζήτηση γιὰ τὴν ἀναγραφή τῆς Χριστιανικῆς ταυτότητος τῆς Ευρώπης.

Στὴν συνέχεια ἔλαβε τὸν λόγο ὁ Βουλευτὴς καὶ πρῶην Ὑπουργὸς κ. Γεράσιμος Ἀρσένης, ὁ ὁποῖος παραδέχθηκε ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐνότητα δὲν μπορεῖ νὰ στηριχθεῖ μόνο στὰ οικονομικὰ κριτήρια, ἀλλὰ πρωτίστως στὰ πολιτιστικά καὶ τόνισε ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς πυλῶνες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ὁ Χριστιανισμός. Ἐπεσήμανε δὲ ὅτι τὰ ὑποψήφια κράτη-μέλη πρέπει νὰ ἐπιλέγονται μετὰ βία τὸ σεβασμὸ τους σὲ θεσμοὺς καὶ ἀξίες.

\* \* \*

Ὁ ἐπόμενος ὀμιλητὴς ἦταν ὁ κ. Γεώργιος Κασιμάτης, Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου τοῦ Ευρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου στὴν Ἀθήνα. Ἀναφέρθηκε σὲς προοπτικὲς γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ευρώπης καὶ τόνισε τὴν ἀποψη τοῦ Εὐρωκοινο-





‘Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Άθηνων και πάσης Έλλάδος κ. Χριστόδουλος στην εκδήλωση που έλαβε χώραν στο νέο κτήριο της Γενικής Γραμματείας Έπικοινωνιών και Ένημέρωσης για την επίκαιρη συμπλήρωση 50 χρόνων από την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

βουλίου ότι είναι αναγκαία ή υπερψήφιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. ‘Ο κ. Κασιμάτης ανέφερε ότι ο πιθανότερος υποψήφιος για την θέση του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που θα εκλεγεί στις αρχές του 2007 είναι ο Γερμανός Χριστιανοδημοκράτης κ. Χανς Πέτερινγκ, ο οποίος ήδη ανακοίνωσε ότι μία από τις πρώτες κινήσεις του θα είναι η συζήτηση με τους Έκπροσώπους των Ευρωπαϊκών Έκκλησιών με θέμα τα ζωτικά προβλήματα που άφορούν τους Ευρωπαίους.

\* \* \*

Τελευταίος όμιλητής ήταν ο Καθηγητής Διευθύνων Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο κ. Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης, ο οποίος παρέπεμψε στους γνωστούς πολιτειολόγους Talcott Parsons και Jurgen Habermas. Και οι δύο υπεγράμμισαν ότι τα κράτη είναι κυρίως προϊόντα πολιτισμού και ότι η αγορά και η οικονομία δεν μπορούν να είναι τα μοναδικά κριτήρια για την συνεργασία των κρατών. ‘Υπενθύμι-

σε δέ ότι το 1978 ο Κωνσταντίνος Καραμανλής έπεισε τον τότε Γερμανό Καγκελλάριο Χέλμουτ Σμιτ να ταχθεί υπέρ της εντάξεως της Έλλάδος στην Ε.Ο.Κ. με το επιχείρημα ότι έτσι θα εμπλουτισθεί η Ευρώπη στον τομέα του πολιτισμού.

\* \* \*

Το συμπέρασμα της όλης συζητήσεως υπήρξε η γενική διαπίστωση ότι η Ψυχή της Ευρώπης συντίθεται από τις αξίες της Αρχαιοελληνικής Γραμματείας, του βυζαντινο-ρωμαϊκού Δικαίου και της Χριστιανικής Διδασκαλίας. ‘Η Ευρώπη δεν μπορεί να οικοδομηθεί μόνο επί τη βάσει γεωπολιτικών σκοπιμοτήτων και εμπορικών συναλλαγών. ‘Αν η Γηραιά ‘Ηπειρος δεν αναγνωρίζει τις πνευματικές της ρίζες, δεν σβήνει άπλως το παρελθόν της, αλλά υπονομεύει και το μέλλον της. Πόσο θα ωφελήσει την Ευρώπη ή οποιαδήποτε πληθυσμιακή ή τεχνολογική ένδυνάμωση αν χάσει την Ψυχή της;



Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν  
καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριε Χριστόδουλε,  
Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Πατέρες,  
Ἐντιμώτατοι Ἄρχοντες, πολιτικοί, δημοτικοί καὶ στρατιωτικοί,  
Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ Διάκονοι  
καὶ Περιούσιε Λαὸ τοῦ Θεοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Με-  
γαλοπόλεως.

**ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ**  
**ΛΟΓΟΣ**  
**ΤΟΥ ΣΕΒ.**  
**ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ**  
**ΓΟΡΤΥΝΟΣ**  
**ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΩΣ**  
**κ. ΙΕΡΕΜΙΑ**

(Δημητσάνα, 25.11.2006)

1. Εὐχαριστῶ τὸν ἐν Τριάδι Θεόν, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, γιατί τούτη τὴν ὥρα, ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἐνθρονίζομαι στὴν εὐλογημένη Ἱερὰ Μητρόπολη Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως ὡς Ἐπίσκοπος Ποιμενάρχης αὐτῆς καὶ ἤδη εὐρίσκομαι στὴν ἔδρα τῆς Μητροπόλεως, τὴν ξακουστή Δημητσάνα. Ὡς Δημητσάνα, γῆ ἱερή, πατρίδα ἁγίων καὶ ἡρώων, πατρίδα τοῦ ἁγίου ἐνδόξου Ἐθνομάρτυρος Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄, ὁ ὅποιος ἀπαγγονιζόμενος σὲ χαιρέτησε ἀπὸ μακρὰ λέγοντας «χαῖρε, Δημητσάνα, γῆ τῆς γεννήσεώς μου!»! Δημητσάνα, πού σὲ εἶπαν τὸ ἅγιον ὄρος τῆς Πελοποννήσου, πού καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἀκόμη σὲ θεωροῦσαν πόλη ἱερή καὶ οἱ Χριστιανοὶ σὲ ἔλεγαν νέα Ἱερουσαλήμ!

Θεωρῶ, ἀγαπητοί μου, ὡς ἰδιαίτερα τιμὴ καὶ εὐλογία ἀπὸ τὸν Θεό, πού μὲ κατέστησε Ποιμένα τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, μικρᾶς μὲν κατὰ τὸν πληθυσμὸ τῆς, ἀλλὰ μεγάλης καὶ λαμπρᾶς κατὰ τὴν ἱστορία τῆς καὶ τὴν προσφορὰ τῆς στὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἔθνος. Εὐχαριστῶ ἐκ μέσης καρδίας μου γι' αὐτὸ τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον μοι κύριον Χριστόδουλον, γιατί ἐπέβλεψε στὴν ταπεινότητά μου καὶ μὲ τοὺς ἐκλέξαντάς με Ἀρχιερεῖς μὲ ἔθεσαν στὸν λύχνο τῆς τοπικῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας· αἰσθάνομαι δὲ βαρὺ τὸ χρέος μου ἔναντι Αὐτῶν, πού μοῦ ἐνεπιστεύθησαν αὐτὴ τὴν ὑψηλὴ ἀποστολή, καὶ θέλω, μὲ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ νὰ ἀνταποκριθῶ στὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔδειξαν σὸ πρόσωπό μου.

Δὲν λησμονῶ ὅτι στὴν ποιμαντορία μου διαδέχομαι ἕναν ἅγιο Ποιμενάρχη, τὸν Μακαριστὸ Θεόφιλο Καναβό, πού μὲ τὴν ἀγάπη του καὶ τὴν ἀπλότητά του κετέκτησε τὶς καρδιὲς τοῦ ποιμνίου του. Εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη τοῦ ἀοιδίμου αὐτοῦ προκατόχου μου, θὰ ἐπικαλοῦμαι δὲ πάντοτε τὶς ἅγιες εὐχές του διὰ τὴν ἐπιτυχή ποιμαντορία μου διαδεχόμενος αὐτόν.

Εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας μου τὸν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐστάθιο γιὰ τὴν ἀρίστη –ὅπως ὁμολογεῖται παρὰ πάντων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν– ποιμαντορία του ἐπὶ τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς κατὰ τὸ μακρὸν διάστημα τῆς τοποτηρητικῆς του καὶ ἰδιαίτερος τὸν εὐχαριστῶ ἐπίσης γιὰ τὸν ἐξαντλητικὸ του κόπο τὸν καιρὸ αὐτὸ διὰ τὴν ἄψογο προετοιμασία τῆς ἐνθρονίσεώς μου. Θὰ ἐπικαλοῦμαι δὲ πάντοτε τὴν πολῦτιμο βοήθεια καὶ συμβολὴ τοῦ ἱκανωτάτου καὶ συνετοῦ αὐτοῦ Ἱεράρχου εἰς τὴν ἄσκηση τοῦ ποιμαντικῆς μου ἔργου.

2. Ἀπευθυνόμενος ἰδιαίτερα στὸν λαὸ τῆς Ποίμνης μου αὐτῆς λέγω: Ἐπειδὴ, ὧς εὐλογημένο Ποίμνιο τοῦ Χριστοῦ, λαὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γόρ-



Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γόρτυνος κ. Ἱερεμίας εἰσέρχεται στὴν Δημητσάνα τὴν ἡμέρα τῆς ἐνθρονίσεως του μαζί με τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο καὶ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης κ. Εὐστάθιο, τοὺς τοπικοὺς ἄρχοντες καὶ τὸν λαὸ τῆς Μητροπολιτικῆς του περιφερείας.

τνος καὶ Μεγαλοπόλεως, ἐπειδὴ Σᾶς εἶμαι ἄγνωστος, ἤθελα κατὰ πρῶτον νὰ με ἀνεχθεῖτε νὰ παρουσιάσω δι' ὀλίγων τὸν ἑαυτὸν μου: Ὡς πρὸς τὴν καταγωγή μου ἔχω νὰ πῶ ὅτι εἶμαι τέκνο ἥρωος Ἀλβανικῶν ὀρέων, διότι ὅταν ἐγὼ ἐγεννήθηκα, τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1941, τὸν ἴδιο ἀκριβῶς μῆνα ὁ πατέρας μου, σὲ ἡλικία 25 ἐτῶν, ἀπέθνησκε ἥρωϊκῶς γιὰ τὴν πατρίδα στὰ ὕψη τοῦ Τεπελενίου. Καὶ ἡ μητέρα μου, 22 ἐτῶν χήρα, ἔγινε ξενοδουλεύτρια, ἔγινε καθαρίστρια γιὰ νὰ ἀναθρέψει καὶ νὰ σπουδάσει ἐμένα τὸ ὀρφανό της. Μὲ καύχημά μου λέγω ὅτι εἶμαι παιδί

ἥρωος τῆς πατρίδος μας καὶ υἱὸς μιᾶς καθαρίστριας. Γι' αὐτὸ καὶ ἀποκαλύπτοντας τὴν καρδιά μου Σᾶς λέγω ὅτι ἐνθουσιάζομαι λίαν ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴ ἱστορία τῆς ἐνδόξου πατρίδος μας, ὅπως, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο πάλι, συγκινοῦμαι ἀπὸ τοὺς πονεμένους καὶ βασανισμένους ἀνθρώπους, τὶς χήρες καὶ τὰ ὀρφανὰ καὶ τοὺς ἐργαζόμενους σὲ ταπεινωτικὲς ἐργασίες ἀνθρώπων, γιὰτὶ ἀπὸ τέτοιες ταπεινωτικὲς ἐργασίες τῆς μητέρας μου μεγάλωσα καὶ σπούδασα ἐγώ.

Ὡς κληρικὸς ὑπηρετήσα σὲ διάφορες Μητροπόλεις, ἰδιαίτερα δὲ ἀγαποῦσα νὰ περιοδεύω, ὄχι μόνο

τὸ καλοκαίρι, ἀλλὰ καὶ τὸν χειμῶνα, νὰ περιοδεύω, λέγω, τὰ χωριά καὶ μάλιστα τὰ χωριά ἐκεῖνα ποὺ δὲν εἶχαν ἱερέα, γιὰ νὰ τοὺς λειτουργῶ καὶ νὰ τοὺς κηρύττω τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἔχω κοπιᾶσει, ἀδελφοί μου, γιὰ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ἔρχομαι «ψημένος», ἃς τὸ πῶ ἔτσι, ἀνάμεσά σας. Δὲν ἠγάπησα οὔτε θέλω νὰ ἀγαπήσω τὸν ἄνετο καὶ τρυφηλὸ βίον· σύνθημά μου ὡς κληρικὸς ἔχω τὸν λόγο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὸν μαθητὴ του Τιμόθεο «κακοπάθησον, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ» (Β΄ Τιμ. 4,5). Περιπάτησα χωριά, λασπώθηκα, «ἐφαγα» κρῦα καὶ βροχὲς τοῦ χειμῶνα καὶ λιοπύρια τοῦ καλοκαιριοῦ, σὰν νὰ μὲ ἐτοίμαζε ὁ Θεὸς γιὰ τὴν Μητρόπολη αὐτή, σὴν ὁποία πραγματικὰ χρειάζεται κακοπάθεια γιὰ τὴν διαποίμανσή της, γιὰτὶ ἔχει πολλὰ χωριά, εἶναι ὄλη σχεδὸν ἀπὸ χωριά καὶ μικροχώρια, πολλὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα στεροῦνται ἱερέως. Οἱ περιοδεῖες μου δὲ ἐπὶ ἔτη στὰ χωριά ὡς ἱεροκήρυκος μοῦ πρόσφεραν καὶ αὐτὸ τὸ καλὸ γιὰ τὴν προόδὸ μου: Τὰ δύσκολα, ἀλλὰ ὠραῖα θεολογικὰ μαθήματα ποὺ διάβαζα κατὰ μόνας, μοῦ ἄναβαν τὴν ἐπιθυμία νὰ τὰ προσφέρω καὶ στοὺς ἀκροατὲς μου, γιὰτὶ πιστεύω καλοὶ μου, ὅτι ὁ ἄμβωνας, τὸ κήρυγμα, πρέπει νὰ ἔχει θεολογία καὶ νὰ μὴν εἶναι ξηρὴ ἠθικολογία καὶ καλολογία καὶ νὰ δημιουργεῖ τὸν πόθο γιὰ περισσότερη μάθηση καὶ γιὰ τὴν σπουδὴ τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης· ἀλλὰ πῶς νὰ γινόταν αὐτό, τὸ νὰ προσφέρω δηλαδὴ τὰ βαθειὰ θεολογικὰ μαθήματα, ἀφοῦ τὸ ἀκροατήριό μου ἦταν ἀπλό, ἀφοῦ ἦταν χωρικοὶ καὶ λαὸς τῆς ὑπαίθρου; Ἔμαθα, λοιπόν, Μακαριώτατε Πάτερ, ἀπὸ τὴν συνεχῆ ἐξάσκηση, νὰ ζυμώνω καὶ νὰ ἀπλοποιῶ τὴν θεολογία τῶν ἁγίων Πατέρων μας, γιὰ νὰ γίνεται αὐτὴ δεκτὴ καὶ κατανοητὴ καὶ στὸν λαὸ τῶν χωρίων μας. Ἔτσι, ἔρχομαι ἔτοιμος, ὡς διδαγμένος καὶ πεπαιδευμένος οὕτως εἰπεῖν γιὰ τὴν μὲ ἀπλότητα προσφορὰ θεολογικοῦ λόγου στὸ λαὸ τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς.

3. Καὶ τώρα, Μακαριώτατε Πάτερ καὶ Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Πατέρες, ἐντιμώτατοι ἄρχοντες καὶ ἐκλεκτὲ λαὸ τοῦ Θεοῦ, θέλω μὲ σύντομο λόγο νὰ ἐκθέσω ἐνώπιόν Σας τὸ ποιμαντικὸ μου ἔργο, ἔτσι ὅπως τὸ φαντάζομαι, ὅπως τὸ θέλω νὰ εἶναι:

(α) Ἔρχομαι, ἀδελφοί μου Χριστιανοί, κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς, ἔρχομαι ὡς Ἐπίσκοπός Σας γιὰ νὰ Σᾶς μιλήσω γιὰ τὸν Θεό, γιὰ νὰ Σᾶς ἐνώσω ὡς

νυμφαγωγὸς μαζί Του. Αὐτὸ θεωρῶ καὶ αὐτὸ πράγματι εἶναι τὸ κύριο ἔργο τοῦ Ποιμένου ἐπισκόπου. Σᾶς παρακαλῶ δέ, καλοὶ μου, μὴν θεωρεῖτε μάταιον τὸν λόγο γιὰ τὸν Θεό, γιὰτὶ ἔχουμε γίνει γι' Αὐτόν. Ὅπως τὸ ψάρι ἔγινε γιὰ τὸ νερό, ὅπως τὸ πουλάκι ἔγινε γιὰ νὰ πετάει, ἔτσι καὶ ἡμεῖς γενήκαμε γιὰ τὸν Θεό. Καὶ θὰ λέγω ἀκόμη διὰ πολλῶν καὶ θὰ σᾶς ἀποδεικνύω ἀπὸ τὰ πράγματα ὅτι εἶναι ὠραία ἡ ζωὴ μὲ τὸν Θεό, ἐνῶ μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ δὲν εἶναι καθόλου ὠραία ἡ ζωὴ.

Τὸ κήρυγμα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητοί μου, σὴν δύναμη τοῦ ὁποίου πιστεύω ἀπόλυτα, τὸ θεωρῶ ὡς τὴν σοβαρὴ καὶ κύρια διακονία μου καὶ θὰ προσπαθῶ νὰ διαχέεται πλούσια σὴν Μητροπολιτικὴ μου περιφέρεια ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ὄχι μόνο προφορικῶς, ἀλλὰ καὶ γραπτῶς σὲ τύπο ἀπλῶν κατηχητικῶν φυλλαδίων· ἀκόμη θέλω νὰ δημιουργήσω συντροφίες —«Συνάξεις» λέγονται αὐτὲς— γιὰ μιὰ βαθύτερη μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς θεολογίας τῶν ἁγίων μας Πατέρων. Πιστεύω δὲ ὅτι καὶ στὰ δύο τμήματα τῆς Μητροπόλεώς μου, καὶ τὴν Γορτυνία καὶ τὴν Μεγαλόπολη, θὰ εὗρεθοῦν χριστιανοὶ μὲ τέτοια ἐνδιαφέροντα, ἢ ἂν δὲν ὑπάρχουν, θέλω, μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ, νὰ δημιουργήσω τοιαῦτα ἐνδιαφέροντα βαθυτέρας σπουδῆς καὶ μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἐπιθυμῶ κατὰ τις Κυριακὲς, ὅπου τελεῖται ἡ Θεία Λειτουργία, νὰ ἀκούεται καὶ ἓνα ἀπλό καὶ σύντομο θεῖο κήρυγμα. Ἐκεῖ ὅπου ὁ ἱερεὺς δὲν θὰ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ κηρύξει, θὰ ἐφαρμόσω τὴν πρὸ διετίας Ἐντολὴ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου μας, τὴν ὁποῖαν ὁμοῦς Ἐντολή, μὲ λύπη μου λέγω ὅτι δὲν ἐξετίμησαν μερικοὶ, γιὰτὶ δὲν κατενόησαν τὸν πόνο καὶ τὸν πόθο τῆς ποιμαντικῆς καρδιάς, ἡ ὁποῖα τὴν ἐξέδωκε. Ὅπου λέγω ὁ ἱερεὺς σὴν ἐπαρχία μου δὲν θὰ δύναται νὰ κηρύττει —καὶ γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουν πολλὲς τέτοιες περιπτώσεις— ἀντὶ θεοῦ κηρύγματος, περὶ τὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας, ὅπου θὰ εἶναι συγκεντρωμένο ὅλο τὸ ἐκκλησίασμα, θὰ διαβάξει ἀπὸ μετάφραση τὸ ἓνα ἔτος τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα καὶ τὸ ἄλλο ἔτος τὸ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα. Καὶ αὐτὸ θὰ εἶναι τὸ καλύτερο κήρυγμα, τὸ νὰ ἀκούει ὁ λαὸς μὲ ἀπλᾶ λόγια τὸ νόημα τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων.

Ἀκόμη ὑπέρ τοῦ Εὐαγγελίου θὰ ἐκμεταλλευθῶ καὶ



τόν ξένο τουρισμό της περιοχής και της πόλεως Δημητσάνας ιδιαίτερα· για τους αλλοδαπούς, λοιπόν, πού θα έρχονται εδώ, για να θαυμάσουν τα ώραϊα και ιστορικά του τόπου, θα κυκλοφορῶ ιδιαίτερο φυλλάδιο, τὸ Orthodox Life τὸ ὁποῖο, στήν Ἀγγλική ἢ Γαλλική καὶ Γερμανική γλῶσσα, θὰ λέγει σ' αὐτοὺς γιὰ τὴν ὀρθόδοξη πίστη μας.

(β) Ἰδιαίτερα τὸ ἐνδιαφέρον μου καὶ τὸν λόγο μου ὡς ποιμένος θὰ τὸν στρέψω στὰ νέα παιδιά, μικρότερα καὶ μεγαλύτερα, ὅσα ἀπέμειναν στήν ἐπαρχία αὐτή. Θὰ τὰ βρίσκω στὰ σχολεῖα τους, στὸ δρόμο, στὰ παιχνίδια τους, στὶς καφετέριες. Ὡ παιδιά, χρυσᾶ παιδιά, ἡ ἀγάπη τῆς μητέρας σας καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ πατέρα σας! Γιατί τρέχετε νὰ γεμίσετε τὴν ὁμορφὴ ψυχὴ σας μὲ πράγματα πού δὲν γεμίζουν; Ἀκούστε τί σᾶς λέγει ἀπὸ παλαιὰ ὁ προφήτης Ἡσαΐας:

*«Αἶ σεῖς πού διψᾶτε, ἐλάτε νὰ πιεῖτε  
καὶ σεῖς πού πεινᾶτε, ἐλάτε νὰ φᾶτε.  
Ἐλάτε καὶ ἀγοράσατε χωρὶς χρήματα,  
δωρεάν ἢ διδασκαλία μου.  
Γιατί πληρῶνετε χρήματα  
γιὰ πράγματα πού δὲν σᾶς χορταίνουν;  
Ἀκούσατέ μου καὶ θὰ φάγετε ἀγαθὰ  
καὶ ἡ ψυχὴ σας θὰ κολυμπήσῃ στὴν χαρὰ» (55,1-2)*

Ὡ παιδιά τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς πατρίδος μας χρυσᾶ παιδιά! Ἀγαπεῖστε τὸν Χριστὸ καὶ σᾶς τὸ ὑπόσχομαι ὅτι θὰ νοιώσετε τὰ πῶ ώραϊα κτυποκάρδια καὶ θὰ χαρεῖτε μιὰ ὁμορφὴ ζωὴ. Ἔχω δέ, παιδιά, ἕνα δυνατὸ ἐπιχείρημα γι' αὐτὸ πού λέγω: Δὲν θὰ μοῦ βρεῖτε οὔτε ἕναν οὔτε μία, οὔτε ἕναν οὔτε μία, ἐπαναλαμβάνω, πού νὰ ἀγάπησαν τὸν Χριστὸ καὶ νὰ τὸ μετάνιωσαν ἔπειτα. Θὰ σᾶς βρῶ ὅμως ἐγὼ πάρα πολλὰ παραδείγματα ἀνθρώπων, πού ἀπὸ τὴν νεαρά τους ἡλικία πῆραν δρόμο μακριὰ ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ τὸ πλήρωσαν αὐτὸ στὴν ζωὴ τους μὲ μουσκεμένα μαντήλια.

Ζωηρά μου ἐπιθυμία, ἀγαπητοί μου, εἶναι νὰ δημιουργήσω μὲ τὰ παιδιά καὶ μὲ τοὺς νέους, ὅσους ὑπάρχουν στὸν τόπο μας, ἐπαναλαμβάνω, νὰ δημιουργήσω, λέγω, τμήματα κατηχήσεως καὶ χορωδίες μὲ ἐκκλησιαστικὰ ἄσματα καὶ δημοτικὰ τραγούδια, ὅπως θέλω νὰ δημιουργήσω καὶ χορευτικὰ τμήματα παραδοσιακῶν χορῶν, πού θυμίζουν τὴν ἱστορία καὶ τὴν λεβεντιά τῆς ἐνδόξου φυλῆς μας.

(γ) Σὲ ἄλλο ζωτικὸ τομέα, στὸν ὁποῖον θέλω νὰ στρέψω ιδιαίτερα πάλι τὸ ἐνδιαφέρον μου, εἶναι ἡ οἰκογένεια. Πάει καλὰ ἡ κοινωνία, ἀγαπητοί μου, ἂν ἡ οἰκογένεια πάει καλὰ. Καὶ ὅμως!.. Ὅπως τὸ βλέπουμε ἀπὸ τὰ πράγματα, ὅπως τὸ ἀκούουμε καὶ ὅπως τὸ μαθαίνουμε ἀπὸ τὰ μέσα ἐνημερώσεως, ἡ οἰκογένεια στὴν χώρα μας δὲν πηγαίνει καθόλου καλὰ. Τὸ πράγμα, καλοί μου, εἶναι ἄξιο πολλῶν θρήνων. Γιὰ ἕνα παρατηρούμενο παρόμοιο κακὸ τοῦ τόπου τοῦ ὁ προφήτης Μιχαΐας ἔλεγε: *«Θέλω νὰ θρηνήσω, θέλω γυμνοὺς νὰ βαδίσω, θέλω σὲ θρῆνο σὰν τὰ τσακάλια νὰ ἀναλυθῶ καὶ σὲ κοπετὸ σὰν τὰς στρουθοκαμήλους» (1,8)*. Κατὰ τὴν γνώμη μου πταίει τὸ ὅτι στὰ ἀνδρόγυνα σήμερα λείπει ἡ θεολογία τοῦ γάμου καὶ αὐτὴ τὴν θεολογία θέλω νὰ δώσω μὲ ἀπλότητα καὶ μὲ προφορικὸ καὶ μὲ γραπτὸ λόγο. Θέλω νὰ λέγω συνεχῶς καὶ νὰ τονίζω ὅτι ἡ εὐτυχία στὴν οἰκογένεια εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ ἀνδρογύνου, καὶ ὅτι αὐτὴ τὴν ἀγάπη τὴν ὑποσχέθηκαν καὶ τὴν ὀρκίστηκαν οἱ σύζυγοι κατὰ τὸ ἱερὸ μυστήριο τοῦ γάμου τους. Καὶ μόνο μὲ τὸν ἥλιο τῆς ἀγάπης, μόνο σ' αὐτὴ τὴν ώραία ἀτμόσφαιρα μεγαλώνουν σωστὰ καὶ ἀναπτύσσονται ώραϊα τὰ μυρωδάτα λουλούδια μας, τὰ παιδιά. Θέματα ἀφορῶντα τὴν οἰκογένεια θὰ τὰ ἐπιλαμβάνομαι προσωπικῶς ὁ ἴδιος, θὰ ἀποτελεῖ δὲ ιδιαίτερα αἴτημα τῆς προσευχῆς μου ἢ εἰρήνῃ τῶν οἰκογενειῶν τῆς Μητροπολιτικῆς μου περιφέρειας. Σ' αὐτὸ θὰ ἀπευθύνομαι καὶ σὲ ἁγίους ἄνδρας νὰ προσεύχονται.

(δ) Εἰδικώτερο καὶ κύριο ἔργο τοῦ Ἐπισκόπου, ἀδελφοί, εἶναι νὰ τελεῖ τὴν Θεῖα Λειτουργία καὶ νὰ φροντίζει νὰ εἶναι συναγμένοι ὅλοι οἱ πιστοὶ σ' αὐτήν. Τὸ κακὸ ὅμως, εἰδικὰ γιὰ τὴν ἐδῶ ἱερὰ αὐτὴ Μητρόπολη, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη Μητρόπολη τῆς Μητρὸς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, εἶναι τὰ πολλὰ ἐφημεριακά της κενά: τὸ ὅτι, δηλαδή, σὲ πάρα πολλὰ χωριά τῆς Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως τὴν Κυριακὴ ἡμέρα δὲν κτυπᾶ ἢ καμπάνα καὶ δὲν λειτουργοῦνται σ' αὐτὰ οἱ Χριστιανοί. Τὸ θέμα, ἀγαπητοί μου, εἶναι σοβαρὸ, ἂν σκεφθεῖ κανεὶς ὅτι γι' αὐτὸ τὸ θέμα, τὸ νὰ μὴν μένουν δηλαδή ἀλειτούργητοι οἱ Χριστιανοὶ τῆς ὑπαίθρου, ὅπως μαρτυροῦν τὰ θεολογικά μας κείμενα, ἔπαυσε ἐκεῖνο τὸ παλαιό, τὸ νὰ τελεῖ μόνο ὁ Ἀρχιερεὺς τὴν Θεῖα Λειτουργία, καὶ παραχωρήθηκε καὶ στὸ κολλέγιό του, τοὺς πρεσβυτέ-

ρους, νὰ τελοῦν καὶ αὐτοὶ τὴν Θεία Εὐχαριστία καὶ ἀπεστάλησαν στὴν ὑπαιθρο γιὰ τοὺς ἐκεῖ Χριστιανούς.

Λύση σ' αὐτὸ τὸ σοβαρὸ πρόβλημα γιὰ τὴν Μητρόπολή μου ἐγὼ δὲν ἔχω νὰ δώσω, παρὰ μόνο νὰ παρακαλέσω τοὺς ἱερεῖς ἄλλων Μητροπόλεων καὶ ἰδιαίτερα τοὺς ἱερεῖς τοὺς καταγομένους ἀπὸ τὰ μέρη αὐτά, μὲ τὴν ἄδεια τοῦ Ἐπισκόπου τους καὶ ὅταν ἔχουν εὐχέρεια στὴν ἐνορία τους, νὰ ἔρχονται κάποια Κυριακὴ καὶ στὴν Μητρόπολη αὐτή, σὲ κάποια ὄρφανὴ ἐνορία καὶ νὰ προσφέρουν σ' αὐτὴ τὸ πᾶν, δηλαδὴ τὴν Θεία Λειτουργία.

Ἄλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι λύση, γιὰτὶ ἡ κάθε ἐνορία θέλει τὸν μόνιμο ἱερέα ποιμένα της. Γι' αὐτὸ καὶ εὐχόμαι ἀπὸ τὴν ἀγιοτόκο καὶ ἡρωϊκὴ αὐτὴ γῆ νὰ εὐρεθῶν νέα παιδιά, πού θὰ θελήσουν νὰ γίνουν ἱερεῖς καὶ νὰ λειτουργήσουν στὰ πανάγια Θυσιαστήρια καὶ νὰ βοηθοῦν τὸν λαὸ στὴν πορεία του πρὸς τὸ Θεό. Ὡ παιδιὰ, φορέστε τὸ τίμιο ράσο! Στάζει αἵματα μαρτύρων καὶ δάκρυα μετανοούντων! Ἐνα κομμάτι ἀπὸ ράσο καὶ ἓνα κομμάτι ἀπὸ φουστάνελα αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη ἑλληνικὴ σημαία! Εἶναι ὠραῖο καὶ πολὺ ὑψηλὸ καὶ τιμητικὸ, ἀγαπητοὶ μου νέοι, τὸ νὰ ἀφιερωθεῖ κανεὶς στὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Χριστό. Καὶ εἶναι τὸ περισσότερο ἀναγκαῖο στὴν πατρίδα μας κατὰ τὰ χρόνια αὐτὰ ἰδιαίτερα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στὴν πατρίδα μας ἔχουμε ἀνάγκη καὶ διδασκάλων καὶ ἱατρῶν καὶ μηχανικῶν καὶ παντὸς εἶδους ἐπιστημόνων καὶ τεχνιτῶν, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὴν σημερινὴ ἐποχὴ ἔχουμε ἀνάγκη ἱερέων εὐλαβῶν, μορφωμένων καὶ πτερωτῶν κατὰ τὸν ζῆλον, πού, κατὰ τὸν Ἡσαΐα, «περοφήσουσιν ὡς ἀετοί, δραμοῦνται καὶ οὐ κοπιήσουσι, βαδιοῦνται καὶ οὐ πεινάσουσιν» (40,31). Ζητοῦμε τὴν εὐχὴ Σας, Μακαριώτατε Δέσποτα, καὶ τὴν Ἰδικὴ Σας, Σεβασμιώτατοι Πατέρες, νὰ δημιουργηθοῦν καὶ στὸν τόπο αὐτὸ ἱερατικὲς κλίσεις καὶ νὰ ἔρθῃ ἡ εὐλογημένη ἡμέρα πού ὅλες οἱ ἐνορίες τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς θὰ ἔχουν τὸν ἰδικὸν τους λειτουργὸ ἱερέα καὶ πνευματικὸ πατέρα.

(ε) Καύχημα τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως εἶναι τὰ ὁμορφα καὶ ἱστορικὰ Μοναστήρια της. Σ' αὐτὰ τὰ ἀγαπητὰ σκηνώματα τοῦ Κυρίου μόνασαν καὶ μονάζουν ἀφιερωμένες στὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸ ψυχῆς καὶ τὰ ἁγιασαν. Ὑποκλίνομαι ἐνώπιόν τους

καὶ φιλῶ τὰ χέρια τους. Ἰδιαίτερος ὑποβάλλω τὰ σεβάσματά μου στὸν ἅγιο Γέροντα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Προδρόμου, τὸν ἐννενήκοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν στὴν ἡλικία, Ἀρχιμ. πατέρα Θεόκτιστο.

Ὅμως λύπη καὶ ὀδύνη μεγάλη συνέχει πάλι τὴν καρδιά μου ὡς Ἐπισκόπου γνωρίζοντας ὅτι ὑπάρχουν Μοναστήρια στὴν Μητρόπολη αὐτή, μὲ παλαιὰ ἱστορία καὶ δόξα, πού ὁμως τώρα εἶναι ἐρειπωμένα ἢ πού ἔχουν ἓνα Μοναχὸ ἢ μία μόνο Μοναχὴ. Ἡ ἐπιθυμία μου θὰ εἶναι νὰ γεμίσουν ὅλα τὰ Μοναστήρια, γιὰτὶ, ἀγαπητοὶ μου, ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τοὺς Μοναχοὺς νὰ προσεύχωνται γιὰ μᾶς, νὰ διαφυλάττουν τὴν παράδοση τῆς πίστεώς μας, νὰ μᾶς διδάσκουν καὶ νὰ διαμαρτύρωνται σιωπηλὰ μὲ τὴν ἀγία βιωτὴ τους γιὰ τὸ κακὸ τοῦ κόσμου. Σὰς παρακαλῶ, ἀγαπητοὶ μου, νὰ ἔχετε σωστὴ καὶ καλὴ γνώμη περὶ τοῦ Μοναχισμοῦ. Ὁ Μοναχισμὸς εἶναι θεῖο χάρισμα καὶ λοιπὸν εἶναι βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὸ νὰ πολεμοῦμε τὰ θεῖα χαρίσματα.

(ς) Ἰδιαίτερος συγκινοῦμαι ὅτι ἐδῶ ἡ Δημητσάνα εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ ἁγίου Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', τοῦ ἀπαγχομισθέντος. Εὐλαβοῦμαι ἰδιαίτερα τὸν ἅγιον αὐτὸν ἐθνομάρτυρα Ἱεράρχην, τὸν ὁποῖο τόσο ὠραῖα παρουσίασε σὲ σύγγραμμά του ὁ γλαφυρὸς κάλαμος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου μας κ. Χριστοδούλου. Καὶ θὰ μνημονεύω συνεχῶς στὰ κηρύγματά μου τὸν ἥρωα αὐτὸν Πατριάρχη, θὰ ἐπισκέπτομαι τακτικὰ τὴν κατακόμβη του γιὰ νὰ προσεύχωμαι καὶ νὰ ἐμπνέουμε ἀπὸ τὴν ἀγία του μορφή.

Παρακαλῶ, Μακαριώτατε, νὰ εὐλογήσετε τὴν ἐπιθυμία μου, τὴν ὁποία καὶ δι' ἐγκυκλίου μου θὰ ἐκφράσω στοὺς ἱερεῖς, νὰ ψάλλεται σὲ κάθε Λειτουργία, καθ' ἅπασαν τὴν ἱεράν αὐτὴν Μητρόπολην, τὸ Ἀπολυτήκιο τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', γιὰ νὰ δηλώνουμε μὲ αὐτὸ ὄχι μόνο τὴν τιμὴ μας πρὸς τὸ ἅγιο πρόσωπό του, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη μας πρὸς αὐτὸν γιὰ τὰ ὅσα ἀγαθὰ, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία, ἔπραξε ὑπὲρ τοῦ τόπου τούτου ὡς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Ἄλλὰ ἐνῶ ἡ γῆ αὐτὴ ἔχει γεννήσει αὐτὸν τὸν μεγάλο ἅγιο Ἱεράρχην, ὁμως δὲν ὑπάρχει σ' αὐτὴν Ναὸς τιμώμενος στὴν μνήμη του. Γι' αὐτὸ καὶ ζωηρὰ εἶναι ἡ ἐπιθυμία μου καὶ θὰ εἶναι ἡ πρώτη μου φροντίδα, μὲ τὴν βοήθεια τῶν τιμίων ἀρχόντων καὶ τοῦ εὐσεβοῦς



λαοῦ, νὰ κτίσουμε Ναὸ τιμώμενο στὴν μνήμη τοῦ Πατριάρχου ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ε΄, τοῦ ἐκ Δημητσάνης καταγομένου. Καὶ σ' αὐτὸν τὸν Ναὸ, μὲ τὴν ἄδεια τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τὴν συμφωνία τῶν τοπικῶν ἀρχόντων, νὰ μεταφερθοῦν τὰ ἱερὰ ὀστᾶ τοῦ ἄλλου μεγάλου Ἱεράρχου καὶ ἔθνικοῦ ἥρωος, τοῦ ἐκ Δημητσάνης πάλι καταγομένου, Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ. Εὐχηθεῖτε, ἀγαπητοί μου συμπολίτες, νὰ εἶναι γρήγορη ἡ ἡμέρα, πού ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπός μας θὰ εἶναι πάλι ἐδῶ γιὰ νὰ θέσει θεμέλιο λίθο τοῦ Ναοῦ αὐτοῦ, πού πιστεύω ὅτι θὰ θερμάνει καὶ θὰ ἀνάψει καὶ τὸ θρησκευτικὸ καὶ τὸ πατριωτικὸ αἶσθημα τοῦ τόπου.

(ζ) Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία, ἀδελφοί, βλέπει τὸν ἄνθρωπο ψυχοσωματικά, καὶ ὡς ψυχὴ καὶ ὡς σῶμα· γι' αὐτὸ καὶ δὲν εἶναι ἀδιάφορη καὶ στὸν σωματικὸ του πόνο καὶ ἀνάγκη. Τὸ κλάμα τοῦ λαοῦ γιὰ τὴν Ἐκκλησία δὲν εἶναι τριξίμο μηχανῶν, ἀλλὰ ἡ πονετικὴ κραυγὴ τῶν παιδιῶν τῆς, τὸ κλάμα τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ καὶ εἶναι κοντὰ στὴν θλιμμένη χήρα καὶ στὸ πονεμένο ὄρφανὸ καὶ στὸ βογγυτὸ τοῦ ἀρρώστου. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὰ φιλόπρωχα ταμεῖα τῆς γιὰ τὴν θεραπεία τῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ τῆς καὶ ξεχύνεται μὲ τὰ ἰδρύματά τῆς σὲ κοινωνικὸ ἔργο.

Στὴν ἄσκηση τοιοῦτου κοινωνικοῦ ἔργου, ἀγαπητοί μου, ἔχω μαθητευθεῖ, ὅταν ὑπηρετοῦσα στὴν Ἱερὰ Μητρόπολη Πειραιῶς ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένη καθοδήγηση τοῦ δραστηρίου καὶ σοφοῦ καὶ ἐναρέτου Μητροπολίτου τότε αὐτῆς, Σεβασμιωτάτου Γέροντος κ. Καλλινίκου, πού ὄλοι οἱ πεινασμένοι στὴν μεγαλόπολη τοῦ Πειραιᾶ εἶχαν τὴν καθημερινή τους τροφή καὶ ὄλοι οἱ ἄρρωστοι εἶχαν τὸ φάρμακό τους. Ἔτσι καὶ ἐδῶ. Δὲν θέλω νὰ ὑπάρχει στὴν Μητρόπολή μου πεινασμένος καὶ γιαγιά πού νὰ μὴν ἔχει τὰ φάρμακά τῆς. Εὐχαριστοῦμε δὲ ἐκ μέσης καρδίας τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν Κύριον Κύριον Χριστόδουλο καὶ τὸν Διευθυντὴ τοῦ ἔργου τῆς Ἀλληλεγγύης τῆς Ἐκκλησίας, τὸν εὐσεβέστατο χριστιανὸ καὶ δραστήριο ἄνδρα κύριο Δημήτριο Φουρλεμάδη, διότι ἀξιοποίησαν τὸ ἔργο λαμπρῶν πολιτῶν τῆς ἐπαρχίας μας καὶ ἀπέκτησε ἡ ἐπαρχία μας, στὴν κωμόπολη Τρόπαια, σύγχρονο Γηροκομεῖο.

Δηλῶ ὅτι γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων τῆς Μητροπόλεώς μου θὰ πρωτοστατήσω καὶ γιὰ τὴν ἀξιο-

ποίηση καὶ ἄλλων τοιοῦτων κτηρίων καὶ γιὰ τὴν ἀνέγερση καὶ ἄλλων τοιοῦτων ἰδρυμάτων. Καὶ γιὰ τὴν πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν ἔργων θὰ κτυπήσω πόρτες ὑψηλῶν γραφείων ζητιανεύοντας βοήθεια, θὰ πορευθῶ δὲ ἀκόμη γιὰ συλλογὴ χρημάτων καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ συναντήσω καὶ τὰ ἐκεῖ εὐγενῆ τέκνα τῆς γῆς αὐτῆς.

4. Αὐτὰ ἤθελα νὰ πῶ, ἀγαπητοί μου, σὰν ἓνα γενικὸ πλάνο τῶν διακονιῶν μου ὡς Ποιμενάρχου Ἐπισκόπου τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς. Γιὰ τὴν πραγματοποίησή τους γνωρίζω ὅτι πρέπει νὰ εἶμαι δυνατὸς καὶ ἡ δύναμη ἔρχεται μὲ τὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ. Σᾶς παρακαλῶ, ἀδελφοί μου, νὰ προσεύχεστε γιὰ μένα τὸν Ἐπίσκοπό Σας, γιὰ νὰ εἶμαι καθαρὸς στὴν καρδιά, ὥστε νὰ μοῦ δίνει ὁ Χριστὸς τὴν Χάρη του καὶ νὰ εἶναι εὐλογημένα τὰ ἔργα τῆς ποιμαντορίας μου, ὅπως καὶ ἐγώ, Σᾶς τὸ ὑπόσχομαι, θὰ προσεύχομαι γιὰ Σᾶς καὶ τὶς οἰκογένειές Σας. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτό, πού εἶναι τὸ πιὸ σοβαρὸ, θέλω τὴν συνεργασία Σας καὶ τὴν βοήθειά Σας. Σᾶς προσφέρω ὀλόκληρος, δώστε μου καὶ Σεῖς τὰ χέρια σας. Δώστε μου τὰ χέρια Σας καὶ πᾶρτε τὴν καρδιά μου!

Εἶμαι πιά δικό Σας. Ὁ Ἐπίσκοπος σαρκώνει τὴν ποιμνη του, ἐνώνεται μαζί τῆς, ὅπως ὁ νυμφίος μὲ τὴν νύμφη. Ἔτσι καὶ ἐγώ: Ὅπου πηγαίνω θὰ φέρω μαζί μου Ἐσᾶς, θὰ ἐκπροσωπῶ Σᾶς. Λησιμονεῖται πιά καὶ τὸ ὄνομά μου καὶ θὰ καλοῦμαι μὲ τὸ δικό σας ὄνομα: Ὁ Γόρτυνος, ὁ Μεγαλοπόλεως.

Δὲν ἔχω πατέρα, δὲν ἔχω μητέρα, δὲν ἔχω ἀδέλφια καὶ συγγενεῖς. Ἔχω ἑσᾶς. Ἡ προσευχή μου, πού πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ ἐναγώνια μέριμνά μου, θὰ εἶναι: Κύριε, σῶσε με μὲ τὸ ποιμνιό μου. Ἄμποτες, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί χριστιανοί, εὐγενῆ βλαστήματα τῆς Μητροπόλεως αὐτῆς, ἄμποτες λέγω, διὰ τῶν Εὐχῶν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου μας καὶ τῶν ἄλλων Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων μας, ἡ ποιμαντορία μου στὴν Μητρόπολη αὐτή, πού ξεκινᾶ ἀπὸ σήμερα, νὰ ἔχει ὡς κατάληξη τὴν σωτηρία μου καὶ τὴν σωτηρία τοῦ ποιμνίου μου, γιατί σ' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποβλέπουν ὅλα: Στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, στὴν σωτηρία μας, στὸν ποθητὸ Παράδεισο.

**Ο ΡΟΛΟΣ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ  
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗ  
ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ  
ΜΕΤΑΞΥ  
ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ  
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ**

(Εισήγηση στο Ευρωπαϊκό  
Έπιστημονικό Συνέδριο  
με θέμα: «Θεραπεία της  
Μνήμης» – Πανεπιστήμιο  
Μονάχου, 7-10.11.2006)

Του  
Άρχιμ. **Ίγνατίου Δ. Σωτηριάδη**,  
Γραμματέως της Αντιπροσωπείας  
της Εκκλησίας της Ελλάδος  
παρά τη Ε.Ε.

«Ευρώπη. Τί είναι πραγματικά ή Ευρώπη;» αναρωτιέται ο Καρδινάλιος Joseph Ratzinger σε δοκίμιό του, πού κυκλοφόρησε στην Ίταλία με τόν τίτλο «*Senza Radici*», λίγους μήνες πριν την ανάρρησή του στην Άποστολική Καθέδρα της Ρώμης ως Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄. Πρόκειται για ένα ερώτημα πού άπασχολεί πολλούς άνθρωπους, οργανισμούς και φορείς της εποχής μας, πού ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και δραστηριοποιούνται ποικιλοτρόπως μέσα σ' αυτή. Είναι ένα ερώτημα καιριο και ιδιαίτερα σημαντικό, πού λαμβάνει άπάντηση σύμφωνα με τὰ κριτήρια και τὰ συμφέροντα αυτών πού άπαντούν, γι' αυτό και ο λόγιος Καρδινάλιος σπεύδει να όρίσει ότι «ή Ευρώπη δέν είναι μιá ήπειρος πού μπορεί να όριστει με όρους μόνο γεωγραφικούς, αλλά είναι αντιθέτως μιá έννοια πολιτιστική και ιστορική».

Αυτό βρίσκει σύμφωνο και τó σοφό διδάσκαλο της Άνατολικής Πνευματικότητας Καρδινάλιο Tomáš Špidlik, ó όποϊος μιλώντας για την πνευματική ένότητα της Ευρώπης στο Πανεπιστήμιο της Πράγας στις 24.2.2004 τόνισε «τή μεγάλη σημασία της μνήμης για την ανθρώπινη ταυτότητα, ή άπώλεια της όποϊας όδηγει στην καταστροφή της προσωπικότητας». Παρομοίως, λοιπόν, «έάν άναζητούμε την ταυτότητα της Ευρώπης θά πρέπει να έπιστρέψουμε στο παρελθόν της».

Ποιό είναι, όμως, αυτό τó παρελθόν της Ευρώπης, του κοινού μας Οϊκου, όπως συνηθίζουμε πλέον να την άποκαλοΰμε; Ποιές είναι οι κολώνες εκείνες πού στηρίζουν αυτό τó άξιοθαύμαστο οϊκοδόμημα του παγκόσμιου πολιτισμού, της έπιστήμης, της τέχνης, των ιδεολογικών ρευμάτων και της συνεχούς προόδου; Σίγουρα είναι ή Ίερουσαλήμ, ή Άθήνα και ή Ρώμη: ή χριστιανική διδασκαλία, ή έλληνική παιδεία και τó ρωμαϊκό δίκαιο, όπως έπιμένει να τονίζει ó Μακαριώτατος Άρχιεπίσκοπος Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος βασιζόμενος στη σκέψη του διανοούμενου Paul Valery, αλλά και του γνωστού φιλοσόφου Christopher Dawson, ó όποϊος κάνει λόγο για τόν ένοποιητικό ρόλο της Χριστιανικής Ευρώπης στην Ευρωπαϊκή Ίστορία.

Ύπηρεξε, όμως, άραγε ποτέ μιá ένωμένη ιδεολογικά Ευρώπη; Άπό όσο μās είναι γνωστό, τó σωτήριο και ανακαινιστικό κήρυγμα του Έσταυρωμένου Λυτρωτή, έφθασε στην Ευρώπη μέσα άπό τις θυσιαστικές περιοδείες του Άποστόλου των Έθνών Παύλου, του Έβραίου στην καταγωγή, του Έλληνα στην παιδεία και Ρωμαίου στην ύπηκοότητα, και σφραγίσθηκε άπό τή μαρτυρία και τó μαρτύριό του, πού βρήκαν άναρίθμητους μιμητές σε όλη την ειδωλολατρική και βάρβαρη Ευρώπη της *Pax Romana*. Όργανο της Θείας Πρόνοιας ύπηρεξε ó Μέγας Κωνσταντίνος, ó Ίσαπόστολος, πού με την πολιτική και τούς νόμους του δημιούργησε την Α΄ Χριστιανική Οϊκουμενική Αυτοκρατορία με διοικητικό, έκκλησιαστικό και πολιτιστικό κέντρο τή Νέα Ρώμη-Κωνσταντινούπολη. Άμέσως πρέπει να τονιστει ó ανταγωνισμός άνάμεσα στην Παλαιά και τή Νέα Ρώμη, πού έμελλε να φθάσει στο άποκορύφωμά του με τή στέψη του Καρόλου του Μεγάλου σε αυτοκράτορα των Ρωμαίων (*imperator Romanorum*) άπό τόν έπίσκοπο Ρώμης τὰ Χριστούγεννα του έτους 800. Αυτό χρεώθηκε στον Πάπα ως προδοσία προς την έννοια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, της όποϊας δυστυχώς εκείνος έπέμενε να θεωρείται

ὡς μονοπωλιακὸς φορέας βασιζόμενος στὴν ἰδέα τῆς *ψευδο-Κωνσταντινείας Δωρεᾶς*. Τὸ πολυσήμαντο ἔργο τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου καὶ τοῦ Τάγματός του, ἡ πλούσια δράση τῶν Θεσσαλονικέων Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, τῶν φωτιστῶν τῶν Σλάβων, ἡ χρήση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας στὴ Θεία Λειτουργία γιὰ αἰῶνες σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση, ἡ θεολογία τῶν Καππαδοκῶν Πατέρων, τοῦ Ἁγίου Ἀγυουσίνου Ἰπῶνος, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀλεξανδρείας, τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἡ συμφιλιωτικὴ παρουσία τοῦ Ἁγίου Εἰρηναίου στοῦ Λούγδουνο τῆς Γαλατίας, τὸ ἔργο καὶ τὸ δόγμα τῶν Ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδοξίας, ἐπέτρεψε μὲν τὸ θρίαμβο τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν αὐξηση τῆς *communio sanctorum*, δὲν μπόρεσε ὅμως νὰ ἀποτρέψει τὴ σταδιακὴ ἀπομάκρυνση, τὴν ἀφιλάδελφη ἀποξένωση καὶ τὸ τελικὸ ἐπώδυνο καὶ καταστροφικὸ Σχίσμα ἀνάμεσα στὴν Ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ καὶ τὴ Λατινικὴ Δύση! Τὸ 1054 διέκοψε τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῶν δύο πνευμόνων τοῦ χριστιανικοῦ σώματος καὶ ἐπέτρεψε τὶς ἀδελφοκτόνες Σταυροφορίες μὲ ἀποκορύφωμα τὴν Δ΄ Σταυροφορία τοῦ 1204 καὶ τὴν κατάλυση τῆς Ἀνατολικο-Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, πού ἔμελλε ν' ἀνοίξει τὶς Πύλες τῆς Εὐρώπης στοῦ Ὀθωμανικοῦ Ἰσλάμ καὶ νὰ θέσει τὴ Γηραιὰ Χριστιανικὴ Ἠπειρο ἀντιμέτωπη ὡς τὶς μέρες μας μ' ἓνα νέο ἀστάθμητο πολιτικὸ παράγοντα καὶ μιὰ νέα πίστη, τὴ Μουσουλμανικὴ!

Κατὰ τὴν ἱστορικὴ ἐπίσκεψη τοῦ μακαρίας μνήμης μεγάλου θρησκευτικοῦ ἡγέτη, Πάπα Ἰωάννη Παύλου τοῦ Β΄, στὴν Ἀθήνα, στὰ βήματα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου τὸ 2001, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος δὲ δίστασε νὰ ἀποκαλέσει τὴν ἐπίσκεψη αὐτὴ «ὡς ἐξαιρετο ἐρέθισμα ἀνακαθάρασεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς μνήμης ἐκ τῶν τραυματικῶν ἐμπειριῶν, ἐκ τῆς ἀφιλάδελφου συμπεριφορᾶς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου τῆς Δύσεως πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους Λαοὺς καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ τοῦ μεγάλου Σχίσματος (1054) περίοδον τῆς β΄ χιλιετίας». Ἀκόμη ὁ Μακαριώτατος δὲν παρέλειψε νὰ ἀναφερθεῖ στὶς εὐαισθησίες τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ στὰ μαρτυρικὰ χτυπήματα πού αὐτὸ ὑποβλήθηκε κατὰ περιόδους ἐκ μέρους τῶν ὁμόδοξων Χριστιανῶν τῆς Δύσης: «Ὁ δὲ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὸς Λαὸς βιώνει ἐντονώτερον τῶν ἄλλων

ὁρθοδόξων λαῶν τὰς τραυματικὰς ἐμπειρίας, εἰς τε τὴν ἐκκλησιαστικὴν του συνείδησιν καὶ τὴν ἐθνικὴν του μνήμην, διότι παραμένουν εἰσέτι χαίνουσαι αἱ πληγαὶ αἱ ὁποῖα ἐπηνέχθησαν εἰς τὸ ἀκμαῖον σῶμα αὐτοῦ, ὡς εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὑπὸ τε τῆς καταστροφικῆς μανίας τῶν Σταυροφόρων καὶ τῆς Φραγκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀθεμίτου δράσεως τῆς λατινικῆς Οὐνίας». Παρὰ ταῦτα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δὲν ἀρκέστηκε σὲ μιὰ στεῖρα παρελθοντολογία, ἀν καὶ πανθομολογουμένως ἱστορικὰ δικαιωμένη, ἀλλὰ ὁμολόγησε τὴ νοσταλγία τῆς Ὁρθοδοξίας γιὰ τὴ Χριστιανικὴ Ἐνότητα καὶ τὴν εἰλικρινὴ διάθεση τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας γιὰ συνεργασία μὲ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία στὰ πλαίσια τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης: «ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐχομένη στερωθῶς τῆς κοινῆς Παραδόσεως τῆς πρώτης χιλιετίας, βιοῖ τὸ ὄλον μυστήριον τῆς ἐν Χριστῷ Θεῆς Οἰκονομίας κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ Θεῆ Εὐχαριστίᾳ, ὄχι ὡς ἀνάμνησιν ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς φανέρωσιν διηγετικῆ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὄλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνηχος δὲ διαφυλάσσεται ἐν αὐτῇ ἡ φωνὴ καὶ τῶν Πατέρων τῆς Δύσεως, ὡς λ.χ. τῶν Κυπριανοῦ Καρχηδόνας, Ἀμβροσίου Μεδιολάνων, Ἀγυουσίνου Ἰπῶνος, Λέοντος Ρώμης, Γρηγορίου Διαλόγου, Μαρτίνου Πάπα Ρώμης τοῦ Ὁμολογητοῦ κ.ἄ. δι' ἧς ἐκρατύνθη ἡ κοινωνία τῆς πίστεως ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης. Νοσταλγοῦμεν κατὰ ταῦτα νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐνότητα. Καὶ ἐφεξῆς “σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης” νὰ φθάσωμεν νὰ ὁμολογοῦμεν οἱ πάντες “ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν. Εἷς Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα, εἷς Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν” (Ἐφεσ. 4,3-6). Εὐσχημόνως περιπατοῦντες, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐργασθῶμεν μὲ τὴν εὐλογίαν τοῦ Κυρίου, εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης». Τέλος, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλλαδικῆς Ὁρθοδοξίας ἐξέφραξε τὴν εἰλικρινὴ του εὐχὴ πρὸς τὸν Ποντίφηκα «ἡ ἐπίσκεψίς Σας νὰ ἀποτελέσῃ ἀπαρχὴ θετικῶν ἐξελίξεων εἰς τὴν μεγάλην ὑπόθεσιν τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως καὶ νὰ ἀποβῇ εἰς δόξαν Θεοῦ».

Τὰ λόγια τοῦ Ἀρχιεπισκόπου δὲν ἔμειναν εὐχολόγια. Τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Πάπα τὸ 2001 στὴν Ἀθήνα τὴ



διαδέχθηκε ή ιστορική πρώτη Άντιπροσωπεία τής Έκκλησίας τής Ελλάδος στο Βατικανό τὸ 2002, για τὴν ὁποία ὁ Έλληνας Πρωθιεράρχης ἀνέφερε στο μήνυμά του πρὸς τὸν Ἰωάννη Παῦλο ὅτι «ἀποσκοπεῖ στὴ δημιουργία μᾶς γέφυρας ἐπικοινωνίας, συμφιλίωσης καὶ ἐμπιστοσύνης μεταξύ μας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ένωσι, ὥστε ἡ μαρτυρία μας ὡς Χριστιανῶν νὰ εἶναι πιὸ ἔντονη, πιὸ ἀξιόπιστη καὶ πιὸ ἀποτελεσματικὴ σὲ μίαν κοινωνία πὸν εἶναι ἔτοιμη νὰ ἀπωλέσει τὶς παραδοσιακὲς ἀξίες τῆς Πίστεως στὸ Λυτρωτὴ Χριστό».

Κατὰ τὴν ἴδια εὐκαιρία ὁ Μακαριώτατος, στο μήνυμά του πρὸς τὸν Καρδινάλιο Joseph Ratzinger, Πρόεδρο -τὴν ἐποχὴ ἐκείνη- τῆς Συνόδου για τὴ Διδασκαλία τῆς Πίστεως, ἀνέφερε συνοπτικὰ τὰ προβλήματα πὸν ἀντιμετωπίζει ὁ Χριστιανισμὸς στὴν ἐποχὴ μας καὶ πρότεινε πρόγραμμα κοινῆς δράσης τῶν δύο Ἀποστολικῶν Έκκλησιῶν Ελλάδος καὶ Ρώμης για τὴν ἀποτελεσματικὴ ἀντιμετώπισή τους: «Οἱ καιροὶ μας ἀπαιτοῦν νὰ παρουσιάσει ὁ Χριστιανισμὸς ἐνωμένη φωνὴ καὶ μαρτυρία σ' ἓνα κόσμον πὸν ὄλο καὶ περισσότερο κατακλύζεται ἀπὸ ἓνα ἐκκοσμικευμένο καὶ ὕλιστικὸ τρόπο σκέψης καὶ ἀντίδρασης. Ένας σημαντικὸς παράγοντας γι' αὐτὴ τὴν ἐνιαία μαρτυρία μας εἶναι ἡ διατήρηση τῶν ἀληθειῶν καὶ τῶν δογμάτων πὸν μᾶς κληροδοτήθηκαν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους, τοὺς Ἁγίους Πατέρες καὶ τοὺς Διδασκάλους τῆς Ἀδιαίρετης Έκκλησίας, πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους, παρὰ τοὺς πολλοὺς αἰῶνες τῆς διαίρεσης, τοὺς ἔχουμε κοινούς. Μόνον παραμένοντας πιστοὶ στὴν Ἁγιωτάτη Πίστη, “ἡ ὁποία παραδόθηκε ἅπαξ διὰ παντὸς στοὺς Ἁγίους” καὶ “οἰκοδομώντας τοὺς ἑαυτοὺς μας πάνω τῆς” (Ἰούδα γ' 20), μποροῦμε ὄντως νὰ κάνουμε τὴ μαρτυρία μας ἀποτελεσματικὴ, καθὼς προσπαθοῦμε νὰ συνεργαστοῦμε καὶ νὰ ἀλληλοβοηθηθοῦμε στὴν ἀντιμετώπιση τῶν πολλῶν φλεγόντων κοινωνικῶν, πολιτικῶν, οἰκολογικῶν καὶ ἄλλων θεμάτων τοῦ σύγχρονου κόσμου».

Τὴν ἐπίσκεψη αὐτὴ διαδέχθηκε ἡ ἐπίσκεψη τῆς ἐπίσημης Ἀντιπροσωπείας τοῦ Βατικανοῦ στὴν Έκκλησία τῆς Ελλάδος τὸ 2003 ὑπὸ τὸν Καρδινάλιο Walter Kasper, Πρόεδρο τοῦ Παπικοῦ Συμβουλίου για τὴν Προώθηση τῆς Χριστιανικῆς Ἐνότητας. Ἐδῶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἀναφέρθηκε ἀναλυτικὰ στὰ θέματα συνεργασίας μετὰ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Έκκλησία: «Νῦν

ἐν πνεῦμα ἀνανεωμένων ἐπαφῶν καὶ συνεργασίας προβάλλει, ἐν πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἐλπίζομεν ὅτι ὁ Θεὸς θὰ εὐλογῆσῃ, οὕτως ὥστε αἱ κοινὰ ἡμῶν προσπάθειαι διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐξέλιξιν τῶν κοινῶν ἐνδιαφερόντων νὰ πραγματοποιηθοῦν. Αὐταὶ αἱ ὑποθέσεις καὶ τὰ θέματα κοινῶν ἐνδιαφέροντος ἐθίγησαν κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Έκκλησίας ἡμῶν εἰς Ρώμην κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος». Τὰ πολὺ σημαντικὰ θέματα ἦσαν τὰ ἀκόλουθα: 1) τὸ τῆς κοινῆς χριστιανικῆς κληρονομίας καὶ ταυτότητος, 2) τὸ τῆς Βιοηθικῆς, 3) ἡ περιφρόνησις τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸ φυσικὸν περιβάλλον, 4) ἡ προστασία τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, 5) ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς τρομοκρατίας, 6) ἡ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνισότης καὶ 7) αἱ φυλετικαὶ καὶ θρησκευτικαὶ διακρίσεις. Ἄλλα σημαντικὰ θέματα, ἰδίως ἐντὸς τῆς νέας Εὐρωπαϊκῆς πραγματικότητος, εἶναι 8) τὰ τῶν μεταναστῶν καὶ τῶν πάσης φύσεως προσφύγων. Ἐπίσης 9) τὸ μέλλον τῶν νέων τῆς Εὐρώπης, ἡ σχέσις των πρὸς τὰς αἰώνιους ἀληθείας καὶ τὰς ἠθικὰς ἀξίας τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τῆς χριστιανικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ παροχὴ ἴσων εὐκαιριῶν εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ ζήσουν μίαν δημιουργικὴν ζωὴν, ἡ ὁποία θὰ συμβάλῃ θετικῶς εἰς τὴν εὐημερίαν τῆς Εὐρώπης.

Στὴν ὑψίστη ἀξία τῆς καταλλαγῆς μεταξύ τῶν Χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης ἀναφερόταν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος στὴν προσφώνησή του πρὸς τὸ φιλοξενούμενον στὴν Ἀθήνα Προεδρεῖο τῆς Συνδιάσκεψης τῶν Εὐρωπαϊκῶν Έκκλησιῶν (ΚΕΚ) τὸ 2003: «Τὸ θέμα “Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θεραπεύει καὶ καταλλάσσει. Ἡ Μαρτυρία τῶν Έκκλησιῶν ἐν Εὐρώπῃ” εἶναι πολὺ ἐπίκαιρον. Αἱ Έκκλησίαι, ἐντὸς μίας Ἠπείρου ἡ ὁποία βαίνει πρὸς ἐνοποίησην, δὲν δύνανται νὰ ἔχουν τὴν πολυτέλειαν τῆς διαιρέσεως. Καὶ ἡμεῖς ἐπίσης πρέπει νὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ νὰ αὐξηθοῦν αἱ προσπάθειαι ἡμῶν πρὸς προώθησιν τῆς ἐνότητος, οὐχὶ μόνον ἐνδυναμώνοντες τὴν συνεργασίαν ἡμῶν ἐπὶ κοινωνικῶν, πολιτικῶν καὶ ἠθικῶν θεμάτων, ἀλλ' ἐπίσης διδόντες μεγαλυτέραν ἔμφασιν εἰς τὴν μελέτην θεολογικῶν θεμάτων καὶ ἀρχῶν: καὶ ἐκείνων τὰ ὁποία ἐνώνουν καὶ ἐκείνων τὰ ὁποία διαιροῦν ἡμᾶς, μετὰ προοπτικὴν οὐχὶ μόνον νὰ κατορθώσωμεν μίαν “κοινὴν Χριστιανικὴν φωνὴν”, ἀλλ' ἐπίσης καὶ νὰ ἐνδυναμώσωμεν τὴν ἀλληλεγγύην ἡμῶν πρὸς ὑπέροβασιν τῶν

ύπαρχόντων ἐμποδίων εἰς τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἐνότητα».

Σταθμὸ στὴν καταλλαγή καὶ τὴ συνεργασία μεταξύ τῶν Χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης ἀποτελέσασε τὸ Πανευρωπαϊκὸ Συνέδριον, πού ὀργάνωσε μὲ ἐπιτυχία ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Γραφείου τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς παρὰ τῆ Εὐρωπαϊκῆ Ἐνώσει (Βρυξέλλες) ἀπὸ 4-6 Μαΐου 2003 στὴν Ἀθήνα μὲ θέμα: «Ἀρχές καὶ ἀξίες γιὰ τὴν οἰκοδόμησιν τῆς Εὐρώπης». Ἐκεῖ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο, τὸ Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλο, τὸ Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιο καὶ ἐκπροσώπους ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, παραβρέθησαν καὶ μίλησαν ἐπίκαιρα ἐκπρόσωποι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.), τῆς Συνδιάσκεψης Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (ΚΕΚ), τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Συνόδων τῶν Εὐρωπαϊῶν Ἐπισκόπων (COM.E.CE.), οἱ Διευθυντὲς τῶν Γραφείων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ προσωπικότητες τῆς ἑλληνικῆς καὶ διεθνοῦς Ἀκαδημαϊκῆς Κοινότητος.

Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τῶν Διαχριστιανικῶν Σχέσεων Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπισκέφθηκε τὴ Γενεύη καὶ συναντήθηκε ἐπίσημα μὲ τοὺς Γενικοὺς Γραμματεῖς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν καὶ Παγκοσμίου Ὁμοσπονδίας Λουθηρανῶν, ἀπτὴ ἀπόδειξη καταλλαγῆς, συνεργασίας καὶ διαλόγου μεταξύ τῶν δογματικὰ διηρημένων Χριστιανῶν στὴν Εὐρώπη ἀλλὰ καὶ στὸν κόσμον.

Τέλος, ἀποτέλεσμα τῆς ἀπτῆς ἀγαστῆς πολιτιστικῆς συνεργασίας μεταξύ τῶν μέχρι πρότινος ἐχθρικὰ μεταξύ τους διακειμένων Ἐκκλησιῶν Ρώμης καὶ Ἑλλάδος εἶναι καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ *facsimile* τοῦ *Μηνολογίου τοῦ Ἀυτοκράτορα Βασιλείου Β΄*. Τὸ ἱστορικὸ κειμήλιο τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τοῦ ὁποῖου τὸ πρωτότυπο βρῖσκεται στὴν Ἀποστολικὴ Βατικανὴ Βιβλιοθήκη, παρουσιάστηκε στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο τῆς Ἀθήνας, στίς 16.11.2005, τῆ παρουσίᾳ τοῦ Καρδινάλιου Jean-Louis Tauran, Βιβλιοθηκαρίου τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Βιβλιοθήκης don Raffaele Farina. Σ' ἐκείνη τὴ σημαντικὴ συγκυρία ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶχε τονίσει ὅτι «ἡ προκειμένη ἔκδοσις

ἔχει ὄλως ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὴν ἱστορία τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ἢ μᾶλλον, γιὰ τὸν ἀγώνα νὰ ὑπερβροῦμε τὸ χωρισμὸ δίδοντες ἀσπασμὸν ἐν Χριστῷ».

*Last, but not least*, ἄς ἀναφερθεῖ ὡς κίνηση συμφιλίωσης καὶ συνεργασίας στὰ πλαίσια τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ πρώτη ἱστορικὴ ἐπίσκεψις Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὸ Lambeth Palace, Λονδίνο, γιὰ συζητήσεις μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο τοῦ Canterbury καὶ Πριμάτο τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας Dr Rowan Williams καὶ συνεργάτες του.

Ὅπως γίνεται προφανὲς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω, πολλὰ εἶναι τὰ προβλήματα καὶ οἱ προβληματισμοὶ τῆς Εὐρώπης ὡς Ἐκκλησίας, ὡς κοινωνίας καὶ ὡς πολιτισμοῦ. Ὅμως διαφαίνεται, χάριτι Θεοῦ, καὶ μιὰ ἐγγύροση μεταξύ τῶν Χριστιανῶν τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν τῆς Εὐρώπης. Ὁ διάλογος καὶ ἡ καταλλαγή, ἡ συνεργασία καὶ ἡ ἀλληλοστήριξις μεταξύ τους ἀνήκουν στὴν ἡμερησία διάταξι τῆς ζωῆς καὶ δράσης τους. Ἡ ἀνάγκη μίας κοινῆς μαρτυρίας Χριστοῦ μπροστὰ στὴν ἀποχριστιανοποιημένη καὶ ἀποϊεροποιημένη Εὐρώπη τῶν λεγομένων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τοῦ ἄθρησκου μελλοντικοῦ Συντάγματος, φέρνει κοντὰ τους γιὰ αἰῶνες διηρημένους Χριστιανούς καὶ τοὺς θυμίζει τὴν ἀνάγκη τῆς καταλλαγῆς, τῆς συνεννόησιν καὶ τῆς συνεργασίας μεταξύ πραγματικῶν ἀδελφῶν, ἐφόσον παιδιῶν τοῦ ἴδιου Θεοῦ, τοῦ Τριαδικοῦ, καὶ τῆς ἴδιας Μητέρας, τῆς Ἐκκλησίας. Στὸ ἴδιο μῆκος κύματος, ἀναγνωρίζοντας τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, κινεῖται στὴν ἀποστολικὴ του πορεία ὡς συνειδητὸς εὐρωπαϊὸς ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, ὁ ὁποῖος κλείνει τὴν ἱστορικὴ του προσφώνησιν πρὸς τὸν Πάπα Ἰωάννη Παῦλο τὸ Β΄, τὸ 2001, κάνοντας μίαν τολμηρὴ ἀναφορὰ στὴν ἀπὸ κοινοῦ δράσιν τῶν Χριστιανῶν στὴν Εὐρώπη, ὡς ἀποτέλεσμα καὶ ὡς ἀπόδειξις καταλλαγῆς μεταξύ ἀδελφῶν: «Ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ ἐργασθῶμεν διὰ μίαν Ἠνωμένην Εὐρώπην, ἣτις σέβεται τὰς μειονότητες, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλευθερίαν κάθε Λαοῦ, νὰ διατηρησὴ τὴν πίστιν, τὴν γλῶσσαν, τὴν παιδείαν καὶ τὴν παράδοσίν του, μὲ ἓνα λόγον τὴν πνευματικὴν του ταυτότητα. Ἐχοντες πάντοτε κατὰ νοῦν τὸ θέλημά Του, θὰ ἐργασθῶμεν, ὄχι διὰ νὰ αὐξήσωμεν τὴν ἐπιρροὴν τῆς μίας Ἐκκλησίας εἰς βάρος τῆς ἄλλης, οὔτε διὰ νὰ



στερεώσωμεν τὴν ὑπεροχὴν μας μὲ βάσιν κοσμικὰ κριτήρια, ξένα πρὸς τὴν πνευματικότητά μας, ἀλλὰ διὰ νὰ χαλιναγωγῆσωμεν τὴν λαιμαργίαν τῆς ἀδικίας, νὰ ἀνακουφίσωμεν τὸν πόνον τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, νὰ προσφέρωμεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ 21ου αἰῶνος τὸ ἐν Εὐαγγέλιον τῆς Ζωῆς, τῆς Χάριτος καὶ τῆς Ἐλευθερίας. Διὰ νὰ προβάλωμεν τὴν ἐλπίδα τῆς πίστεως εἰς τὸν πλημμυρισμένον ἀπὸ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ τεχνολογικὰς κατακτήσεις σύγχρονον ἄνθρωπον, τὸν παρὰ ταῦτα δεινῶς δοκιμαζόμενον ἀπὸ τὴν ἀπουσίαν τῆς ἐλπίδος, τῆς ἐσωτερικῆς γαλήνης καὶ τῆς βεβαιότητος». Μὲ τὴν ἴδια λογικὴ καὶ τὸ ἴδιο πνεῦμα εὐθυγραμμίζεται καὶ ὁ Καρδινάλιος Ratzinger στὸ σοφὸ του δοκίμιον «*Europa. I suoi fondamenti spirituali, ieri, oggi e domani*», λέγοντας ὅτι «δὲ γνωρίζουμε πῶς θὰ πᾶνε μελλοντικὰ τὰ πράγματα στὴν Εὐρώπη. Ὁ Χάρτης τῶν Θεμελιωδῶν Δικαιωμάτων μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ

πρῶτο βῆμα, ἓνα σημάδι ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀναζητᾷ ἐκ νέου συνειδητὰ τὴν ψυχὴ τῆς. Ἐδῶ πρέπει νὰ δώσουμε δίκιο στὸν Toynbee ὅτι τὸ πεπρωμένο μίας κοινωνίας ἐξαρτᾶται ἀπὸ δημιουργικὰς μειονότητες. Οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ κατανοήσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους ὡς μίαν τέτοια δημιουργικὴ μειονότητα καὶ νὰ συμβάλλουν, ὥστε ἡ Εὐρώπη νὰ ἐπαναποκτήσῃ τὸ καλύτερο τῆς κληρονομίας τῆς γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ ὑπηρετεῖ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα». Γιὰ τὸ σκοπὸ, ὅμως, αὐτὸ χρειάζεται μίαν «κοινωνία τῆς ἀγάπης, λέει ὁ Berdjaev, ἡ συνοδικότητα, ὡς κριτήριον ἀντίθετον στοῦ φίλαντο cogito ergo sum τοῦ Descartes». Γι' αὐτὸ χρειάζεται ἡ κοινωνία τῆς ἀγάπης, συμφωνεῖ καὶ ὁ Špidlik. «Γιατί, σὲ τελικὴ ἀνάλυση, ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἀντανάκλαση τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν καρδιά μας!».



**25 ΧΡΟΝΙΑ  
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ  
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ  
ΕΝΩΣΗ  
ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ  
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.  
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ  
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Η Ευρωπαϊκή Έπιτροπή ξεκίνησε ένα σχέδιο διαλόγου για την δημοκρατία, τὸν διάλογο καὶ τὴ συζήτηση, τὸ λεγόμενο «Plan D» (democracy, dialogue and debate), τὸ ὁποῖο θέτει τὰ θεμέλια γιὰ μίαν σὲ βάθος συζήτηση σχετικὰ μὲ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ἀντιμετωπίζοντας τὰ ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα τοῦ δημοψηφίσματος γιὰ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Σύνταγμα στὴ Γαλλία καὶ τὶς Κάτω Χῶρες, οἱ ἀρχηγοὶ κρατῶν καὶ κυβερνήσεων ἔκαναν ἔκκληση γιὰ μίαν «περίοδο μελέτης», ὥστε νὰ προωθήσουν τὴ διεξαγωγή ἑνὸς εὐρέως διαλόγου σὲ κάθε κράτος μέλος. Τὸ «Plan D» τῆς Ἐπιτροπῆς – δημοκρατία, διάλογος, συζήτηση – θεσπίζει, μέσω τῶν ἐθνικῶν κυβερνήσεων, ἕνα πλαίσιο συζήτησης μεταξὺ τῶν 25 Χωρῶν σχετικὰ μὲ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ὁ σαφὴς στόχος εἶναι νὰ ἐπιτευχθεῖ μίαν νέα πολιτικὴ συναίνεση σχετικὰ μὲ τὶς ὀρθὲς πολιτικὲς ποὺ θὰ βοηθήσουν τὴν Εὐρώπη νὰ ἀντιμετωπίσει τὶς προκλήσεις τοῦ 21ου αἰώνα.

Ἡ Ἀντιπρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς, κυρία Margot Wallström, ἀρμόδια γιὰ τὴν ἐπικοινωνιακὴ στρατηγικὴ, παρουσιάζοντας τὸ σχέδιο εἶπε: «Τὸ «Plan D», ἀφορᾷ στὴ συζήτηση, στὸ διάλογο, καὶ στὴν ἀκρόαση. Εἶναι ἕνα μέσο ἀξιοποίησης τῶν πολιτικῶν ιδεῶν γιὰ νὰ ἐπέλθει ἀλλαγὴ. Οἱ πολίτες, ἀντιμέτωποι μὲ τὶς προκλήσεις τῆς παγκοσμιοποίησης, θέτουν σοβαρὰ ἐρωτήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀσφάλεια τῆς ἐργασίας καὶ τῶν συντάξεων, τὴ μετανάστευση καὶ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο. Ἡ Εὐρώπη πρέπει νὰ ἀνανεωθεῖ ὥστε νὰ συμμετάσχει στὴν ἐπίλυση τῶν προκλήσεων αὐτῶν. Τὸ «Plan D» ἔχει ὡς στόχο νὰ παράσχει περισσότερη δημοκρατία στὴν Ἑνωσὴ, νὰ προωθήσει ἕναν εὐρὺ διάλογο καὶ νὰ ἐπιτύχει μίαν νέα συναίνεση σχετικὰ μὲ τὴ μελλοντικὴ κατεύθυνση τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως...».

**Τί ἐπιθυμοῦν τὰ εὐρωπαϊκὰ θεσμικὰ ὄργανα ἀπὸ τὶς Ἐκκλησίες;**

1. Καθεστῶς τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μὴ ὁμολογιακῶν ἐνώσεων (Εὐρωπαϊκὴ Συνταγματικὴ Συνθήκη, I-52).

«1. Ἡ Ἑνωσὴ σέβεται καὶ δὲν θίγει τὸ καθεστῶς ποὺ ἔχουν σύμφωνα μὲ τὸ ἐθνικὸ δίκαιο οἱ Ἐκκλησίες καὶ οἱ θρησκευτικὲς ἐνώσεις ἢ κοινότητες στὰ κράτη-μέλη.

«2. Ἡ Ἑνωσὴ σέβεται παρομοίως τὸ καθεστῶς τῶν φιλοσοφικῶν καὶ μὴ ὁμολογιακῶν ὀργανώσεων.

«3. Ἡ Ἑνωσὴ διατηρεῖ ἀνοικτὸ, διαφανὴ καὶ τακτικὸ διάλογο μὲ τὶς Ἐκκλησίες καὶ τὶς ὀργανώσεις αὐτές, ἀναγνωρίζοντας τὴν ἰδιαίτερη ταυτότητα καὶ συμβολὴ τους».

2. Πιστεύουμε ὅτι ἡ παρουσία τῆς θρησκείας στὴ δημόσια σφαῖρα δὲν μπορεῖ νὰ παραμείνει μόνον στὸ δημόσιο ρόλο τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ τὴν κοινωνικὴ συνάφεια ἐκπεφρασμένων θρησκευτικῶν ἀπόψεων. Οἱ θρησκείες γιὰ πολὺ καιρὸ ἀποτελοῦν μίαν ἀναπόσπαστη συνιστώσα τῶν ποικίλων πολιτισμῶν στὴν Εὐρώπη... δημόσιος βίος χωρὶς θρησκεία εἶναι ἀδιανόητο [We believe that the presence of religion in the public sphere cannot be reduced to the public role of the Churches or the societal relevance of explicitly religious views. Religions have long been an inseparable component of the various cultures of Europe. ...public life without religion is inconceivable] (European Commission, *The*

Τοῦ

Δρος **Κωνσταντίνου Ζορμπᾶ**  
Θεολόγου - Κοινωνιολόγου,  
Διευθυντοῦ τοῦ Παρατηρητηρίου  
Κοινωνικῶν Φαινομένων  
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,  
Μέλους τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς  
Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως  
Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων.

*Spiritual and Cultural Dimension of Europe*, Reflection Group, Luxembourg 2005, σελ. 11).

\*

Τὰ δύο παραπάνω κείμενα μᾶς δίδουν μία οὐσιαστική ἀπάντηση στοῦ ἐρώτημα γιὰ τὸ τι ἀκριβῶς ἀναμένουν τὰ εὐρωπαϊκὰ θεσμικὰ ὄργανα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν στὴν Εὐρώπη. Ἴσως δὲν θὰ ἦταν παράλογο νὰ ἀντιστρέψουμε τὸ ἐρώτημα καὶ νὰ δοῦμε τι προσέφεραν οἱ Ἐκκλησίες στὴν Εὐρώπη τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ μάλιστα στὴν προοπτικὴ τῆς Ἐνωμένης Εὐρώπης. Πάντως ὅπως καὶ ἂν θέσει κανεὶς τὸ ἐρώτημα ἔνα εἶναι σίγουρο. Ὅτι οἱ Ἐκκλησίες ἀποτελοῦν σήμερα ἀναπόσπαστο κομμάτι τῆς Κοινωνίας τῶν Πολιτῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου συμμετέχουν καὶ αὐτὲς στὸν ἐπίσημο διάλογο γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ἀπέναντι σὲ αὐτὴ τὴ νέα πολιτικὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συμμετεῖχε καὶ συμμετέχει στὸν διάλογο **ισότιμα** γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης, μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ εὐστοχῆ παρατηρήσεις γιὰ τὸν σημερινὸ εὐρωπαϊκὸ κόσμον, ποὺ ἀναπτύσσεται κάτω ἀπὸ τὴν νέαν συνθήκην οικονομικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς παγκοσμιοποίησης. Ἀξιζεῖ λοιπὸν νὰ σημειώσουμε κάποιες παρεμβάσεις Της, ἀλλὰ καὶ νὰ σκεφθοῦμε τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης.

### **Τὰ πεπραγμένα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος –χωρὶς νὰ ταυτίζεται μὲ πολιτικὴς θέσεις καὶ ἰδεολογίες– ἔχει συμβάλλει μὲ σημαντικὴς προτάσεις Της στὴ συζήτηση ποὺ ἀνοίξε, μετὰ τὴ Συνθήκην τῆς Νίκαιας, γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Προσπάθησε, παράλληλα μὲ τὴν ἐνημέρωση τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, νὰ θέσει ὑπόψη τῶν εὐρωπαϊκῶν ὀργάνων τὴν θέσιν Της γιὰ τὸ νέο Εὐρωπαϊκὸ Σύνταγμα καὶ γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης<sup>1</sup>.

Μὲ βάση τὴ Δήλωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸ νέο Εὐρωπαϊκὸ Σύνταγμα σημειώνει τὰ ἑξῆς: Τὸ νέο Σύνταγμα πρέπει νὰ διέπεται α) Ἀπὸ πλήρη καὶ ρητὴ κατοχύρωση τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τὴν ἀπαγόρευση τοῦ κακόπιστου προσηλυτισμοῦ. β) Ἀπὸ τὸ σεβασμὸ τῆς κοινῆς συνείδησης τῶν

Εὐρωπαϊκῶν λαῶν γιὰ τὴν χριστιανικὴν ρίζην τῆς διαχρονικῆς καὶ συγχρονικῆς πνευματικῆς τους κληρονομίας, χωρὶς νὰ θίγεται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ ἀρχὴ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας γιὰ ὅλες τὴν Θρησκείας ἢ Ὁμολογίας. γ) Ἀπὸ τὴν ἐλεύθερον ρύθμιση τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, οἱ ὁποῖες ἔχουν ἱστορικὸ καὶ διαχρονικὸ βάθος γιὰ κάθε συγκεκριμένον λαὸ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ Ἐθνικὸ Δίκαιον κάθε Κράτους, μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἀρχῆς τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, ὅπως αὐτὸ προβλέπεται ἀπὸ τὴν Δήλωση 11 τῆς Συνθήκης τοῦ Ἀμστερνταμ. Γιὰ τὴν ἐνημέρωση τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μερίμνησε νὰ ἀποσταλεῖ σὺν Ἱερῶν Μητροπόλεων τῆς καὶ σχετικὸ ἐνημερωτικὸ ὑλικό<sup>2</sup>, ἐνῶ παράλληλα πραγματοποιήθηκε εἰδικὴς ἐνημερωτικὴ ἐκπομπὴ στὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τὰ μέλη τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων συμμετεῖχαν σὲ ἐκδηλώσεις ποὺ διοργάνωσαν γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν, τὸ Ἐθνικὸ Κέντρο Εὐρωπαϊκῶν Μελετῶν (ΕΚΕΜ) καὶ τὸ Γραφεῖον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως στὴν Ἀθήνα.

Σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν προσπάθεια θὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε ἀκόμη καὶ τὰ ἑξῆς<sup>3</sup>:

1) Τὴν σημαντικὴν ἐνημερωτικὴν συνάξιν ποὺ ἔχει καθιερώσει ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος μὲ τὸν ἐκάστοτε Ἑλληνα Ἐπίτροπον καὶ τοὺς Ἑλληνες Εὐρωβουλευτές.

2) Τὴν συνεχῆ διοργάνωσιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τακτικῶν εὐρωαποστολῶν σὺν Βρυξελλῶν, ὕστερον ἀπὸ τὴν εὐγενῆ πρόσκλησιν καὶ φροντίδα διαφόρων Εὐρωβουλευτῶν, οἱ ὁποῖες προσφέρουν τὴν εὐκαιρίαν σὲ Ἀρχιερεῖς καθὼς καὶ στελέχη τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ τῶν διαφόρων Ὁργανισμῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ὁργάνων, νὰ ἐνημερωθοῦν πάνω σὲ

2. Βλ. τὴ σχετικὴ Δήλωση στὸ Περιοδικὸ Ἐκκλησία 6 (2002) 447.

3. Κων. Ζορμπᾶ, Ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης. Προβλήματα – Προοπτικὴς, Περιοδικὸ Ἐκκλησία 5 (2002) 353-357. Πρὸβλ. Ἀρχιμ. Ἰγνατίου Δ. Σωτηριάδη, Πρωτοβουλίες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης, Περιοδικὸ Ἐκκλησία, 4 (2003) 288-293.

1. Κων. Ζορμπᾶ, *Εὐρώπη, Θρησκεία, Πολιτισμὸς*, ἔκδ. Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἀθήνα 2003.

καίρια θέματα της νέας ευρωπαϊκής πραγματικότητας και να συμμετάσχουν σε ένα γόνιμο διάλογο με τα στελέχη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

3) Την αποστολή έγγραφου, εκ μέρους της Διαρκούς Ίερας Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος στον Πρωθυπουργό της Χώρας μας και προεδρεύοντα τότε της Ευρωπαϊκής Ενώσεως κ. Κωνσταντίνο Σημίτη, το οποίο περιέχει τις βασικές προτεραιότητες της Ελληνικής Προεδρίας, σύμφωνα πάντοτε προς τη γνώμη της Εκκλησίας.

4) Την αναφορά του Μακαριωτάτου για το μέλλον της Ευρώπης, που πρέπει να βασίζεται στην κοινή χριστιανική κληρονομιά και ταυτότητα, κατά την επίσημη προσφώνησή του προς την Αντιπροσωπεία της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας υπό τον Καρδινάλιο Walter Kasper (Αθήνα, 11.2.2003).

5) Την προτροπή του ίδιου προς τα μέλη του Προεδρείου του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών, ώστε οι Εκκλησίες-Μέλη του να κάνουν «κοινή και συντονισμένη προσπάθεια δια να διατηρηθεί ο χριστιανικός χαρακτήρ των ριζών και του πολιτισμού της Ευρώπης» (Αθήνα, 27.2.2003).

6) Την επιστολή της Ίερας Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος προς τον Πρόεδρο της Συνέλευσης, όπου αφού αναφέρονται οι θέσεις της Εκκλησίας για το μέλλον της Ευρώπης, εκφράζεται η έλπιδα να γίνει «αναφορά στην θρησκευτική κληρονομιά ή στα πνευματικά και ήθικα αποθέματα της ήπειρου μας στη μελλοντική συνταγματική Συνθήκη»<sup>4</sup>.

7) Τη διοργάνωση του Πανευρωπαϊκού Συνεδρίου από την Εκκλησία της Ελλάδος στην Αθήνα (4-6.5.2003) με θέμα «Άρχες και Άξιες για την οικοδόμηση της Ένωμένης Ευρώπης». Στο Συνέδριο αυτό έλαβαν μέρος όλες οι Ευρωπαϊκές Εκκλησίες, καθώς και πνευματικές προσωπικότητες πανευρωπαϊκού και διεθνούς κύρους<sup>5</sup>.

8) Τη συνάντηση του Αρχιεπισκόπου με τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ. Pat Cox, όπου,

κατά τη διάρκεια της συνάντησης, ενημέρωσε τον Μακαριώτατο για τις εξελίξεις σε σχέση με τη Συνταγματική Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την αναφορά στο Προοίμιο αυτής του Χριστιανισμού ως θεμέλιου του ευρωπαϊκού πολιτισμού, ζήτημα που, όπως υπογράμμισε, δεν έχει ακόμη επανατεθεί στο τράπεζι των διαπραγματεύσεων και άρα εξακολουθεί να παραμένει ανοικτό (22.3.2004).

9. Τις συνεχείς ενημερωτικές επιστημονικές Ημερίδες από την Ειδική Συνοδική Επιτροπή Παρακολούθησης Ευρωπαϊκών Θεμάτων με την συνεργασία της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αθήνα, και του Γραφείου της Αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Αθήνα, πάνω σε θεσμικά θέματα που αφορούν τη λειτουργία των ευρωπαϊκών οργάνων.

10) Την αλληλογραφία του Μακαριωτάτου με τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Jose Manuel Barroso για το θέμα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τονίζει χαρακτηριστικά, στην επιστολή του, ότι μία από τις προτεραιότητες της τρέχουσας Επιτροπής είναι να ακούει προσεκτικά εκείνους οι οποίοι αντιπροσωπεύουν ισχυρά ιδεολογικά ρεύματα, όσον αφορά στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως μάλιστα σημειώνει, είναι δική του, προσωπική, προτεραιότητα να αναπτύξει τους δεσμούς μεταξύ της Επιτροπής και των κοινοτήτων διαφόρων δογμάτων και θρησκειών, καθώς επίσης να διαλέγεται με τους ήγέτες των κοινοτήτων αυτών, στους οποίους ο Μακαριώτατος συγκαταλέγεται. Ο κ. Barroso διαπίστωσε ακόμη σύμπτωση απόψεων σε μεγάλο βαθμό μεταξύ της ανάλυσης του Μακαριωτάτου για τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις της Ευρώπης και των δικών του σχετικών αντιλήψεων.

11) Τελευταία, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε, τη σχετικά πρόσφατη, συνάντηση του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κ. Josep Borrell Fontelles και του Διευθυντή του Γραφείου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Αθήνα κ. Γεώργιο Κασσιμάτη με τον

4. Βλ. τη σχετική Έγκυκλιο 2740/5.6.2002 στο Περιοδικό *Εκκλησία*, 6 (2002) 467-470.

5. Περιοδικό *Εκκλησία*, 5(2003). Παρόμοιες προτάσεις κατέθεσαν και οι εκπρόσωποι των Ορθόδοξων Εκκλησιών στη Διο-

ρθόδοξη Συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης (18-19.3.2003) και τελούσε υπό την αιγίδα του Σεπτού Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινουπόλεως.



Προκαθήμενο της Έλλαδικής Έκκλησίας Άρχιεπίσκοπο Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλο, στο Συνοδικό Μέγαρο (9.11.2006). Ο κ. Borrell στην αντιφώνηση έξιξε την συμβολή του Μακαριωτάτου και του «Θεσμοῦ της Έκκλησίας της Ελλάδος», τόν ὁποῖον χαρακτήρισε «τεραστίας σημασίας γιά τήν Έλληνική κοινωνία», στην προάσπιση της θρησκευτικής ἐλευθερίας, ἐντός και ἐκτός της πατρίδας μας, καθώς και τούς ἀγῶνες Της, ὑπέρ τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἐπαίνεσε δὲ τήν συμβολή της Έκκλησίας της στην διατήρηση τοῦ Ἑλληνικοῦ, Ἀρχαίου, και Βυζαντινοῦ Πολιτισμοῦ, ἐνῶ ἐπισήμανε τήν ἀγαστή συνεργασία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου με τὸ Γραφεῖο της Έκκλησίας της στίς Βρυξέλλες, ἡ ὁποία, της εἶπε, συμβάλλει στην ἐξοικείωση ἱερωμένων και πιστῶν με τούς στόχους της Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης.

\*

Ἀπὸ τὰ ὅσα συνοπτικά ἀναφέραμε παραπάνω γίνεται κατανοητὸ πὼς ἡ Έκκλησία της Ελλάδος, καθώς και ὅλες οἱ Ὁρθόδοξες Έκκλησίες πὺ καλοῦνται νὰ δώσουν τὴ δική τους πολυτιμὴ μαρτυρία αὐθεντικῆς «ἐν Χριστῶ» ζωῆς και δισχιλιόχρονης παράδοσης στὸ κέντρο ἀποφάσεων της Εὐρώπης, τίς Βρυξέλλες, συστηματικά, μεθοδικά και πειστικά, δὲν ἐντάσσεται μέσα στὴ διαδικασία μιᾶς οικονομικῆς πολιτικῆς προσέγγισης. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἐμμονὴ πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων ἀπέναντι στὰ τότε Μεσογειακά Ὁλοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) ἢ τὰ σημερινὰ οικονομικά προγράμματα, τὰ λεγόμενα Κοινωνικά Πλαίσια Στήριξης γρήγορα ξεπεράστηκε. Γρήγορα κατανοήθηκε ὅτι ἡ παρουσία της Ὁρθόδοξου Έκκλησίας κοντὰ στὰ θεσμικά εὐρωπαϊκά ὄργανα ἦταν πολυτιμότερη. Τὸ δύσκολο αὐτὸ ἔργο ἔχει ἐπωμισθεῖ ἤδη ἀπὸ ἐτῶν τὸ Γραφεῖο της Έκκλησίας της Ελλάδος στίς Βρυξέλλες, ὑπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀχαΐας κ. Ἀθανασίου. Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι με τὴν παρουσία περισσοτέρων Ὁρθόδοξων στίς Βρυξέλλες, (Ρουμανίας και Βουλγαρίας τὸ 2007) θὰ πρέπει νὰ ἐπιτευχθεῖ ἕνα δυναμικὸ «λόμπυ» γιά θέματα πὺ ἔχουν ἄμεση σχέση με τὸν μελλοντικὸ προσανατολισμὸ της Εὐρώπης. Ο κ. Κων. Καραμανλῆς, σὲ σχετικὴ παρέμβασή του στὸ 10ο Διάλογο μετὰ τῆς Ὁρθόδοξου Έκκλησίας και τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ

Λαϊκοῦ Κόμματος και τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δημοκρατῶν, τόνισε τὰ ἑξῆς: «Μὲ τὴν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ὁρθόδοξων στην Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, σὺν ἀποτέλεσμα της πρόσφατης διεύρυνσης, ὁ διάλογος αὐτὸς γίνεται ἀκόμη πιὸ σημαντικὸς. Καὶ θὰ γίνει σημαντικότερος, ὄχι μόνο με τὴν ἐπικείμενη προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, ἀλλὰ και με τὴν μελλοντικὴ ἔνταξη και ἄλλων χωρῶν ἀπὸ τὴ Νοτιοανατολικὴ Εὐρώπη. Σὲ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν περιοχὴ, ἡ ἀλληλεπίδραση θρησκευτικῆς και πολιτικῆς ὑπῆρξε ἰστορικά πολὺ ἔντονη».

### **Ἐπάρχει μέλλον γιά τὴν Εὐρώπη;**

Ἡ τρέχουσα κρίση στην Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση, πὺ προκλήθηκε με τὴν ἀρνητικὴ ψήφο τῶν Γάλλων και τῶν Ὁλλανδῶν (2005), εἶναι βαθύτερη και ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν ὑπαρξη και ἄλλων συναφῶν προβλημάτων. Εἶναι πεποίθησή μας, ὅτι ἡ οὐσία της τρέχουσας κρίσης δὲν εἶναι μία ἀποτυχία τῶν ἰδιαίτερων πολιτικῶν ἢ ἡ συνέπεια μερικῶν μεμονωμένων ἀποφάσεων. Πρὶν ἀπὸ μιὰ δεκαετία, ὁ τότε Πρόεδρος της Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς κ. Ζακ Ντελόρ, δήλωνε ὅτι «δὲν θὰ πετύχουμε με τὴν Εὐρώπη ἀπλῶς βάσει της νομικῆς πείρας ἢ της οικονομικῆς τεχνογνωσίας... Ἐὰν στὰ ἐπόμενα ἔτη δὲν ἔχουμε κατορθώσει νὰ δώσουμε μιὰ ψυχὴ στην Εὐρώπη, γιά νὰ της δώσει τὴν πνευματικότητα και τὸ νόημα, τὸ παιχνίδι θὰ εἶναι χαμένο»<sup>6</sup>.

Τὰ τελευταῖα χρόνια ὑποστηρίζεται ἔντονα και ἐπιμονα ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση ἔχει ἀρχίσει διάφορα φιλόδοξα προγράμματα, ὅπως ἡ προσπάθεια νὰ ἀποτελέσει ἡ ἴδια ἀνταγωνιστικὴ δύναμη στην παγκόσμια οικονομία, μέχρι τὸ 2010. Αὐτὲς οἱ πολιτικὲς φιλοδοξίες προηγήθηκαν ἀπὸ τὴν πρέπουσα προσοχή της ἀπέναντι στοὺς εὐρωπαϊκούς πολίτες. Ὁ πειρασμὸς της δυνάμεις ἐπικράτησε της προσοχῆς γιά τούς πολίτες.

6. Βλ. §24 τῶν Συμπερασμάτων της Προεδρίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Συμβουλίου της Λισσαβώνας, 23 και 24 Μαρτίου 2000. Πρβλ και τὴν ὁμιλία τοῦ Καθηγητοῦ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Σαββάτου, Τὸ νέο Εὐρωπαϊκὸ μοντέλο κοινωνίας και ἡ συμβολὴ τῶν χριστιανικῶν Έκκλησιῶν της Εὐρώπης, (www.ecclesia.gr, 7.11.2006). Πρβλ. Περὶ της στρατηγικῆς της Λισσαβώνας, Ἐπόμνημα της Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων, Περιοδικὸ Έκκλησία, 8 (2006) 603-604.



Άποτέλεσμα ελάχιστοι πολίτες να αυτοπροσδιορίζονται ως «πολίτες της Ευρώπης». Η Ένωση έπειγόντως πρέπει να βρει μία ικανοποιητική λύση ως προς τὸ δικό της αυτοπροσδιορισμό: κοινότητα ἐθνικῶν κρατῶν ἢ κοινότητα πολιτῶν; Αὐτὲς οἱ δύο ἔννοιες δὲν εἶναι ἀπαραιτήτως ἀποδεκτές. Η Ένωση δὲν ἀποτελεῖ ἕνα ὑπέρ-κράτος (Super-State).

Ὁ πολιτισμός, ἡ ταυτότητα καὶ ἡ θρησκεία ἀποτελοῦν μέρος τῆς ὑποδομῆς τῆς Εὐρώπης ὅσο καὶ ἡ μεταφορά, ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἡ ἐνέργεια. Εἴμαστε πεπεισμένοι ὅτι οἱ Ἐκκλησίες καὶ οἱ Θρησκείες ἀποτελοῦν μέρος τῆς ὑποδομῆς τῆς Εὐρώπης ὅσο καὶ ἡ μεταφορά, ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἡ ἐνέργεια. Εἴμαστε πεπεισμένοι ὅτι οἱ Ἐκκλησίες καὶ οἱ Θρησκείες ἀποτελοῦν, μαζί με τὴν κοινωνία πολιτῶν, μέρος τοῦ δημόσιου χώρου. Οἱ Θρησκείες εἶναι σημαντικοὶ ἐταῖροι ἐκείνων τῶν διαδικασιῶν πού δὲν θὰ ὀδηγήσουν ἀπαραιτήτως στὸ θρησκευτικὸ φονταμενταλισμό. Η ἠθικὴ εἶναι τὸ βασικὸ καὶ ἀπαραίτητο συστατικὸ πού ἀπαιτεῖται γιὰ μιὰ ὑγιή κοινωνία. Η Θρησκεία με τὶς διάφορες μορφές της, μέσω τῆς μακροχρόνιας ἱστορίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ἔχει συμβάλλει στὴν ἀνάπτυξη τῶν πολιτιστικῶν, πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν διαστάσεων τῆς εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας<sup>7</sup>.

### *Τὸ ὄραμα τῆς Εὐρώπης*

Η Ένωση χρειάζεται ἀπαραιτήτως ἕνα ὄραμα. Αὐτὸ ἦταν ἀνέκαθεν τὸ ζητούμενο. Κι αὐτὸ τὸ ὄραμα μεταλλάχθηκε πολλὰ φορὲς σὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια. Η συνεργασία καὶ ἡ ἐνεργὸς συμβολὴ τῶν πολιτῶν, στὴν προώθηση αὐτοῦ τοῦ ὁράματος, εἶναι ἀπαραίτητα στοιχεῖα. Ἐνα σημαντικό στοιχεῖο στὸ στάδιο τῆς διαμόρφωσης αὐτοῦ τοῦ ὁράματος εἶναι καὶ ἡ διαφάνεια τῶν ἀποφάσεων της. Η συνοχὴ τοῦ ὁράματος, συμπεριλαμβανομένων τῶν μελλοντικῶν προοπτικῶν τῆς Ένωσης, πρέπει νὰ ἐνισχυθεῖ καὶ νὰ ὑπογραμμιστεῖ.

Γιὰ νὰ ὑπερνικήσει τὶς ἀρνητικὲς ἀντιλήψεις τῶν πολιτῶν της, εἰδικότερα τὴν εἰκόνα πού ἔχουν ὡς ἀπρό-

σωπη γραφειοκρατία, πρέπει νὰ λειτουργήσει σὲ δύο ἐπίπεδα: Σὲ **κάθετο** ἐπίπεδο νὰ λειτουργήσει ἡ συνεργασία μεταξὺ τῶν θεσμικῶν εὐρωπαϊκῶν ὀργάνων με τὶς Περιφέρειες καὶ τὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκηση. Σὲ **ὀριζόντιο** ἐπίπεδο πρέπει νὰ ζητηθεῖ μεγαλύτερη συνεργασία μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ὀργάνων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ένωσης, τῶν Ἰδρυμάτων καὶ Ὄργανισμῶν πού ἀσχολοῦνται με τὰ κοινωνικὰ θέματα. Τὰ ἄρθρα I-47 καὶ I-52 τῆς Συνταγματικῆς Συνθήκης πιστεύουμε ὅτι ἀπαντοῦν στὶς μελλοντικὲς εὐρωπαϊκὲς προκλήσεις.

Μὲ τὸ ἄρθρο I-47 καθιερώνεται ἡ πρωτοβουλία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολίτη. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού ἡ Ένωση εἰσάγει διαδικασία λήψης ἀποφάσεων «ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω». Ἐὰν οἱ εὐρωπαῖοι πολίτες θεωροῦν ὅτι ἀπαιτεῖται μιὰ νέα νομικὴ πράξη τῆς Ένωσης προκειμένου νὰ ἐφαρμοστεῖ τὸ Σύνταγμα, μποροῦν νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ (στὸ πλαίσιο τῶν ἀρμοδιοτήτων της) νὰ προτείνει μιὰ τέτοια πράξη. Η Ἐπιτροπὴ δὲν εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ συμφωνήσει αὐτομάτως με μιὰ πρωτοβουλία τῶν πολιτῶν, ὀφείλει ὅμως νὰ δράσει ἐντὸς πλαισίου κανόνων. Ἐπομένως, χρειάζεται ἕνας εὐρωπαϊκὸς νόμος πού νὰ ὀρίζει εἰδικότερα (γιὰ παράδειγμα) πῶς οἱ εὐρωπαῖοι πολίτες μποροῦν νὰ συντάξουν μιὰ πρωτοβουλία, νὰ συγκεντρώσουν ὑπογραφὰς καὶ νὰ ὑποβάλλουν τὸ αἴτημά τους.

Ὡς πρὸς τὸ ἄρθρο I-52, ἤδη στὸ προοίμιο τοῦ Συντάγματος, ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ Ένωση ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν πολιτιστικὴ, θρησκευτικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ κληρονομία τῆς Εὐρώπης. Η διατύπωση αὐτὴ εἶναι οὐδέτερη. Πράγματι, ἡ ὅποια ἀναφορὰ σὲ ἐπὶ μέρος θρησκείες θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὅτι διαχωρίζει τοὺς εὐρωπαῖους πολίτες. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό γιατί ὑποχρεώνει τὴν Ένωση νὰ διατηρεῖ ἀνοιχτό, διαφανὴ καὶ τακτικὸ διάλογο με τὶς Ἐκκλησίες, ὅπως ἀκριβῶς κάνει καὶ με τὴν κοινωνία τῶν πολιτῶν. Ὁ ἴδιος ὁ Μακαριώτατος στὴν συνάντησή με τὸν κ. Borrell διατύπωσε τὴν εὐχὴ καὶ τὴν παράκληση ὅπως «αὐτὸ τὸ ἄρθρο νὰ παραμείνει καὶ στὸ νέο Σχέδιο τὸ ὅποιο, ὅταν θὰ ἔρθει ἐκ νέου πρὸς ψήφισή νὰ ὑπάρχει τὸ ἄρθρο αὐτό, γιατί πραγματικὰ δίνει στὶς Ἐκκλησίες τὸ δικαίωμα νὰ παρεμβαίνουν σὰ κοινωνικὰ ζητήματα, κυρίως γιὰ τὰ ὅποια εἶναι πολὺ φυσικὸ νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο»<sup>8</sup>.

7. Εἰσηγήσεις Πανευρωπαϊκοῦ Συνεδρίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἄρχες καὶ ἄξίες γιὰ τὴν οἰκοδόμησή τῆς Εὐρώπης, ἔκδ. Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 2005.

### Ποιά Εὐρώπη ἐπιθυμοῦμε;

Πιστεύουμε ὅτι ἡ προοπτικὴ τῆς Εὐρώπης περνᾶ μέσα ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ διάστασή της. Τὸ εὐρωπαϊκὸ κοινωνικὸ μοντέλο πρέπει νὰ βασιζέται στὴ συνοχὴ μεταξύ τῆς οἰκονομίας, τὴν οἰκολογία, τὰ κοινωνικὰ ζητήματα καὶ τὴν ἀλληλεγγύη στὴν κοινωνία. Ἡ κοινωνικὴ ἠθικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δομεῖται ἀκριβῶς στὴν εἰκόνα τοῦ κάθε πλησίον. Ὡς νέα πρόκληση τοῦ στρατηγικοῦ στόχου τῆς Εὐρώπης, γιὰ τὴν ἐπόμενη δεκαετία, στὰ πλαίσια τῆς στρατηγικῆς τῆς Λισσαβώνας (23-24 Μαρτίου 2000), ἔχει τεθεῖ ἡ διαμόρφωση τῶν ἀλλαγῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖες θὰ εἶναι σύμφωνες μὲ τὶς κοινωνικὲς ἀξίες, προκειμένου νὰ ἐπιτευχθεῖ ἕνα νέο εὐρωπαϊκὸ κοινωνικὸ μοντέλο. Τὸ Συμβούλιο τῆς Λισσαβώνας (23-24 Μαρτίου 2000) ἀναζήτησε τρόπους γιὰ τὴν ἐπιτυχία ἑνὸς ἀνθρωποκεντρικοῦ μοντέλου, ὥστε νὰ πετύχει τὸν συνδυασμὸ τῆς ἀνταγωνιστικότητας καὶ τῆς κοινωνικῆς συνοχῆς. Ἡ στρατηγικὴ τῆς Λισσαβώνας ἔρχεται νὰ **ὁμολογήσει** ὅτι «οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸ πολυτιμότερο κεφάλαιο τῆς Εὐρώπης καὶ πρέπει νὰ ἀποτελοῦν τὸ ἐπίκεντρο τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑνώσεως. Ἡ ἐπένδυση στὸν ἄνθρωπο καὶ ἡ ἀνάπτυξη ἐνεργοῦ καὶ δυναμικοῦ κράτους πρόνοιας θὰ ἔχει ζωτικὴ σημασία τόσο γιὰ τὴ θέση τῆς Εὐρώπης στὴν οἰκονομία τῆς γνώσης ὅσο καὶ γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ὅτι ἡ ἐμφάνιση τῆς νέας αὐτῆς οἰκονομίας δὲν θὰ ἐπιτείνει τὰ ὑφιστάμενα κοινωνικὰ προβλήματα τῆς ἀνεργίας, τοῦ κοινωνικοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τῆς ἔνδειας» (...).

Ἡ Ἑνωσις πρέπει νὰ εἶναι πιὸ ὑπεύθυνη ὄχι μόνο ἀπέναντι στοὺς πολίτες της, ἀλλὰ καὶ στοὺς φτωχοὺς σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Ἀναγνωρίζουμε τὴ σημασία τῶν μακροοικονομικῶν ἀποτελεσμάτων, ἀλλὰ συγχρόνως ἐπιβάλλεται περισσότερη προσοχὴ στὶς πολιτικὲς ἀποφάσεις γιὰ τὶς ζωὲς τῶν «ἀπλῶν ἀνθρώπων». Ἐλπίζουμε καὶ ἀναμένουμε ὅτι ἡ Ἑνωσις θὰ συνεχίσει νὰ προωθεῖ τὴν καλὴ διακυβέρνηση καὶ θὰ παρέχει τὴν ἀνθρωπιστικὴ καὶ χρηματοδοτικὴ συνδρομὴ σὲ ὅλους ἐκείνους πού τὴν ἔχουν ἀνάγκη.

Ὁ ρόλος τῆς πολιτισμικῆς κληρονομιάς, τῆς παράδοσης, τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ δὲν μπο-

ροῦν νὰ ὑποτιμηθοῦν. Ἡ δημοκρατία, ἡ προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ ἡ ἱκανοποιητικὴ οἰκονομικὴ ἐπίδοση εἶναι σημαντικὰ καὶ ἀπαραίτητα, ἐν τούτοις μὴ ἱκανοποιητικὰ κριτήρια γιὰ μία βιώσιμη Ἑνωσις. Ἡ Ἑνωσις πρέπει νὰ δώσει μεγαλύτερη προσοχὴ στὴν ἀκεραιότητά της. Τὰ σύνορα τῆς Ἑνώσεως δὲν πρέπει νὰ εἶναι σύνορα ἑνὸς φρουρίου. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν τίμιες καὶ δίκαιες διαδικασίες γιὰ τὴν προστασία μὲ τὴν εἰλικρίνεια στὶς γειτονικὲς Χῶρες, τὰ ἄτομα καὶ τὶς κοινότητες. Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τοὺς μετανάστες. Ἡ προσοχὴ πρέπει νὰ δοθεῖ στὶς κατάλληλες πολιτικὲς ἐνσωμάτωσης. Ὁ σεβασμὸς τῶν κοινωνικῶν, πολιτιστικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραδόσεων πρέπει νὰ βρεῖ μία σωστὴ θέση στὶς πολιτικὲς ἐνσωμάτωσης καὶ νὰ ἰσορροπηθεῖ μὲ τὴν αὐτοπεποίθησι τῆς Ἑνώσεως γιὰ τὴν ταυτότητα καὶ τὶς παραδόσεις του, συμπεριλαμβανομένων θρησκευτικῶν.

Εἶναι γεγονός ὅτι ὑπάρχει μία ἀντιπάθεια τῶν πολιτῶν γιὰ τὴ δύναμη πού πηγάζει ἀπὸ τὶς Βρυξέλλες ὡς μακρινὴ καὶ ἀκατανόητη. Τὸ δημοκρατικὸ ἔλλειμα εἶναι μέρος τοῦ προβλήματος, τὸ ὁποῖο τὰ εὐρωπαϊκὰ ὄργανα πρέπει νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουν στὴν ἐρχόμενη περίοδο. Ἡ μειωμένη συγκέντρωση ψηφοφόρων σὲ πολλὰ κράτη μέλη εἶναι ἕνα θέμα πού πρέπει νὰ μᾶς ἀνησυχεῖ. Τὸ χάσμα μεταξύ τῶν πολιτῶν καὶ μιᾶς εὐρωπαϊκῆς «ἐλίτ» εἶναι ἕνα φαινόμενο πού πρέπει νὰ ἀντιμετωπιστεῖ ἐπίσης στὸ ἐπίπεδο τῶν κρατῶν μελῶν. Καὶ γιὰ νὰ ἐπανέλθει καὶ πάλι ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν πολιτῶν χρειάζεται ἐνημέρωση. Τὰ εὐρωπαϊκὰ θεσμικὰ ὄργανα ἔχουν ὄχι μόνο τὴν ὑποχρέωση νὰ διαδώσουν τὶς πληροφορίες, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀκούσουν τοὺς πολίτες, τὰ ἐθνικὰ Κοινοβούλια καὶ τὴν κοινωνία πολιτῶν, ἐνισχύοντας τὴν κοινωνικότητα καὶ τὴν πολιτιστικὴ ἐνότητα τῆς Εὐρώπης.

Σὲ μιὰ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἀναμένεται νὰ προκύψουν, λόγω τῆς διεύρυνσης καὶ τῆς δυσκολίας ἐνσωμάτωσης, δυσεπίλυτα προβλήματα, οἱ Ἐκκλησίες καλοῦνται καὶ πάλι νὰ ἐπικεντρώσουν τὴν προσοχὴ καὶ τὴ δράση τους στὴν ἀντιμετώπιση τῶν νέων ποικίλων προβλημάτων τόσο τῶν Χωρῶν-Μελῶν ὅσο καὶ τῶν ὑπὸ ἔνταξη Χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑνώσεως, σεβόμενες τὴν ἑτερότητα τῶν διαφόρων πολιτισμικῶν κοινοτήτων πού ζοῦν στὴν Εὐρώπη. Καλοῦνται δὲ μὲ μιὰ φωνὴ νὰ συμμετέχουν στὸ διάλογο μὲ τὰ Εὐρωπαϊκὰ

8. Βλ. σχετικὰ [www.ecclesia.gr](http://www.ecclesia.gr), 7.11.2006.

Όργανα για να γίνει κατανοητό ότι ο άνθρωπος -ευρωπαίος πολίτης- είναι «είκόνα Θεού» και όχι οικονομικό μέγεθος. Χρέος των Ἐκκλησιῶν εἶναι να δώσουν συνέχεια στο ὄραμα τῶν ιδρυτῶν για μιὰ Ἐνωμένη Εὐρώπη, ἡ ὁποία σεβόμενη τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν ἱστορία της, πέρα ἀπὸ διακρίσεις καὶ περιθώρια, θὰ μπορέσει νὰ προσφέρει στὴ διεθνή κοινότητα τὸ πρότυπο μιᾶς κοινωνίας πὸν δὲν θὰ βασιζέται

ἀπλῶς στὰ ἀτομικὰ δικαιώματα καὶ τὰ οικονομικὰ μέγεθος καὶ τὴν πολιτικὴν ἀντιπαλότητα, ἀλλὰ στὴν ἀξία καὶ τὴν ἀρχὴς πὸν προέρχονται ἀπὸ τὴν ἐνσυνείδητη βίωση τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου.



Ἡ Διεύθυνση καὶ οἱ ἐργαζόμενοι στὸν Κηλάδο Ἐκδόσεων τῆς Ε.Μ.Υ.Ε.Ε. εὔχονται στοὺς ἀναγνώστες τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία»

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ  
ΕΥΤΥΧΕΣ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΟΝ  
ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ 2007



**Ἀνακοινωθὲν  
γιὰ τὴν τελευταία  
συνάντηση  
τῆς Διεθνοῦς  
Ὁμάδας Ἐργασίας  
Ρωμαιοκαθολικῶν  
καὶ Ὁρθοδόξων  
Θεολόγων  
«Ἅγιος Εἰρηναῖος»**

Τοῦ  
Πρωτ. Νικολάου Λουδοβίκου,  
Καθηγητοῦ τῆς Ἀνωτάτης  
Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας  
Θεσσαλονίκης

Ἀπὸ τὴν Γραμματεία τῆς Διεθνοῦς Ὁμάδας Ἐργασίας Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων Θεολόγων «Ἅγιος Εἰρηναῖος» ἐξεδόθη μετὰ τὴν τελευταία συνάντηση τῆς Ὁμάδας τὸ ἀκόλουθο Δελτίο Τύπου, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται ταυτόχρονα καὶ στὶς κοινὲς θεολογικὲς θέσεις, στὶς ὁποῖες σημειώθηκε θεολογικὴ σύγκλιση, μετὰ τὴν γενόμενὴ μακρὰ συζήτηση.

**ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ**

Ὁρθόδοξος Γραμματεὺς  
Πρωτ. Νικόλαος Λουδοβίκος  
Ἀνώτατη Ἐκκλησιαστικὴ  
Ἀκαδημία Θεσσαλονίκης καὶ  
Ὁρθόδοξο Ἴνστιτούτο τοῦ Cambridge

Ρωμαιοκαθολικὸς Γραμματεὺς  
Dr. Johannes Oeldemann  
Johann-Adam-Möhler-Institut f.  
Ökumenik, Paderborn

Ἡ Διεθνὴς Ὁμάδα Ἐργασίας Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν Θεολόγων «Ἅγιος Εἰρηναῖος» συναντήθηκε ἀπὸ τὶς 29 Νοεμβρίου μέχρι τὶς 3 Δεκεμβρίου 2006 στὸ μοναστήρι τῶν Βενεδικτίνων στὸ Chevetogne (Βέλγιο) γιὰ τρίτη φορά. Στὴν ἀρχὴ τῆς συνάντησης ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ P. Philipp Vanderheyden, καὶ ὁ τοπικὸς Ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος Msgr. André-Mutien Léopard τοῦ Namur, καλωσόρισαν τὰ μέλη τῆς Ὁμάδας. Ἡ συνάντηση ἔλαβε χώρα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπίσκεψης τοῦ Πάπα Βενεδίκτου 16ου στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη Βαρθολομαῖο, ἓνα γεγονός τὸ ὁποῖο ἐνέπνευσε τὰ μέλη τῆς Ὁμάδας στὶς προσπάθειές τους γιὰ τὴν ἐπικοινωνία μεταξὺ τῆς Ὁρθόδοξης καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ θέμα τῆς τρίτης συνάντησης τῆς Ὁμάδας ἦταν «Διδασκαλία καὶ πρακτικὴ τοῦ Πρωτείου στὴν πρώτη χιλιετία». Ἡ ἐργασία περιλάμβανε ἀνακοινώσεις καὶ διαλέξεις πάνω σὲ διαφορετικὲς περιόδους καὶ ποικίλα παραδειγματικὰ γεγονότα τῆς περιόδου ἐκείνης, καθὼς ἐπίσης καὶ κοινὴ μελέτη τῶν κειμένων τῶν πηγῶν. Κατέστη σαφὲς ὅτι τὸ Πρωτεῖο δὲν εἶναι μιὰ ἰδιόμορφη ὀργανωτικὴ μορφή ἐκκλησιαστικῆς διοίκησης, ἀλλὰ ἀνήκει στὴν οὐσία τῆς Ἐκκλησίας. Τὰ γραπτὰ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, βασισιμένα τὶς Γραφές, δείχνουν ὅτι ὑπάρχει ἓνα χάρισμα τοῦ πρώτου, τοῦ ὁποῖου ἰδιαίτερη εὐθύνη εἶναι νὰ διασώζει τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ εὐθύνη αὐτὴ πρέπει νὰ ἐκπληρώνεται σὲ διαφορετικὰ ἐπίπεδα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς. Συνεπῶς ὑπάρχουν λειτουργίες τοῦ πρωτείου τόσο στὸ ἐπίπεδο τῆς τοπικῆς, ὅσο καὶ τῆς ἐπαρχιακῆς καθὼς καὶ τῆς πατριαρχικῆς Ἐκκλησίας καὶ φυσικὰ καὶ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πρώτης χιλιετίας ὅλες ἀνεξαιρέτως αὐτὲς οἱ μορφὲς τοῦ πρωτείου ἦταν πάντοτε θεμελιωμένες σὲ συνοδικὲς δομὲς. Συνεπῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ συζητήσει κανεὶς ὀρθὰ περὶ τοῦ πρωτείου, χωρὶς νὰ συζητήσει ταυτόχρονα καὶ περὶ συνοδικότητας, οὔτε νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴ συνοδικότητα χωρὶς ταυτόχρονα νὰ ἀσχοληθεῖ καὶ μὲ τὸ πρωτεῖο.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρωτεῖο τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Ρώμης, οἱ μελέτες ἔδειξαν πὼς δὲν ὑπῆρξε ἐνιαία κατανόηση τοῦ Ρωμαϊκοῦ Πρωτείου κατὰ τὴν διάρκεια τῆς πρώτης χιλιετίας. Τὰ διαφορετικὰ μοντέλα προῆλθαν ἀπὸ ἰδιαίτε-



ρα ιστορικά περιβάλλοντα και συνεπώς έξυπνότερη-σαν ιδιαίτερες ανάγκες της εποχής, οι οποίες δέν μπορούν να γενικευτούν ή να μεταφερθούν στη δική μας εποχή. Παρόλο που δέν υπήρχε ένιαία φυσιολογική αντίληψη, μπορούμε να διακρίνουμε μία γενική έντύπωση κατά την πρώτη χιλιετία ό Έπίσκοπος της Ρώμης διέθετε ένα είδος πρωτείου πάνω στην Έκκλησία ως όλον. Οί κανόνες της Σαρδικής, οί όποιοι έγιναν άποδεκτοί τόσο στη Δύση όσο και στην Άνατολή, έδωσαν στον Έπίσκοπο της Ρώμης τó δικαίωμα να διατάσει μιá νέα έκκλησιαστική δίκη σέ κάποια διαφορετική δικαιοδοσία άπό τη δική του, όταν γινόταν έκκληση σ' αυτόν. Η πρακτική τού πρωτείου κατά την πρώτη χιλιετία άποτυπώνεται όχι μόνον στους κανόνες τών πρώτων Συνόδων της Έκκλησίας, αλλά επίσης και σέ άλλα κείμενα της περιόδου, όπως για παράδειγμα τά κείμενα τού Πάπα Γρηγορίου τού Μεγάλου πρós τούς τέσσερεις Άνατολικούς Πατριάρχες (τά όποια άπαγορεύουν σέ κάποιον Πατριάρχη να θεωρηθεϊ ως Οίκουμενικός έπίσκοπος, καθώς κάτι τέτοιο θά καταργούσε τó Έπισκοπικό άξίωμα τών υπολοίπων Πατριαρχών).

Η Όμάδα Έργασίας αναγνωρίζει πώς ή συσχέτιση τού πρώτου με τούς άλλους Έπισκόπους, όπως έκφράζεται στό 34ο Άποστολικό Κανόνα –ό όποιος υπερέιδει μιá Έκκλησιολογία θεμελιωμένη στό μυστήριο της Τριάδος– άποτελεϊ ένα πολλά ύποσχόμενο κριτήριο για την όργάνωση της κοινωνίας τών τοπικών Έκκλησιών, όχι μόνον σέ έπαρχιακό ή Πατριαρχικό, αλλά και στό επίπεδο της όλης Έκκλησίας.

Η διεθνής Όμάδα Έργασίας Ρωμαιοκαθολικών και Όρθόδοξων Θεολόγων «Άγιος Είρηναϊός» θεμελιώθηκε στό Πάντερμπορν της Γερμανίας τó 2004. Η Όμάδα θεωρεϊ τόν έαντό της ως μιá διεθνή μακρᾶς διάρκειας Θεολογική Όμάδα Έργασίας, ή όποια υπερβαίνει τά γλωσσικά και πολιτιστικά σύνορα. Η Όμάδα άποτελείται άπό 13 όρθόδοξους Θεολόγους (πού άνήκουν στά Πατριαρχεία Κωνσταντινουπόλεως, Άντιοχείας, Μόσχας, Σερβίας, Ρουμανίας και Βουλγαρίας, στίς Όρθόδοξες Έκκλησίες της Ελλάδος, Πολωνίας, Σλοβακίας, και Έσθονίας καθώς και στην Όρθόδοξη Έκκλησία Άμερικής) και 13 Καθολικούς Θεολόγους (πού άνήκουν στην Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία Άυστρίας, Βελγίου, Γαλ-

λίας, Γερμανίας, Ιταλίας, Όλλανδίας, Πολωνίας, και Η.Π.Α.). Η δεύτερη συνάντηση της Όμάδας έλαβε χώρα στό μοναστήρι της Πεντέλης στην Άθήνα με πρόσκληση της Έκκλησίας της Ελλάδος.

Στό τέλος της συνάντησης ό Έπίσκοπος Δρ. Γκ. Φάιγκε τού Μαγδεμβούργου (Γερμανία), ό καθολικός συμπρόεδρος της Όμάδας εύχαρίστησε τó μοναστήρι τού Chevotogne για τη φιλοξενία, καθώς και τó Βελγικό Οίκουμενικό Όργανισμό «Unitas» για την οικονομική στήριξη της συνάντησης. Με πρόσκληση τού Όρθόδοξου συμπροέδρου της Όμάδας Έπισκόπου Ίγνατίου Μίντις τού Μπραμισέβου, ή έπόμενη συνάντηση θά λάβει χώρα τó Νοέμβριο τού 2007 στό Βελιγράδι.

\* \* \*

Άν και οί θεολογικές συζητήσεις πρόκειται να συνεχιστούν και έπεται και νέα δημοσίευση άπό μέρους της Όμάδας, άναφερόμενη στίς συζητήσεις πού έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της συνάντησης, ή Όρθόδοξη πλευρά θεωρεϊ αυτήν άκρως ίκανοποιημένη άπό πολλά σημεία τού κοινού αυτού κειμένου. Θα μπορούσε κανείς να πεί πώς πρόκειται για ένα κείμενο ούσιωδῶς «Όρθόδοξο» στά κύρια σημεία του. Η θεώρηση τού πρωτείου ως χαρίσματος, ή σύνδεσή του με τίς συνοδικές δομές, ή άρνηση ταύτισής του με όποιαδήποτε νομοκανονική υπερεξουσία, ή σύνδεση με τόν 34ο άποστολικό κανόνα καθώς και την Τριαδική Θεολογία άποτελούν μερικά μόνο σημεία, τά όποια δικαιολογούν την ίκανοποίηση αυτή. Περαιτέρω τó κείμενο δέν έπιτρέπει καμιá πιστή μεταφορά τών τυχόν πρακτικών της πρώτης χιλιετίας στά καθ' ήμᾶς, αλλά προτείνει μιá νέα συζήτηση έπί τού πρωτείου, θεμελιωμένη σέ μιá ούσιαστική θεολογία τών χαρισμάτων στά πλαίσια μιᾶς έκκλησιολογίας περισσότερο «ύπαρξιακής», όπως επιβάλλουν και τά Τριαδολογικά θεμέλια της τελευταίας. Ο διεθνής αυτός άκαδημαϊκός διάλογος, ό όποιος βαίνει παραλλήλως πρós τόν έπίσημο Διάλογο μεταξύ τών Έκκλησιών, θά συνεχίσει να παράγει θεολογικούς καρπούς στά πλαίσια της άκαδημαϊκής έλευθερίας, ή όποια άποτελεϊ και τόν μόνο όρο λειτουργίας του.

**ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ΕΘΝΟΣ  
ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΑ:  
ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ  
ΚΑΙ ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΙΕΣ**

Στήν ἐφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ» τῆς Κυριακῆς 26ης Νοεμβρίου 2006 δημοσιεύθηκε ἄρθρο τοῦ κ. Παντελῆ Καλαϊτζίδη, Θεολόγου καὶ Παρέδρου ἐπιθετεία τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ζητεῖται νέος ἐκκλησιαστικὸς λόγος». Στὸ κείμενο αὐτὸ ὁ ἀρθρογράφος ἐκφράζει τὴν ἀποψη ὅτι «τὸ τίμημα ποὺ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία πλήρωσε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ πληρώνει στὸ βωμὸ τῆς σχέσης της μὲ τὸ ἔθνος εἶναι βαρύντατο. Σχετίζεται μὲ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς ἀρχῆς τῆς τοπικῆς πρὸς ὄφελος τῆς ἐθνικῆς Ἐκκλησίας καὶ μὲ τὴν πλήρη σχεδὸν ἐθνικοποίησή της, μὲ τὴν ὑποχώρηση τῆς καθολικότητας καὶ οἰκουμενικότητας γιὰ χάρι τῆς ἰδιοπροσωπίας τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, μὲ τὴν υἰοθέτηση μίας ἐγκοσμιοκρατικῆς ἐσχατολογίας ποὺ κάνει περισσότερες ἀναφορὲς στὴν ἀνάσταση τοῦ ἔθνους καὶ λιγότερες στὸν Σταυρὸ καὶ στὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ...».

Νομίζω ὅτι ὁ ἀρθρογράφος ἀγνοεῖ ἐνδεχομένως αὐτὸ ποὺ γίνεται σαφὲς ἀπὸ τὴν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῶν Πατερικῶν κειμένων, ὅτι δηλαδὴ στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ Παράδοση ἡ οἰκουμενικότητα δὲν καταργεῖ τὴν ἐθνικὴ συνείδηση καὶ οἱ πανανθρώπινες ἀξίες συμπορεύονται θαυμάσια μὲ τὸν ὑγιῆ πατριωτισμὸ. Στὸ Δευτερονόμιο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης διαβάζουμε ὅτι «ὅτε διεμέριζεν ὁ Ὑψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ἔστησεν ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ», δηλαδὴ διδασκόμαστε ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος εἶναι ἐντεταγμένη μέσα στὸ σχέδιο τῆς Θείας Προνοίας καὶ δὲν ἐμφανίζεται ὡς σύμπτωμα τῆς ἀμαρτωλότητος τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἴδιο μᾶς βεβαιώνει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὸν Ἄρειο Πάγο τῶν Ἀθηνῶν διακηρύσσει ὅτι ὁ Θεὸς ὄρισε «τὰς ὀρθοθεσίας», δηλαδὴ τὰ σύνορα τῆς κατοικίας τῶν ἔθνῶν. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Καθηγητῆς Εὐ. Θεοδώρου ἡ περίφημη ρῆσις τοῦ Παύλου ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην» δὲν ὑποδηλώνει κατάργηση τῶν ἐθνικῶν ἰδιατεροτήτων ἐπὶ γῆς, ὅπως τὸ «οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ» δὲν αἶρει τὴν μεταξὺ τῶν φύλων ἐπίγεια διαφοροποίηση. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς ρήσεις ἀναφέρονται στὴν σχέση μὲ τὸν Θεὸ καὶ στὴν δυνατότητα σωτηρίας ὅλων τῶν ἀνθρώπων.

Σὲ πανηγυρικὴ συνεδρίαση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τὸ 1963 ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογίας ἀείμνηστος Δημήτριος Μπαλάνος ἔδωσε τὴν ἀκόλουθη ἀπάντηση στὸ ζήτημα: «Ἡ Ἐκκλησία μας ἀπεριφράστως ἦταν, εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἐθνικὴ Ἐκκλησία καὶ τοῦτο πρὸς δόξαν της... Ὁ ἐθνικὸς χαρακτήρ τῆς Ἐκκλησίας μας οὐδόλως παραβλάπτει τὸν ὑπερκόσμιον χαρακτήρα αὐτῆς. Τῷ ὄντι ἡ Ἐκκλησία ὡς ὑπερκόσμιον, ἀόρατον καὶ πνευματικῆς φύσεως καθίδρυμα, εἶναι ὑπεράνω πάσης ἐπιγείου σχέσεως, συνεπῶς καὶ ὑπεράνω ἐθνικῶν διακρίσεων. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον ἀόρατον καὶ ὑπερκόσμιον, ἀλλὰ καὶ ὄρατον καὶ ἐγκόσμιον καθίδρυμα, καὶ ὡς τοιοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀδιαφορήσει πρὸς τὰ κυριώτερα καὶ εὐγενέστερα ἀνθρώπινα συναισθήματα, ὅποια εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προσήλωσις πρὸς τοὺς ἐπιγείους δεσμοὺς τῆς οἰκογενείας, τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἔθνους, οὐδὲ δύναται νὰ μὴ λάβῃ θέσιν ἔναντι αὐτῶν.... Ἡ πρὸς τὴν ἐπίγειον πατρίδα ἀγάπη οὐδόλως παρεμποδίζει τὸν πρὸς τὴν ἄνω Ἰε-

ρουσαλήμ κοινόν χριστιανικόν πόθον. Τουναντίον δια καταλλήλου διαπαιδαγωγήσεως ή προς την πατριδα αγάπη θά ήδύνατο να αναγάγη εις την έννοιαν της άνω Ίερουσαλήμ, χρησιμεύουσα ως προπαιδεια και αναβαθμός εις αυτήν».

Υποκρύπτει μονοφυσικές τάσεις ή παρασιώπηση της θεανθρωπίνης δομής της Όρθοδοξίας, ή όποία κατά την Έπιστολή του Άποστόλου Παύλου προς Έφεσίους είναι πρόσληψη και «*ανακεφαλαίωσις*» όχι μόνον των ουράνιων αλλά και των επίγειων. Στο πνεύμα αυτό έντάσσεται ή έντολή του Μεγάλου Βασιλείου «*την ενεγκοῦσαν πατριδα ίσα γονεῦσιν τιμᾶν*», την όποία απέδωσε με έκλαϊκευμένο τρόπο ό μακαριστός Άγιορείτης Γέρον Παΐσιος λέγοντας: «Και ή πατριδα είναι μία μεγάλη οίκογένεια». Όταν λοιπόν ή Έκκλησία αγωνίζεται υπέρ της έλευθερίας και της πολιτιστικής ταυτότητος του έθνους μας δέν σημαίνει ότι ύποτιμᾶ ή μισεί τὰ άλλα έθνη, όπως ακριβώς ή αγάπη προς τους γονεῖς μας δέν σημαίνει ότι μισοῦμε τους γονεῖς των άλλων ανθρώπων.

Επί Τουρκοκρατίας ή Έκκλησία δέν περιορίσθηκε στον Έθναρχικό της ρόλο, αλλά προέβαλλε συγχρόνως τὸ οίκουμενικό σωτηριολογικό νόημα του Σταυροῦ και της Άναστάσεως του Κυρίου, όπως αποδεικνύουν τὰ πολλά σωζόμενα κηρύγματα της έποχής εκείνης, καθώς και πολλά δημόδη ἄσματα, όπως π.χ. τοπικά κάλλαντα. Άλλά και σε άλλες δύσκολες για τὸν λαό μας στιγμές ή Έκκλησία μας συνεδύασε την πατριωτική της δράση με την διακονία και την κοινωνική προσφορά προς κάθε συνάνθρωπο, ασχέτως φυλῆς ή θρησκείας. Θυμίζουμε την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και της Κατοχῆς, όταν ό Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός και άλλοι Μητροπολίτες και άπλοι κληρικοί ἀφ' ένός μὲν χαλύβδωναν την διάθεση των Έλλήνων για πανεθνική Άντίσταση, ἀφ' έτέρου δέ βοηθοῦσαν τους Έβραίους συμπολίτες μας να κρυφτοῦν και μεριμνοῦσαν για την ανακούφιση των πεινώντων, των ὀρφανῶν και των πασχόντων. Σε αντίθεση με τὰ όσα ισχυρίζεται ό κ. Καλαϊτζίδης ή Έκκλησία μας έχει ως επίκεντρο της διδασκαλίας της τὸν Σταυρό και την Άνάσταση του Κυρίου, γι' αυτό άλλωστε αγωνίζεται υπέρ του Όρθοδόξου ὁμολογιακοῦ χαρακτήρος του μαθήματος των Θρησκευτικῶν και κατά της μετατροπῆς του σε θρησκευιολογικό. Άν

εἰλικρινὰ ό κ. Καλαϊτζίδης ενδιαφέρεται να ακοῦν οἱ νέοι μας λόγο περι Σταυροῦ και Άναστάσεως ἄς συνταχθεῖ και αυτός στην προσπάθεια της Έκκλησίας της Ελλάδος να μη μετατραπεί τὸ μάθημα των Θρησκευτικῶν σε ένα συνονθύλευμα ξερῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν γνώσεων χωρίς Χριστοκεντρικό και ήθοπλαστικό περιεχόμενο.

Οἱ Τοπικές Έκκλησίες που αἰσθητοποιοῦν τὸ Όλο της Καθολικῆς Έκκλησίας του Χριστοῦ, σε πολλές ἀπό τις σημερινές περιπτώσεις ταυτίζονται προς τις Έθνικές Έκκλησίες που με έσχατολογική αὐτοσυνειδησία έντὸς των ευχαριστηριακῶν πλαισίων, προβάλλουν τόσο πρωτογενῶς την άνω Ίερουσαλήμ, όσο και δευτερογενῶς τις ἐπίγειες τοπικές γεωφυσικές, οἰκολογικές, ιστορικές και πολιτιστικές τους συναρτήσεις, ἐφ' ὅσον αυτές δέν παρεμποδίζουν τὸν πρωτογενή σκοπό τους.

Γι' αυτό, όπως δέν επιτρέπεται ή σωβινιστική πατριδοκαπηλεία, κατά παρόμοιο τρόπο είναι ἀπαράδεκτη ή ὀρθοδοξοκαπηλεία, ή όποία πολὺ συχνὰ με τὴ μονοφυσική νοοτροπία παραθεωρεῖ τὸ γεγονός ότι ή θεανθρώπινη ὀρθοδοξία ἐγκλιματίζει στο πνευματικό οἰκολογικό περιβάλλον της και αυτή την χοϊκή φύση και ἐνοφθαλμίζει στην πνευματική της βίωση τὰ ἐκάστοτε και ἐκασταχοῦ ὁμολόγια ή ὁμοιογενή ιστορικά, ἐθνικά και πολιτιστικά στοιχεία, τὰ όποια ἀναχωνεύονται στο πυρακτωμένο καμίνι της, δέχονται τις ἀνταύγειες του Θαβωρείου φωτός και με αυτό τὸν τρόπο μεταμορφώνονται σε ἐκλεκτὰ ἐπίγεια σκεῦη του ουράνιου θησαυροῦ της.

Αὐτὸ συνέβη στον πανθομολογούμενο ὕψιστο βαθμό με τις διαλεκτικές σχέσεις Χριστιανισμοῦ και Έλληνισμοῦ, ἔτσι ὥστε να δικαιολογεῖ την χρήση της ἐκφράσεως «έλληνορθόδοξα ιδεώδη». Όταν και διακεκριμένοι Σλάβοι Θεολόγοι χρησιμοποιοῦν την ἐκφραση «έλληνική Όρθοδοξία», δέν πρέπει ἐμεῖς να διστάζουμε να χρησιμοποιοῦμε, φυσικά χωρίς ἔπαρση, την ἐκφραση αυτή.

Η Έκκλησία της Ελλάδος καταδικάζει τὸν ρατσισμό, τὸν σωβινισμό και τὸν πολεμοχαρή ἐθνικισμό. Άποδέχεται, ὅμως, τὸν πατριωτισμό και την ἀνάγκη κάθε έθνους να ζη με εἰρήνη, έλευθερία, ἐθνική ἀξιοπρέπεια. Ό ἀγώνας της υπέρ της ἐθνικῆς γλωσσικῆς και πολιτιστικῆς μας ἰδιοπροσωπίας δέν έχει ως υπό-

βαθρο τὴν ἐθνικὴ ἀλαζονεία, ἀλλὰ τὴν δημοκρατικὴ ἀρχή, τὴν ὁποία ἀποδέχεται καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις, περὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐθνικῆς ταυτότητος κάθε λαοῦ. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀκραῖος ἐθνικισμὸς ποὺ ὀρθώνει τεῖχη μεταξὺ τῶν λαῶν εἶναι ἐξ ἴσου καταδικαστέος, ὅπως καὶ ὁ ἄπατρις διεθνισμὸς ποὺ θέλει νὰ ἰσοπεδώσει τὴν ἐθνικὴ ἰδιαιτερότητα κάθε λαοῦ. Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας δὲν ἔχει καμμία σχέση μετὰ τὴν ἰσοπέδωση τῶν πολιτισμῶν ποὺ ἐπιζητοῦν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ὑλιστικῆς παγκοσμιοποιήσεως. Ἄν θέλουμε νὰ ἀναζητήσουμε τὸν «νέο ἐκκλησιαστικὸ λόγον» θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος θὰ εἶναι πράγματι Ὁρθόδοξος καὶ ἐκκλησιαστικὸς καὶ ὄχι βασισμένος σὲ ἐφήμερα φιλοσοφικὰ ρεύματα καὶ σὲ πολιτικὰ ἰδεολογήματα.

νικῆς διδασκαλίας δὲν ἔχει καμμία σχέση μετὰ τὴν ἰσοπέδωση τῶν πολιτισμῶν ποὺ ἐπιζητοῦν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ὑλιστικῆς παγκοσμιοποιήσεως. Ἄν θέλουμε νὰ ἀναζητήσουμε τὸν «νέο ἐκκλησιαστικὸ λόγον» θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι αὐτὸς ὁ λόγος θὰ εἶναι πράγματι Ὁρθόδοξος καὶ ἐκκλησιαστικὸς καὶ ὄχι βασισμένος σὲ ἐφήμερα φιλοσοφικὰ ρεύματα καὶ σὲ πολιτικὰ ἰδεολογήματα.





**ΕΙΡΗΝΗ,  
Η ΕΤΕΡΑ ΟΨΗ  
ΤΗΣ ΒΙΑΣ  
Ἡ Θεία Λειτουργία  
ὡς πλαίσιο  
ὑπερνικήσεως  
ἀρνητικῶν  
ἀνθρωπίνων  
σχέσεων,  
καταλλαγῆς καὶ  
εἰρηνεύσεως**

**Πρὸς ἀναζήτηση τῆς «έτερας ὄψεως» τῆς βίας**

Στὸ Μεταπτυχιακὸ Πρόγραμμα Σπουδῶν (Μ.Π.Σ.) «Ποιμαντικὴ Θεολογία καὶ Ἀγωγή» τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ χειμερινοῦ ἑξαμήνου 2004-2005, θελήσαμε νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὴ θεματολογία τοῦ XVIIου Συνεδρίου τοῦ Διεθοῦς Συνδέσμου Ἱατρο-ψυχολογικῶν καὶ Θρησκευτικῶν Μελετῶν (Α.Ι.Ε.Μ.Ρ.Ρ.) πού θὰ γινόταν στὸ Στρασβούργο, 10 μὲ 14 Ἰουλίου 2006: *Θρησκείες καὶ Μορφές βίας*<sup>1</sup>

Ξεκινήσαμε μὲ μία βασικὴ ὑπόθεση. Θεωροῦμε ὅτι μία βασικὴ λειτουργία τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου εἶναι ἡ ἐπίτευξη κοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποία καλεῖται νὰ διακονήσῃ ἡ Ἐκκλησία<sup>2</sup>. Ἡ βία ὑπὸ οἰανδήποτε μορφὴ τῆς εἶναι διακοπὴ κοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας. Ἀντίθετα ἡ εἰρήνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων συντελεῖ στὴν κοινωνία καὶ στὴν ἐπικοινωνία, εἶναι κοινωνία καὶ ἐπικοινωνία. Ἄν σκεφθοῦμε τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξεως εἰρήνη βλέπουμε ὅτι παράγεται ἀπὸ τὸ ρῆμα *εἶρω*, τὸ ὁποῖο σημαίνει συνάπτω, ἐνώνω, συνδέω ἀλλὰ καὶ λέγω, ὁμιλῶ γιὰ κάτι, ἐρωτῶ<sup>3</sup>. Αὐτὸ θέλει νὰ πεῖ ὅτι εἶμαι σὲ εἰρήνη, ὅταν μπορῶ καὶ μιλάω, συνομιλῶ, ἀποτείνω τὸν λόγο καὶ δέχομαι τὸν λόγο τοῦ ἄλλου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχω ἐνότητα καὶ ὁμόνοια μαζί του.

Ἡ βία συνεπάγεται ἀντίθετα μὴ-κοινωνία καὶ μὴ-ἐπικοινωνία. Θὰ μπορούσαμε, λοιπόν, νὰ δεχθοῦμε ὅτι ἡ εἰρήνη μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἑτέρα ὄψις, ἡ ἀναποδὴ πλευρὰ τῆς βίας. Ὅποσδήποτε στὴ βία μπορεῖ νὰ συνταχθοῦν ἢ νὰ ἀνταχθοῦν καὶ ἄλλες «ἑτερες ὄψεις», ὅπως μῖσος, ἔχθρα, πόλεμος, ἐγωισμὸς - ἀγάπη, ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Ἄλλωστε ζητούμενο τοῦ Συνεδρίου ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς διατυπώσεως τοῦ θέματος ἦταν ἡ πιστοποίηση αὐτῆς τῆς «έτερας ὄψεως» τῆς βίας<sup>4</sup>. Πῶς ὁμως θὰ διαπραγματευτοῦμε τὸ θέμα τῆς εἰρήνης;

Ἡ τελικὴ διατύπωση τοῦ τίτλου τοῦ διεθοῦς συνεδρίου «Θρησκείες καὶ μορφές βίας;» (Religions et violences?) μὲ ἓνα ἐρωτηματικὸ ἀφήνει πολλὰ

1. Τὸ παρὸν κείμενο εἶναι ἡ ἀνακοίνωσή μου στὸ συνέδριο αὐτό. Περισσότερα γιὰ τὸν Σύνδεσμο καὶ τὸ τελευταῖο συνέδριο μποροῦν νὰ ἀναζητηθοῦν στὸ δικτυακὸ τόπο: [www.aiempr.org](http://www.aiempr.org). Τὸ θέμα καὶ τὸν προβληματισμὸ τοῦ συνεδρίου εἶχα ἀναγγίλει μὲ ἄρθρο μου στὸν «Ἐφημέριο» (Ἰανουάριος 2004, σ. 25-27). Ἡ ἔρευνα μὲ τοὺς μεταπτυχιακοὺς φοιτητὲς ὑπῆρξε πολὺ δημιουργικὴ καὶ οἱ ἐργασίες τους πρόκειται νὰ ἀποτελέσουν ὕλικὸ μῖας Ἡμερίδας πού θὰ ὀργανωθεῖ προσεχῶς γιὰ τοὺς φοιτητὲς καὶ τὰ μέλη τῆς ἑλληνικῆς ὁμάδας τοῦ Συνδέσμου. Ἐνα μικρὸ μέρος παρουσιάστηκε στὸ συνέδριο ὑπὸ τύπον πόστερ, τὸ ὁποῖο διανεμήθηκε καὶ στοὺς συνέδρους. Εἶχε τίτλο: Οἱ ἄγιοι μάρτυρες ὡς ἀντικείμενο βίας. Βασίστηκε σὲ κείμενο τῆς Χρυσούλας Χατζηλία καὶ σὲ ἀναζήτηση βυζαντινῶν εἰκόνων τοῦ Συμβούλου Θεολόγων Δρ. Εὐσταθίου Γιαννῆ. Ἡ σύνθεση τοῦ πόστερ ἔγινε ἀπὸ τὸν Δημήτρη Γεωργίου καὶ ἡ παρουσίαση (power point) ἀπὸ τὸν Θεολόγο Καθηγητὴ Δρ. Στέφανο Κουμαρόπουλο μὲ συντονιστὴ τὸν συντάκτη τοῦ παρόντος ἄρθρου.

2. Γιὰ τὶς βασικὲς λειτουργίες τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου βλ. Α.Μ. Σταυρόπουλου, *Ἐπιστήμη καὶ τέχνη τῆς Ποιμαντικῆς*, Ἔκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 1997, σ. 57-62.

3. Πρωτοπρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Φούσκα, *Εἰρήνη. Λόγος καὶ ἀγώνας τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν*, Ἀθήνα 1987, σ. 20, ὑπόσημειωση ἀρ. 1.

4. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν ἔχει κηρύξει τὴ δεκαετία 2001-2010 ὡς δεκαετία γιὰ τὴν καταπολέμηση τῆς βίας. Τὸ 2003 μάλιστα -ἔτος

περιθώρια σκέψεως. Ἄν κατ' ἀρχὴν ὅλες οἱ θρησκείες συνδέονται μὲ ἐκδηλώσεις ποικίλων μορφῶν βίας. Ἄν οἱ ἴδιες, δηλαδή, ἐφαρμόζουν βία στοὺς ὀπαδοὺς τους ἢ σὲ ἄλλους πού δὲν ἀσπάζονται τὰ θρησκευτικὰ τους πιστεύω. Ἄν οἱ θρησκείες γίνονται ἀντικείμενα βίας ἀπὸ ἄλλους πού ἀντιτίθενται στὶς ἀρχές τους καὶ τὰ πιστεύω τους. Ἄν πάλι αὐτὰ τὰ πιστεύω ἐξυπακούουν μία ἄσκηση βίας στοὺς ἑαυτοὺς τους ἀπὸ τὰ ἴδια μέλη τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ομάδων. Τὸ τελευταῖο θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ ὀδηγήσει στὸ συμπέρασμα ἀνάμεσα σὲ ἄλλα ὅτι γιὰ τὴν ὑπερνίκηση μᾶς βίας πού ἔχει ἀρνητικὰ χαρακτηριστικὰ θὰ χρειαζόταν ἄσκηση βίας ἐνάντια στὸν ἑαυτὸ μας ἔτσι ὥστε νὰ μὴ γινόμαστε βίαιοι πρὸς τοὺς ἄλλους.

Αὐτὸ μᾶς κάνει νὰ διερωτηθοῦμε γιὰ τὴν «ἐτέρα ὄψη» τῆς βίας (l'envers de la violence), τὸ ἀντίθετο τῆς βίας δηλαδή. Θὰ ὑποστηρίζαμε σὲ μία πρώτη φάση ὅτι ἡ ἐτέρα ὄψις τῆς βίας εἶναι μία βία πού ἐπιβάλλεται ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἴδιους στὸν ἑαυτὸ μας γιὰ τὴν ὑπερνίκηση βίαιων συναισθημάτων, διαθέσεων πρὸς τοὺς ἄλλους. Αὐτοῦ τοῦ τύπου ἡ βία ὀδηγεῖ σύμφωνα μὲ μία ἀσκητικὴ ὀρολογία στὴν κατανίκηση τῶν κακῶν λογισμῶν καὶ τῶν παθῶν. Αὐτὸ, ὅμως, ἐπιφέρει σὰν ἀποτέλεσμα μία εἰρηνικὴ διάθεση καὶ συμπεριφορὰ πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας καὶ τοὺς ἄλλους.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ διατύπωση τῶν Ἁγίων Βαρσανουφίου καὶ Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ: «*Κέρδισε τὴν εἰρήνην μέσα σου καὶ ὅλος ὁ κόσμος θὰ γίνῃ εἰρηνικὸς γύρω σου*»<sup>5</sup>. Ἄλλωστε, ὅπως τονίζει ὁ Διονύσιος ὁ

πού ξεκίνησε ἡ προετοιμασία τοῦ συνεδρίου τῆς Α.Ι.Ε.Μ.Ρ.Ρ.— ἐξέδωκε ἕναν πρακτικὸ ὀδηγὸ μελέτης ἐν ὄψει αὐτῆς τῆς δεκαετίας ἐπιγραφόμενος: «*Πρὸς τί ἡ βία; Γιατί ὄχι ἡ εἰρήνη;*» Ἀξιζει νὰ σημειωθεῖ ἐπίσης ἡ διοργάνωση ἑνὸς συνεδρίου στὴ Βοστώνη 27-29 Ὀκτωβρίου 2005 μὲ τίτλο: *Violence and Christian Spirituality* (Βία καὶ χριστιανικὴ πνευματικότητα) ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ σὲ συνεργασία μὲ τὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὸ Θεολογικὸ Ἰνστιτούτο Βοστώνης. Ἐπίκειται ἡ ἔκδοση τῶν Πρακτικῶν. Τὰ κείμενα μποροῦν νὰ ἀναζητηθοῦν στὸν δικτυακὸ τόπο: [http://www.goarch.org/en/special/violence\\_spirituality/index.asp?action=show](http://www.goarch.org/en/special/violence_spirituality/index.asp?action=show). Ἡ Διαθρησκειακὴ Συνάντησις 2004, πού ὀργανώθηκε στὴν Ἑλλάδα 10-11 Αὐγούστου 2004 στὸ Δημαρχεῖο Μέγαρο Ἀμαρουσίου ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὸν Δῆμο Ἀμαρουσίου, ἔτος τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων, εἶχε ὡς τίτλο: *Θρησκεία, Εἰρήνη καὶ Ὀλυμπιακὸ Ἰδεῶδες*.

5. Ἡ φράση αὐτὴ τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ ἔχει τὸ προηγούμενόν της στὴ Διήγησι γιὰ τὸν ἀββᾶ Σέριδο πού βρισκε-

Ἄρεοπαγίτης «*ὅλα τὰ ὄντα ἱκανοποιοῦνται νὰ εἰρηνεύουν μὲ τὸν ἑαυτὸ τους... Ἡ τέλεια εἰρήνη (τοῦ Θεοῦ) εἶναι αὐτή... πού διαφυλάττει μὲ τίς εἰρηνοδότους πρόνοιές της τὰ πάντα μακριὰ ἀπὸ σύγκρουση ἐναντι τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ τῶν ἄλλων*»<sup>6</sup>.

### Εἰρήνη. Βία ἀρνητικὴ καὶ βία θετικὴ

Ἐδῶ ἀγγίζουμε μία ἄλλη, διαφορετικὴ ἐτέρα ὄψη τῆς βίας πού θὰ τὴν προσδιορίζαμε ὡς εἰρήνη καὶ θὰ τὴν ὀρίζαμε ὡς «ἀγαπητικὴν τινὰ διάθεσιν πρὸς τὸ ὁμόφυλον», πρὸς τὸν συνάνθρωπον. Εἰρήνη καὶ ἀγάπη συμπορεύονται. Τὸ νὰ εἶσαι εἰρηνικὸς πρὸς τοὺς ἄλλους, σημαίνει νὰ εἶσαι διατεθειμένος ἀγαπητικὰ πρὸς αὐτούς. Μόνον ἂν ἀγαπᾷς μπορεῖς νὰ εἶσαι εἰρηνικὸς γιὰτὶ ἡ ἐτέρα ὄψη τῆς ἀγάπης συνοψίζεται στὴ λέξις βία πού ἀναλύεται σὲ μῖσος, ὀργή, θυμὸ, φθόνος, μνησικακία, ὑποκρισία, πόλεμος<sup>7</sup>.

\* \* \*

Ὡς ἄλλη ὄψη τῆς βίας κατὰ ταῦτα μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἡ εἰρήνη καίτοι γιὰ νὰ κατακτηθεῖ ἡ εἰρήνη, ὅπως εἶδαμε προηγουμένως, χρειάζεται καὶ ἐκεῖ βία<sup>8</sup>. Si vis

ταὶ στὰ Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου Κείμενα διακριτικὰ καὶ ἡσυχαστικὰ (Ἐρωτοαποκρίσεις), τόμος Γ' (φλδ' - ὠμα'), Κείμενο - Μετάφραση - Σχόλια, Ἐκδ. «Ἐτοιμασία», Ἰ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Καρέας 1997, ὅπου στὴ σ. 66 ἀναφέρεται γι' αὐτόν: «*Πρότερον γὰρ ἑαυτὸν εἰρηνοποιήσας καὶ τοῖς ἄλλοις τῆς εἰρήνης ἐγένετο πρόξενος, καὶ εἰς αὐτὸν ἐπληροῦτο, τὸ μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθῆσονται*». Πρβλ. τὴ διατύπωση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου Ἱεροθέου: «*μέσα στὴν καρδιὰ γίνεται ἡ μεγαλύτερη μάχη. Ὅταν ἐκεῖ νικήσει ὁ Χριστὸς καὶ ἡττηθεῖ ὁ διάβολος, ἔρχεται εἰρήνη ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ*» (Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία, Λεβάνεια 1995, σ. 157.)

6. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, Περί θείων ὀνομάτων, ια' 3, PG 3,952. Τὸ παράθεμα ἀπὸ τὸ Ἀντὶ Ἐπιλόγου τοῦ π. Βασιλείου Θερμοῦ στὸ βιβλίον τῶν Dr. Henry Cloud - Dr. John Townsend, Ὅρια ζωῆς, Ἐκδ. «Ἡ Ἐλαφος», Ἀθήνα 2001, σ. 419.

7. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης τονίζει: «*τί ἐστὶν εἰρήνη...; τί ἄλλον ἢ ἀγαπητικὴ τις πρὸς τὸ ὁμόφυλον διάθεσις; Τί οὖν ἐστὶ ἐξ ἐναντίου τῆ ἀγάπῃ νοούμενον; Μῖσος, ὀργή, θυμὸς, φθόνος, μνησικακία, ὑπόκρισις, ἢ κατὰ πόλεμον συμφορὰ*» (Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς PG 44, 1284). Τὸ παράθεμα ἀπὸ εἰσήγησι τοῦ π. Γεωργίου Τσέτση στὸ συνέδριον τῆς Βοστώνης τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 2005 (Rev. Dr. Georges Tssetsis, Non Violence in the Orthodox Tradition).

8. Ὡραία διαπραγμάτευσις τοῦ θέματος τῆς βίας κάνει ὁ ὁμ. καθηγητῆς Ἰωάννης Κορναράκης, στὸ βιβλίον του *Βία ἢ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ*, Ἐκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1996.

pacem para bellum. Στη συγκεκριμένη περίπτωση τὸ λατινικὸ γνωμικὸ βρίσκει τὴν ιδανικὴ του μορφή.

Διπλῆς, λοιπόν, ὄψεως καὶ ἐνεργείας βία: θετικὴ καὶ ἀρνητικὴ. Ἡ ἀρνητικὴ καταλύει τὰ πάντα, εἶναι καταστροφικὴ. Ἡ θετικὴ βία ἀντιμετωπίζει δημιουργικὰ καὶ μεταμορφώνει τὰ ἀρνητικὰ σὲ θετικὰ μὲ ἀποτέλεσμα τὴν εἰρήνην καὶ τὴ γαλήνην. Ἡ εἰρήνη πάλι δὲν κατακτᾶται ἅπαξ διὰ παντός. «Ἡ εἰρήνη» ὅπως λέει ἄλλωστε καὶ ὁ νομπελίστας ἔλληνας ποιητὴς Ὀδυσσεύας Ἐλύτης «θέλει δύναμη νὰ τὴν ἀντέξεις». Μπαίνεις σὲ ἓνα κύκλο συνεχῶς ἀγῶνος, πνευματικοῦ ἀγῶνος. Ἐνδιαφέρουσα πτυχή παρουσιάζει ἡ βία στὴν πνευματικὴ ζωὴ, ὅπου τὸ ὑποκείμενο ἔχει ὡς ἀντικείμενο τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτὸ καὶ ἀπαιτεῖται ἀγῶνας γιὰ νὰ φθάσει στὴν ὑπερνίκηση τῆς δικῆς του βίας καὶ τῆς μετατροπῆς τῆς σὲ εἰρηνικὴ δύναμη γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἄλλων.

Ἡ εἰρήνη, ὁμως, δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ ἐσένα, ἀπὸ ἐμᾶς. Τὸ διατυπώνει ὁμορφα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐσᾶς, νὰ ζεῖτε εἰρηνικὰ μὲ ὄλους» («εἰ δυνατόν, τὸ ἐξ ὑμῶν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες» Ρωμαίους 12,18). Οἱ ἄλλοι μπορεῖ καὶ νὰ μὴν ἔχουν ὅπωςδήποτε εἰρηνικὴ διάθεση πρὸς ἐμᾶς. Ἀλλὰ ἔτσι εἶναι τὰ ἀνθρώπινα. Εἴμαστε φαίνεται κατὰ κάποιον τρόπο «καταδικασμένοι» στὴν κοινωνία καὶ ἐπικοινωνία μὲ τοὺς ἄλλους. Αὐτὸ τὸ ἐκφράζει ιδανικὰ ὁ ποιητὴς ποὺ ἀναφέραμε προηγουμένως:

«Βλέπεις ...εἶναι οἱ ἄλλοι  
καὶ δὲ γίνεται Αὐτοὶ χωρὶς Ἐσένα  
καὶ δὲν γίνεται μ' Αὐτοὺς χωρὶς, Ἐσύ»  
(Ὀδυσσεύας Ἐλύτης)

Ἡ προτροπὴ μάλιστα τοῦ Ἀποστόλου εἶναι νὰ «μὴν ἀφήνεις νὰ σὲ νικήσει τὸ κακὸ, ἀλλὰ νὰ νικᾷς τὸ κακὸ μὲ τὸ ἀγαθὸ» (Ρωμαίους 12,21). Ἄλλωστε γιὰ τὴν εἰρήνην ἔχετε κληθεῖ ὅλοι σὰν ἓνα σῶμα, κι αὐτὴ ἄς κατευθύνει τὶς καρδιές σας τονίζει ὁ ἴδιος (Κολοσσαεῖς 3,15). Ποιὰν εἰρήνην ὁμως ἐννοεῖ ὁ ἀπόστολος; Τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ! Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὑποστηρίζει ὅτι «ἡ ἀληθὴς εἰρήνη προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεό»<sup>9</sup>. Καὶ ὅπως ἀναφέρει ἓνας ἄλλος μεγάλος πατέ-

ρας τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Μ. Βασίλειος: «Ὁ ἐκζητῶν εἰρήνην, Χριστὸν ἐκζητεῖ»<sup>10</sup>.

Ἄς μὴ λησμονοῦμε πάλι ὅτι ὁ Κύριος χαρακτηρίζεται ὡς «ἄρχων εἰρήνης» (Ἡσαΐα 9,5), «αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν» (Ἐφεσίους 2,14) καὶ μακαρίζει τοὺς «εἰρηνοποιούς», ὅσους, δηλαδή, φέρουν τὴν εἰρήνην στοὺς ἀνθρώπους (Ματθαίου 5,9). Ὁ ἴδιος, ὁμως, μᾶς ἐφιστᾶ τὴν προσοχὴ νὰ μὴ νομίσουμε πὼς ἦλθε νὰ βάλει εἰρήνην εἰς τὴν γῆν. Δὲν ἦλθε νὰ βάλει εἰρήνην ἀλλὰ μαχαίρι (Ματθαίου 10,34). Ὁ Ἰησοῦς γνωρίζει πολὺ καλά ὅτι ἐξ αἰτίας του θὰ διαιρεθοῦν οἱ ἄνθρωποι μεταξύ τους. Χωρὶς ἀμφιβολία θέλει νὰ φέρει τὴν εἰρήνην στὴ γῆ. Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν τὴν θέλουν τέτοια εἰρήνη. Ἡ σύγκρουση εἶναι, λοιπόν, ἀναπόφευκτη<sup>11</sup>.

Ὁ Κύριος στὶς διαβεβαιώσεις του εἶναι ρεαλιστής. Γνωρίζει ὅτι ἀπὸ μόνοι τους οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ τὰ καταφέρουν. Ἡ εἰρήνη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων γενικῶς ἀλλὰ καὶ τῶν πιστῶν εἰδικότερα εἶναι κατὰ πρόωστο λόγο θεῖο δῶρο καὶ ὄχι ἀνθρώπινο ἐπίτευγμα. Μόνο ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ ἀπαλλάξει τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὴν οἰκτρὴ κατάσταση τῆς διασπάσεως καὶ νὰ ἀποκαταστήσει τὴν «ἐξ ἀρχῆς εἰρήνην»<sup>12</sup>.

### Ἡ εἰρήνη, ἓνα δύσκολο κατόρθωμα

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ γνωρίζει καλά τὶς δυσκολίες ποὺ ἀνακύπτουν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς καὶ τὸ δυσκατόρθωτον τῆς εἰρήνης. Συνιστᾶ τὴν εἰρήνην μὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἂν εἶναι δυνατόν καὶ στὸ μέτρο ποὺ αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς. Τὸ «εἰ δυνατόν» τοῦ Παύλου ὑποδεικνύει ὅτι δὲν εἶναι πάντα εὐκόλο. Καὶ ἡ μὴ εὐκολία δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τοὺς ἄλλους,

10. *Εἰς Ψαλμοὺς* ΛΓ, 10, PG 29, 376 C. Τὸ παράθεμα ἀπὸ Ἰωάννη Σ. Πέτρου, *Ἐνότητα καὶ διάσπαση τῆς κοινωνίας τῶν κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο, Θεσσαλονίκη* 1983, σ. 208, ὑποσημείωση 7.

11. Σχόλιο στὸ πιὸ πάνω χωρίο τοῦ π. J. P. Bagot στὴ «Jérusalem Nouvelle», *La Bible de Jérusalem*, Cerf, Paris 1979, σ. 1517.

12. Βλ. Ἰωάννη Σ. Πέτρου, *Ἐνότητα καὶ διάσπαση τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν κατὰ τὸν Μ. Βασίλειο*, Θεσσαλονίκη 1983, σ. 208 μὲ ὑποσημείωση 8. Ὁ καθηγητὴς Ἰωάννης Πέτρου εἶχε ἀποστείλει ἀνακοίνωση στὸ συνέδριο τῆς Βοστώνης μὲ τίτλο: *Peace, Human Development and Overcoming Violence*. Τὸ κείμενο εὐρίσκεται στὰ ἑλληνικά, *Εἰρήνη, ἀνθρώπινη ἀνάπτυξη καὶ ὑπέρβαση τῆς βίας*, τοῦ ἰδίου, *Κοινωνικὴ θεωρία καὶ σύγχρονος πολιτισμός*, Ἐκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 196-214.

9. Ὁμιλία *εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους Α'*, PG 61, 14. Παράθεμα ἀπὸ τὴν εἰσήγηση τοῦ π. Γ. Τσέσης.



ἀλλὰ ἐν πολλοῖς καὶ ἀπὸ ἐμᾶς. Τοῦτο φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιταγὴ τοῦ Κυρίου μας, ὅταν ἀναφέρεται στὴν προσφορὰ τοῦ δώρου στὸ θυσιαστήριον. Δὲν ἀπαιτεῖ ν' ἀφήσεις τὸ δῶρο χωρὶς νὰ τὸ προσφέρεις ἂν ἐσὺ ἔχεις κάτι ἐναντίον ἑνὸς ἀδελφοῦ καὶ νὰ τρέξεις νὰ συμφιλιωθείς καὶ μετὰ νὰ ἐπιστρέψεις γιὰ νὰ προσφέρεις τὸ δῶρο. Κυρίως ἀπαιτεῖ, ἂν θυμηθεῖς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει κάτι ἐναντίον σου, δικαίως ἢ ἀδίκως, νὰ σπεύσεις νὰ συμφιλιωθείς μαζί του καὶ μετὰ νὰ προσφέρεις τὸ δῶρο σου (Ματθαίου 5, 23-24).

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ μαρτυρία τῆς «Διδαχῆς» (μεταξὺ 80-100 μ.Χ.) σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἐκεῖνοι ποὺ βρίσκονται σὲ ἐχθρικές σχέσεις μεταξύ τους, ἔπρεπε πρῶτα νὰ συμφιλιωθοῦν καὶ νὰ συγχωρήσουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ μετὰ νὰ συμμετάσχουν στὴ Θεία Λειτουργία. Ἀλλιῶς ἡ προσφορὰ τῆς θυσίας ἐκ μέρους τῆς συνάξεως κινδύνευε νὰ θεωρηθεῖ ὡς μὴ καθαρὴ. Καὶ ὁ Θεὸς ἀρέσκειται σὲ προσφορὰ θυσίας καθαρᾶς (Μαλαχίου 1,11)<sup>13</sup>. Ἡ συμφιλίωση εἶναι καὶ αὐτὴ μία θυσία. Τὸ διατυπώνει πολὺ ὠραῖα ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «καὶ τοῦτο θυσία ἢ πρὸς τὸν ἀδελφὸν καταλλαγὴ». Ὁ ἴδιος πατὴρ σὲ ὁμιλία του λέγει: «μηδεὶς τῶν ἐχόντων ἐχθρὸν προσίτω τῇ ἱερᾷ τραπέζῃ καὶ δεχέσθω τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου· μηδεὶς προσιῶν ἐχθρὸν ἐχέτω. Ἐχθραν ἔχεις; μὴ προσέλθης· βούλει προσελθεῖν; Καταλλάγηθι, καὶ τότε προσελθὼν ἄψαι τοῦ ἱεροῦ»<sup>14</sup>.

### **Ἡ Θεία Λειτουργία: ἓνα πλαίσιο συμφιλιώσεως καὶ εἰρηνεύσεως**

Οἱ προϋποθέσεις συμμετοχῆς στὴ Θεία Λειτουργία εἶναι πολὺ ὑψηλές. Ἡ ὅλη ἀνάπτυξη τῆς Θείας Λειτουργίας χαράσσει μία πορεία ἀπὸ τὴν ἐχθρότητα πρὸς τὴ συγχώρηση καὶ τὴν συμφιλίωση· καὶ οἱ εὐχές εἶναι ἐπικλήσεις γιὰ τὴν εἰρήνην τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ τὴν εἰρήνην μεταξύ τῶν συμμετεχόντων<sup>15</sup>. Καὶ φθάνουμε

στὸν ἀσπασμὸ τῆς εἰρήνης μεταξύ τῶν πιστῶν λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν προσφορὰ καὶ τὸν καθαγιασμὸ τῶν τιμίων δώρων τῆς Θείας. Εὐχαριστίας.

Ὁ ἀσπασμὸς τῆς εἰρήνης ὡς κατάληξη προϋποθέτει μία σειρά λεπτοτάτων ψυχολογικῶν διεργασιῶν ποὺ ἀπαιτοῦνται καὶ τὴν ψυχολογικὴ δυσκολία ποὺ ὑπάρχει, ὅταν μοῦ ζητεῖται νὰ συγχωρῶ καί, πολὺ περισσότερο, ὅταν ζητῶ νὰ μὲ συγχωρήσουν. Γι' αὐτὸ πρέπει ν' ἀναζητηθοῦν (ὑπάρχοντες ἤδη ἢ ἄλλοι πρακτικοί) τρόποι, ὥστε νὰ διευκολυνθοῦν οἱ διαδικασίες αἰτήσεως συγγνώμης καὶ ἀφέσεως ὥστε νὰ ξεπεραστοῦν οἱ μόλις πρὶν λίγο ἐπισημανθεῖσες ψυχολογικὲς δυσκολίες ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖο. Ἡ θεολογικὴ θεμελίωση θὰ πρέπει νὰ συμβαδίζει μὲ συγκεκριμένη πρόταση σχήματος, ποὺ νὰ διευκολύνει αὐτὴ τὴν συμφιλίωση.

\* \* \*

Ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐξυτηρέτησε πολὺ καὶ διευκόλυνε τὴν ὑπέρβαση τέτοιων ψυχολογικῶν καὶ ἄλλων τυχόν δυσκολιῶν μὲ τὴν καθιέρωση τοῦ φιλήματος τῆς εἰρήνης. Οἱ πρὶν ἀπὸ τὸν ἀσπασμὸ εὐχές τῶν παλαιῶν Λειτουργιῶν (Ἰακώβου, Μάρκου καὶ Ἀρμενίων) ζητοῦν ὁ Θεὸς τῆς συγγνώμης νὰ μᾶς κάνει ὄλο καὶ πιὸ σταθεροὺς στὴ διάθεσή μας καὶ τὴν ἀπόφασή μας γιὰ συγγνώμη, ἄφεση καὶ συγχώρηση· νὰ μᾶς δωρήσει τὴν εἰρήνην του, νὰ ἀπομακρύνει τὴν ἐχθρα, νὰ διασπείρει τὴν ἀγάπη του σὲ ὅλους καὶ νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὴ θεία καὶ ἀπέραντη στοργή. Ὅλα αὐτὰ βέβαια εἶναι ἀδύνατα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ γιὰ τὸν Θεὸ εἶναι δυνατὰ (Λουκᾶ 18,27), γιὰτὶ Αὐτὸς εἶναι «Θεὸς εἰρήνης, ἐλέους, ἀγάπης, οἰκτιρῶν καὶ φιλανθρωπίας». Ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ τὴν ὥρα τῆς Λειτουργίας κάνει τὰ πάντα δυνατὰ (Λουκᾶ 18,27) ἀκόμα καὶ «τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις». Ὅποτε καὶ οἱ ἀμφιβολίες καὶ οἱ δισταγμοὶ καὶ τὰ μίσση καὶ οἱ ἐχθρες καὶ ὅλα ὅσα χαρακτηρίσαμε ὡς ψυχολογικὲς δυσκολίες, μπορεῖ νὰ ξεπεραστοῦν, ὄχι βέβαια ἀπὸ δικὴ μας ἰκανότητα, ἀλλὰ γιὰτὶ «ὁ Χριστὸς παρὼν» καὶ ἡ παρουσία Του εἶναι ἡ μόνη ἐγγύηση.

Γιὰ νὰ νιώσουμε ὅμως στὴν πληρότητά του αὐτὸ τὸ πανηγύρι τῆς συμφιλιώσεως, θὰ παραθέσουμε ὁλόκληρο τὸν ὕμνο ποὺ ψάλλεται ἀπὸ τὸ λαὸ στὴν Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἀσπασμοῦ, ὁ ὁποῖος μεταδίδεται εἰς ὅλους τοὺς ἐκκλησιαζομένους κατὰ τὸ ἀρχαῖο ἔθος:

13. Κεφ. ιδ' (XIV) τῆς Διδαχῆς τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, ΒΕ-ΠΕΣ 2, 1955, 220, στίχοι 3-9.

14. Ὁμιλία, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ ἡ νηστεία τῆς Τεσσαρακοστῆς πρὸς τὸ δύνασθαι κοινωνεῖν, ἀλλὰ καὶ δεῖ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς πρώτης καὶ πῶς δυνατὸν μὴ μνησικακεῖν... ε' PG 49, 204.

15. Πληρέστερη ἀνάπτυξη τοῦ θέματος ἔχουμε περιλάβει στὸ βιβλίο μας *Μνήμη καὶ λήθη στὴ Θεία Λειτουργία* καὶ ἰδιαίτερα στὸ τέταρτο κεφάλαιο «Μνήμη, λήθη καὶ καταλλαγὴ», Ἐκδ. Λύχνος, Ἀθήνα 1989, σ. 61-99. Ἐκεῖ εὐρίσκονται οἱ ἀκριβεῖς παραπομπές τῶν λειτουργικῶν καὶ λοιπῶν παραθεμάτων.



Διάκονος: Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ.

Λαός: Ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν ἐπεφάνη·

ὁ ὢν Θεὸς ἐκαθέσθη ἐνταῦθα·

φωνὴ τῆς εἰρήνης ἠκούσθη,

ἐντελλομένη τὸν ἅγιον ἀσπασμόν.

Ἡ Ἐκκλησία ἐγένετο ἐν σῶμα·

ὁ ἀσπασμὸς ἐδόθη ὡς σύνδεσμος τελειότητος·

ἡ ἔχθρα ἀπεμακρύνθη·

ἡ ἀγάπη διεσπάρη τοῖς πᾶσι.

Διό, ὑμεῖς οἱ διακονοῦντες, ὑψοῦντες τὴν

φωνὴν ὑμῶν,

Αἰνέσατε ἐν ἐνὶ στόματι τὴν μίαν Θεότητα,

τὴν ὑπὸ σεραφεῖμ ἀγιαζομένην.

Αὐτὴ τῇ στιγμῇ ἐνσαρκώνεται ἡ ἀγάπη διὰ τοῦ ἁγίου φιλήματος τῆς εἰρήνης. Προϋποτίθεται αὐτὸ νὰ γίνεται χωρὶς ὑπόκριση καὶ χωρὶς δόλο. Ὁ πιστὸς δεσμεύεται τὸ φίλημά του νὰ μὴ εἶναι ὡς τοῦ Ἰούδα.

Ψυχολογικὲς δυσκολίες. Ὁ ἀσπασμὸς τῆς εἰρήνης: Διαδικασία παιδαγωγικῆς καὶ θεραπευτικῆς ἀξίας

\* \* \*

Τί γίνεται ὅμως στὶς περιπτώσεις πού ὁ ἐξωτερικὸς ἀσπασμὸς δὲν θὰ ἐξέφραζε αὐτὸ πού θὰ εἶχε μέσα στὴν καρδιά του; Θὰ ἦταν μία προσποίηση, μία ἐπιτίδευση, ἓνα ψέμμα, μία «ἀντίφαση μεταξὺ ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως καὶ ἐσωτερικῆς πραγματικότητας», μία ἀνόσια καὶ ἀσεβῆς πράξι;

Ἀσφαλῶς θὰ πρέπει νὰ διερωτηθοῦμε ἂν μία τέτοια κίνηση, νὰ φανοῦμε δηλαδή πρὸς στιγμὴν ὅτι ἔχουμε ξεπεράσει τὴ μνησικακία μας, μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς ἐγκλημα προδοσίας ἀπέναντι στὸν ἑαυτό μας κυρίως· γιατί στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐγείρεται ἡ ἀμφιβολία, πῶς μπορῶ νὰ φανῶ διαφορετικὸς ἀπ' αὐτὸ πού εἶμαι στὸ βάθος.

Ὅμως διερωτῶμαι, μὲ αὐτὴ τὴν ἐξωτερικὴ μου στάση, παρ' ὅλο ὅτι κάτι ἄλλο συμβαίνει μέσα μου, μήπως μὲ τὸ ἔξω μου μπορῶ νὰ ἐπηρεάσω καὶ τὸ μέσα μου; Μήπως τὰ ἐξωτερικὰ τὰ ἀκολουθήσουν καὶ τὰ ἐσωτερικὰ; Κι ἂν ἔτσι ἀρχίσει μία ἄλλη διαδικασία ψυχολογική, δὲν θὰ ἦταν τελικὰ κέρδος καὶ ὄφελος γιὰ ὅλους; Μήπως ἡ Ἐκκλησία καθιερώνοντας ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ τύπου τὶς ἀνταλλαγές μεταξὺ τῶν πιστῶν, κάνει «νὰ σπάσουν οἱ πάγοι», νὰ μειωθοῦν οἱ ἔντονος ἀναστολές καὶ νὰ «παρασύρει» σὲ μία κίνηση ἐνωτικὴ ὅλο

τὸ ἐκκλησίασμα; Μήπως, παροτρύνοντάς το μὲ τὶς παρακελεύσεις «ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους», «ἀσπασώμεθα ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγίῳ» βοηθᾷ ἔστω καὶ κατ' ἀρχὴν στὴν ὑπέρβαση ὅλων αὐτῶν τῶν ἐμποδίων;

Οἱ ἄνθρωποι φαίνεται ὅτι ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ σημάδια. Τὸ ἐν Κυρίῳ φίλημα ἀσφαλῶς «δὲν εἶναι ἓνα ἀπλὸ λειτουργικὸ σύμβολο ἀλλὰ ἓνα ἱερὸ ἔργο (ἱεραουργία). Μία τελετουργικὴ ἐμπειρία. Ὁ λειτουργικὸς ἀσπασμὸς δὲν εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς ἀγάπης πού ἐνώνει τοὺς πιστοὺς ἀλλὰ ἡ ἐμπειρία τῆς ἐνώσεως αὐτῆς»<sup>16</sup>.

Ὅμως τὰ πράγματα δὲν λειτουργοῦν πάντοτε στὴν πληρότητά τους. Εἶναι προφανές ὅτι ἡ πορεία ἀπὸ τὴ μνησικακία στὴ συμφιλίωση καὶ ἀπὸ τὴν συμφιλίωση στὸν ἀσπασμὸ τῆς εἰρήνης, δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλη, χωρὶς ἐμπόδια ἢ παλινδρομήσεις. Ἡ ὑπέρβαση ὅλων αὐτῶν τῶν δισταγμῶν καὶ ἀναστολῶν ἀπαιτεῖ ἀκόμη προσπάθεια.

Ἡ Ἐκκλησία, βέβαια, δὲν θέλει νὰ βιάσει τὰ πράγματα, νὰ ἐπηρεάσει τὶς προαιρέσεις. Μὲ τὴ δημιουργία, ὅμως, ἐκείνου τοῦ πρώτου κλίματος συμφιλίωσης σὲ ὠθεῖ σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα ὅχι, βέβαια, ἀπλῶς συναισθηματικὰ ἀλλὰ σὲ ἓνα πλαίσιο μέσα στὸ ὁποῖο μπορεῖ κανεὶς νὰ κινηθεῖ αἰρόμενος εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων· ἐκεῖ δεσμεύεται καὶ ἐνώνεται ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο «ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, ἐν σῶμα καὶ ἐν πνεῦμα»<sup>17</sup>.

\* \* \*

Ἡ πρώτη Ἐκκλησία, μὲ τὴν καθιέρωση τοῦ «ἀσπασμοῦ τῆς εἰρήνης» κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία, τροχιοδρόμησε γιὰ τὴν ἐποχὴ τῆς διαδικασίης ὑψηλῆς παιδαγωγικῆς καὶ θεραπευτικῆς ἀξίας. Ὁ ἀσπασμὸς τῆς εἰρήνης στὴ σημερινὴ λειτουργικὴ πράξι μεταξὺ τῶν συλλειτουργούντων κληρικῶν (Ἀρχιερέως, Ἱερέων, Διακόνων) μέσα στὸ ἱερὸ βῆμα περισώζει αὐτὴ τὴ συγκεκριμένη διαλλακτικὴ καὶ (ψυχο)θεραπευτικὴ λειτουργία τῆς μνήμης μέσα στὴ Θ. Λειτουργία. Ἔστω καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, ἡ παρακέλευση «ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους» μπορεῖ νὰ λειτουργήσει ὡς ὑπενθύμηση

16. Ἱερομονάχου Γρηγορίου, *Ἡ Θεία Λειτουργία*, Σχόλια, Ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 1987 (ἐπανέκδοση), σ. 247.

17. Λειτουργίες Ἰακώβου καὶ Μάρκου.

της συμφιλώσεως που πρέπει να υπάρχει μεταξύ όλων των εκκλησιαζομένων.

\* \* \*

Παραθέτουμε μικρό χαρακτηριστικό κείμενο του Νικολάι Γκόγκολ (1809-1952): «καθένας από τους παριστανένους, φέρνοντας στο νοῦ του όλους τους χριστιανούς, ὄχι μονάχα ὅσους εἶναι παρόντες στήν ἐκκλησία, ἀλλά κι ὅσους ἀπουσιάζουν, ὄχι μονάχα αὐτούς που βρίσκονται κοντά στήν καρδιά του, ἀλλά κι ἐκείνους που εἶναι μακριά, σπεύδει νά καταλλαγεῖ μέ ὅσους τούς ἔτρεφε μίσος, ἀφιλία, βαρυνκόμια, δίνει σέ ὅλους νοερά τόν ἀσπασμό τῆς εἰρήνης, καί λέγει μέσα του: «Ὁ Χριστός ἐν μέσῳ ἡμῶν» κι ἀποκρίνεται ἐξ ὀνόματός τους: Καί ἐστι καί ἔσται. Γιατί, χωρίς αὐτή τή συμφιλώση, θά εἶναι σάν ἕνας νεκρός γιά ὅλη τήν ὑπόλοιπη Λειτουργία...»<sup>18</sup>.

Νά σημειώσουμε ἀκόμα ὅτι ὁ ἀσπασμός ὡς ἐξωτερική κίνηση, δηλωτική ἐσωτερικῆς διαθέσεως, δέν περιοριζόταν μόνον τῆ στιγμή τοῦ «φιλήματος τῆς εἰρήνης» κατὰ τῆ Θ. Λειτουργία. Ἀπαντᾶται καί στήν ἀκολουθία τοῦ βαπτίσματος καί κατὰ τῆ χειροτονία ἐπισκόπου. Χαρακτηριστικός εἶναι ὁ μέχρι σήμερα τελούμενος «ἀσπασμός τῆς ἀγάπης» κατὰ τὸ Πάσχα.

### **Ἡ οἰκουμενικότητα τῆς εἰρήνης: πρὸς ἕνα πολιτισμὸ καί ἕναν οὐμανισμὸ τῆς εἰρήνης**

Τὸ ζήτημα γιά μᾶς τώρα εἶναι πῶς θά ἐκμεταλλευτοῦμε αὐτὸ που διδαχθήκαμε στή Θ. Λειτουργία. Ὅταν ὁ λειτουργὸς μᾶς λέει «ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν», πῶς θά ἐπανέλθουμε στὸν κόσμο; Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ λειτουργικὸ στὸ πραγματικὸ, ἀπὸ τὸ γιορταστικὸ στὸ καθημερινό, διευκολύνεται ἀφάνταστα μέ τὴν προετοιμασία μας, που γίνεται μέ τρόπο μάλιστα ἐντατικὸ στή σχολὴ μαθητείας τῆς εἰρήνης, στή Θ. Λειτουργία.

Ὅφείλουμε νά ἀντιληφθοῦμε τῆ βαθειὰ σχέση που ὑφίσταται ἀνάμεσα στὸ ἐορταστικὸ καί στὸ καθημερινό, ἀνάμεσα στὸ λειτουργικὸ καί τὸ πραγματικὸ. Ἡ Θ. Λειτουργία ἀναλαμβάνοντας τὸ καθημερινό, τὸ μεταμορφώνει καί μᾶς ὑποδεικνύει τὶς μεταμορφώσεις που πρέπει ν ἀκολουθήσουν στή ζωὴ μας. Ἡ Θ. Λειτουργία καί ὁ κατ' αὐτὴν βιούμενος λειτουργικὸς χρόνος εἶναι ἡ

προνομιούχος ἐκείνη στιγμή, που μᾶς δείχνει τι μπορεῖ νά συμβεῖ, ὅταν λάβουμε στὰ σοβαρὰ ὑπ' ὄψη αὐτὰ που διαδραματίζονται ἐκεῖ μέσα. Ὅ,τι ἐπιτελέστηκε ἐδῶ μέσα μπορεῖ νά μεταφερθεῖ ἐκτὸς Θ. Λειτουργίας· δέν εἶναι εἰκονικὸ, ἔξω-πραγματικὸ ἢ φανταστικὸ· ἀνήκει κι αὐτὸ στὸ χῶρο τοῦ πραγματικοῦ. Λοιπόν, «ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν» στή Λειτουργία μετὰ τῆ Λειτουργία.

\* \* \*

Ὁ κόσμος, ὅμως, στὸν ὁποῖο ἐξερχόμαστε εἶναι σέ μεγάλο βαθμὸ ἕνας κόσμος βίας. Κάποιες φορές σ' αὐτὴν μπορεῖ νά συντελοῦν καί οἱ θρησκείες. Οἱ θρησκείες, που θά μπορούσαν νά εἶναι συντελεστὲς εἰρήνης, σύμφωνα μέ ὀρισμένους βρίσκονται στίς ρίζες τῶν ἀντιθέσεων καί τῶν πολέμων. Γι' αὐτὸ καί ἡ παραγωγή βιβλίων γύρω ἀπὸ τῆ σχέση βίας καί θρησκείων ἔχει πληθυνθεῖ<sup>19</sup>. Ἡ «ἱερὴ βία» ὄλο καί γίνεται ἀντικείμενο ἐπισταμένων μελετῶν. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἐμεῖς μπορούμε νά συγκρατήσουμε ἐκεῖνο τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάροφ πῶς «ἂν κερδίσουμε τὴν ἐσωτερικὴ μας εἰρήνη θά μπορέσουμε νά τὴν μεταφέρουμε πρὸς τὰ ἔξω καί ἔτσι ὁ κόσμος γύρω μας νά γίνεῖ εἰρηνικός». Στῆ Θεία Λειτουργία ἄλλωστε, τὸ ἄτομο γινόμενο πρόσωπο βιώνει τὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξή του μέ τὴν κοινότητα. Ἐξερχόμενο ἀπὸ ἐκεῖ μπορεῖ νά δείξει τὴν *πολιτιστικὴ πρόταση* που ἔχει ἤδη βιώσει γιά ἕναν πολιτισμὸ τῆς εἰρήνης<sup>20</sup>.

Αὐτὸς δέν ἐπιτυγχάνεται διὰ μιᾶς καί ἀπαξ διὰ πα-

19. Χάριν ἐνημερώσεως σημειώνουμε καί ἕνα ἀφιέρωμα τοῦ περιοδικοῦ «Σύναξη» στὸ θέμα: ἡ βία, οἱ θρησκείες καί ἡ πολυπολιτισμικότητα (τεῦχος 98, Ἀπρίλιος-Ἰούνιος 2006, σ. 4-54). Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί ἡ ἔκδοση στὰ ἑλληνικά τῆς ὀριστικῆς μορφῆς τῶν ἐργασιῶν που παρουσιάστηκαν στῆ διεθνή συνδιάσκεψη μέ τίτλο: Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες σέ ἕναν Πλουραλιστικὸ Κόσμο (Ἑλληνορθόδοξη Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, Βοστώνη, 3-5 Ὀκτωβρίου 2002), σέ ἐπιμέλεια τοῦ π. Ἐμμανουὴλ Κλάφη, ἀπὸ τὶς ἔκδ. Καστανιώτη, Σειρὰ Ἀναστοχασμός, Ἀθήνα 2006Z ἰδιαίτερα τὸ τμήμα ἐκεῖνο που ἐπιγράφεται: Βία, ἄφεση καί συμφιλώση (σ. 169-237).

20. Αὐτὸ στοιχειοθετεῖ ἐνδεχομένως ἀπάντηση στῆ θέση τοῦ π. Βασιλείου Θεοδοῦ σύμφωνα μέ τὴν ὁποία «πολιτιστικὴ πρόταση εἰρηνικῆς καί λειτουργικῆς συνύπαρξεως ἀτόμου καί ὁμάδας δέν ἔχει ἀκόμη διατυπωθεῖ». Στὸν πρόλογό του σ. 6 τοῦ βιβλίου τῶν Cloud καὶ Townsend, Ὁρία ζωῆς (βλ. πιὸ πάνω ὑποσημείωση 6). Γιά ἕναν πολιτισμὸ εἰρήνης καί δικαιοσύνης, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νά καταπολεμήσει τὴ βία, κάνει λόγο καί ἡ πρόσκληση τοῦ Συνεδρίου τῆς Βοστώνης (βλ. πιὸ πάνω ὑποσημείωση 4).

18. Ἡ Θεία Λειτουργία, μετάφραση Β. Μουστάκη, Ἀθήνα 1962, σ. 65-66.

ντός. Ούτε διὰ μιᾶς ὁμοφωνίας καὶ συμφωνίας σὲ ὅλα. Ἀπαιτοῦνται πολλὰ βήματα στὸ δρόμο πρὸς τὴν εἰρήνη. Σὲ μία ἐποχὴ πού ἐπιδιώκουμε συγκλίσεις, ἄς σκεπτόμαστε ὅτι οἱ συγκλίσεις δὲν εἶναι πάντοτε ἀποτελεσματικὰ ὁμαδοποίησης ἢ ὁμογενοποίησης ἢ ἰδεολογικῶν διαποτισμῶν καὶ μεξέων. Οἱ συμφιλιώσεις καὶ ἡ εἰρήνη μποροῦν νὰ θεμελιωθοῦν στὴν πολλαπλότητα μικρῶν κοινῶν ἐμπειριῶν, ἄσχετα ἂν ἔχουν βιωθεῖ ἢ βιώνονται διαφορετικά. Τὴν κοινότητά μας καὶ τὴν ταυτότητά μας μποροῦμε νὰ τὴν ζήσουμε πολλαπλᾶ («πολλαπλὴ ταυτότητα»). Νὰ τὴν ξεκινήσουμε ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀπλᾶ, «ἀναλαμβάνοντας τὶς πολλαπλὲς ταυτότητες χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ τὶς συμφιλιώσουμε, χωρὶς νὰ ἐπιδιώκουμε μία ἀδύνατη σύνθεση, διεκδικώντας ἐκεῖνη τὴν πολυφωνία πού μᾶς ἐξουσιοδοτεῖ νὰ δένουμε τὰ νήματα ποικίλων δικτύων». Αὐτὰ τὰ δίκτυα τῆς εἰρήνης πού ἀπλώνονται σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση ἐνώνουν καὶ οἰκοδομοῦν αὐτὸν τὸν πολιτισμὸ τῆς εἰρήνης πού διαζωγραφεῖ μὲ χίλιους δυὸ τρόπους τὸ τί εἶναι εἰρήνη<sup>21</sup>.

Τελικά, αὐτὸς ὁ πολιτισμὸς τῆς εἰρήνης εἶναι ἕνας ἀνθρωπισμὸς τῆς εἰρήνης<sup>22</sup>. Περιγραφή του βρίσκουμε στὸν ἀποδιδόμενο στὸν Μ. Ἀλέξανδρο ὄρκο πού ἔδωσε στὴν Ὠπὴ (βόρεια τῆς Βαγδάτης) τὸ 324 π.Χ.<sup>23</sup> Τὸ κείμενο ἔχει ὡς ἐξῆς:

*«Σᾶς εὐχόμαι, τώρα πού τελειώνουν οἱ πόλεμοι, νὰ εὐτυχῆσετε μὲ τὴν εἰρήνη. Ὅλοι οἱ θνητοὶ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα νὰ ζήσουν σὰν ἕνας λαός, μονοιασμένοι γιὰ*

21. Πρβλ. ἀνάλογες σκέψεις σὲ εἰσήγησή μου «Πολιτισμὸς τῆς ἀγάπης», στὴ Διημερίδα μὲ θέμα Ἐκκλησία καὶ Πολιτισμὸς πού διοργάνωσε τὸ Κέντρο Μελέτης καὶ Ἔρευνας τοῦ Ὁρθοδόξου Πολιτισμοῦ τοῦ Ἰδρύματος τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς στὸ Χαλάνδρι, 7 καὶ 8 Ἰουνίου 2002. Δημοσιεύθηκε στὸν «Ἐφημέριο» στὰ τεύχη Φεβρουαρίου καὶ Μαΐου 2006, σ. 15-17 καὶ 17-19.

22. Τὸν ὄρο δανερίζομαι ἀπὸ τὸν γνωστὸ φιλόσοφο καὶ δοκιμογράφου Régis Debray, ὁ ὁποῖος μᾶς προτρέπει «νὰ ἔχουμε τὸ θάρρος νὰ διακηρύξουμε ἕναν οὐμανισμὸ τῆς εἰρήνης» (σὲ ἄρθρο του στὴ στήλη του Χρονικὸ τοῦ περ. «Le Monde des Religions», τεύχος 14, Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου 2005, σ. 19).

23. Διασώθηκε ἀπὸ τὸν φιλόσοφο Ἐρατοσθένη πού ἦταν ὁ τρίτος διευθυντὴς τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀλεξάνδρειας καὶ τὸν ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, *Βίοι παράλληλοι*, κεφάλαιο Μ. Ἀλέξανδρος. Τὸν ἀντιγράφουμε ἀπὸ τὸ περ. «Νεανικοὶ προβληματισμοί», τεύχος Μαΐου-Ἰουνίου 1993, σ. 5. Ἡ ὑπογράμμιση μὲ πλάγια γράμματα εἶναι ἡμετέρα.

*τὴν κοινὴ προκοπή. Θεωρήστε τὴν οἰκουμένη πατρίδα σας, μὲ κοινούς τοὺς νόμους, ὅπου θὰ κυβερνοῦν οἱ ἄριστοι, ἀνεξαρτήτως φυλῆς. Δὲν ξεχωρίζω τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως κάνουν οἱ στενοκέφαλοι, σὲ Ἕλληνας καὶ βαρβάρους. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει ἡ καταγωγὴ τῶν πολιτῶν, οὔτε ἡ ράτσα πού γεννήθηκαν. Τοὺς καταμερίζω μὲ ἕνα μόνον κριτήριον, τὴν ἀρετὴ. Γιὰ μένα κάθε καλὸς ξένος εἶναι Ἕλληνας, καὶ κάθε κακὸς Ἕλληνας εἶναι χειρότερος ἀπὸ βάρβαρος. Ἄν ποτὲ σᾶς παρουσιαστοῦν διαφορές, δὲν θὰ καταφύγετε ποτὲ στὰ ὅπλα, παρὰ θὰ τὶς λύσετε εἰρηνικά. Στὴν ἀνάγκη θὰ σταθῶ ἐγὼ δισπαστῆς σας. Τὸ θεὸ δὲν πρέπει νὰ τὸν νομίζετε σὰν αὐταρχικὸ κυβερνήτη, ἀλλὰ σὰν κοινὸ πατέρα ὅλων, ὥστε ἡ διαγωγὴ σας νὰ μοιάζει μὲ τὴ ζωὴ, πού κάνουν τὰ ἀδελφία στὴν οἰκογένεια. Ἀπὸ μέρους μου, σᾶς θεωρῶ ὅλους ἴσους, λευκοὺς ἢ μελαμψοὺς, καὶ θὰ ἤθελα νὰ μὴν εἴστε μόνον ὑπήκοοι τῆς κοινοπολιτείας μου, ἀλλὰ μέτοχοι, ὅλοι συνέταιροι. Ὅσο περνᾶει ἀπὸ τὸ χέρι μου, θὰ προσπαθῆσω νὰ συντελεστοῦν αὐτὰ πού ὑπόσχομαι. Τὸν ὄρκο πού δώσαμε μὲ τὴν σπονδὴ ἀπόψε, κρατήστε τον σὰν συμβόλαιον ἀγάπης».*

Ἡ πραγματοποίηση ὁμῶς αὐτοῦ τοῦ ὄνειρου-ὄρκου ἐξαρθᾶται ἀπὸ τοὺς «εἰρηνοποιούς» πού ἀντλοῦν δύναμη ἀπὸ τὸν «Ἄρχοντα τῆς εἰρήνης». Ὁ οἰκουμενικὸς ἔλληνισμὸς συναντᾶει ἔτσι τὸν οἰκουμενικὸ χριστιανισμὸ σὲ ἕναν οὐμανισμὸ καὶ πολιτισμὸ τῆς εἰρήνης. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μπορεῖ νὰ ἀνοίξει ὁ δρόμος γιὰ νὰ ξεκαθαρίσουμε ποῖα εἶναι ἡ ἑτέρα ὄψη τῆς βίας ἢ τῶν μορφῶν βίας: Εἰρήνη καὶ Ἀγάπη

Συνοπτικὴ καὶ χαρακτηριστικὴ πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἡ ἀπάντηση μικροῦ παιδιοῦ πού ἔδωσε τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων σὲ ἐρώτηση δημοσιογράφου: «Τὶ θὰ κάνουμε αὐτὴ τὴν ἡμέρα μὲ τὴν ἀγάπη;» «Μὰ ἡ ἀγάπη εἶναι μέσα στὴν εἰρήνη»<sup>24</sup>!

24. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆς τῆς ἀπαντήσεως ἀναφέρω καὶ τὴν εἰκονογραφημένη ἔκδοση τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, *Ἡ εἰρήνη καὶ τὰ παιδιά*, Ἀθήνα 2006, πού μὲ τρόπο ἀπλό «ἐξηγεῖ μὲ χρώματα καὶ φράσεις στὰ παιδιά ποῖο εἶναι τὸ νόημα τῆς εἰρήνης, αὐτοῦ τοῦ μεγάλου οὐράνιου δώρου» (κείμενο ἀπὸ τὸ ὀπισθόφυλλον τοῦ βιβλίου). Δόθηκε ὡς βραβεῖο στὰ παιδιά τοῦ Κατωτέρου Κατηχητικοῦ Σχολείου ἐπὶ τῆ λήξει τῶν μαθημάτων.



## ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ

## ΤΙΜΗΤΙΚΟΥ ΤΟΜΟΥ

(ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗ-  
ΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΜΕΓΑΡΩΝ ΚΑΙ  
ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ κ. ΒΑΡΘΟΛΟ-  
ΜΑΙΟΥ)

Βιβλιοκρισίαι εΐθισται νὰ γίνονται ἐπ' εὐκαιρίᾳ κυκλοφορίας ἐπιστημονικῶν μονογραφικῶν καὶ σκοπὸν ἔχουν τοῦτο μὲν νὰ φέρουν εἰς γνῶσιν τοῦ ἀντιστοίχου ἐπιστημονικοῦ κοινοῦ τὸ γεγονός ὅτι ἐκυκλοφορήθη συγκεκριμένη μελέτη ἀναφερομένη εἰς ὠρισμένο ἐπιστημονικὸν χῶρον καὶ οὕτω ἐνεπλουτίσθη ἢ ἀντίστοιχη βιβλιογραφία, τοῦτο δὲ νὰ σχολιασθῶν αἱ ὑποστηριζόμεναι μὲ τὴν κυκλοφορηθεῖσαν μελέτη ἐπιστημονικὲς θέσεις καὶ ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι εἴτε ἐνισχύουν τὰς ἤδη ὑποστηρικθείσας ὑπὸ ἄλλων ἐπιστημόνων μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐνισχύεται ἢ συγκεκριμένη ἐπιστημονικὴ ἄποψις, εἴτε διαφοροποιοῦνται ἀπὸ τὰς ἤδη ὑποστηρικθείσας ἀπόψεις μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δίδουν ἔτσι λαβὴν πρὸς νέαν ἐπιστημονικὴν συζήτησιν, ἢ ὁποῖα προκαλεῖ νέους καὶ χρήσιμους προβληματισμούς.

Βιβλιοκρισία ὁμως διὰ Τόμον ἐκδοθέντα πρὸς τιμὴν συγκεκριμένου προσώπου δὲν συνηθίζεται νὰ γίνεται διότι εἰς ἓνα τέτοιον τόμον δημοσιεύεται μεγάλος ἀριθμὸς μελετῶν, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται συνήθως σὲ πολλοὺς καὶ διαφόρους ἐπιστημονικοὺς τομεῖς, ἐφ' ὅσον ὁ κάθε ἓνας ἐκ τῶν συμμετεχόντων εἰς τὸν τόμον αὐτὸν συνεισφέρει πόνημα ἐκ τοῦ ταμείου τῆς ἐπιστημονικῆς εἰδικότητός του.

Ὑπὸ τὸ ὡς ἄνω δεδομένον τὸ παρὸν σημεῖωμα δὲν πρέπει νὰ χαρακτηρισθεῖ «βιβλιοκρισία» ἀλλὰ ὡς μία παρουσίασις τοῦ συγκεκριμένου τόμου, ἢ ὁποῖα γίνεται γιὰ νὰ τιμηθεῖ, καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, ὁ Σεβασμιος Ἱεράρχης Μητροπολίτης Μεγάρων καὶ Σαλαμίνας πατήρ Βαρθολομαῖος, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου καὶ ἐξεδόθη ὁ συγκεκριμένος Τόμος, τὸν ὁποῖον προλογίζει ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος.

Εἰς τὸν Τόμον αὐτὸν περιέχονται κείμενα διαφόρων κατηγοριῶν ἦτοι:

α) Μηνύματα - συμβολὲς ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πενήκοντα ἐτῶν ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τοῦ τιμωμένου Ἱεράρχου.

β) Προσλαλιές - Μηνύματα - Χαιρετισμοὶ εἰς δύο διορθόδοξα συμπόσια, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓνα (1997) ἀναφέρεται εἰς τὴν χριστιανικὴν Μακεδονία καὶ τὸ ἄλλο (1998) ἀναφέρεται εἰς τὴν Ὁρθόδοξον κληρονομία τῆς Νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης (παρελθόν-παρόν-μέλλον).

γ) Βιογραφικὰ στοιχεῖα διὰ τὸν τιμώμενον καὶ

δ) Ἀνακοινώσεις - Μελέτες - Ἄρθρα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον λόγῳ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀντικειμένων εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ κύρους τῶν συγγραφέων.

Ἡ ποικιλία ὄλων αὐτῶν τῶν κειμένων εἶναι αὐτὴ ἢ ὁποῖα ἠνάγκασε τὸν σχόνην τὴν ἐπιμέλεια τῆς ἐκδόσεως τοῦ Τόμου καὶ τὴν ἐποπτεῖαν αὐτοῦ, εὐφήμεως γνωστὸν Καθηγητὴν κ. Ἀθανάσιον Ἀγγελόπουλον, νὰ σημειώσῃ εἰς τὰ «Εἰσόδια» τοῦ Τόμου ὅτι ὁ διερχόμενος τοῦτον ἔχει τὴν αἴσθησιν ὅτι εὕρισκεται εἰς «πνευματικὸν μυροβόλον ἀνθῶνα».

Κατόπιν τούτου ὁ ὑπογράφων τὸ παρὸν κείμενον δὲν ἔχει νὰ εἴπῃ τί πλέον τῶν ὄσων εἶπε καὶ κατακλείει τὴν παρουσίασιν διὰ τῆς μνείας τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ παρουσιαζόμενος Τόμος, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὸν «Κόσμον τῆς Ὁρθοδοξίας στὸ παρελθόν καὶ στὸ Παρόν» ἐξεδόθη μὲ πρωτοβουλία τοῦ Τομέους Ἱστορίας, Δόγματος, Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ.

Ὑπὸ

Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου,

Δρος Νομικῆς, Ἀντιπροέδρου τοῦ  
Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἔ.τ.



**Νέος μαθητικός διαγωνισμός για τὸν Ἀπόστολο Παῦλο**

**Βραβεῖο «Διεθνoῦς Δράσεως στὴν Μ.Κ.Ο. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ**

**Τὰ 60 χρόνια ἀπὸ τὴν διακήρυξη τῆς Χ.Ε.Ε.**

**Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ὑπὲρ τῆς Ἑλληνορθόδοξου Παιδείας**

**Νέος μαθητικός διαγωνισμός για τὸν Ἀπόστολο Παῦλο**

Ὅπως γνωρίζουν οἱ ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἔτους 2006 ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διόργανωσε μὲ ἐπιτυχία μαθητικό διαγωνισμό μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων τῆς χώρας μας καὶ μὲ θέμα: «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: Ἀπόστολος τῆς Ἑλλάδος-Ἀπόστολος τῆς Εὐρώπης». Γιὰ τὴν σχολικὴ περίοδο 2006-2007 ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισε τὴν διεξαγωγὴ Πανευρωπαϊκοῦ Μαθητικοῦ Διαγωνισμοῦ γιὰ τοὺς μαθητὲς τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων τῆς Κύπρου καὶ τῶν Ὁμογενῶν μας ποὺ ζοῦν στὴν Εὐρώπη. Τὸ θέμα τοῦ νέου διαγωνισμοῦ θὰ εἶναι: «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: Ἀπόστολος τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κύπρου-Ἀπόστολος τῆς Εὐρώπης». Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας μας τὸν Διαγωνισμό ἔχουν θέσει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τους τὰ Ὑπουργεῖα Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, Ἐξωτερικῶν (Τμῆμα Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ), Τουριστικῆς Ἀναπτύξεως καὶ Πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος καθὼς καὶ τὰ ἀντίστοιχα Ὑπουργεῖα τῆς Κύπρου. Ἐπίσης ὁ Διαγωνισμὸς ἔχει τὴν ὑποστήριξη τῶν Γραφείων τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Κύπρο. Φορεὺς τῆς ὑλοποιήσεως τοῦ Διαγωνισμοῦ εἶναι τὸ Συνοδικὸ Γραφεῖο Ἀναπτύξεως τῶν Προσκυνηματικῶν Περιηγήσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ βράβευση τῶν μαθητῶν θὰ γίνῃ στὶς 29 Ἰουνίου 2007, κατὰ τὸν πανηγυρικὸ ἑορτασμὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἱδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ ἐπακολουθήσῃ προσκυνηματικὸς Διάπλους.

K.X.

**Βραβεῖο «Διεθνoῦς Δράσεως στὴν Μ.Κ.Ο. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ**

Γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ἡ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ, ἡ Μὴ Κυβερνητικὴ Ὄργάνωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε τὸν ἐπίσημο ἔπαινο γιὰ τὴν κοινωνικὴ καὶ ἀνθρωπιστικὴ τῆς δράση, ἡ ὁποία ἔχει φθάσει σὲ κάθε γωνία τῆς γῆς γιὰ νὰ ἀνακουφίσει τοὺς ἀσθενεῖς, τοὺς πεινασμένους, τοὺς σεισμολήκτους, τὰ θύματα τῶν πολέμων κ.ἄ. Στὶς 6 Δεκεμβρίου ἐ.ἔ. στὸ Ὑπουργεῖο Ὑγείας καὶ Κοινωνικῆς Ἀλληλεγγύης ὁ Ὑπουργὸς κ. Δημ. Ἀβραμόπουλος βράβευσε τὴν Μ.Κ.Ο. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ μὲ ἀφορμὴ τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα Ἐθελοντισμοῦ. Ὁ κ. Ἀβραμόπουλος ἀπένευσε στὸν Διευθυντὴ τῆς ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ τὸ «Βραβεῖο Διεθνoῦς Δράσεως τῆς Χρονιάς» καὶ τὸν εὐχαρίστησε γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ὄργανισμοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς Ἑλλάδος. Ὅπως ἀνέφερε ὁ κ. Ὑπουργὸς «ὄλοι μαζί σήμερα ἀνοίγουμε μία νέα σελίδα στὴν ἱστορία τοῦ ἐθελοντισμοῦ, τὴν ἐθελοντικὴ κοινωνία». Ἀπὸ τὴν πλευρὰ του ὁ κ. Δ. Φουρλεμάδης ἀνέφερε ὅτι «ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πολιτεία, ὅταν ἔχουν κοινὸ δρόμο, τότε μποροῦν νὰ κάνουν σπουδαῖα ἔργα». Ἀπὸ τὴν πλευρὰ μας συγχαίρουμε τὴν ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ, τὸν Διευθυντὴ τῆς καὶ τοὺς συνεργάτες τῆς, καὶ εὐχόμεσθε νὰ συνεχίσουν τὸ πολυσχιδὲς ἔργο τους μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ.

### Τὰ 60 χρόνια ἀπὸ τὴν διακήρυξη τῆς Χ.Ε.Ε.

Τὴν Κυριακὴ 3 Δεκεμβρίου ἐ.ἔ. ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων ἐτίμησε τὰ 60 χρόνια ἀπὸ τὴν ἔκδοση τῆς Διακηρύξεώς της μὲ ἐπετειακὴ ἐκδήλωση, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν στὴν Αἴθουσα τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου», Καρύτση 14, στὴν Ἀθήνα. Ὁμιλητὲς ἦσαν ὁ Καθηγητὴς τῆς Ἱατρικῆς κ. Ἀθανάσιος Ἀβραμίδης καὶ ἡ φιλόλογος κ. Χρυσὴ Μανωλοπούλου -Τσέντου, ἐνῶ χαιρετισμὸ ἀπηύθυνε ὁ Πρόεδρος τῆς Χ.Ε.Ε. Δρ. Μιχαὴλ Μηλίγκος, Καρδιολόγος. Ἡ Διακήρυξις τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων συνοδεύθηκε ἀπὸ τὴν «Δήλωση Ἐπιστημόνων, Λογοτεχνῶν καὶ Καλλιτεχνῶν» καὶ ἐκκυκλοφορήθη τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1946, ὅταν ἡ πατρίδα μας ἀγωνιζόταν νὰ ἀνορθωθεῖ μέσα ἀπὸ τὰ συντρίμια τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τὸ περιεχόμενο τῆς Διακηρύξεως χαρακτηρίσθηκε τότε ἕνα ἐπαναστατικὸ χριστιανικὸ μανιφέστο, τὸ ὁποῖο διέλυε «τὸ σκοτάδι φανατισμοῦ, πείσματος, ἀμελετησιᾶς, προχειρολογίας καὶ ἀστοχασιᾶς τοῦ τί θὰ πεῖ ἐπιστήμη ἀληθινὴ καὶ τέχνη ἀληθινὴ» καὶ διεμήνυε «τὴν θέση τῆς χριστιανικῆς πίστεως στὴ σύγχρονη ἐπιστήμη καὶ τὸν σύγχρονο πολιτισμὸ». Ἡ Διακήρυξις προῆλθε ἀπὸ τὴν πολύχρονη μελέτη πολλῶν συνεργατῶν –διαφόρων ἐπιστημονικῶν κλάδων– καὶ ἀπέδειξε ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἐπιστήμη ὀφείλει νὰ συμπληρώνεται καὶ μὲ ἕναν πνευματικὸ - χριστιανικὸ προσανατολισμὸ, ὥστε νὰ ἐκπληρώνει καλύτερα τὴν ἱερὴ ἀποστολὴ της, νὰ ὑπηρετεῖ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν εὐτυχία του. Ἡ μεγάλη σημασία καὶ ἐπίδραση τῆς Διακηρύξεως στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ εἰδικότερα στὸν ἐπιστημονικὸ καὶ φοιτητικὸ χῶρο ὁμολογεῖται καὶ σήμερα ἀπὸ ἐπίσημες φωνές τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Διανοήσεως. Ἀναδημοσιεύουμε ἕνα χαρακτηριστικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν Ἐπίλογο τῆς πολυσέλιδης Διακηρύξεως: «Ἐχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι τῶν γεγονότων ἡ ἐξέλιξις, τὴν τελευταίαν λέξιν θὰ ἔχη ἡ πνευματικὴ δυναμικότης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία καὶ θὰ καθορίσῃ ἐν τέλει τὸ μέλλον μας. Καὶ ὅτι ἡ δυναμικότης αὐτὴ ἐξαορτᾶται ἀπὸ τὸ κατὰ πόσον ὁ ἑλληνικὸς

λαὸς θὰ ἐπιζητήσῃ νὰ θεμελιώσῃ, ὕστερα ἀπὸ τὰ σημερινὰ ἐρείπια, τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ζωῆς του, ἐπάνω εἰς τὰς ἀξίας ποὺ βᾶθρον των ἔχουν τὸν Χριστιανισμὸν, τὴν χριστιανικὴν πίστιν, τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν».

K.X.

### Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ὑπὲρ τῆς Ἑλληνορθοδόξου Παιδείας

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ἐνθρονίσεώς του ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος Β΄ κατέστησε σαφές ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἔχει καὶ θὰ ἔχει ἀποφασιστικὸ λόγον στὰ θέματα τῆς Παιδείας καὶ τῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεότητος. Τὶς σχετικὲς θέσεις τῆς Κυπριακῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐξηγεῖ μὲ συνέντευξή του στὴν ἐφημερίδα ΣΗΜΕΡΙΝΗ τῆς Λευκωσίας (28.11.2006) ὁ Χωρεπίσκοπος Ἀρσινόης κ. Χρυσόστομος. Λέγει μεταξὺ ἄλλων ὁ Κύπριος Ἱεράρχης: «Ἡ Ἐκκλησία ....εἶναι ἐκείνη ποὺ κράτησε τὴν παιδεία σὲ καιροὺς δύσκολους. Ὅταν δὲν ὑπῆρχε ἄλλος ὀργανωμένος θεσμικὸς φορέας καὶ ἦταν ἡ Ἐκκλησία μόνον στὸν ὑπόδουλο Ἑλληνισμό, στὰ ἄλλα μέρη ἀλλὰ καὶ στὴν Κύπρο, εἶναι αὐτὴ ποὺ κράτησε τὴν παιδεία στοὺς ὄμους της... Ἀκούονται φωνές ὅτι ἄλλαξε ἡ σύσταση τῆς κοινωνίας μας, εἶναι πολυπολιτισμικὴ πιά ἡ κοινωνία, πρέπει ἡ Παιδεία μας νὰ ἀναφέρεται σὲ αὐτὰ τὰ γενικὰ μόνον, νὰ φύγουμε ἀπὸ τὶς ἑλληνοχριστιανικὲς μας ἀρχές καὶ νὰ πᾶμε σὲ κάτι πιὸ πλαδαρό. Ἐδῶ νομίζω πρέπει νὰ κοιτάξουμε ὅτι οἱ πανανθρώπινες ἀρχές καὶ ἀξίες πηγάζουν ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ καὶ χριστιανικὰ ιδεώδη. Εἶναι οἱ Ἕλληνες πρῶτα ποὺ εἶχαν καὶ Δημοκρατία καὶ Ἐλευθερία. Καὶ εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς ποὺ συνδέθηκε σὲ μία ἀδιάσπαστη ἐνότητα μὲ τὸν Ἑλληνισμό ποὺ ἔδωσαν σὲ αὐτὲς τὶς ἀξίες νόημα. Ἐπομένως τώρα δὲν πρέπει γιὰ χάρι βαρύνγδουπων λέξεων νὰ ἀπεμπολήσουμε κάτι τὸ ὁποῖο εἶχαμε γιὰ τόσο καιρὸ, αὐτὸ ποὺ χάρισε τὴν ἐλευθερία στὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ παραβλέπουμε τὶς θρησκείες καὶ τὶς ἀξίες ἄλλων ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν στὸν τόπο μας. Δὲν πρέπει, ὅμως, νὰ ὑποτιμοῦμε καὶ τὰ δικά μας».

K.X.

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Οι Έργασίες τῆς Δ.Ι.Σ. μὲνὸς Δεκεμβρίου

Ἱερὰ Σύνοδος

Μ.Κ.Ο. «Ἀλληλεγγύη»

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ  
Ἀθηνῶν

Ἱεραὶ Μητροπόλεις  
Σύρου

Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας

Συνῆλθε στὶς 7, 8 καὶ 9 Δεκεμβρίου ἐ.ἔ. ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῆς 150ης Συνοδικῆς Περιόδου. Κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐργασιῶν:

**Α.** Ὁ Μακαριώτατος ἐνημέρωσε τὴν Δ.Ι.Σ.:

– Γιὰ τὶς ἐνθρονίσεις τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Ἱερεμία καὶ Κορίνθου κ. Διονυσίου, οἱ ὁποῖες τελέσθηκαν μὲ ἐκκλησιαστικὴ μεγαλοπρέπεια καὶ μεγάλη συμμετοχὴ πιστῶν ποὺ δείχνει τὴν διάθεση τῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ Λαοῦ νὰ συμπαρασταθοῦν στὸ ἔργο τῶν νέων Ποιμεναρχῶν τους.

– Γιὰ τὴν ἐνθρόνιση τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσοστόμου, στὴν ὁποία παρέστη ὁ ἴδιος ὁ Μακαριώτατος, προσφώνησε τὸν νέο Προκαθήμενο τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπισκέφθηκε τὰ λεγόμενα «φυλακισμένα μνήματα», ὅπου τέλεισε Τρισάγιο γιὰ τοὺς ἡρωικοὺς νεκροὺς τοῦ ἀγῶνα τῶν Κυπρίων γιὰ ἔνωση μὲ τὴν Ἑλλάδα.

– Γιὰ τὸ ταξίδι καὶ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Πάπα στὴν Τουρκία καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἡ ὁποία στέφθηκε ἀπὸ ἐπιτυχία καὶ ἀναφέρθηκε στὶς δηλώσεις καὶ τὶς ἐνέργειες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ποὺ ἐνίσχυσαν τὴν καλὴ εἰκόνα ποὺ δόθηκε διεθνῶς.

– Γιὰ τὴν ἀπάντηση τῆς Ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς παρουσίας τῶν Ἱερέων στὰ σχολεῖα, ἐπισημαίνοντας τὸν θετικὸ συμβουλευτικὸ χαρακτῆρα ποὺ ἔχουν στοὺς μαθητές.

– Γιὰ τὸ θέμα τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν, σύμφωνα μὲ τὶς διατάξεις τοῦ πρόσφατου ψηφισθέντος ἀρθροῦ 35 τοῦ Νόμου 3448/2006, μετὰ ἀπὸ ἐνημερωτικὸ σημείωμα τοῦ κ. Ἀναστασίου Μαρίνου, Εἰδικοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συμβούλου παρὰ τῆ Ἱερᾷ Συνόδῳ καὶ ἐκπροσώπου Αὐτῆς σὲ ὁμάδα ἐργασίας τοῦ Ὑπουργείου Ἑσωτερικῶν Δημόσιας Διοίκησης καὶ Ἀποκέντρωσης γιὰ τὸ ὡς ἄνω θέμα.

– Γιὰ τὶς λεπτομέρειες τοῦ ταξιδιοῦ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ κάνει στὴ Ρώμη, ὅπου καὶ θὰ συναντοῦσε τὸν Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ. Ὅρισθηκαν ὡς μέλη τῆς συνοδείας τοῦ Μακαριωτάτου οἱ ἑξῆς: 1. ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σταγῶν καὶ Μετεώρων κ. Σεραφεῖμ, 2. ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ἀημιουροῦ κ. Ἰγνάτιος, 3. ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σύρου, Τήνου, Ἐνδρου, Κέας καὶ Μήλου κ. Δωρόθεος, 4. ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Ἀχαΐας κ. Ἀθανάσιος, 5. ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Κύριλλος Μισιακούλης, Ἀρχιγραμματεῦν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, 6. ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Θωμᾶς Συνοδινός, Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, 7. ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰγνάτιος Σωτηριάδης, 8. ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Γαβριὴλ Παπανικολάου καὶ 9. ὁ Ἱερολ. Διάκονος κ. Ἄνθιμος Ρεγγίδης.

Τὸ Ἐπίσημο Πρόγραμμα τῆς Ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου στὸ Βατικανὸ εἶχε ὡς ἑξῆς:

## ΤΕΤΑΡΤΗ, 13 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2006

Άφιξη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς Συνοδείας Του στοῦ Ἀεροδρόμιο τῆς Ρώμης Ciampino - Ἀναχώρηση γιὰ τὸ κατάλυμα τῆς Ἀγίας Μάρθας ἐντὸς τοῦ Βατικανοῦ.

Ἐπίσημο Δεῖπνο ὑποδοχῆς ἀπὸ τὸν Καρδινάλιο Κάσπερ στὴν Ἀγία Μάρθα.

## ΠΕΜΠΤΗ, 14 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2006

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στὴν Πατριαρχικὴ Βασιλικὴ τοῦ Ἀπ. Πέτρου - Ἐπίσκεψη στὶς ἀνασκαφές - Ἐπίσκεψη στὸν Τάφο τοῦ Πάπα Ἰωάννου - Παύλου τοῦ Β΄.

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῆς Συνοδείας Του στὸν Πάπα Βενέδικτο ΙΣΤ΄.

Προσωπικὴ Συνάντηση τῶν δύο Ἐκκλησιαστικῶν Ἡγετῶν.

Κοινὴ Ἀκρόαση τῶν δύο Ἀντιπροσωπειῶν - Προσφωνήσεις - Ὑπογραφή Κοινοῦ Μηνύματος.

Συνάντηση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μὲ τὸν Γραμματέα τοῦ Κράτους τοῦ Βατικανοῦ Καρδινάλιο Ταρτσιζιο Μπερτόνε.

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στὴν Πατριαρχικὴ Βασιλικὴ τοῦ Ἁγ. Παύλου «ἐκτὸς τῶν τοιχῶν» - Τελετὴ παραδόσεως τμήματος τῆς Ἀλύσεως τοῦ Ἀπόστολου Παύλου.

Ἐπίσημο Δεῖπνο ὑπὸ τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἀγία Ἔδρα, κ. Σταύρου Λυκίδη.

## ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2006

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στὴν Ὁρθόδοξη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου τῆς Ρώμης - Συνάντηση μὲ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Ἰταλίας καὶ Μάλτας κ. Γεννάδιο.

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στὴν Βασιλικὴ τοῦ Ἁγ. Κλήμεντος - Προσκύνηση στὸν τάφο τοῦ Ἁγ. Κυρίλλου - Ἀφιέρωση ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ψηφιδωτῆς Εἰκόνας τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στὴν Πατριαρχικὴ Βασιλικὴ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Λατερανοῦ (Καθεδρικὸ Ναὸ Ρώμης).

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στοῦ Ποντιφικικοῦ Πανεπιστήμιου τοῦ Λατερανοῦ καὶ ἀναγόρευση τοῦ Ἀρχιεπισκόπου σὲ Ἐπίτιμο Διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου

τοῦ Λατερανοῦ στὸν τομέα τῶν Νομικῶν Ἐπιστημῶν - Ἀστικοῦ Δικαίου.

Ἐπίσημη Δεξίωση ἀπὸ τὸν Πρύτανη τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λατερανοῦ, Ἐπίσκοπο Σαλβατόρε Φιζικέλλα.

Ἐπίσημο Γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου ἀπὸ τὸν Πρέσβη τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἰταλία, κ. Ἀναστάσιο Μητσιάλη.

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στὴν Κατακόμβη τῆς Ἁγ. Πρίσκιλλας.

Ἐπίσκεψη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου στὴν Πατριαρχικὴ Βασιλικὴ τῆς Santa Maria Maggiore.

## ΣΑΒΒΑΤΟ, 16 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2006

Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβούλιου γιὰ τὴν Προώθηση τῆς Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν.

Ἐπίσκεψη Μακαριωτάτου στὴν Βατικανὴ Βιβλιοθήκη.

Ἀναχώρηση τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῆς Συνοδείας Του γιὰ τὴν Ἀθήνα.

**Β. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἀποφάσισε:**

– Νὰ ἐγκρίνει τὸν προϋπολογισμό ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ε.Κ.Υ.Ο. τοῦ οικονομικοῦ ἔτους 2007, μετὰ ἀπὸ ἀναλυτικὴ συζήτηση, μὲ βάση τὴν εἰσηγητικὴ ἔκθεση τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ε.Κ.Υ.Ο. κ. Κωνσταντίνου Πυλλαρινοῦ, ὁ ὁποῖος παρευρέθη στὴ Συνεδρία τῆς Δ.Ι.Σ. καὶ ἀπάντησε διευκρινιστικῶς σὲ ἐρωτήσεις.

– Νὰ ἀνανεώσει, γιὰ μία ἀκόμη τριετία, τὴν θτεία τοῦ κ. Κωνσταντίνου Πυλλαρινοῦ ὡς Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ε.Κ.Υ.Ο. καὶ νὰ τοῦ ἀπευθύνει συχαρητήριο ἔγγραφο γιὰ τὸν ἐπιτυχὴ καὶ ἀποτελεσματικὸ τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀσκεῖ τὰ καθήκοντά του.

– Νὰ ὀρισθοῦν ὡς μέλη τῆς **Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀθλητισμοῦ** οἱ:

**Α) ΠΡΟΕΔΡΟΣ:**

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σισανίου καὶ Σιατίσσης κ. Παῦλος.

**Β) ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ:**

1. Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Ἀντώνιος Καλλιγιέρης.

2. Ἀξιότιμος κ. Ἀναστάσιος Σταλίκας, Δρ. Ἀθλητικῆς



Ψυχολογίας.

3. Άξιότιμος κ. Ίωάννης Ίωαννίδης, Βουλευτής.
4. Άξιότιμος κ. Βασίλειος Κοκόλης, Προπονητής Στίβου.
5. Άξιότιμος κ. Παναγιώτης Γιαννάκης, Προπονητής Έθνικής Όμάδος Καλαθοσφαιρίσεως.
6. Άξιότιμος κ. Σταύρος Μακαρίου, Στρατιωτικός.
7. Άξιότιμος κ. Κωνσταντίνος Κουκοδήμος, Όλυμπιονίκης, τ. Γ.Γ. Άθλητισμού.
8. Έρίτιμος κ. Γεωργία Έλληνάκη, Όλυμπιονίκης.

#### Γ) ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ:

1. Αιδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γ. Γεωργακόπουλος.
2. Αιδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρεσβύτερος κ. Γεώργιος Γαντζός.  
Έρίτιμος κ. Έλένη Μαθλιαρού.  
Καθήκοντα Γραμματέως άνετέθησαν στον Πανοσιολ. Άρχιμ. κ. Πολύκαρπο Μπόγρη, Γραμματέα της Συνοδικής Έπιτροπής Χριστιανικής Άγωγής της Νεότητας.  
– Να όρισθούν ως μέλη της **Ειδικής Συνοδικής Έπιτροπής Μεταναστών, Προσφύγων και Παλινοστούντων** οι:

#### Α) ΠΡΟΕΔΡΟΣ:

Πανοσιολ. Άρχιμανδρίτης κ. Τιμόθεος Άνθης.

#### Β) ΤΑΚΤΙΚΑ ΜΕΛΗ:

1. Έλληλογιμώτατος κ. Άντώνιος Παπαντωνίου, Διευθυντής του Κέντρου Συμπαράστασης Παλινοστούντων Μεταναστών (ΚΣΠΜ) και του Οικουμενικού Προγράμματος Προσφύγων (ERP).
2. Έρίτιμος κ. Άρτεμις Καλαβάνου, Κοινωνιολόγος - Άνθρωπολόγος.
3. Έλληλογιμωτάτη κ. Άναστασία Συκιώτου, Λέκτωρ του Δημοκρητίου Πανεπιστημίου Θράκης.
4. Έλληλογιμωτάτη κ. Καλλιόπη Σπινέλλη, Καθηγήτρια της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών.
5. Άξιότιμος κ. Άλέξανδρος Ζαβός, Πρόεδρο ΙΜΕΠΟ.
6. Άξιότιμος Δρ. Κωνσταντίνος Ζορμπάς, Διευθυντής του Παρατηρητηρίου Κοινωνικών Φαινομένων.
7. Έρίτιμος κ. Μαρία Σταυροπούλου.
8. Έλληλογιμώτατος κ. Πέτρος Σταθόπουλος, Καθηγήτης Κοινωνικής Έργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής του Τμήματος Κοινωνικής Έργασίας του «Frenderik Institute of Technology» του Πανεπι-

στημίου της Κύπρου.

#### Γ) ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ:

- Έρίτιμος κ. Θεοδώρα Καλβή.  
Έρίτιμος κ. Δήμητρα Μπελούμπαση.  
Έλληλογιμωτάτη κ. Ήλέκτρα Πετράκου, Λέκτωρ του Πανεπιστημίου Αιγαίου.  
Καθήκοντα Γραμματέως άνετέθησαν στην Έρίτιμη κ. Εύαγγελία Δουρίδα, Κοινωνιολόγο, Έπιστημονική Συνεργάτιδα (ΚΣΠΜ).  
– Να όρίσει ως εκπροσώπους της Έκκλησίας της Ελλάδος στο προβλεπόμενο από το άρθρο 23 παρ. 2 του Ν. 3432/2006 Ένεαμελές Ειδικό Συμβούλιο Έκκλησιαστικής Έκπαιδεύσεως τον Σεβ. Μητροπολίτη Νέας Σμύρνης κ. Συμεών και τον Έλληλογ. κ. Γεώργιο Γαλίτη, Όμότιμο Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής Άθηνών.  
– Να όρίσει ως εκπρόσωπο της Έκκλησίας της Ελλάδος στην Διάσκεψη (Βρυξέλλες 12-13.12.2007) της Έπιτροπής για την Έκκλησία και την Κοινωνία του Συμβουλίου Εύρωπαϊκών Έκκλησιών, τον Θεοφιλ. Επίσκοπο Άχαΐας κ. Άθανάσιο.  
– Να έπιχορηγήσει 857 χριστιανικές οικογένειες της Θράκης με τρίτο τέκνο. Το ποσό άνέρχεται για το δίμηνο Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 2006 στα 197.000,00 €. Να ένισχύσει οικονομικά: α) τον Σύλληγο Καρκινοπαθών Μακεδονίας - Θράκης, β) την Πανελλήνια Ένωση Γονέων και γ) την Ί. Μητρόπολη Περέμισι της Έκκλησίας της Πολωνίας, για την άνοικοδόμηση του Ί. Ναού Άγ. Σκέπης Κομάντσα Πολωνίας.  
– Να συστήσει Ειδική Συνοδική Έπιτροπή Έπιστημών, Έρευνας και Τεχνολογίας με σκοπό την άνταπόκριση της Έκκλησίας στην πρόκληση των συγχρόνων έπιστημών και τεχνολογιών.  
– Να θέσει υπό την αιγίδα της, κατόπιν προτάσεως του Σεβ. Μητροπολίτου Σερρών και Νιγρίτης κ. Θεολόγου, την παρουσίαση του δράματος του Άγίου Γρηγορίου του Θεολόγου «Χριστός Πάσχων», που παρουσιάζεται με την φροντίδα του σκηνοθέτη κ. Νικολάου Βεργίδη, Καθηγητή Θεατρολογίας και τ. Καλλιτεχνικού Διευθυντή του ΔΗΠΕΘΕ Σερρών.  
– Να κάνει άποδεκτή την παραίτηση από τα Συνοδικά του καθήκοντα, του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ποθιανής και Κιλικισίου κ. Άποστόλου, λόγω της νέας χειρουργικής έπεμβάσεως στην όποία ύπεβλήθη. Σύμφωνα προς τις διατάξεις του Καταστατικού Χάρτη

της Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κλήθηκε σὲ ἀντικατάστασή του ὁ ἀμέσως ἐπόμενος σὰ πρεσβεΐα, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Προκόπιος.

– Νὰ ἐπικροτήσῃ τὴν πρόταση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου γιὰ τὴν διαφύλαξη τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, ἡ ὁποία ἔγινε σὲ Ἡμερίδα μὲ θέμα: «*Ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἄλωση ἕως τὴν ἵδρυση τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους*», τὴν 8.12.2006, καὶ παρέπεμψε τὴν πρόταση στὴν Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτιστικῆς Ταυτότητος, μὲ σκοπὸ τὴν θέσπιση «*ΗΜΕΡΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ*», κατὰ τὴν ὁποία θὰ παρουσιάζονται οἱ προσωπικότητες ἐκεῖνες καὶ ἡ συμβολὴ τους στὴν θεμελίωση τοῦ νέου ἐλληνισμοῦ.

– Νὰ ἀναθέσῃ στὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεότητος τὴ μελέτη τῆς διοργανώσεως Διημερίδος μὲ θέμα: «*Ἐκκλησία καὶ Σχολεῖο*».

– Νὰ πραγματοποιήσῃ Σύναξη Κυριῶν - Ὑπευθύνων Γυναικείων Θεμάτων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων τοῦ Λεκανοπεδίου Ἀττικῆς, τὴν 13.1.2007 στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἱερὰ Μονὴ Πεντέλης.

– Νὰ συχαρεῖ τοὺς Προκαθημένους καὶ τοὺς Πρωθυπουργοὺς τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Ρουμανίας γιὰ τὴν ἔνταξη τῶν Χωρῶν τους στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση ἀπὸ 1.1.2007.

– Νὰ συχαρεῖ τὸν Αἰδεσιμολ. Πρωτ. κ. Ἰωάννη Διώτη γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς ἐκδόσεως τῆς Πατρολογία τοῦ Migne πηλαιοσημῆς μὲ εἰσαγωγές, πίνακες, θεολογικὰ σχόλια κ.ἄ.

Γ. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνημερώθηκε:

– Γιὰ τὴν Ἡμερίδα ποὺ ἔγινε τὴν 18.11.2006 μὲ θέμα τὶς Ἐκκλησιαστικὲς Κατασκηνώσεις, μὲ τὴ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ ἀποφάσισε τὴν ἀποστολὴ Ἐγκυκλίου μὲ λεπτομερεῖς ὁδηγίες γιὰ τὸν τρόπο λειτουργίας τῶν Κατασκηνώσεων σύμφωνα μὲ τὶς νέες κοινοτικὲς ὁδηγίες.

– Γιὰ τὶς πορισματικὲς ἐκθέσεις τῶν διενεργηθέντων οικονομικῶν ἐλέγχων στὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις Ὑδρας, Λευκάδος, Ἐλευθερουπόλεως, Δρυϊνουπόλεως, Κυθήρων, Παραμυθίας καὶ Νέας Ἰωνίας, καθὼς καὶ στὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίας Θεοδώρας τῆς Ἱερῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ στὸν Κηλάδο Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.), ποὺ συμπεραίνουν ὅτι οἱ

παραπάνω διαχειρίσεις βρέθηκαν σύννομες καὶ ὑποδειγματικὲς, μὲ τὴ σημείωση ἀπλῶν γραφειοκρατικῶν παρατηρήσεων.

– Γιὰ τὶς παρατηρήσεις ποὺ ὠρισμένοι Ἱεράρχες διέτυπωσαν ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ Προσχεδίου Νόμου περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, μετὰ τὴν, ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας (Ι.Σ.Ι.) τοῦ Ὀκτωβρίου 2006, γενομένη ἐπεξεργασία του. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἀντιπαρατήρησε ὅτι τὸ μὲν Προσχέδιο, ποὺ κατάρτισε Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ συγκροτηθεῖσα ὑπὸ τῆς κυρίας Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων ἔχει κατατεθῆ ἤδη στὸ ὡς ἄνω Ὑπουργεῖο, οἱ δὲ παρατηρήσεις ἐπ' αὐτοῦ τῆς Ι.Σ.Ι., ἀποφασίστηκαν μὲ δημοκρατικὲς συνοδικὲς διαδικασίες ὁμοίως. Κατὰ συνέπεια τὸ ὀριστικὸ κείμενο τοῦ Σχεδίου ἀναμένεται νὰ διαμορφωθεῖ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων καὶ νὰ δοθεῖ στὴ δημοσιότητα. Σχετικῶς θὰ ἐνημερωθεῖ καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Πέραν αὐτῶν ἡ Δ.Ι.Σ. ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ ἀπάντηση τύποις καὶ οὐσία στὶς ἀνωτέρω ἀναφορὰς τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν.

– Γιὰ τὴν δευτέραν Ἡμερίδα γιὰ τοὺς Ἱεροκήρυκες τῶν Ἱ. Μητροπόλεων τῆς Βορείου Ἑλλάδος ποὺ πραγματοποιήθηκε, μὲ τὴ φροντίδα τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτοπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων, στὸ Πολιτιστικὸ καὶ Ἐκπαιδευτικὸ Κέντρο «Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» Θεσσαλονίκης (23.11.2006).

– Γιὰ τὰ Πορίσματα καὶ τὶς προτάσεις τοῦ Ἡ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων μὲ θέμα: «*ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟ. Κεφάλαιον Ἑορτῆς - Μνήμη Θεοῦ*», ποὺ πραγματοποιήθηκε, μὲ τὴ φροντίδα τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτοπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως, στὸ Συνεδριακὸ Κέντρο τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ Ἀθμυροῦ (18-20.9.2006).

– Γιὰ τὴν ἀπὸ 8.12.2006 ἐπιστολὴν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χριστοδοῦλου στὸ Βατικανό. Στὴν ἐπιστολὴ ἀναφέρεται: «*...συχαίρομεν ἀδελφικῶς τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι ἐπὶ τῇ προσεχεῖ ἐπισήμῳ ἐπισκέψει Αὐτῆς πρὸς τὴν σεβασμίαν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Προκαθήμενον αὐτῆς καὶ εὐχόμεθα ἐπιτυχίαν ἐν πάσι καὶ ἐπωφελεῖς τᾶς διαξαχθησο-*

μένας συνομιλίας μεταξύ Ὑμῶν καὶ τῆς Αὐτοῦ Ἀγιότητος. Ἐν συνεχείᾳ γνωρίζομεν Ὑμῖν ὅτι μετὰ χαρᾶς ἐπικροτοῦμεν τὴν πρόθεσιν τῆς Ὑμετέρας Ἀγάπης ὅπως ἐπισκεφθῆ καὶ προσκυνήσῃ εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ ὡς ἄνω Ὁρθόδοξον Ἱερὸν Ναὸν καὶ ὅτι ἐγράψαμεν σχετικῶς τῷ ἐπιτοπίῳ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Ἰταλίας καὶ Μελίτης κυρίῳ Γενναδίῳ ἵνα παράσῃ τὴν προσήκουσαν ὑποδοχὴν καὶ περιποίησιν Ὑμῖν τε καὶ τῇ τιμῇ συνοδείᾳ Ὑμῶν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς παραμονῆς Ὑμῶν ἐν τῇ Θεοσώστῳ αὐτοῦ Ἐπαρχίᾳ.

Ἐπὶ δὲ τούτοις, εὐχόμενοι τὰ βέλτιστα παρὰ Θεοῦ τῇ Ὑμετέρᾳ φιλίᾳ Μακαριότητι, περιπτυσσόμεθα Αὐτὴν καὶ αὐθις καὶ διατελοῦμεν μετὰ βαθείας ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ πάσης τιμῆς».

Καὶ συμφώνησε μὲ τὰ ὅσα ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος εἶπε σὲ συνέντευξή του στὴν ἐφημερίδα «ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ» τῆς Νέας Ὑόρκης, σχετικὰ μὲ ἀντιρρήσεις ποὺ διατυπώθηκαν, ἀκόμα καὶ ἀπὸ Ἱεράρχες, γιὰ τὸ ταξίδι του στὴ Ρώμη καὶ τὴν ἐπίσκεψή του στὸν Προκαθήμενο τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Στὴ συνέντευξή του ὁ Μακαριώτατος ἐπισήμανε τὰ ἑξῆς: «Καὶ οἱ ἀντιδράσεις καὶ οἱ διαφωνίες εἶναι εὐπρόσδεκτες, ἐφόσον γίνονται μὲ τρόπο ἐποικοδομητικὸ καὶ ὄχι ἰσοπεδωτικὸ. Χαίρομαι γιὰ τὸ γεγονὸς ὅτι προΐσταμαι μιᾶς Ἐκκλησίας, στὴν ὁποία ὁ καθεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράζῃ ἐλεύθερα τὶς ἀπόψεις του, χωρὶς νὰ φοβᾶται γιὰ τὶς ἐπιπτώσεις ποὺ θὰ μπορούσε τυχὸν νὰ ἔχει γιὰ τὶς ἀπόψεις αὐτές. Θεωρῶ ὅτι τὸ γεγονὸς αὐτὸ συνιστᾷ κατάκτηση γιὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος». Πρόσθεσε ἀκόμη ὅτι «ἀπὸ τὴν ἄλλη, πρέπει ὅλοι νὰ καταλάβουμε ὅτι ζοῦμε σὲ μία ἐποχὴ καὶ σὲ ἕναν κόσμον ὅπου τὰ τείχη γκρεμίζονται τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο. Οἱ ἴδιοι ἀπαιτοῦν ἐνότητα σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα. Οἱ ἐποχὲς τῶν διαχωρισμῶν καὶ τῶν διαχωριστικῶν γραμμῶν ἔχουν πρὸ πολλοῦ παρέλθει καὶ ὅπου αὐτὸ δὲν συμβαίνει, ὀφείλομε ὅλοι νὰ ἀγωνιστοῦμε γιὰ νὰ συμβεῖ. Οἱ θρησκείες καὶ οἱ Ἐκκλησίες πρέπει νὰ δίδουν τὸ καλὸ παράδειγμα πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ καὶ νὰ ἀναζητοῦν ἐκεῖνα ποὺ τοὺς ἐνώνουν, γιὰ νὰ καταφέρουν ἔτσι νὰ συμβῆθῃ στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ σύγχρονος κόσμος. Πιστεύω ὅτι πλέον οἱ ἀπόψεις αὐτὲς ἀρχίζουν νὰ παγιώνονται καὶ ὁ ἴσως καταλαβαίνει ὅτι δὲν μπορούμε νὰ στεκόμαστε στὸ σύγχρονο κόσμον περιχαρακωμένοι στὴν αὐτάρκεια ἐνὸς ρομαντικοῦ παρελθόν-

τος, ἐνεργώντας σήμερα μὲ τὰ δεδομένα τοῦ χθές. Ὅλα αὐτὰ βέβαια, ἐπαναλαμβάνω ὅτι δὲν ἀφοροῦν τὰ θεολογικὰ καὶ δογματικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα συζητοῦνται σὲ ἄλλο ἐπίπεδο, μὲ ἐντεταλμένους ἐπὶ τούτου ἐκπροσώπους μας» (ὁλόκληρη ἡ συνέντευξη εὐρίσκεται στὴν ἰστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ στὸ Α.Π.Ε.).

– Γιὰ τὶς δραστηριότητες τῆς Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ἐξωτερικὸ γιὰ τὸ 2006.

– Γιὰ τὶς εὐχαριστίες τοῦ Πειραματικοῦ Σχολεῖοι τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ποὺ ἐπιχορηγήθηκε οικονομικὰ ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο γιὰ τὴν μετάβαση τῶν μαθητῶν του στὴν Κύπρο καὶ τὴν ἀδελφοποίηση μὲ τὸ Λύκειο Α΄ Ἐθνάρχου Μακαρίου Γ΄ τῆς Πάφου.

Δ. Ἡ Δ.Ι.Σ. ἐνέκρινε:

– Τὴν θεματολογία γιὰ τὴν διοργάνωση Σεμιναρίου τῆς Ἐπιτροπῆς Βιοθικῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου σὲ συνεργασία μὲ τὸ Κέντρο Βιοϊατρικῆς Ἠθικῆς καὶ Δεοντολογίας μὲ τίτλο «ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΑΙΧΜΗ». Τὸ σεμινάριο θὰ λάβει χώρα στὸ κέντρο Βιοϊατρικῆς στὸ Βύρωνα Ἀττικῆς κατὰ τοὺς μῆνες Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον 2007, θὰ περιλαμβάνει θέματα Γενετικῆς Ἠθικῆς, Νευροθικῆς καὶ Ναυνοθικῆς. Τὴν ἐπιστημονικὴ εὐθύνη θὰ ἔχει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσογαίας κ. Νικόλαος.

Τὴν πρόταση καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Παρακολουθήσεως Εὐρωπαϊκῶν Θεμάτων γιὰ τὴν διοργάνωση Ἡμερίδος στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἱερὰ Μονὴ Πεντέλης μὲ θέμα: «Ἑλλάδα - 25 χρόνια στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἔνωση». Ἡ Ἡμερίδα θὰ πραγματοποιηθεῖ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 2007.

– Τὴν πρόταση τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ἐπιμορφώσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς Ἑβδομάδος τῶν Ἱερατικῶν Κλίσεων (5 - 11.3.2007) μὲ τὴν τέλεση Θείας Λειτουργίας ἀπὸ τὸν Μακαριώτατον στὸν Ἱερὸ Ναὸ τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς καὶ τὴν βράβευση τῶν ἀριστοῦχων ἱεροσπουδαστῶν (10.3.2007), τὴν ἀποστολὴν Συνοδικοῦ Μηνύματος στοὺς Ἐκπαιδευτικούς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολεῖων καὶ Συνοδικοῦ Γράμματος στοὺς Ἱεροσπουδαστές, τὴν προβολὴν τῆς Ἑβδομάδος ἀπὸ τὰ Μ.Μ.Ε., τὴν δημοσίευση ἐπικαίρων κειμένων στὰ Ἐντυπα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ Διαδίκτυο, τὴν διδασκαλίαν σχετικοῦ μαθήματος στὰ κατη-



χπτικά σχολεία κ.ά.

– Την πρόταση της Ειδικής Συνοδικής Έπιτοπής Λειτουργικής Αναγεννήσεως για την σύγκληση του Θ΄ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου Στελεχών Ίερών Μητροπόλεων με θέμα: «ΤΑ ΝΕΚΡΩΣΙΜΑ».

– Την πρόταση της Ειδικής Συνοδικής Έπιτοπής για την Άκαδημία Έκκλησιαστικών Τεχνών για την πραγματοποίηση, από 3-16.9.2007 στο Μουσείο Μπενάκη (Παράρτημα οδοῦ Πειραιῶς), της ἀνά διετία διοργανουμένης ἐκθέσεως «Εἰκόνων Τέχνη».

– Την πρόταση της Ειδικής Συνοδικής Έπιτοπής για την Άκαδημία Έκκλησιαστικών Τεχνών για την πραγματοποίηση, ἀπὸ 18-22.9.2007 στις αἴθουσες τοῦ Εὐγενιδείου Ἰδρύματος, Διεθνoῦς Συνεδρίου Ναοδομίας.

**Ε. Τέλος ἡ Δ.Ι.Σ. συζήτησε καὶ ἔλαβε ἀποφάσεις σχετικὰ με τρέχοντα ὑπηρεσιακὰ ζητήματα.**

(Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

### **Περὶ τῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου**

Ἐλήφθη ἤδη ἐπιστολὴ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, με τὴν ὁποῖαν τίθενται παλαιὰ καὶ νεώτερα ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν στὶς σχέσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ θέμα τῆς ἐπιστολῆς καὶ τὸ περιεχόμενό της θὰ τὸ ἐξετάσει, ἐν εὐθέτω χρόνω, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, με τὴν δέουσα προσοχή, καθὼς, ὅπως καὶ οἱ δύο Προκαθήμενοι ἔχουν ἐπανειλημμένα δηλώσει, τὰ ὅποια Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, ποὺ ἀφοροῦν στὶς δύο Ἐκκλησίες, συζητοῦνται μεταξὺ τῶν δύο πλειυρῶν, ἐν πνεύματι Χριστοῦ, καλόπιστου διαλόγου καὶ ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

### **Ὁ Μανώλης Γλέζος μιλά στὸ Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὸν ρόλο τῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἐθνικὴ Ἀντίσταση**

«Συνέντευξη στὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρεχώρησε ὁ Ἀγωνιστὴς τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης Μανώλης Γλέζος, στὴν ἐκπομπὴ «Ἐπὶ προσωπικοῦ» καὶ στὸν Δημοσιογράφο Κων/νο Μπλάθρα (16.11.2006), στὴν διάρκεια τῆς ὁποίας ἔκα-

νε ἔκτενῆ ἀναφορὰ στὸν ρόλο καὶ στὴν προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὴν Κατοχὴ καὶ στὴν Ἐθνικὴ Ἀντίσταση. Τόνισε χαρακτηριστικὰ:

*«Τὴν πρώτη μέρα ποὺ κατακτῆθηκε ἡ Ἀθήνα –κατάκτηση ἐνὸς κράτους θεωρεῖται ἡ κατάκτηση τῆς πρωτεύουσάς του– εἶχε, λοιπόν, σχηματιστεῖ τότε μία ἐπιτροπὴ ἀπὸ τὴν στρατηγὸ Καβράκο, ποὺ μαζί με τὸν Δήμαρχο Ἀθηναίων καὶ τὸν δήμαρχο Πειραιῶς, στοὺς Ἀμπελοκήπους πῆγαν νὰ ὑποδεθοῦν τὰ γερμανικὰ στρατεύματα. Ὁ Καβράκος κάλεσε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, τὸν Χρῦσανθο νὰ παραπεῖ στὴν παράδοση. Ἀρνήθηκε. Τὴν ἐπομένη, ὁ ἴδιος ὁ Γερμανὸς στρατιωτικὸς διοικητὴς, ὁ Στουῦμε ἐπισκέφθηκε τὸν Ἀρχιεπίσκοπο στὸ γραφεῖο του καὶ τοῦ ζήτησε νὰ τελεσεῖ Δοξολογία στὸν Μητροπολιτικὸ Ναό, ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων. Καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ ἀπάντησε ὅ,τι εἶχε πεῖ καὶ στὸν Καβράκο, ὅτι ἡ Ἐκκλησία προβαίνει σὲ δοξολογίες ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει ἐνὸς ἔθνους κι ὄχι γιὰ τὴ σκληριά του. Αὐτὸ εἶναι χαρακτηριστικὸ. Καὶ μετὰ τοῦ ζήτησαν νὰ ὀρκίσει καὶ τὴν κυβέρνηση Τσοῦλόγλου καὶ ἀρνήθηκε. Ἔχουμε τρεῖς πράξεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου ποὺ θέτει τὴν Ἐκκλησία ἀντιμέτωπη στὸν κατακτητὴ. Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν μεταφράσει καὶ νὰ τὴν ἐξηγήσει ὡς ἀτομικὴ ἐνέργεια, ἔθεσε τὴν Ἐκκλησία ἀπέναντι στὸν εἰσβολέα, ἀπέναντι στὸν κατακτητὴ, ὡς θεσμὸ τὴν ἔθεσε ἀπέναντι. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν ἔδιωξαν οἱ Ναζί.*

*...Ἐπῆρξαν πάρα πολλοὶ Μητροπολίτες, ποὺ πῆραν ἐνεργὸ μέρος στὴν Ἀντίσταση. Δὲν μιλάμε ὡς διάθεση ἀλλὰ ἐνεργὸ μέρος».*

### **Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ»**

**Ἐπογραφή Μνημονίου Συνεργασίας μεταξὺ τῆς Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» καὶ τῆς Hellenic Seaways**

Ἀθήνα, 1 Δεκεμβρίου 2006

Μνημόνιο συνεργασίας ὑπεγράφη μεταξὺ τῆς Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀνώνυμης ἐταιρείας Hellenic Seaways με σκοπὸ τὴν ὑποστήριξη τοῦ πολὺπλευρου κοινωνικοῦ ἔργου τῆς «Ἀλληλεγγύης» ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς χώρας.

Τὸ μνημόνιο ὑπέγραψαν στὰ κεντρικὰ γραφεῖα τῆς



«Άλληηεγγύς», ὁ Διευθύνων Σύμβουλος τῆς Hellenic Seaways κ. Γεράσιμος Στρίντζης, ὁ Ἐμπορικὸς Διευθυντὴς τῆς ἐταιρείας κ. Βασίλειος Κάτσαρης καὶ ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Μ.Κ.Ο. «Άλληηεγγύς» κ. Δημήτριος Φουρλημάδης, παρουσία στελεχῶν καὶ τῶν δύο πλευρῶν.

Τὸ μνημόνιο συνεργασίας ἀποτελεῖ τὴν ἐπιβεβαίωση τῶν ἤδη ἄριστων σχέσεων ποὺ ἔχουν ἀναπτυχθεῖ μεταξύ τῆς Μ.Κ.Ο. «Άλληηεγγύς» καὶ τῆς Hellenic Seaways, ποὺ ἔχουν ὡς στόχο τὴν ἀνάληψη ἐπιπλέον πρωτοβουλιῶν γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ εὐπαθεῖς κοινωνικὲς ὁμάδες.

#### **Ἐγκαίνια ἀπὸ τὸν Μακαριώτατο τοῦ οἰκοτροφείου ἀποασυλοποίησης ψυχικὰ ἀσθενῶν τῆς Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος “Άλληηεγγύς”**

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ οἰκοτροφείου ἀποασυλοποίησης ψυχικὰ ἀσθενῶν «Ἐπανάταξη» τῆς Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Άλληηεγγύς», τέλεισε στὶς 2.12.2006 τὸ μεσημέρι ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, παρουσία Ἱεραρχῶν, τοῦ Γ΄ Ἀντιπροέδρου τῆς Βουλῆς κ. Ἰ. Τραγάκη, τοῦ Ὑφυπουργοῦ Ἀπασχόλησης καὶ Κοινωνικῆς Προστασίας κ. Γερ. Γιακουμάτου, τῆς ἐκπροσώπου τοῦ κόμματος τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολίτευσης κ. Σ. Ράπτη, τοῦ τ. Ὑπουργοῦ Ὑγείας καὶ Κοινωνικῆς Ἀλληηεγγύς κ. Ν. Κακλημάνη καὶ ἄλλων ἐπισήμων.

«Μὲ τὸ ἔργο ποὺ ἐγκαινιάζουμε σήμερα μὲ τὴν συμπράταση τῆς ἐλληνικῆς Πολιτείας», ἀνέφερε ὁ Μακαριώτατος κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁμιλίας του, «θέλουμε νὰ ἀγκαλιάσουμε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ζητοῦν τὴ βοήθειά μας καὶ δὲν ἔχουν κανέναν στὸν κόσμο». «Δὲν ἔχουν καταλάβει πόσο μᾶς εὐεργέτησαν», σημείωσε, «ὄσοι, πρὶν δύο χρόνια, μᾶς πολέμησαν καὶ ἔριχναν βολὲς ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας». «Πήραμε τὸ μάθημά μας καὶ τοιμήσαμε νὰ βάλουμε μπροστὰ ἓνα σχέδιο ποὺ σταδιακὰ ἐφαρμόζουμε. Νὰ πολλαπλασιάσουμε τὰ ἰδρύματα προστασίας τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν ἀνάγκη» εἶπε χαρακτηριστικά. «Θὰ συνεχίσουμε πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, ἐκφράζοντας ἔτσι τὸ χρέος μας ἀπέναντι στοῦ σύγχρονο ἀνθρώπου ποὺ δοκιμάζεται ἀπὸ πολλὰ προβλήματα» κατέληξε.

Τὸ Οἰκοτροφεῖο «Ἐπανάταξη», τὸ ὁποῖο ἔχει τὴ δυνατότητα φιλοξενίας 15 ψυχικὰ ἀσθενῶν, δημιουργήθηκε καὶ λειτουργεῖ ἀπὸ τὴν Μ.Κ.Ο. «Άλληηεγγύς» στὸ πλαίσιο τοῦ Ἐπιχειρησιακοῦ Προγράμματος «Ὑγεία - Πρόνοια» 2000-2006. Στὸ οἰκοτροφεῖο παρέχεται μία εὐρύτατη κλίμακα ὑπηρεσιῶν ψυχοκοινωνικῆς ἀποκατάστασης ὅπως:

*“Βελτίωση τῶν κοινωνικῶν ἱκανοτήτων τῶν ἀτόμων μὲ ψυχικὲς διαταραχὲς μέσω τῆς αὐξήσεως τῶν κοινωνικῶν δεξιοτήτων τους καὶ τῆς ἀπασχόλησής”.*

*“Διαρκὲς βελτίωση τῆς λειτουργικότητας τῶν ἀτόμων καὶ ἐλαχιστοποίηση τῶν ἀνικανοτήτων καὶ μειοψηφῶν τους”.*

*“Διασφάλιση τῆς ποιότητας τῆς ζωῆς καὶ τῆς αὐτόνομης διαβίωσης στὴν κοινότητα”.*

*“Μείωση τοῦ στίγματος καὶ τῶν διακρίσεων”.*

*“Διασφάλιση τῆς ποιότητας τῆς φροντίδας γιὰ τὰ ἄτομα μὲ ψυχικὲς διαταραχὲς”.*

#### **ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ**

#### **Ἐπίσκεψη στὸν Μακαριώτατο τῶν νέων Πρέσβων τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ἰορδανίας στὴν Ἑλλάδα**

Ἀθήνα 15 Νοεμβρίου 2006

Τὸν νέο Πρέσβη τῆς Ἑλβετίας στὴ χώρα μας κ. Paul Johannes Koller - Hauser δέχθηκε σὲ ἐθιμοτυπικὴ ἐπίσκεψη στὸ Ἀρχιεπισκοπικὸ Μέγαρο ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος.

Στὸ πλαίσιο τῆς ἐπίσκεψης ὑπογραμμίστηκαν οἱ ἀγαπαστὲς σχέσεις μεταξύ Ἑλλάδας καὶ Ἑλβετίας, ἀλλὰ καὶ οἱ πολιτισμικοὶ δεσμοὶ ποὺ συνδέουν τὶς δύο χώρες, ἐνῶ ὁ Μακαριώτατος ἀναφέρθηκε στὴν πρόσφατη ἐπίσημη ἐπίσκεψή του στὴν ἔδρα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν στὴ Γενεύη καὶ τὶς ἐπικοινωνιακὲς συναντήσεις ποὺ εἶχε μὲ κορυφαίους ἐκκλησιαστικοὺς καὶ πολιτειακοὺς παράγοντες τῆς Ἑλβετίας. Ἐπίσης, σημείωσε τὴν παρουσία τῆς Ἐκκλησίας μας στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση μὲ ἔμφαση στὴ σημασία τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας ποὺ Αὐτὴ δίδει στὴ Γηραιὰ Ἡπειρο.

Στὴ συνέχεια, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἑλληδικῆς Ἐκκλησίας δέχθηκε σὲ ἐθιμοτυπικὴ, ἐπίσης, ἐπίσκεψη

τὸν νέο Πρέσβη τῆς Ἰορδανίας στὴν Ἑλλάδα κ. Zaid Zuraikat. Ὁ κύριος Πρέσβης, ποὺ τυγχάνει Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος στὸ θρήσκευμα, ἐξέφρασε τὸν ιδιαίτερο σεβασμὸ του πρὸς τὸ πρόσωπο καὶ τὸ ἔργο τοῦ Μακαριωτάτου, τὸ ὁποῖο ὅπως εἶπε, εἶναι γνωστὸ στὴ χώρα του καὶ μέσω τῶν πρωτοβουλιῶν τῆς Μ.Κ.Ο. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἀλληλεγγύη».

Ἀπὸ τὴν πλευρά του, ὁ Μακαριώτατος ἐξέφρασε τὴν ἀγάπη ποὺ τρέφει γιὰ τὸν ἰορδανικὸ λαό, μὲ τὸν ὁποῖο ὁ λαὸς μας συνδέεται μὲ ἱστορικοὺς δεσμοὺς φιλίας καὶ ἀλληλεγγύης, καὶ σημείωσε ὅτι ἀδιαλείπτως προσεύχεται γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης σὲ ὅλη τὴν περιοχὴ.

### **Κήρυγμα Μακαριωτάτου γιὰ τὰ προβλήματα τῶν νέων**

Ἀθήνα, 21 Νοεμβρίου 2006

Στὰ μεγάλα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ σύγχρονη ἐλληνικὴ κοινωνία ἀναφέρθηκε ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ κηρύγματός του ἀπὸ τὸν Πανηγυρίζοντα Ἱ. Ναὸ Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ν. Φιλοθέης.

«Ἐνα ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτά», εἶπε ὁ Μακαριώτατος, «εἶναι ἡ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν». «Παλαιότερα», σημείωσε, «οἱ γονεῖς μας μᾶς μάθαιναν νὰ σεβόμαστε τὸν Θεό, νὰ τηροῦμε τὶς ἐντολές Του, νὰ ἀγαπᾶμε τοὺς συνανθρώπους μας καὶ νὰ ἴεμε τὴν ἀλήθεια». «Δυστυχῶς, ὅμως, πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς», συνέχισε, «ἠησημονήσαμε αὐτὰ ποὺ διδαχθήκαμε στὰ κρίσιμα χρόνια τῆς νιότης ἀπὸ τὴν οἰκογένεια, τὸ σχολεῖο καὶ τοὺς ἱερεῖς» «Ὡστόσο», πρόσθεσε, «αὐτὰ δὲν ἔπαψαν νὰ ὑπάρχουν στὸ ὑποσυνείδητό μας καὶ γι' αὐτό, ὅταν οἱ δυστυχίες καὶ οἱ δυσκολίες βρέθηκαν μπροστά μας, τὰ ξαναθυμηθήκαμε μὲ μεγαλύτερη ζέση καὶ ζῆλο».

«Πλέον τὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει καὶ δεχόμαστε ἀπὸ διάφορες κατευθύνσεις ἐπιρροές, δῆθεν προσδευτικές» εἶπε χαρακτηριστικά. «Πολλὲς φορὲς στὶς ἡμέρες μας, ἡ πίστη χλευάζεται, τὸ χριστιανικὸ φρόνημα διώκεται καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας γίνονται ἀντικείμενο εἰρωνείας. Ἐπιπλέον, οἱ εὐσεβεῖς γονεῖς αἰσθάνονται ὅτι βρίσκονται στὸ περιθώριο καὶ τὰ παιδιά μεγαλώνουν μὲ νέα "διδάγματα" καὶ ἀκοιλοθοῦν ἕνα δικό τους δρόμο, ποὺ τὰ ὀδηγεῖ σὲ ἀδιέξο-

δες καὶ καταστρεπτικὲς ἀτραπούς. Δὲν ἔχουν τὴ δυνατότητα τῆς κρίσης καὶ παρασύρονται, καθὼς ἡ χριστιανικὴ ζωὴ δὲν εἶναι εὐκόλη καὶ ἀπαιτεῖ θυσίες, στερήσεις καὶ πνευματικὴ ἀσκηση» ἀνέφερε. «Ἡ χριστιανικὴ ζωὴ», εἶπε, «εἶναι γιὰ τοὺς ἀγωνιστές». «Ὅμως», ἐπισήμανε, «δὲν εἶναι ὅλοι ἀγωνιστὲς καὶ πολλοὶ ἀποστρέφονται τοὺς ἀγῶνες, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παράγονται νέες ἰδέες ποὺ ἀνατρέπουν τὴν παράδοσή μας». «Ὅταν ἐμεῖς ἀγωνιζόμαστε γιὰ νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὶς ἀρχὲς ποὺ ἐξασφαλίζουν τὴν ἐντιμότητα, τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου προσώπου, κατηγοροῦμαστε ὡς ὀπισθοδρομικοί» σημείωσε.

«Ποιὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς νεοκῆρυκες τῆς αἰσιοδοξίας ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ παιδιά;» ἀναρωτήθηκε «ἡ νεολαία, ὅχι διότι φταίει, ἀλλὰ ἐπειδὴ φταίμε ἐμεῖς ποὺ ἀνεχόμαστε μία κατάσταση, ἡ ὁποία οὐσιαστικὰ πλήττει τὴν πατρίδα, τὴν οἰκογένεια, τὰ παιδιά μας καὶ ἐμᾶς» τόνισε.

«Πρόσφατα», ὑπογράμμισε, «ζήσαμε τὸ δράμα ποὺ ἔλαβε χώρα σὲ ἕνα σχολεῖο». Καὶ σημείωσε: «Υποκριτικά, ἄλλοι ἔσπευσαν νὰ ὑπερασπιστοῦν μὲν ἄλλοι νὰ κατακρίνουν τοὺς δέ, χωρὶς κανεὶς νὰ ἀναζητήσει τὰ βαθύτερα αἷτια. Τὶς εὐθύνες ὅμως τὶς ἔχουμε ἐμεῖς εἴτε ἐπειδὴ ἀνεχόμαστε αὐτὲς τὶς καταστάσεις, εἴτε διότι πραγματικὰ εἴμαστε ἄνθρωποι ποὺ δὲν κάνουμε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ γκρεμίζουμε ἀπὸ τὶς ψυχὲς τῶν παιδιῶν τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἔθνους. Ἄς μὴν ζητοῦμε εὐθύνες ἀπὸ τὰ παιδιά. Φταῖνε οἱ κακοὶ γονεῖς, οἱ κακοὶ ἐκπαιδευτικοί, οἱ κακοὶ ἱερεῖς, ἂν ὑπάρχουν, οἱ κακοὶ ὀδηγοὶ τῆς νεότητος. Ἀρκεῖ νὰ δεῖ κανεὶς τὰ προγράμματα πολλῶν Μ.Μ.Ε. γιὰ νὰ πειστεῖ ὅτι ὅσα λέω εἶναι ἡ πᾶσα ἀλήθεια».

## **ΙΕΡΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΙΣ**

### **Ἱερὰ Μητρόπολις Σύρου**

#### **Βράβευση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου κ. Δωροθέου ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ Ὑγείας**

Πρόσωπο τῆς χρονιᾶς ἐπελέγη ὁ Σεβ. ἡμῶν Ποιμενάρχης κ. Δωρόθεος Β΄ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ὑγείας Πρόνοιας καὶ Κοιν. Ἀλληλεγγύης γιὰ τὴν «Σημαντικὴ προσφορὰ καὶ τὶς ἐξαιρετικὲς ὑπηρεσίες του στὸ χῶρο τῆς ὑγείας καὶ τῆς Κοιν. Ἀλληλεγγύης» ὅπως ἀναφέ-

ρεται στο ύπ' άρ. Γ.Π: Π2(γ)/οικ. / 29.10.2006 έγγραφο του άξιότιμου Υπουργού Υγείας και Κοιν. Άλληληγγύης κ. Δημήτρη Άβραμόπουλου πρὸς τὸν Σεβ. ἡμῶν Ποιμενάρχη.

Ἡ βράβευση ἔγινε σὲ εἰδικὴ ἐκδήλωση πού πραγματοποιήθηκε τὴν Τρίτη 5 Δεκεμβρίου καὶ ὥρα 14:30 τὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Υπ. Υγείας καὶ Κοιν. Άλληληγγύης, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς Παγκόσμιας Ἡμέρας Ἐθελοντισμοῦ.

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

## ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

### ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΟΦΦΙΚΙΑΛΩΝ «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΜΑΡΚΟΣ»

Άριθ. Πρωτ. 68

Άθήνα 28.11.2006

### ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Τὸ Σάββατο, 25 Νοεμβρίου, ἡμέρα μνήμης Ἁγίας Αἰκατερίνας, στὸ Καθολικὸ τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίου Σάββα στὴν μεγάλη πόλη τῆς Ἀλεξανδρείας ἐγένετο ὑπὸ τῆς Α.Θ. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. Θεοδώρου Β΄ ἡ χειροτονία τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Μελετίου σὲ Ἐπίσκοπον. Ὁ νέος Ἐπίσκοπος ἀνέλαβε τὴν διαποίμανση τῆς περιοχῆς Κοιλουζί, ὅπου ἐπὶ ἔτη πολλὰ εἶχε διακονήσει. Στὴν χειροτονία παρέστησαν ὁ Ἰ. Υπουργὸς κ. Σάββας Τσιτουρίδης, ὁ τ. Ἰ. Υπουργὸς κ. Π. Σκανδαλάκης, οἱ Ἑλληνικὲς πρεσβευτικὲς ἀρχές, ἀντιπροσωπεία τῆς Κοινότητος καὶ τῆς Ἱ. Μ. Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὑδρους, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἄν. Πρόεδρος τοῦ Σ.Α.Ε. κ. Ταμβάκης καὶ ἀντιπροσωπεία Ὀφφικιάλων τῆς Ἀδελφότητος «Ἀπόστολος Μάρκος τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τὸν Πρόεδρό της Καθηγητὴ κ. Θεόδωρο Παναγόπουλο.

Τὴν αὐτὴν ἡμέρα ἡ Α.Θ. Μακαριότης ἀπένειμε τὸ Ὀφφίκιον τοῦ Ἱ. Ἀρχοντος Χαρτοφύλακος στὸν ἐπιχειρηματία κ. Δημήτριο Σαρακάκη καὶ τοῦ Ἱ. Ἀρχοντος τῶν Ἐκκλησιῶν στὸν κ. Γεώργιο Ἀσηνίδη, Πρόεδρον τοῦ Ἱεραποστολικοῦ Συνδέσμου «Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός» στὴν Θεσσαλονίκη.

Τὴν Κυριακή, 26 Νοεμβρίου, ἡμέρα μνήμης τοῦ Ἁγίου Στυλιανοῦ στὸν Ἱ. Κοινοτικὸ Ναὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐγένετο ὑπὸ τῆς Α.Θ. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. Θεοδώρου Β΄ ἡ χειροτονία σὲ Ἐπίσκοπο Νειλουπόλεως τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου κ. Γενναδίου. Στὴν χειροτονία παρέστησαν ἡ Ἀντινομάρχης Καβάλλας, ὁ Δήμαρχος Δοξάτου, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἄν. Πρόεδρος τοῦ Σ.Α.Ε. κ. Ταμβάκης, ἀντιπροσωπεία Ὀφφικιάλων τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τὸν Πρόεδρό τους Καθηγητὴ κ. Θεόδωρο Παναγόπουλο, καθὼς καὶ προσκυνητὲς ἀπὸ τὴν περιφέρεια τῆς Μακεδονίας.

Τὴν Δευτέρα, 27 Νοεμβρίου, ἡμέρα μνήμης τοῦ Ἱακώβου τοῦ Πέρσου, στὸ Καθολικὸ τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίου Σάββα στὴν μεγάλη πόλη τῆς Ἀλεξανδρείας ἐγένετο ὑπὸ τῆς Α.Θ. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. Θεοδώρου Β΄ ἡ χειροτονία σὲ Ἐπίσκοπο Μοζαμβίκης τοῦ ἐξ Ἡρακλείου Κρήτης Ἀρχιμανδρίτου κ. Θεοδώρου. Στὴν χειροτονία παρέστησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρκαλοχωρίου-Καστελίου Κρήτης κ. Ἀνδρέας, Ἡγούμενοι Ἱ. Μονῶν Κρήτης, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Ἀλεξανδρείας, ὁ Ἄν. Πρόεδρος τοῦ Σ.Α.Ε. κ. Ταμβάκης, ἀντιπροσωπεία Ὀφφικιάλων τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τὸν Πρόεδρό τους Καθηγητὴ κ. Θεόδωρο Παναγόπουλο, Ἀντιδήμαρχοι Δήμου Ἀλικαρνασσοῦ, καὶ πλῆθος προσκυνητῶν.

Τὴν αὐτὴν ἡμέρα ἡ Α. Θ. Μακαριότης ἀπένειμε τὸ Ὀφφίκιον τοῦ Ἱ. Ἀρχοντος, Ἀκτουαρίου στὸν Καθηγητὴ Ἱατρικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ Ἀκαδημαϊκὸ, κ. Ἀχιλλέα Τουρκαντώνη τοῦ Ἱ. Ἀρχοντος Δικαιοφύλακος στὸν ἐκ Ρόδου Δικηγόρο κ. Ἰωάννη Πάππου καὶ τοῦ Ἱ. Ἀρχοντος Ρεφερενδαρίου στὸν ἐπιχειρηματία Ἀνέστη Ἀρνόπουλο ἐκ Καμεροῦν.

Μετὰ τὸ τέλος τῶν χειροτονιῶν ἡ Α. Θ. Μακαριότης παρέθεσε πρὸς τιμὴν τῶν νέων Ἐπισκόπων ἐόρτιο δεξίωση στὴν αἴθουσα τοῦ Θρόνου.

(Ἐκ τῆς Γραμματείας τῆς Ἀδελφότητος Ὀφφικιάλων τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας «Ἀπόστολος Μάρκος»)

Κανονισμός υπ' αριθμ. 176/2006 «Περί τών Ἱεροψαλτῶν καὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν».

Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἴχοντας ὑπ' ὄψη :

1. Τὶς διατάξεις τῶν ἄρθρων 4, περιπτ. ε, καὶ 36, παράγρ. 6 τοῦ Νόμου 590/1977 «Περί Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»,
2. Τὴν Εἰσήγηση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σύρου, Τήνου, Ἴνδρου, Κέας καὶ Μήλου κ. Δωροθέου, Προέδρου τῆς Εἰδικῆς Κληρικοῦχαικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς συσταθείσης μετ' Ἀπόφαση τῆς Δ.Ι.Σ. γιὰ τὰ θέματα τῶν Ἱεροψαλτῶν,
3. Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 75/20.9.2005 Γνωμοδότηση τοῦ Εἰδικοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Ἀναστασίου Μαρίνου,
4. Τὴν ἀπὸ 4.10.2005 Ἀπόφαση τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου,
5. Τὴν ἀπὸ 12.10.2006 Ἀπόφαση Αὐτῆς,

ΨΗΦΙΖΕΙ

Τὸν ὑπ' ἀριθμ. 176/2006 Κανονισμό «Περί τῶν Ἱεροψαλτῶν καὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν», ἔχοντα ὡς ἐξῆς:

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 176/2006  
«ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΑΥΤΩΝ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

Ἴρθρον 1

Σκοπὸς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ εἶναι:

- α) Νὰ προσδιορίσει μετ' κάθε δυνατὴ σαφήνεια τὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα τῶν Ἱεροψαλτῶν πρὸς ἐνημέρωση αὐτῶν τῶν ἰδίων, τῶν Ἱερέων, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων καὶ τοῦ Χριστεπωνύμου Πληρώματος.
- β) Νὰ ἀποτρέψει τυχὸν φαινόμενα ἐλλείψεως ἁρμονικῆς συνεργασίας μετὰ τοῦ Ἱεροψάλτη, τῶν Ἐφημερίων καὶ τῶν Μελῶν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ Χριστεπωνύμου Πληρώματος.
- γ) Νὰ καταστήσει ἐμφανῆ τὴ σπουδαιότητα τοῦ Ἱεροψαλτικοῦ Λειτουργήματος στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὴν ἀνάγκη διατηρήσεως τῆς πατρῶας μουσικῆς μας παραδόσεως.
- δ) Νὰ τονίσει τὴν ἀνάγκη συνεχοῦς μέριμνας τόσο γιὰ τὴν ἀναβάθμιση τοῦ Ἱεροψαλτικοῦ Λειτουργήματος, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἐκδήλωση ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους ὄλων τῶν πιστῶν γιὰ τὴν ἐπάνδρωση τῶν Ἱερῶν Ἀναλογίων μετὰ κατάλληλα πρόσωπα.

Ἴρθρον 2

1. Ὁ Ἱεροψάλτης λογιζέται κατώτερος Κληρικὸς τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, πρὸ δὲ τοῦ διορισμοῦ του καὶ τῆς ἀναλήψεως ὑπηρεσίας



σὲ κάποιο Ἱερὸ Ναό, εὐκταῖο εἶναι νὰ δέχεται τὴν κανονισμένη χειροθεσία, ἐφ' ὅσον διαθέτει τὰ κανονικὰ προσόντα.

2. Ὁ Ἱεροψάλτης, ἐπειδὴ ἀσκεῖ ἱερὸ Λειτουργήμα, εἶναι ἄμεσος καὶ βασικὸς συνεργάτης τοῦ Λειτουργοῦ Ἱερέως καὶ ἐκπροσωπεῖ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας στὸ λειτουργικὸ καὶ τελετουργικὸ μέρος. Παραλλήλως εἶναι καλλιτέχνης μὲ σπουδὲς καὶ πείρα στὴ Μουσικὴ καὶ τὸ τελετουργικὸ τῆς Ἐκκλησίας μας, θεματοφύλακας ἐνὸς πραγματικοῦ θησαυροῦ τῆς Ἐθνικῆς μας Παραδόσεως καί, μαζὶ μὲ τὸν Λειτουργὸ Ἱερέα, «χειραγωγός» τῶν πιστῶν στὴν προσευχὴ καὶ στὴν κατάνυξη γιὰ τὴν σωτηρία καὶ τὸν ἁγιασμὸ τους.

### Ἄρθρον 3

1. Σὲ κάθε Ἐνοριακὸ Ἱερὸ Ναὸ ἰδρύονται δύο θέσεις Ἱεροψαλτῶν, καὶ συγκεκριμένα τοῦ Πρωτοψάλτη (Δεξιοῦ) καὶ τοῦ Λαμπαδάρου (Ἀριστεροῦ).

2. Στους ἀνωτέρω Ἱεροὺς Ναοὺς δύνανται νὰ προσλαμβάνονται καὶ βοηθοὶ Ἱεροψάλτες (Δομέστικοι) ἢ Μέλη πολυμελοῦς Βυζαντινοῦ Χοροῦ τοῦ Ναοῦ.

3. Ὁ Ἱεροψάλτης, διορίζεται σὲ μία ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύο θέσεων καὶ συνδέεται μὲ τὸν Ἐνοριακὸ Ναό, ὅπου διακονεῖ μὲ ἐργασιακὴ σχέση δημοσίου δικαίου, προσλαμβάνεται δὲ κατὰ τὴ διαδικασία τοῦ ἐπομένου ἄρθρου.

### Ἄρθρον 4

#### Διορισμὸς Ἱεροψαλτῶν

1. Προκειμένου νὰ πληρωθεῖ κενὴ θέση Ἱεροψάλτου Ἐνοριακοῦ Ναοῦ, τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο ἐνημερώνει ἐγγράφως τὴν Ἱερὰ Μητρόπολη καὶ τὸ Σύλλογο Ἱεροψαλτῶν τῆς περιοχῆς, ἂν ὑπάρχει. Στὴ συνέχεια προβαίνει σὲ σχετικὴ ἀνακοίνωση, ἡ ὁποία δημοσιεύεται σὲ δύο (2) Ἐφημερίδες, ἀπὸ τις ὁποῖες ἡ μία πρέπει νὰ εἶναι τοπικὴ τοῦ Νομοῦ, στὸν ὁποῖο βρίσκεται ὁ Ἱερὸς Ναὸς πρὸς πλήρωση θέσης τοῦ ὁποῖου γίνεται ἡ προκήρυξη. Στὴν ἀνακοίνωση ὀρίζεται ἡ προθεσμία ὑποβολῆς τῶν αἰτήσεων μαζὶ μὲ τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

2. Ὁ διορισμὸς Ἱεροψάλτη γίνεται μὲ ἀπόφαση τοῦ οἰκείου Μητροπολίτη μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου καὶ μετὰ ἀπὸ αἰτιολογημένη γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς Κρίσεως Ἱεροψαλτῶν, ἡ ὁποία εἶναι συμβουλευτικὴ. Ἐὰν τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβού-

λιο διαφωνεῖ μὲ τὴ γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς, ὀφείλει νὰ αἰτιολογήσει τὴ διαφορετικὴ πρότασή του.

3. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀκροάσεως Ἱεροψαλτῶν εἶναι πενταμελής, συγκροτεῖται μὲ Πράξη τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, κατὰ μῆνα Ἰανουάριο κάθε τρίτου ἔτους, ἰσχύει γιὰ μία τριετία καὶ ἀποτελεῖται:

α. Ἀπὸ ἐκπρόσωπο τοῦ Μητροπολίτη, ὀριζόμενο ἀπὸ αὐτὸν ὡς Πρόεδρος.

β. Ἀπὸ τὸν Πρωτοψάλτη τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῆς οἰκείας Μητροπόλεως.

γ. Ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ οἰκείου Συλλόγου Ἱεροψαλτῶν ἢ ἀπὸ ἓνα Μέλος αὐτοῦ, προτεινόμενο ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τούτου. Ἐὰν ὑπάρχουν περισσότεροι Σύλλογοι προτιμᾶται ὁ Πρόεδρος τοῦ ἀρχαιότερου. Ἐὰν δὲν ὑφίσταται Σύλλογος, ὀρίζεται ὡς μέλος ὁ ἀρχαιότερος ἐν ἐνεργείᾳ Ἱεροψάλτης τῆς ἑδρας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

δ. Ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Ναοῦ, ὅπου θὰ προσληφθεῖ ὁ Ἱεροψάλτης.

ε. Ἀπὸ ἓνα Καθηγητὴ μὲ εἰδίκευση στὴ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, μαζὶ μὲ τοὺς ἀναπληρωτέους.

Ἡ Ἐπιτροπὴ νομίμως συνεδριάζει καὶ ἂν ἀκόμα ἐξ ἀρχῆς ἐλλείπει ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐξέλιπε ἓνα ἀπὸ τὰ Μέλη τῆς.

4. Ἡ Ἐπιτροπὴ, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν : α) τοὺς μουσικοὺς τίτλους, β) τὰ φωνητικὰ προσόντα, ὅπως αὐτὰ προκύπτουν ἀπὸ τὴ δοκιμασία τῶν ὑποψηφίων ἐπὶ τοῦ ἀναλόγιου, γ) τὶς γραμματικὲς γνώσεις, δ) τὴ γνώση τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ε) τὴν προῦπηρεσία, στ) τὸ ἦθος, ζ) ἄλλα σχετικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα θὰ προσκομίσει ὁ ἐνδιαφερόμενος, γιὰ τὸ σχηματισμὸ πλήρους εἰκόνας τῆς προσωπικότητός του, ἀποφασίζει γιὰ τὴν καταλληλότητα ἢ μὴ τῶν ὑποψηφίων καὶ τὴ σειρά κατὰτάξής τους, καὶ συντάσσει πλήρες καὶ λεπτομερῆ πρακτικὸ, μὲ τὸ ὁποῖο αἰτιολογεῖ τὴν κρίση τῆς.

5. Οἱ Ἱεροψάλτες κατατάσσονται μὲ τὴν ἀπόφαση διορισμοῦ τους σὲ κατηγορία ἀνάλογα μὲ τὰ τυπικά τους προσόντα ὡς ἀκοιούθως:

A. Στὴν Ε' κατηγορία οἱ Ἱεροψάλτες ποὺ ψάλλουν ἐμπειρικά.

B. Στὴν Δ' κατηγορία οἱ Ἱεροψάλτες ποὺ ἔχουν πτυχίον τετραετοῦς φοίτησης σὲ ἀναγνωρισμένες Ἐκκλησιαστικὲς Μουσικὲς Σχολῆς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἢ φοιτοῦν σὲ Μουσικὴ Σχολή.

Γ. Στην Γ' κατηγορία οι Ίεροψάλτες που έχουν πτυχίο Ίεροψάλτου ή Βυζαντινής μουσικής Σχολών άναγνωρισμένων από τὸ Κράτος (πενταετοῦς φοιτήσεως).

Δ. Στην Β' κατηγορία οι Ίεροψάλτες που έχουν δίπλωμα Ίεκκλησιαστικῆς Μουσικῆς άναγνωρισμένων Σχολών Βυζαντινῆς Μουσικῆς ή Ώδειών.

Ε. Στην Α' κατηγορία οι Ίεροψάλτες Μουσικολόγοι και Διδάκτορες Μουσικῶν Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν.

6. Τὴν κατὰ κατηγορίες κατάταξη τῶν Ίεροψαλιτῶν κάθε Μητροπολιτικῆς περιφέρειας, πραγματοποιεῖ ὁ οἰκείος Μητροπολίτης, ἀφοῦ ὑποβληθοῦν σὲ αὐτὸν ἀπὸ τοὺς Ίεροψάλτες τῶν Ἐνοριακῶν Ίερῶν Ναῶν τὰ τυπικά τους προσόντα. Κατὰ τῆς ὡς άνω ἀποφάσεως τοῦ Μητροπολίτου δύναται κάθε ενδιαφερόμενος νὰ ὑποβάλῃ ἐνστάση στὴν Διαρκῆ Ίερὰ Σύνοδο, ή ὁποία και ἀποφαίνεται τελεσιδίκως.

7. Κατώτατο ὄριο ἡλικίας διορισμοῦ τοῦ Ίεροψάλτου εἶναι τὸ 18ο ἔτος τῆς ἡλικίας.

8. Ἡ τυφλότητα δὲν ἀποτελεῖ κώλυμα διορισμοῦ σὲ θέση Ίεροψάλτου.

#### Άρθρον 5

Όλοι οι διοριζόμενοι Ίεροψάλτες ἀσφαλιζονται στὸ Ἴδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων (Ι.Κ.Α.) σύμφωνα με τὴν περί αὐτοῦ ἐκάστοτε ἰσχύουσα διατάξεις.

### ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

#### ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΊΕΡΟΨΑΛΤΩΝ

#### Άρθρον 6

1. Ὁ Ίεροψάλτης ὀφείλει νὰ ἔχει πλήρη συνείδηση τῶν ἐκ τῆς ιδιότητός του, ὡς κατωτέρου κληρικοῦ, ἀπορρεόντων καθηκόντων. Τοῦτο σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ διάγει ὡς πιστὸς και εὐλαβῆς Ίεροψάλτης τόσο ἐντός, ὅσο και ἐκτὸς τοῦ Ίεροῦ Ναοῦ.

2. Ὁ Ίεροψάλτης ἀποτελεῖ τὸν βασικὸ συνεργάτη τοῦ Ίερέως τοῦ Ίεροῦ Ναοῦ, τὸν ὁποῖο ὀφείλει νὰ σέβεται ἀβίαστα και νὰ θεωρεῖ Πνευματικὸ Προϊστάμενο και Πατέρα του. Μαζί του συνεννοεῖται σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸ ἡλατρικὸ και ἡειτουργικὸ μέρος. Στην περίπτωση κατὰ τὴν ὁποία διαπιστωθεῖ συνεχῆς και ἔντονη δυσαρμονία μεταξύ τους, ἐπιλαμβάνεται και ἐπιθῦει ταύτην τελικῶς ὁ Μητροπολίτης.

3. Τὰ καθήκοντα τῶν Ίεροψαλιτῶν ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἀπασχολήσεώς τους ἀναγράφονται στὸ Ὁρολόγιο

Πρόγραμμα τῶν Ίερῶν Ἀκολουθιῶν κάθε Ίερῶς Μητροπόλεως. Τυχὸν παρεκκλίσεις ἀπὸ τὴν ρυθμίσει αὐτῆς, ὅπου οἱ εἰδικῆς συνθήκες τὸ ἐπιβάλλουν, δύναται νὰ ὑπάρχουν μετὰ ἀπὸ ἀπόφαση τοῦ οἰκείου Ίεκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου και ἔγκριση τοῦ Μητροπολίτου. Κάθε Ίεροψάλτης δικαιούται νὰ λαμβάνει γνώση τῶν ὑποχρεώσεών του, ὡστε νὰ ἀποδέχεται αὐτῆς πρὸ τοῦ διορισμοῦ του. Ἀνήκει στὴ διακριτικὴ εὐχέρεια τοῦ Προϊσταμένου Ἐφημερίου τοῦ Ναοῦ τὸ δικαίωμα νὰ παραχωρήσει στὸν Ίεροψάλτη ἄδεια ἀπουσίας ἀπὸ ὀρισμένες ὑποχρεώσεις του και τὴν δυνατότητα ἀντικαταστάσεώς του εἴτε ἀπὸ ἄλλο συνάδελφο εἴτε ἀπὸ βοηθό.

4. Ὁ Ίεροψάλτης ὀφείλει νὰ ψάλλῃ σεμνοπρεπῶς και συνετῶς και νὰ ἐκτελεῖ τοὺς ὕμνους με πιστότητα πρὸς τὸ βυζαντινὸ ὕφος ἀπὸ διφθέρας ἀπὸ τὰ κλισικὰ μουσικὰ κείμενα. Τοῦτο, βεβαίως, δὲ σημαίνει ὅτι σὲ ὀρισμένα μαθήματα δὲν δύναται νὰ βάλῃ τὴν προσωπικὴ του ἔμπνευση, χωρὶς ὅμως νὰ ἀλλοιώνει τὸν χαρακτήρα και τὸ ἦθος τοῦ μουσικοῦ μαθήματος.

5. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς Ίερῆς Ἀκολουθίας ὁ Ίεροψάλτης ἀποδεικνύει με τὴν στάση και τὴν κινήσει τοῦ στοῦ Ἀναλόγιο ὅτι ἐκτελεῖ προσευχτικὸ ἔργο. Τὸ κλίμα και τὸ πνεῦμα αὐτὸ προσπαθεῖ με πολλὴ διακριτικότητα νὰ μεταδώσει και στοὺς βοηθοὺς του και τοὺς συγκροτοῦντες τὸν χορό.

6. Ἡ συνεργασία μεταξύ τῶν δυὸ Ίεροψαλιτῶν ἀποτελεῖ αὐτονόμη προϋπόθεση γιὰ τὴν ὑπαρξη ἁρμονικοῦ κλίματος και ἀποδοτικῆς προσφορᾶς στὸν Ίερὸ Ναό. Ὁφείλουν, ἰοιπόν, οἱ δύο Ίεροψάλτες νὰ συνεννοοῦνται μεταξύ τους σὲ κάθε περίπτωση, ὡστε νὰ ἀποφεύγονται ἐκνευρισμοὶ και ἐντάσει, οἱ ὁποῖες μειώνουν τὴν ἀπόδοσή τους, ἀλλὰ και τοὺς ἐκθέτουν.

7. Ἡ διὰ βίου ἐπιμόρφωση κάθε Ίεροψάλτη πρέπει νὰ ἀποτελεῖ διαρκῆς μέλημά του.

8. Ἡ αὐθαίρετη, σκόπιμη και ἀδικαιολόγητη ἀπουσία ἀπὸ τὰ ἱεροψαλιτικὰ καθήκοντα ἀποτελεῖ γιὰ τὸν Ίεροψάλτη ὑπηρεσιακὸ παράπτωμα, πού ἐλέγχεται και τιμωρεῖται ἁρμοδίως.

9. Ὁ ἱεροψάλτης ὀφείλει:

α) Νὰ τηρεῖ ἐπ' ἀκριβῶς τὸ καθωρισμένο ὠράριο.

β) Νὰ παίρνει εὐχή, «καιρόν» ἀπὸ τὸν Λειτουργὸ ἱερέα.

γ) Νὰ ἔχει πλήρη γνώση τοῦ Τυπικοῦ και νὰ τὸ τηρεῖ.

- δ) Νὰ φέρει ράσο σεμνοπρεπῶς κατὰ τὴν Ἀκοιλουθία.
- ε) Νὰ δημιουργεῖ τὸ κατάλληλο κλίμα διὰ τὴν προσέληκση νέων στὸ Ἀναλόγιο.
- στ) Στὰ πλαίσια τῆς συνεργασίας τοῦ Ἱεροψάλτη μὲ τοὺς Συναδέλφους του, ἐντάσσεται καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ του σὲ ὅλες τὶς ἐργασίες καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ Συλλόγου Ἱεροψαλιτῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, στὴν ὁποία ἀνήκει.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

## ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ

## ἄρθρον 7

1. Τὸ ὕψος τῆς ἀμοιβῆς ἐκάστου Ἱεροψάλτη τελεῖ σὲ συνάρτηση μὲ τὰ τυπικὰ καὶ οὐσιαστικὰ προσόντα του, τὴν κατηγορία στὴν ὁποία ἔχει καταταγεῖ, καθὼς καὶ μὲ τὴν συμβολὴ του στὴν πνευματικὴ πρόοδο τῆς Ἐνορίας καὶ τὶς οικονομικὲς δυνατότητες τοῦ Ναοῦ, ἀποτελεῖ δέ, ἀντίκειμενο συμφωνίας μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου. Τὸ ὕψος τῆς ἀμοιβῆς ἀναγράφεται στὸν Προϋπολογισμό τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐγκριση τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου.

2. Ὁ κατώτερος, κατὰ κατηγορίαν, μισθὸς Ἱεροψάλτου καθορίζεται ἀπὸ τὸ οἰκεῖο Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο.

3. Πέρα τῆς συμφωνημένης ἀμοιβῆς, ὁ Ἱεροψάλτης λαμβάνει:

- α) Δῶρο Χριστουγέννων.
- β) Δῶρο Πάσχα.
- γ) Ἐπίδομα ἀδείας.

Οἱ ἀνωτέρω μισθοὶ ἀναπροσαρμόζονται κάθε χρόνο μὲ αὐξηση, κατὰ τὴν κρίση τῶν οἰκείων Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων.

4. Ὁ Ἱεροψάλτης κατ' ἔτος λαμβάνει μνησιαία ἄδεια μὲ πλήρεις ἀποδοχές. Ἡ ἀναπλήρωσή του κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο καὶ ὁ χρόνος λήψεως τῆς ἀδείας ὀρίζεται κατόπιν συμφωνίας τῶν Ἱεροψαλιτῶν τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου.

Ἡ δαπάνη τῆς ἀναπλήρωσεως κατὰ τὸν χρόνο τῆς κανονικῆς ἀδείας τοῦ Ἱεροψάλτη βαρύνει τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο.

5. Ὁ Ἱεροψάλτης δικαιούται μέρος τῶν προσφερομένων ἀπὸ τοὺς πιστοὺς γιὰ τὴν τέληση ἱεροπραξιῶν.

Ἐπίσης, ὅπου οἱ πιστοὶ ἐπιθυμοῦν νὰ συμμετάσχει χορωδία, προτιμᾶται αὐτὴ τοῦ Ναοῦ.

6. Σὲ κάθε Ἱερὰ Μητρόπολη δύναται νὰ συσταθεῖ Ταμεῖο Ἀλληλοβοηθείας πρὸς ἐνίσχυση τῶν ὑπηρετούντων σὲ πτωχὰς Ἐνορίες Ἱεροψαλιτῶν. Ἡ σύσταση, ἡ λειτουργία καὶ οἱ πόροι τοῦ Ταμείου ἐπαφίενται στὴν ποιμαντικὴ μέριμνα τῶν οἰκείων Μητροπολιτῶν.

## ἄρθρον 8

## Ἀποχώρηση - Ἀπόλυση Ἱεροψαλιτῶν

1. Ἡ παραίτηση Ἱεροψάλτη ὑποβάλλεται ἐγγράφως στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, στὸν ὁποῖο διακονεῖ καὶ διαβιβάζεται στὸν ἀρμόδιο γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τῆς Μητροπολίτη.

Σὲ κάθε περίπτωση, ὁ παραιτηθεὶς Ἱεροψάλτης δὲν δύναται νὰ ἐγκαταλείψει τὴν θέση του, πρὶν παρέλθει δίμηνο ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς παραίτησεώς του. Σὲ ἀντίθετη περίπτωση, δὲν θὰ διορίζεται σὲ ἄλλο Ναὸ.

2. Ἱεροψάλτες, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ἀσκήσουν τὸ ἔργο τους λόγῳ νόσου, ἀπολύονται ὕστερα ἀπὸ πρόταση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου καὶ ἀπόφαση τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, κατόπιν προηγουμένης σύμφωνης γνωμάτευσης τῆς Δευτεροβάθμιας Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Περιφέρειας, ὅπου ὑπηρετοῦν.

3. Σὲ περίπτωση ἀδυναμίας ἀσκησης τῶν καθηκόντων Ἱεροψάλτη ποὺ συνδέεται μὲ τὰ φωνητικὰ του προσόντα, αὐτὸς ἀπολύεται μὲ πρόταση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, ὕστερα ἀπὸ γνώμη τῆς Ἐπιτροπῆς Κρίσεων τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ παρόντος καὶ ἀπόφαση τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου.

4. Ἱεροψάλτης, ὁ ὁποῖος συμπληρώνει τὸ ἑβδομηκοστό (70ο) ἔτος τῆς ἡλικίας του, ὑποχρεωτικῶς ὑποβάλλει τὴν ἐγγραφή παραίτησής του στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο.

Τὸ ὄριο ἡλικίας τοῦ Ἱεροψάλτου δύναται νὰ παραθεῖ μὲ ἀπόφαση τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου ὡς τὸ 75ο ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ μὲ δυνατότητα ἀκόμη περαιτέρω παρατάσεως ἕως πέντε (5) ἐτῶν, ἐφ' ὅσον τοῦτο αἰτηθεῖ ἐγγράφως ἀπὸ τὸν ἴδιο καὶ ὑπάρχει καὶ ἡ σύμφωνη γνώμη τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου.

5. Σὲ περίπτωση ἀποχώρησης Ἱεροψάλτη λόγῳ συμπλήρωσης τοῦ ὁρίου ἡλικίας ἢ ἀπόλυσης λόγῳ ἀνυπαίτιας ἀδυναμίας ἀσκησης καθηκόντων προσφέρεται ὡς δῶρο ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ποσό, τὸ ὕψος τοῦ ὁποῖου καθορίζεται ὑπ' αὐτοῦ.

ἄρθρον 9  
Πειθαρχικὲς διατάξεις

1. Πειθαρχικὰ παραπτώματα τῶν Ἱεροψαλιτῶν ἀποτελοῦν ἰδίως:

α) Ἡ χαρακτηριστικῶς ἀναξιοπρεπὴς ἢ ἀνάξια γιὰ Ἱεροψάλτη διαγωγή κατὰ ἢ καὶ πέραν ἀπὸ τὴν ἄσκηση τῶν καθηκόντων του.

β) Ἡ ἀδικοιολόγητη ἀποχὴ ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων.

γ) Ἡ ἀμέλεια, καθὼς καὶ ἡ ἀτελής ἢ μὴ ἔγκαιρη ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων του.

δ) Ἡ ἄσκηση κριτικῆς τῶν πράξεων τῆς προϊσταμένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, δημοσίως, γραπτῶς ἢ προφορικῶς, μὲ σκόπιμη χρησιμοποίηση ἐκδήλως ἀνακριβῶν στοιχείων ἢ μὲ προδήλως ἀπρεπεῖς ἐκφράσεις.

ε) Ἡ ἀνάρμοστη συμπεριφορὰ πρὸς Ἱερεῖς, Μέλῃ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, Ἐνορίτες ἢ συναδέλφους Ἱεροψάλτες.

2. Πειθαρχικὲς ποινὲς ποὺ ἐπιβάλλονται στοὺς Ἱεροψάλτες εἶναι:

α) Ἡ ἔγγραφη ἐπίπληξη.

β) Τὸ πρόστιμο ἕως τὶς ἀποδοχὲς τριῶν (3) μηνῶν.

γ) Ἡ προσωρινὴ παύση ἀπὸ τρεῖς (3) ἕως καὶ ἕξι (6) μῆνες μὲ πλήρη στέρση τῶν ἀποδοχῶν.

δ) Ἡ ὀριστικὴ παύση.

Οἱ πειθαρχικὲς ποινὲς ἐπιβάλλονται μὲ ἀπόφαση τοῦ οἰκείου Μητροπολίτη μετὰ ἀπὸ πρόταση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου.

3. Οὐδεμία πειθαρχικὴ ποινὴ ἐπιβάλλεται ἂν ὁ Ἱεροψάλτης δὲν κληθεῖ προηγουμένως σὲ ἀπολογία καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λῆβει πλήρη γνώση τῆς ἐναντίον του κατηγορίας καὶ τῶν στοιχείων ποὺ τὴ στηρίζουν. Στὴν κλήση σὲ ἀπολογία καθορίζεται σαφῶς τὸ ἀποδιδόμενο πειθαρχικὸ παράπτωμα καὶ τάσσεται εὐλόγη προθεσμία γιὰ ἀπολογία, ἡ ὁποία δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μικρότερη τῶν τριῶν (3) ἡμερῶν, ἐνῶ μπορεῖ νὰ παραταθεῖ ὡς τὸ τριπλάσιο τῆς ἀρχικῆς μετὰ ἀπὸ ἔγγραφη αἴτηση τοῦ διωκομένου Ἱεροψάλτη.

4. Ὄταν Ἱεροψάλτης ἀποχωρεῖ, λόγῳ παραιτήσεως ἢ ἀπολύσεως, τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιο τοῦ χορηγεῖ βεβαίωση γιὰ τὸν χρόνο ἀπασχολήσεώς του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ἄρθρον 10.  
Ἐτήσια Ἑορτὴ Ἱεροψαλιτῶν

1. Καθιερώνεται ἡ 4η Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμη τοῦ μεγάλου Μελωδοῦ καὶ Ὑμνογράφου Αὐτῆς Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκνοῦ, ὡς Πανελλήνια Ἡμέρα Ἑορτῆς τῆς Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροψαλιτῶν Ἑλλάδος καὶ πάντων τῶν κατὰ τόπους Συλλόγων Ἱεροψαλιτῶν.

2. Τὰ Προεδρεῖα τῆς Ὁμοσπονδίας Συλλόγων Ἱεροψαλιτῶν Ἑλλάδος (ΟΜ.Σ.Ι.Ε.) καὶ τῶν Τοπικῶν Συλλόγων Ἱεροψαλιτῶν, σὲ συνεργασία μὲ τὴν οἰκεία Μητρόπολη καταρτίζουν κάθε φορὰ τὸ σχετικὸ Πρόγραμμα γιὰ τὴν ἔδρα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

3. Ἡ Κυριακὴ μετὰ τὴν 4ην Δεκεμβρίου κάθε ἔτους, ὀρίζεται ὡς ἡμέρα τιμῆς τοῦ Ἱεροψάλτη.

Τὴν ἡμέρα αὐτὴ σὲ ὅλους τοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καθιερώνεται νὰ τελεῖται δοξολογικὴ δέηση καὶ νὰ γίνεται εἰδικὴ ὁμιλία, γιὰ νὰ ἐξαρθεῖ καὶ τιμηθεῖ πρεπόντως τὸ ἔργο τοῦ Ἱεροψάλτη καὶ νὰ προβληθεῖ εὐρύτερα καὶ κατάλληλα ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ.

ἄρθρον 11  
Ἠθικὲς ἀμοιβὲς Ἱεροψαλιτῶν

1. Καθιερώνονται οἱ ἑξῆς ἠθικὲς ἀμοιβὲς τῶν Ἱεροψαλιτῶν :

α) ΕΠΑΙΝΟΣ,

β) ΕΥΑΡΕΣΚΕΙΑ,

γ) Τιμητικὸ ΔΙΠΛΩΜΑ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ εἰδικὸ μετάλλιο καί,

δ) Τὸ ΠΑΡΑΣΗΜΟ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μὲ Δίπλωμα.

2. Οἱ ἀνωτέρω ἠθικὲς ἀμοιβὲς ἀπονέμονται στοὺς ἐνεργεῖα Ἱεροψάλτες ἢ τοὺς διατελέσαντες, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διακριθεῖ γιὰ τὴν μουσικὴ τους κατάρτιση, τὴ φωνητικὴ ἀπόδοση, τὸ ἐξαίρετο ἦθος καὶ τὴν ἐν γένει συμβολὴν τους στὴν προβολὴ καὶ διάδοση τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης.



3. Οί δύο πρώτες τιμητικές διακρίσεις απονέμονται από τον οικείο Μητροπολίτη, ή δε τρίτη και τέταρτη από την Διαρκή Ίερά Σύνοδο, ύστερα από απόφασή Της, ή μετά από πρόταση του οικείου Μητροπολίτου.

4. Προτάσεις για άπονομή ήθικων άμοιβών είναι δυνατών να υποβάλλουν και τὰ Διοικητικά Συμβούλια τών Τοπικών Συλλόγων προς τον οικείο Μητροπολίτη, ή τὸ Διοικητικό Συμβούλιο τῆς Όμοσπονδίας Συλλόγων Ίεροψηλτών Ἑλλάδος (ΟΜ.Σ.Ι.Ε.) προς τὴ Διαρκή Ίερά Σύνοδο.

#### ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄

##### ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΓΑΠΗΣ

#### Άρθρον 12

##### Σχέσεις Ίεροψηλτών και Ίερας Μητροπόλεως

Οί Ίεροψάλτες συνειδητοποιώντας ότι είναι ἐκ τών «*ηλοπών του καταλόγου του Ίερατικού*» και ότι αναλαμβάνουν τὸ ἔργο αὐτῶν «*δί' επιθέσεως τών χειρῶν*» του Ίπισκόπου και ειδικῆς «*εὐχῆς*», δὲν πρέπει να λησμονοῦν ότι ἐπιτελοῦν ἱερὸ λειτούργημα και ὑπηρετοῦν «*Θεῶ Ζώντι*». Ἐπομένως, ἀποτελοῦν μέλη τῆς στρατευόμενης Ἐκκλησίας, που ἔχει κεφαλή «*εἰς τύπον και τόπον Χριστοῦ*» τὸν Ἐπίσκοπο, τὸν ὁποῖο φυσικὸ εἶναι να βλέπουν ὡς πατέρα και ποιμένα τους. Κατὰ συνέπεια οί Ίεροψάλτες πρέπει να αισθάνονται σεβασμὸ και ἀγάπη προς τὸν Προεστώτα τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀνάλογος δὲ να εἶναι και ἡ στάση τοὺς ἀπέναντί του. Τοῦτο, βεβαίως, δὲν ἀφαιρεῖ τὸ δικαίωμα ἀπὸ τὸν Ίεροψάλτη να ζητήση με τὸν προσήκοντα τρόπον τὴν δικαίωσή του, σὴν περίπτωση κατὰ τὴν ὁποία φρονεῖ ότι ἀδικεῖται και να χρησιμοποιήσει κάθε νόμιμο μέσο για τὸν σκοπὸ αὐτό.

#### Άρθρον 13

Σχέσεις Ίεροψηλτών με τοὺς Ἱερεῖς του Ίεροῦ Ναοῦ του Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου και τών Ἐνοριτῶν

1. Οί καλὲς σχέσεις του Ίεροψάλτη με τοὺς Ἱερεῖς του Ίεροῦ Ναοῦ, τὰ μέλη του Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου και τοὺς Ἐνοριτες, ἐπιβάλλονται πρωτίτως ἀπὸ τὴν ἱερότητα του λειτουργήματος αὐτοῦ, εἶναι δὲ και ἀπόρροια τόσο του χαρακτήρα και τῆς ἐκ μέρους αὐτοῦ πλήρους συνειδητοποιήσεως τῆς ιδιότητος, ἀλλὰ και τῆς στάσης του Ίεροψάλτη, ἔναντι ὄλων ὅσοι προαναφέρθηκαν. Ὅπωςδήποτε ὁ Ίεροψάλτης,

ἐπειδὴ εὐρίσκεται, ὅπως και ὄλοι ὅσοι διακονοῦν σὲ Ἱερὸ Ναό, σὲ θέση ὀρατὴ ἀπὸ ὄλους, ὀφείλει να ἀκτινοβολεῖ ἀπὸ ἀνωτερότητα και χριστιανικὸ ἦθος.

2. Σὲ κάθε περίπτωση, πρέπει να ἀποφεύγονται φραστικές ἀκρότητες, ὄξυθυμία και ἐκφράσεις καταφρονητικές σὲς συναλλαγές και σχέσεις μεταξὺ τών ἀνωτέρω, ἀμοιβαίως. Σὲ κάθε περίπτωση, ἡ ἀναξιοπρεπὴς συμπεριφορὰ οἰουδήποτε ἐκκλησιαστικοῦ παράγοντα ἀπέναντι τών ἄλλων, συνιστᾶ πειθαρχικὸ παράπτωμα και ἐπισύρει για τὸν Ίεροψάλτη τὲς προβλεπόμενες ἀπὸ τὸν παρόντα Κανονισμὸ κυρώσεις.

#### Άρθρον 14

##### Σχέσεις Ίεροψηλτών προς τοὺς Συναδέλφους αὐτῶν και τὸ Σύλλογο Ίεροψηλτών

Ὁ Ίεροψάλτης ἀντιμετωπίζει τοὺς ἄλλους Ίεροψάλτες ὄχι ὡς ἀνταγωνιστὲς ἢ ὑπονομευτὲς του ἔργου του, ἀλλὰ ὡς «*συνδιακόνους*» και ἀγαπητοὺς συναδέλφους. Ἐγωισμοί, μικρότητες και διαβολὲς του ἐνὸς κατὰ του ἄλλου, ἀπάδουν προς τὴν ιδιότητά του. Με τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ὁ Ίεροψάλτης ὀφείλει να ἀντιμετωπίζει τοὺς συναδέλφους του, ὡς μέλος του Συνδέσμου τών Ίεροψηλτών, στὰ πλαίσια του ὁποῖου ὀφείλει να προσφέρει, πλὴν τῆς οικονομικῆς συνδρομῆς του, ὄτι συντελεῖ σὴν εὐόδωση τών σκοπῶν του Συλλόγου.

#### Άρθρον 15

##### Άκροτελεύτια διάταξη

Ἡ ἰσχὺς του Κανονισμοῦ τούτου, μετὰ τὴν ψήφισή του ἀπὸ τὴν Ίερά Σύνοδο τῆς Ίεραρχίας, ἀρχίζει ἀπὸ τὴ δημοσίευσή του σὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως και τὸ Περιοδικὸ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

#### Άρθρον 16

##### Κάλυψη δαπάνης

Ἀπὸ τὲς διατάξεις του Κανονισμοῦ αὐτοῦ προκαλεῖται δαπάνη σὲ βάρος τών Νομικῶν Προσώπων τών Ίερῶν Ναῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν μπορεῖ να προσδιορισθεῖ.

Ἀθήνα 12 Ὀκτωβρίου 2006

Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ὁ ἐκλεγείς Μητροπολίτης Κορίνθου Διονύσιος

## ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΠΡΑΞΙΣ 12/2006.

Τὸ περὶ ἡμᾶς Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐλευθερουπόλεως κατὰ τὴν Συνεδρίαν αὐτοῦ τῆς 22ας Μαΐου τοῦ σωτηρίου ἔτους 2006·

ἔχον ὑπ' ὄψει:

α. Τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Ν. 590/1077 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». (Φ.Ε.Κ. 146 Α)

β. Τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 8/1978 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν».

γ. Τὴν ἀνάγκην ὀργανώσεως Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας παρὰ τῆ Ἱερᾶ Μητροπόλει, διὰ ἐκτέλεσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἔργων.

δ. Τὴν ἀνάγκην καθορισμοῦ τῶν Ὁργάνων Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας, ὅπως αὐτὰ προβλέπονται ἀπὸ τὸν Νόμον 1418/1984, τὸ Π.Δ. 609/1985 καὶ τὸ Π.Δ. 23/1993 διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, τὰ ὁποῖα χρηματοδοτοῦνται ἀπὸ τὰς Δημόσιαις Ἐπενδύσεις, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰς ἐπενδύσεις τῶν «Κοινοτικῶν Πηλασιῶν Στήριξης» ἢ ἐξ ἐτέρας νομίμου πηγῆς.

ε. Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1243/806/28.4.2004 ἐγκύκλιον σημείωμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ συστάσεως Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας εἰς τὰς Ἱερᾶς Μητροπόλεις».

Ὅρίζει τὰ ὡς κάτωθι:

1. Ὡς Ἀναθέτουσα Ἀρχὴ κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Π.Δ. 23/1993, ὀρίζεται ἐπίσης τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐλευθερουπόλεως.

2. Ὡς Προϊσταμένη Ἀρχή, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Νόμου 1418/1984 καὶ τοῦ Π.Δ. 609/1985, ὀρίζεται ἐπίσης τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐλευθερουπόλεως.

3. Ὡς Διευθύνουσα Ὑπηρεσία, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Νόμου 1418/1984 καὶ τοῦ Π.Δ. 609/1985, ὀρίζεται ἡ Τεχνικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐλευθερουπόλεως.

4. Ὡς Ἐπιβλέπουσα Ὑπηρεσία, ὀρίζονται τὰ μέλη τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας, τὰ ὁποῖα ἀσκοῦν τὰ καθήκοντα ἐπιβλέποντος Μηχανικοῦ κατ' ἀνάθεσιν. Ἐπιπλέον καθήκοντα ἐπιβλέποντος Μηχανικοῦ δύνανται νὰ ἀνατεθοῦν καὶ εἰς ἕτερα πρόσωπα, ἰδιώτας Μηχανικοῦς, οἵτινες δύνανται νὰ προσληφθοῦν ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, διὰ συμβάσεως ὀρισμένου ἔργου ἢ ὀρισμένου χρόνου, πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐργοθηβιῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ καλυφθῶσιν ὑπὸ τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας.

5. Ὡς Τεχνικὸν Συμβούλιον, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Νόμου 1418/1984 καὶ τοῦ Π.Δ. 609/1985, ὀρίζεται τὸ Τεχνικὸν Συμβούλιον τῆς οἰκείας Νομαρχίας, ἡ ὁποῖα γνωματεύει, εἰσηγεῖται καὶ ἐποπτεύει ἐπὶ τῶν ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἔργων καὶ τυχὸν ἀνακουψάντων διαφορῶν καὶ προβλημάτων ἐπ' αὐτῶν.

6. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου ἐκτελέσεως τῶν Δημοσίων Ἔργων διέπει τὰς καταρτισθσομένης Συμβάσεις ἐκτελέσεως ἔργων τῆς Ἱερᾶς Μη-

Περὶ ὀργανώσεως Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας παρὰ τῆ Ἱερᾶ Μητροπόλει, διὰ ἐκτέλεσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἔργων.

τροπόλεως, υπό την έννοιαν ισχύος τῶν διατάξεων του, ὡς συμβατικῶν ρητρῶν.

7. Διαφωνίαι, αἵτινες τυχὸν προκύψουν, ἐπιλύονται εἰς τὰ ἀρμόδια Δικαστήρια, μετὰ βάσιν τὴν καθ' ἑλληνικὴν καὶ τὸν ἀρμοδιότητα, ὅπως αὕτη ὀρίζεται ἀπὸ τὸ Κ.Π.Α., μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῆς Προδικασίας, ὅπως αὕτη προβλέπεται διὰ τοῦ Νόμου 1418/1984 καὶ τοῦ Π.Δ. 609/1985, ἀποφαινομένου ἐπὶ τῶν αἰτήσεων θεραπειῶν, τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

8. Ἡ σύνταξις μελετῶν τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων, πραγματοποιεῖται ὑπὸ τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας, ἡ δὲ θεώρησις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Προϊσταμένου αὐτῆς.

9. Δία τὴν δημοπράτησιν τῶν ἔργων, αἱ συνταχθεῖσαι μελέται ἐγκρίνονται ὑπὸ τῆς Προϊσταμένης Ἀρχῆς, δηλαδὴ, τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐγκρίνει καὶ τὴν σχετικὴν διακήρυξιν.

10. Εἰς περίπτωσιν, καθ' ἣν ἡ Τεχνικὴ Ὑπηρεσία ἀδυνατεῖ νὰ συντάξῃ καὶ νὰ ἐκπονήσῃ τὰς σχετικὰς Μελέτας, δύναται νὰ ἀνατεθῇ ἡ ἐκπόνησις αὐτῶν εἰς εἰδικὸν ἔμπειρον ἐπὶ τοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργου Μηχανικόν, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Προϊσταμένης Ἀρχῆς, καὶ μετὰ εἰσήγησιν τοῦ Τεχνικοῦ Συμβουλίου. Αἱ μελέται, αἱ ὁποῖαι συντάσσονται ὑπὸ τρίτων, θεωροῦνται ὑπὸ τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας καὶ ἐγκρίνονται ὑπὸ τῆς Προϊσταμένης Ἀρχῆς.

11. Κατὰ ταῦτα ἡ ὀργάνωσις τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν Ἐκκλησιαστικῶν Ἔργων εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἐλευθερουπόλεως καθορίζεται ὡς κάτωθι:

Α. Ἡ Προϊσταμένη Ἀρχὴ καὶ ἡ Ἀναθέτουσα Ἀρχὴ εἶναι τὸ Μητροπολιτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐλευθερουπόλεως.

Β. Ἡ Διευθύνουσα Ὑπηρεσία, εἶναι ἡ Τεχνικὴ Ὑπηρεσία τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἡ ὁποία στελεχώνεται ἐκ Μηχανικῶν.

*Αἱ ἀρμοδιότηται τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας εἶναι:*

Ἐκπονεῖ τὰς μελέτας τῶν τεχνικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἔργων, παρακολουθεῖ καὶ ἐγκρίνει τὰς μελέτας ποὺ ἐκπονοῦν ἰδιῶτες Μηχανικοὶ γιὰ τὰ ἔργα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, ἐπιβλέπει καὶ ἐλέγχει τὰς κατασκευὰς, ἐπισκευὰς καὶ συντηρήσεις τῶν ἔργων Αὐτῆς ποὺ ἐκτελοῦνται εἴτε μετ' Ἀνάδοχον εἴτε μετ' Αὐτεπιστασίαν, συμφώνως μετὰ τὰς διατάξεις τοῦ Καν. 55/1974 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὰς συμπληρωματικὰς τῶν ἀντιστοίχων Νόμων 718/1977 καὶ 1418/1984 μετὰ τῶν ἐκτελεστικῶν τῶν Προεδρικῶν Διαταγμάτων καὶ τῶν συμπληρωματικῶν καὶ τροποποιητικῶν αὐτῶν Νόμων, ὅπως ἰσχύουν ἕως σήμερον.

Ἡ Διεύθυνσις τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας ἀσκεῖται ὑπὸ στελέχους μετὰ τυπικὰ προσόντα, τὰ ἀπαιτούμενα ἐκ τῶν κειμένων διατάξεων περὶ Δημοσίων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐπὶ πλεόν ἔχοντα: Δίπλωμα Μηχανικοῦ Α.Ε.Ι. μετὰ δεκαετοῦς ἀποδεδειγμένης ἐμπειρίας εἰς μελέτας καὶ ἐπιβλέψεις τεχνικῶν ἔργων, ἀρτίαν γνῶσιν μιᾶς ξένης γλώσσης κατὰ προτίμησιν τῆς Ἀγγλικῆς καὶ ἀρτίαν γνῶσιν χρήσεως καὶ προγραμμάτων Η/Υ.

Ἡ παροῦσα Πράξις νὰ δημοσιευθῇ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἐλευθερουπόλει τῇ 22ᾳ Μαΐου 2006

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Ἐλευθερουπόλεως Χρυσόστομος



**Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ  
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Στην εισαγωγή του υπ' αριθμ. 172/2006 Κανονισμού της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος «ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ, ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ» που δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. 255/23.11.2006 (τ. Α' σελίς 2751) αντικαθίστανται τὰ παρακάτω ἐδάφια:

**Διόρθωση Σφάλματος στὸν Κανονισμὸ ὑπ' ἀριθμ. 172-/2006 «Περὶ συστάσεως Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Μεταναστῶν, Προσφύγων καὶ Παλιννοστοῦντων».**

**Ἀπὸ τὸ ἐσφαλμένο:**

10. Ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἐκ τῆς φύσεώς της ὡς «Κοινωνίας» καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας της περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, περὶ τοῦ ξένου, περὶ τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν προσώπων ἀνεξαρτήτως φυλετικῆς, κοινωνικῆς, πολιτικῆς, ἰδεολογικῆς καὶ ἄλλης διακρίσεως, δὲν προσφέρει μόνον τὴν ἀγαπητικὴ διακονία της πρὸς πάντας ἀδιακρίτως, ἀλλὰ ἀποτελεῖ καὶ τὸν καλύτερο παιδαγωγὸ ἀγάπης, κοινωνικῆς εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης· ἀναγνωρίζουσα δὲ καὶ διακρίνουσα τὸ πολυσύνθετο, πολυεπίπεδο καὶ πολυσχιδῆς φαινόμενο τῆς μετανάστευσης καὶ τῆς προσφυγῆς καὶ τῶν συνδεομένων μὲ αὐτὲς κοινωνικῶν, πολιτισμικῶν καὶ θρησκευτικῶν προκλήσεων καὶ προβλημάτων ἕνα εὐδιάκριτο «σημεῖο τῶν καιρῶν» (Ματθαίου 16,4), ποὺ χρήζει τῆς ἀναλήσεως καὶ ἐρμηνείας του ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, ἀναμνησκομένη καὶ τῆς Κυριακῆς Ἐντολῆς γιὰ τὴν «συναγωγὴ» τοῦ ξένου·

11. Τὴν ἀπὸ 18.4.2006 Γνωμάτευση τῆς Νομικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

12. Τὴν ἀπὸ 2.5.2006 Ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

13. Τὴν ἀπὸ 13.10.2006 Ἀπόφασιν Αὐτῆς.

**Στὸ Ὅρθο:**

10. Ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἐκ τῆς φύσεώς της ὡς «Κοινωνίας» καὶ ἐκ τῆς διδασκαλίας της περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, περὶ τοῦ ξένου, περὶ τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν προσώπων ἀνεξαρτήτως φυλετικῆς, κοινωνικῆς, πολιτικῆς, ἰδεολογικῆς καὶ ἄλλης διακρίσεως, δὲν προσφέρει μόνον τὴν ἀγαπητικὴ διακονία της πρὸς πάντας ἀδιακρίτως, ἀλλὰ ἀποτελεῖ καὶ τὸν καλύτερο παιδαγωγὸ ἀγάπης, κοινωνικῆς εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης.

11. Ὅτι τὸ πολυσύνθετο, πολυεπίπεδο καὶ πολυσχιδῆς φαινόμενο τῆς μετανάστευσης καὶ τῆς προσφυγῆς καὶ τῶν συνδεομένων μὲ αὐτὲς κοινωνικῶν, πολιτισμικῶν καὶ θρησκευτικῶν προκλήσεων καὶ προβλημάτων, ἡ Ἐκκλησία ἀναμνησκομένη καὶ τῆς Κυριακῆς Ἐντολῆς γιὰ τὴν «συναγωγὴ» τοῦ ξένου, ἀναγνωρίζει καὶ διακρίνει ἕνα εὐδιάκριτο «σημεῖο τῶν καιρῶν» (Ματθαίου 16,4), ποὺ χρήζει τῆς ἀναλήσεως καὶ ἐρμηνείας του ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου.

12. Τὴν ἀπὸ 18.4.2006 Γνωμοδότηση τῆς Νομικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

13. Τὴν ἀπὸ 2.5.2006 Ἀπόφασιν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

14. Τὴν ἀπὸ 13.10.2006 Ἀπόφασιν Αὐτῆς.

(Ἐκ τῆς Ἀρχιγραμματείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)



## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**Προκηρύξεις****Ἱερῶν Μητροπόλεων:****Θηβῶν**

καὶ Λεβαδείας

**Κίτρους**

καὶ Κατερίνης

**Θήρας**

Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων

**Μεσογαίας**

καὶ Λαυρεωτικῆς

**Μεγάρων**

καὶ Σαλαμῖνος

**Ἐλευθερουπόλεως****Ζακύνθου****Ἱερὰ Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

Ἁγίων Θεοδώρων Θηβῶν (β' θέσις),

Ἁγίας Τριάδος Βαγίων,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῆ 22α Νοεμβρίου 2006

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

**Ἱερὰ Μητρόπολις Κίτρους καὶ Κατερίνης**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἁγίου Ἀθανασίου Καστανιάς Πιερίας,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Κατερίνῃ τῆ 20η Νοεμβρίου 2006

† Ὁ Κίτρους καὶ Κατερίνης ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

**Ἱερὰ Μητρόπολις Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων**

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 817/1978 (ΦΕΚ 170, Α', 8.10.1978) «Περὶ ρυθμίσεως ἐνίων ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων», ὡς καὶ τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα 582/1980 (ΦΕΚ, 158, Α' 11.7.1980) «Περὶ κατανομῆς θέσεων Ἱεροκλήρικων εἰς τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποφασίζομεν ὅπως προκηρύξωμεν διὰ τῆς παρούσης τὴν πλήρωσιν κενῆς θέσεως Ἱεροκλήρικος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ δικαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὰς περαιτέρω ὑπηρεσιακὰς ἐνεργείας πρὸς τοποθέτησίν των.

Ἐν Θήρᾳ τῆ 7η Δεκεμβρίου 2006

† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ

Καθώς

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων", προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Ἀγίων Ἀναργύρων Θεοταρίων Ἀμοργοῦ,

καλοῦμεν τοὺς βουλευομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Θήρᾳ τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου 2006

† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ

#### Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 817/1978 (ΦΕΚ 170, Α', 8.10.1978) «Περὶ ρυθμίσεως ἐνίων ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων», ὡς καὶ τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα 582/1980 (ΦΕΚ, 158, Α' 11.7.1980) «Περὶ κατανομῆς θέσεων Ἱεροκρηύκων εἰς τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποφασίζομεν ὅπως προκηρύξωμεν διὰ τῆς παρούσης τὴν πλήρωσιν κενῆς θέσεως Ἱεροκρήρυκος τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ διακαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὰς περαιτέρω ὑπηρεσιακὰς ἐνεργείας πρὸς τοποθέτησίν των.

Ἐν Σπάτοις τῇ 24ῃ Νοεμβρίου 2006

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΝΙΚΟΛΑΟΣ

#### Ἱερὰ Μητρόπολις Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 "Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος" καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων", προκειμένου, νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ

Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ἀσπροπύργου, καλοῦμεν τοὺς βουλευομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Μεγάροις τῇ 28ῃ Νοεμβρίου 2006

† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

#### Ἱερὰ Μητρόπολις Ἐλευθερουπόλεως

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 817/1978 (ΦΕΚ 170, Α', 8.10.1978) «Περὶ ρυθμίσεως ἐνίων ἐκπαιδευτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεμάτων», ὡς καὶ τὸ Προεδρικὸν Διάταγμα 582/1980 (ΦΕΚ, 158, Α' 11.7.1980) «Περὶ κατανομῆς θέσεων Ἱεροκρηύκων εἰς τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἀποφασίζομεν ὅπως προκηρύξωμεν διὰ τῆς παρούσης τὴν πλήρωσιν κενῶν θέσεων Ἱεροκρηύκων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ διακαιολογητικῶν, ἵνα προβῶμεν εἰς τὰς περαιτέρω ὑπηρεσιακὰς ἐνεργείας πρὸς τοποθέτησίν των.

Ἐν Ἐλευθερουπόλει τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 2006

† Ὁ Ἐλευθερουπόλεως ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

#### Ἱερὰ Μητρόπολις Ζακύνθου

Ἔχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις· α) τῶν ἄρθρων 38 παρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν.Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977, καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς

Ἀγίου Λαζάρου πόλεως Ζακύνθου,

Ἁγίας Τριάδος πόλεως Ζακύνθου,

καλοῦμεν τοὺς βουλευομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ζακύνθῳ τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 2006

† Ὁ Ζακύνθου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ  
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ  
ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΠΓ΄  
(2006)

## ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ

Σελ. 3, 246, 599.

## ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

**2826:** «Μέριμνα διὰ τὴν αὔξησιν τῶν ἱερατικῶν κλίσεων», σελ. 4. **2827:** «Συμμετοχὴ τῶν Ἀρχιερέων εἰς τὰς Λατρευτικὰς Συνάξεις ἄλλων Ἱερῶν Μητροπόλεων», σελ. 83. **2828:** «Περὶ ἀποσπάσεως τῶν Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ», σελ. 84. **2830:** «Ἐορτασμός Ἑβδομάδος Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς», σελ. 86. **2832:** «Περὶ τῶν ἱερατικῶν κλίσεων», σελ. 163. **2833:** «Παλαιάνεσεις ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Τεσσαρακοστήν», σελ. 163. **2843:** «Εὐχαὶ Ἐξορκισμῶν», σελ. 691.

## ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ

Τελεσίδικοι Ἀποφάσεις Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, σελ. 171.

## ΕΓΚΥΚΛΙΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

«Θέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ὑποβοηθούμενης ἀναπαγωγῆς», σελ. 88.

## ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

**Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Θεοφίλου**, Περὶ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ Δημ. Σχολείου Ρέμλης, σελ. 100. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων κ. Θεόφιλο Γ΄, σελ. 101. **Holy Synod of the Church of Greece**, Expression of dear sympathy for the Repose in the Lord of the late Metropolitan Nikolaos, σελ. 102. **Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου**, Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα, σελ. 243. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον, σελ. 245. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Πρὸς τὸν κ. Ἀθανάσιον Τριλιάνον, Πρόεδρον τοῦ Παιδαγωγικοῦ Τμήματος τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, σελ. 247. Πρὸς τὸν κ. Χ. Κίτταν, Ἀντιπρύτανιν τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, σελ. 249. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Ἐπιστολὴ συμπαθείας πρὸς τὴν κα. Α. Ραλλή, σελ. 251. Εὐχαριστήριος Ἐπιστολὴ τῆς **Ἰπουργοῦ Ἐξωτερικῶν**, πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, σελ. 252. **Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου**, Ἀνταπόδοσις εὐχῶν, σελ. 323. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἀνταλλαγὴ ἐπιστολῶν περὶ τῶν νέων Διαβατηρίων, σελ. 325. **Christodoulos Archbishop of Athens and all Greece**, Letter to his Holiness Pope Benedict XVI, σελ. 419. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Πρὸς Πάπαν Βενεδικτον 16ον, Περὶ τοῦ τίτλου «Πατριάρχης τῆς Δύσεως», σελ. 420. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Εὐχητήριος Ἐπιστολὴ γιὰ τὴν συμπλήρωση δεκαετηραετοῦς Ἀρχιεπισκοπείας, σελ. 499. **Παιδαγωγικοῦ Τμήματος Α.Π.Θ.**, Περὶ διδασκαλίας τῆς Διδακτικῆς τῶν Θερησκευτικῶν, σελ. 500. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἀπάντησις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου στὸ Παιδαγωγικὸ Τμῆμα τοῦ Α.Π.Θ., σελ. 502. Συγχαρητήριος Ἐπιστολὴ γιὰ τὴν ἴδρυσιν Κέντρου Προβλημάτων τῶν Γυναικῶν, σελ. 505. Ἐπαινος γιὰ τὴν ὁμολογίαν πίστεως, σελ. 506. Περὶ τῶν προβλημάτων τῶν στρατευμένων κληρικῶν, σελ. 507. **Πάπα Ρώμης Βενεδίκτου XVI**, Letter of his Holiness Pope Benedict XVI to his Beatitude, Archbishop Christodoulos of Athens and all Greece, σελ. 508. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Εὐχητήριον Τηλεγράφημα πρὸς τὸν νέον Ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης κ. Εἰρηναῖον, σελ. 695. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Περὶ τῆς ἐξομολογήσεως τῶν μαθητῶν στὰ Σχολεῖα, σελ. 696. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Εὐχητήριος Ἐπιστολὴ τοῦ Μακαριωτάτου πρὸς τοὺς Μουφτήδες τῆς Θράκης, σελ. 698. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Εὐχητήριον τηλεγράφημα πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Χρυσόστομο, σελ. 771. **Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἐόρτιος Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκου-

Τοῦ

Χρήστου Γ. Καραγιάννη, Δρος Θ.



μενικόν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον, σελ. 851. **Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον περὶ τῆς Ὁρθοδόξου διασποράς, σελ. 852. **Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαῖον περὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν Κληρικῶν, σελ. 854. **Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Πρὸς τὴν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν νέων βιβλίων τοῦ Μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν, σελ. 855. **Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλεξίου**, Πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, σελ. 859. **Ἱεράς Συνόδου τῆς Καθολικῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος**, Πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, σελ. 860. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Ἀπαντητικὴ Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Καθολικῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, σελ. 861.

#### ΜΗΝΥΜΑΤΑ

**Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χριστοδούλου**, Μήνυμα Πρωτοχρονιάς 2006, σελ. 6. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χριστοδούλου**, Γιά τὴν Ἡμέρα τοῦ Ὀλοκαυτώματος, σελ. 103. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Πρὸς τοὺς Λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, σελ. 172. **Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ἡ ἀξία τῆς Πατρίδος, σελ. 253. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Γιά τὴ Διεθνή Ἡμέρα κατὰ τοῦ Ρατσισμού καὶ τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, σελ. 256. Πόνος καὶ Λύτρωση (Ἐπιστημονικὸ Συμπόσιο Ἑλλ. Περιφ. Ἀναπτ. Κέντ.), σελ. 257. **Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**, Ἡ ἀλήθεια γιά τὸ μυθιστόρημα «Κώδικας Da Vinci», σελ. 326. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Γιά τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα τῆς Οἰκογένειας, σελ. 421. Γιά τὴν Ἡμέρα Μνήμης τῆς Γενοκτονίας τῶν Ποντίων, σελ. 421. Γιά τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα τοῦ Περιβάλλοντος, σελ. 422. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Γιά τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα τῶν Προσφύγων, Γιά τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα κατὰ τῶν ναρκωτικῶν, σελ. 509. Χαιρετισμὸς πρὸς τὴν Παγκόσμιοι Συνάντησις Ἐκκλησιαστικῶν Ἡγετῶν, σελ. 510. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Χαιρετισμὸς πρὸς τὸ 6ο Συνέδριο Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ, σελ. 602. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Στὴν Ἡμερίδα τοῦ προσκυνηματικοῦ διάπλου μὲ θέμα: Ἐκκλησιαστικὸς Τουρισμὸς, σελ. 699. Γιά τὴν Παγκόσμια Ἡμέρα τῶν Ἐκπαιδευτικῶν, σελ. 701. Τὸ Κείμενο τῆς Κοινῆς Διακηρύξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου Α' καὶ τοῦ Πάπα Ρώμης Βενεδίκτου ΙΣΤ', σελ. 862. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Γιά τὴ Διεθνή Ἡμέρα Ἀτόμων μὲ Εἰδικὲς Ἀνάγκες, σελ. 865. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Γιά τὴν Ἡμέρα τῶν

Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων, σελ. 866. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Γιά τὴν Παγκόσμιο Ἡμέρα τοῦ Παιδιοῦ, σελ. 867.

#### ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

**Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικοῦ Ἔργου**, Νέαι Ἀσματικαὶ Ἀκολουθιαὶ ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ ἔτος 2005, σελ. 7. **Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων**, Δημοσίευσις ἀποφάσεων τῆς Ἱεράς Συνόδου σχετιζόμενων μὲ τὴ Σ.Ε. Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων, σελ. 9. **Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Δογματικῶν καὶ Νομοκανονικῶν Ζητημάτων**, Ἀποφάσεις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων Νομοκανονικῆς ὑφῆς, σελ. 104. **Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς**, 20ο Διεθνὲς Συνέδριο γιά τὸ ἀνθρώπινο γονιδίωμα, σελ. 106. **Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Γυναικείων Θεμάτων**, Ἡ Β' Συνδιάσκεψις Γυναικῶν Ἐκπροσώπων Ἱ. Μητροπόλεων Β. Ἑλλάδος, σελ. 179. **Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Εἰδικῶν Ποιμαντικῶν Θεμάτων καὶ Καταστάσεων**, Ἡμερίδα γιά τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ψυχικῶν διαταραχῶν, σελ. 431. Β' Συνδιάσκεψις Γυναικῶν - Ἐκπροσώπων Ἱ. Μητροπόλεων Νοτίου Ἑλλάδος, σελ. 523. Περὶ τῆς Στρατηγικῆς τῆς Λισαβόνας, σελ. 603. Κώδιξ ἢ μνημόνιον περὶ τῆς Ποιμαντικῆς, σελ. 605. **Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτιστικῆς Ταυτότητος**, Συμπεράσματα - Προτάσεις ἀπὸ τὴν Ἡμερίδα περὶ τοῦ Μονοτονικοῦ, σελ. 713. **Εἰδικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Λειτουργικῆς Ἀναγεννήσεως**, Περὶ τοῦ Ἡ' Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, σελ. 716. **Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Αἰρέσεων**, Ἡ Πανορθόδοξος Συνδιάσκεψις ἐντεταλμένων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Ἱερῶν Μητροπόλεων διὰ θέματα Αἰρέσεων καὶ παραθρησκείας, σελ. 777. **Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας**, Γ' Διεθνὲς Συνέδριο Μουσικολογικὸ καὶ Ψαλτικὸ, σελ. 778.

#### ΟΜΙΛΙΑΙ - ΛΟΓΟΙ

**Ἐπισκόπου Χριστιανουπόλεως κ. Σεραφεῖμ**, Ἐπικήδειος λόγος εἰς μνήμη τοῦ Μακαριστοῦ Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, σελ. 11. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, «Ὑπερηχογραφικὸς Προγεννητικὸς ἔλεγχος: Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ ἀποψη», σελ. 174. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Εἰσηγητικὴ ὁμιλία ἐπὶ τῇ εὐκαίρῃ συμπληρώσεως 180 χρόνων ἀπὸ τὴν Ἔξοδο τοῦ Μεσολογγίου, σελ. 259. Ἐκθρονιστήριος Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, σελ. 268. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Ἐκκλησία καὶ Παγκοσμιοποίηση - Μπροστὰ στὴ μεγάλη πρόκληση, σελ. 329. Χαιρετισμὸς εἰς τὸ Ι' Συμπόσιον Θεολογικῶν Σχολῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, σελ. 335. **Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Παύλου**, Ἐκθρονιστήριος Λόγος, σελ. 339. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Ἐπέτυχε ἢ ἀπέτυχε τὸ Μονοτονικὸ, σελ. 424. **Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου**, Παύλειος θε-



ολογία και σύγχρονος Ειδωλολατρεία, σελ. 511. **Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου**, Χαιρετισμός πρὸς τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας, σελ. 702. **Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου**, «Άλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε καὶ Δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψε», σελ. 704. **Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου**, Ὁμιλία - Πρόποσις εἰς τὸ γεῦμα πρὸς τιμὴν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, σελ. 772. **Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου**, Ὁμιλία εἰς τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσοστόμου, σελ. 774. **Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου**, Ὁμιλία στὴν ἐκδήλωση τοῦ Κλάδου Πολιτιστικῶν Προγραμμάτων καὶ Διαδικτύου τῆς ΕΜΥΕΕ γιὰ τὴν συμπλήρωση τῶν 50 χρόνων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, σελ. 868.

#### ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ

Νέοι δρόμοι γιὰ τὴν κατήχηση, σελ. 15. Διάλογος μὲ τὴν κοινωνία καὶ τοὺς ἑτεροδόξους, σελ. 108. Τὰ πνευματικὰ ἐφόδια τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων, σελ. 186. Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Ἰσλαμικὸ Τέμενος, σελ. 273. Ἡ Ἐκκλησία ἀπαντᾷ μὲ ψυχραμία καὶ τεκμηρίωση, σελ. 354. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ Νεοέλληνες μαθητές, σελ. 433. Ἡ σημασία τῆς Ἐπίσκεψης στὴ Γενεύη, σελ. 526. Ὁ Διάλογος μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, σελ. 607. Οἱ Θεμελιώδεις ἀρχές καὶ καινοτομίες τοῦ σχεδίου Νόμου περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, σελ. 718. Ἡ Ἐπίσκεψη τοῦ Μακαριωτάτου στὸ Βατικανό, σελ. 781. Ἡ Ψυχὴ τῆς Εὐρώπης, σελ. 870.

#### ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

Βράβευσις προσωπικότητων ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο, Λίνου Μπενάκη Ἀνάγνωσις βιογραφικοῦ σημειώματος καὶ σύντομος ἀνάλυσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τῆς κ. Ἐ. Γλύκαντζη-Ἀρβελέρ, σελ. 17. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου, Ἐπιλογικὴ ὁμιλία στὴν τελετὴ Βραβεύσεως τῆς κ. Ἐ. Γλύκαντζη-Ἀρβελέρ, σελ. 20. Γεωργίου Κούρτη, Βιογραφικὸ σημείωμα τοῦ κ. Νικολάου Θέμελη, σελ. 22. Σταύρου Μακαρίου, Παρουσίαση τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ κ. Παναγιώτη Γιαννάκη Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου, Ἐπαινος πρὸς τοὺς κ.κ. Νικόλαο Θέμελη καὶ Παναγιώτη Γιαννάκη, σελ. 27. Οἱ Ἐκδηλώσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰς μνήμην τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου, σελ. 110. Ἀρχμ. Παύλου Ἰωάννου, Ὁμιλία διὰ τὸν Ἱερὸν Φώτιον, σελ. 114. Ὁ διαλογικὸς καὶ διαχρονικὸς χαρακτήρας τῆς Ἐκκλησίας: Ἀναφορὰ στὸν Ἱερὸ Φώτιο, σελ. 119. Ἡ ἔκτακτη σύγκλησις τῆς Ι.Σ.Ι. καὶ ἡ ἐκλογή δύο νέων Μητροπολιτῶν, σελ. 181. Βιογραφικὸν Σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Παύλου, σελ. 183. Βιογραφικὸν Σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Σεραφεῖμ, σελ. 185. Ὁ Ἑορτασμὸς τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας, σελ. 275. Τιμητικὴ ἐκδήλωσις γιὰ τὸν Ὁμότιμο Καθηγητὴ κ. Εὐάγγελο Θεοδώρου, σελ. 281. Ἡ βράβευσις τριῶν προσωπικότητων: Μητροπολίτου Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Νικολάου, Παρουσίαση τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Καθηγ. Γεωργίου Κο-

νοπούλου Ἀκαδημαϊκοῦ, σελ. 345. Ἡλία Καζούκα, Βιογραφικὸ σημείωμα τοῦ Στρατηγοῦ ἐ.ἄ. Ἐπιτίμου Α/ΓΕΕΘΑ-Ἀκαδημαϊκοῦ Σκαρβέλη Δημητρίου, σελ. 348. Μαριάνου Δ. Καράση, Ὁ Στέλιος Παπαθεμελῆς ὡς Πολιτικός, σελ. 351. Ἡ Βράβευσις τριῶν προσωπικότητων ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο: Βιογραφικὸ Σημείωμα τοῦ Καθηγ. κ. Βλασίου Φειδᾶ, σελ. 435. Εὐχαριστήριος Ὁμιλία τοῦ Καθηγ. κ. Βλασίου Φειδᾶ γιὰ τὴν τιμητικὴ διάκριση, σελ. 440. Γεώργιος Μπαμπινιώτης: Ἡ Πνευματικὴ του διαδρομὴ καὶ τὸ ἔργο του, σελ. 444. Εὐχαριστήριος Ἀντιφώνησις τοῦ Πρυτάνεως κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη, σελ. 446. Βιογραφικὸν Σημείωμα τοῦ τιμωμένου κ. Νικολάου Ψαρουδάκη, σελ. 450. Τὰ καταληκτικὰ σχόλια τοῦ Μακαριωτάτου, σελ. 455. Χρονικὸν Ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου στὸ Π.Σ.Ε. καὶ τὴν Ἑλβετικὴ Ὀμοσπονδία, σελ. 528. Χρονικὸν Ἐπισκέψεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου στὴν Αὐτόνομη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Φινλανδίας ὑπὸ Ἀρχμ. Ἐπιφάνιου Οἰκονόμου, σελ. 610. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας καὶ ἡ ἐκλογή δύο νέων Μητροπολιτῶν, σελ. 720. Βιογραφικὸν σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Διονυσίου, σελ. 722. Βιογραφικὸν σημείωμα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος κ. Μεγαλοπόλεως κ. Ἱερεμία, σελ. 724. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου. Προσφώνησις ἐνώπιον τῆς Τακτικῆς συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, σελ. 726. Ἀποσπάσματα Εἰσηγήσεως τοῦ Μακαριωτάτου ἐνώπιον τῆς τακτικῆς Ι.Σ.Ι. Περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων, σελ. 740. Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν Εἰσηγήσιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερωνύμου περὶ τοῦ διαλόγου Ἐκκλησίας καὶ Κοινωνίας, σελ. 742. Ἐπισκόπου Ἀχαΐας κ. Ἀθανασίου, Περὶ τῆς ἐνάτης Συνελεύσεως τῆς ὁλομελείας τῆς Διεθνοῦς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Βελιγραδίῳ, σελ. 782. Ἀρχμ. Χρυσοστόμου Σαββάτου, Θεολογικὸς Διάλογος μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς, σελ. 789. Ἐνθρονιστήριος Λόγος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Ἱερεμία, σελ. 872.

#### ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ε.Ε.

Γεῦμα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου πρὸς τιμὴν τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ελλάδος στὴν Ε.Ε. καὶ τῶν Ἑλλήνων Εὐρωβουλευτῶν, σελ. 188. **Άρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου**, Πρόποση στὸ γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ελλάδος στὴν Ε.Ε. καὶ τῶν Ἑλλήνων Εὐρωβουλευτῶν, σελ. 190. **Άρχμ. Ἰγνατίου Σωτηριάδη**, Ἐκθεσις διὰ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ Ἴνστιτοῦτον Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, σελ. 791. **Άρχμ. Ἰγνατίου Σωτηριάδη**, Ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας στὴν καταλλαγὴ καὶ συνεργασία μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῆς Εὐρώπης, σελ. 878. **Κωνσταντίνου Ζορμπᾶ**, 25 χρόνια τῆς Ελλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση καὶ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ἡ περίπτωσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ελλάδος, σελ. 883.

## ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ

**Μητροπολίτου Δημητριάδος και Άλμυρού κ. Ίγνατίου**, Ή συμμετοχή τής Έκκλησίας τής Ελλάδος εις τὸ Θ' Διαχριστιανικὸν Συμπόσιον, σελ. 126. Προπαρασκευαστικὴ συνάντηση Ὁρθοδόξων και Παραχαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν με θέμα τὴ σχέση τους με τὴς Ἡνωμένες Βιβλικές Ἐταιρείες, σελ. 127. Διάλογος Ὁρθοδόξων και Λουθηρανῶν, σελ. 129. Διάλογος Ὁρθοδόξων και Μετερρουθμισμένων, σελ. 131. Ἐπίσκεψη τῶν Ὑποτρόφων τής Ἀποστολικῆς Διακονίας στη Ρώμη και συνάντηση με τὸν Πάπα Ρώμης Βενέδικτο 16ο, σελ. 193. **Μητροπολίτου Δημητριάδος και Άλμυρού κ. Ίγνατίου**, Ἐκθεσις περὶ τής Θ' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Παγκόσμιου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.), σελ. 356. **Ὁμ. Καθηγητοῦ Βλασίου Φειδά**, Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία και ἡ Θ' Γενικὴ Συνέλευση τοῦ Π.Σ.Ε., σελ. 457. **Εὐαγγελίας Δουρίδα**, Ἐκθεσις περὶ τής συμμετοχῆς τής εις τὰς ἐναρκητίους ἐργασίας τής τρίτης φάσεως τοῦ προγράμματος δικτυώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργανώσεων καταπολεμήσεως τής ἐμπορίας ἀνθρώπων (CAT III), σελ. 627. **Πρωτοπρ. Νικολάου Λουδοβίκου**, Ἀνακοινωθὲν γιὰ τὴν τελευταία συνάντηση τής Διεθνούς Ὁμάδας Ἐργασίας Ρωμαιοκαθολικῶν και Ὁρθοδόξων Θεολόγων «Ἅγιος Εἰρηναῖος», σελ. 890.

## ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΝ

**Ἀναστασίου Μαρίνου**, Ὑποκατάστασις τής Δ.Ι.Σ. στίς ἀρμοδιότητες τής Ι.Σ.Ι, σελ. 28. **Σπυρίδωνος Τρωιάνου**, Ἀρχαία Μνημεῖα στην Ἐκκλησία τής Ελλάδος, σελ. 30. **Σπυρίδωνος Τρωιάνου και Μαρίνας Παπαδημητρίου**, Ἡ ποινικὴ προστασία τῶν ἀρχαίων μνημείων τής Ἐκκλησίας τής Ελλάδος, σελ. 356. **Ὁμ. Καθηγητοῦ Σπυρίδωνος Ν. Τρωιάνου και Μαρίνας Παπαδημητρίου**, Ἡ προστασία τῶν ἀρχαίων μνημείων τής Ἐκκλησίας τής Ελλάδος με βάση τὸς νόμους περὶ ἀρχαιοτήτων και περὶ προστασίας τής πνευματικῆς ιδιοκτησίας, σελ. 462.

## ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΟΣ

Κανονικὴ και ὀφειλετικὴ ἡ Ἐθρονικὴ ἐορτὴ τής Ἐκκλησίας τής Ελλάδος, σελ. 631.

## ΜΕΛΕΤΑΙ

**Γεωργίου Κρίππα**, Σχέσεις Ἐκκλησίας και Πολιτείας εις τὰς χώρας - μέλη τής Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (Παλαιὰς και νεοεισελθούσας τὸ ἔτος 2004), Μέρους Α', σελ. 35. **Γεωργίου Κρίππα**, Σχέσεις Ἐκκλησίας και πολιτείας εις τὰς χώρας - μέλη τής Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (Παλαιὰς και νεοεισελθούσας τὸ ἔτος 2004), Μέρους Β', σελ. 134. **Γεωργίου Κρίππα**, Σχέσεις Ἐκκλησίας και Πολιτείας εις τὰς Χωρὰς - Μέλη τής Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (Παλαιὰς και νεοεισελθούσας τὸ 2004), Μέρους Γ', σελ. 198. **Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Σαββάτου**, Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν πορισμάτων τοῦ Διορθοδόξου Θεολογικοῦ Συνεδρίου με θέμα «Ὀικουμενισμός. Γένεση - Προσδοκίες - Διαφεύσεις», σελ. 205. **Ἀθανασίου Καραθανάση**, Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κατὰ τὸς ἀγῶνας τοῦ Ἔθνους, σελ. 209. **Γεωργίου Κρίππα**, Σχέσεις Ἐκκλησίας και Πολιτείας εις τὰς

χώρας τής Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (Παλαιὰς και νεοεισελθούσας τὸ ἔτος 2004) Μέρους Δ', σελ. 285. Σχέσεις Κράτους και Ἐκκλησίας στην Γαλλία (Δύο διαφορετικὲς ἐρμηνεῖες), σελ. 293. **Παναγιώτου Μπούμη**, Ἡ Ἅγία Γραφή. Θεία ἡ Θεόπνευστη, σελ. 301. **Γεωργίου Ἡλ. Κρίππα**, Σχέσεις Ἐκκλησίας και Πολιτείας εις τὰς χώρας - μέλη τής Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (παλαιὰς και νεοεισελθούσας τὸ ἔτος 2004), Ε' Μέρους, σελ. 365. **Γεωργίου Ἡλ. Κρίππα**, Σχέσεις Ἐκκλησίας και Πολιτείας εις τὰς χώρας - μέλη τής Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως (Παλαιὰς και νεοεισελθούσας τὸ ἔτος 2004), ΣΤ' Μέρους, σελ. 467. **Ἀναργύρου Ἀναπλιώτη**, Οἱ προοπτικὲς τοῦ ἐθελοντισμοῦ στην Ἑλλάδα με πυρῆνα δράσης τὴν οἰκογένεια μέσα στὰ πλαίσια τής ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς με σκοπὸ τὴ διαμόρφωση ἑνὸς συγχρόνου πλαισίου κοινωνικῆς φροντίδας, σελ. 636. **Ἐπισκόπου Φαναρίου κ. Ἀγαθαγγέλου**, Θεολογικὸ σχόλιο γιὰ τὸν Διάλογο ΡΚαθολικῆς και Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας με ἀφορμὴ τὴν ὁμιλία «Τὸ προῖνεαι τοῦ Ἁγ. Πνεύματος εις τὴν Ἑλληνικὴν και Λατινικὴν Παράδοσιν» τοῦ Πάπα Ἰωάννου - Παύλου Β', σελ. 744. **Ἀρχιμ. Μάρκου Βασιλάκη**, Ἐκκλησία, Ἔθνος και Πατρίδα: Ἐρμηνεῖες και Παραερμηνεῖες, σελ. 892. **Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου**, Εἰρήνη, ἡ ἑτέρα ὄψη τής Βίας. Ἡ Θεία Λειτουργία ὡς πλῆσιμο ὑπερνικήσεως ἀρνητικῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων, καταλλαγῆς και εἰρηνεύσεως, σελ. 895.

## ΒΡΑΒΕΥΣΕΙΣ

**Κωνσταντίνου Παπαθανασίου**, Ἐπίδοση τιμητικοῦ τόμου στὸν Καθηγητὴ Γεώργιο Ἄντ. Γαλίτη, σελ. 750.

## ΕΚΔΗΜΙΑΙ

Ἡ Ἐκδημία τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης κυροῦ Τιμοθέου. Ἡ Ἐκδημία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου κυροῦ Παντελεήμονος. Ἡ Ἐκδημία τοῦ Ἰωάννη Χατζηφώτη, σελ. 642.

## ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

**Κωνσταντίνου Χολέβα**, Πρακτικὰ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου-Ἐκδηλώσεως Μνήμης «Μακεδονικὸς Ἀγῶνας- Παῦλος Μελάς, ἐκατὸ ἔτη ἀπὸ τὸ θάνατό του, 1904-2004», σελ. 214. **Ἀναστασίου Ν. Μαρίνου**, Παρουσίασις Τιμητικοῦ Τόμου πρὸς τιμὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεγάρων και Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαίου, σελ. 902.

## ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

(Συντάκτες Κων/νος Χολέβας, Χρῆστος Καραγιάννης) σελ. 44, 141, 216, 306, 373, 473, 536, 645, 757, 793, 903.

## ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

σελ. 46, 143, 219, 308, 375, 476, 538, 648, 759, 795, 905.

## ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

σελ. 60, 148, 233, 317, 393, 483, 547, 658, 766, 808, 914.

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

σελ. 76, 158, 239, 319, 415, 494, 590, 685, 767, 846, 923.